

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ALI MƏHKƏMƏSİNİN
İNZİBATI KOLLEGIYASI

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
İnzibati Kollegiyasının 2020-ci il üzrə fəaliyyətinə dair
H E S A B A T

M Ü N D Ə R İ C A T

ALİ MƏHKƏMƏNİN İNZİBATİ KOLLEGIYASI.....	3
2020-ci ildə məhkəmələrdə inzibati mübahisələrə baxılması vəziyyətinə dair hesabat.....	3
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci il üzrə baxılmış işlərinə dair məlumat.....	4
Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin iş yükü bölgüsü.....	22
Ölkə üzrə apelyasiya instansiyası məhkəmələrinin inzibati kollegiyalarının fəaliyyəti.....	24
Ölkə üzrə birinci instansiya məhkəmələrinin fəaliyyəti.....	45
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası tərəfindən ləğv edilmiş işlər üzrə hesabat.....	91
ƏLAVƏLƏR.....	116

ALİ MƏHKƏMƏNİN İNZİBATI KOLLEGIYASI

2020-ci ildə məhkəmələrdə inzibati mübahisələrə baxılması vəziyyətinə dair hesabat

ALİ MƏHKƏMƏ ÜZRƏ

2020-ci il ərzində Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 2707 iş olmuşdur. Onlardan 526 (19,4%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 2181 iş (80,6%) isə 2020-ci il ərzində daxil olmuşdur.

2019-cu illə müqayisədə icraatda olan iş sayı 1253 (31,6%) ədəd azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ilin müvafiq dövründə icraatda ümumən 3960 iş olmuşdur. Onlardan isə 669 iş (16,9%) 2018-ci ildən qalıq keçmiş, 3291 iş (83,1%) 2019-cu il ərzində daxil olmuşdur.

Ötən illə müqayisədə qalıq keçən işlərin və daxil olan işlərin sayında azalma baş vermişdir. Qalıq keçən işlər 143 (21,4 %) iş (669-526=143), daxil olan işlər isə 1110 (33,7%) iş (3291-2181=1110) azalmışdır.

2020-ci il ərzində icraatda olmuş 2707 işdən 2236 işə (82,6%) mahiyyəti üzrə baxılmış, 142 iş (5,2%) üzrə kassasiya şikayəti mümkün sayılmamış, 1 iş (0,1%) üzrə məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı mübahisə həll edilmiş, 328 iş (12,1%) isə qalıq olaraq 2021-ci ilə keçmişdir.

Keçən illə müqayisədə baxılmış işlər 926 (29,3 %) iş azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 3162 işə baxılmışdırsa, 2020-ci il ərzində 2236 işə baxılmışdır.

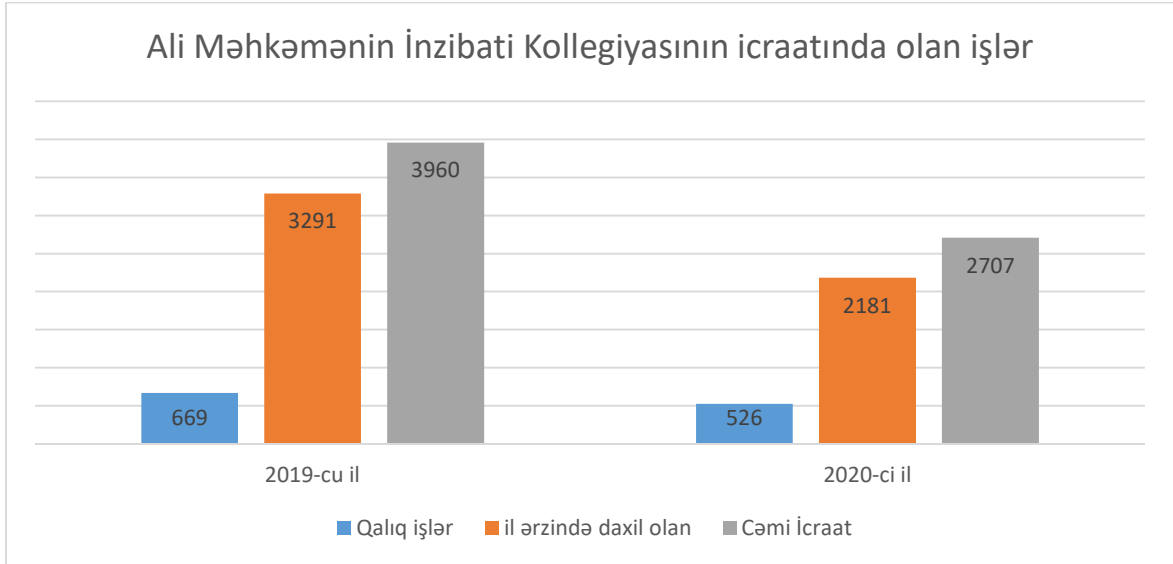
2020-ci il ərzində baxılmış 2236 işdən 1579 (70,6%) iş üzrə qərar və qərardadlar qüvvədə saxlanılmış, 629 (28,1%) iş üzrə ləğv edilmiş, 7 (0,3%) iş üzrə kassasiya icraatına xitam verilmiş, 21 (1%) iş üzrə isə məhkəmə aktları dəyişdirilmişdir.

Ləğv edilmiş 629 işdən 451 iş (71,1%) təkrar baxışa göndərilmiş, 137 iş (21,8%) üzrə yeni qərar çıxarılmış, 17 iş (2,7%) üzrə icraata xitam verilmiş, 24 iş (3,8%) üzrə isə iddia mümkün sayılmamışdır.

Ötən illə müqayisədə məhkəmə aktlarının ləğvi baxılmış işlərə münasibətdə 1,4% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 29,5% qərar və qərardad ləğv edilmişdisə, 2020-ci il ərzində baxılmış işlərdən 28,1% qərar və qərardad ləğv olunmuşdur.

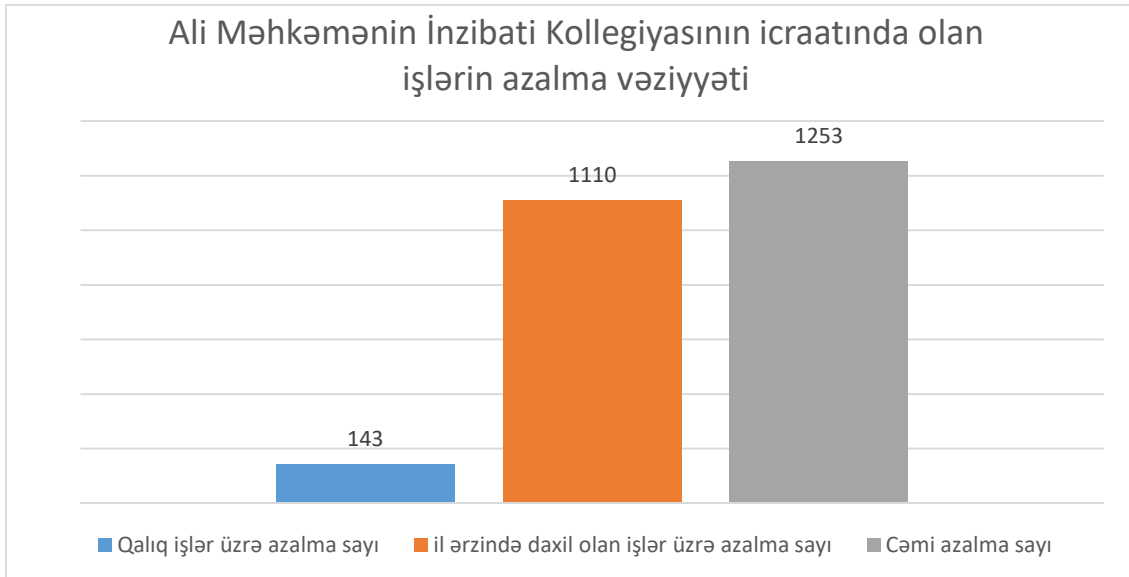
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci il üzrə baxılmış işlərinə dair məlumat

I. 2020-ci il ərzində İnzibati Kollegiyanın icraatında cəmi 2707 iş olmuşdur. Onlardan 526 (19,4%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 2181 iş (80,6%) isə 2020-ci il ərzində daxil olmuşdur.

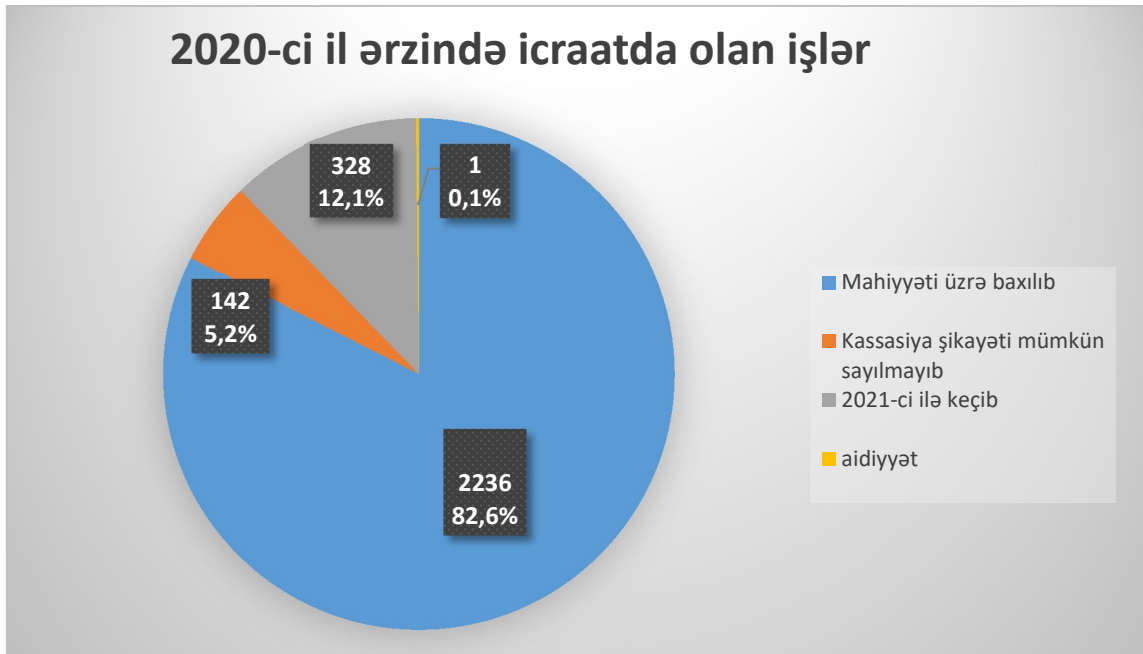

2019-cu illə müqayisədə icraatda olan iş sayı 1253 (31,6%) ədəd azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ilin müvafiq dövründə icraatda ümumən 3960 iş olmuşdur. Onlardan isə 669 iş (16,9%) 2018-ci ildən qalıq keçmiş, 3291 iş (83,1%) 2019-cu il ərzində daxil olmuşdur.

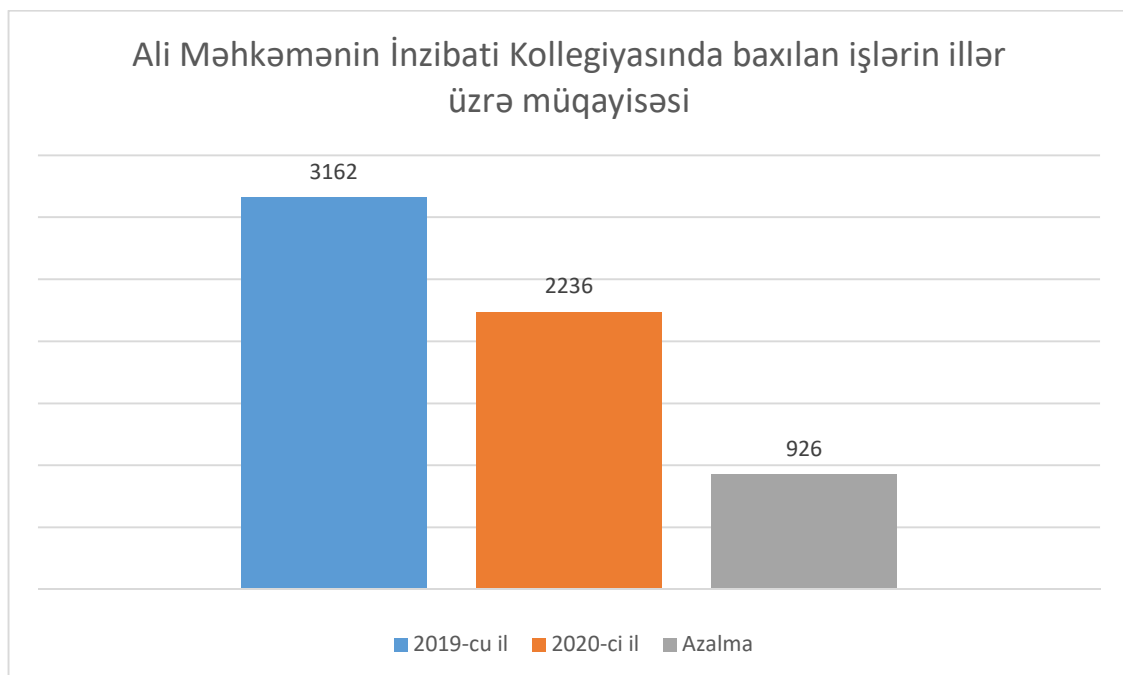
II. Ötən illə müqayisədə qalıq keçən işlərin və daxil olan işlərin sayında azalma baş vermişdir. Qalıq keçən işlər 143 (21,4 %) iş ($669-526=143$), daxil olan işlər isə 1110 (33,7%) iş ($3291-2181=1110$) azalmışdır.

III. 2020-ci il ərzində icraatda olmuş 2707 işdən 2236 işə (82,6%) mahiyyəti üzrə baxılmış, 142 iş (5,2%) üzrə kassasiya şikayəti mümkün sayılmamış, 1 iş (0,1%) üzrə məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı mübahisə həll edilmiş, 328 iş (12,1%) isə qalıq olaraq 2021-ci ilə keçmişdir.

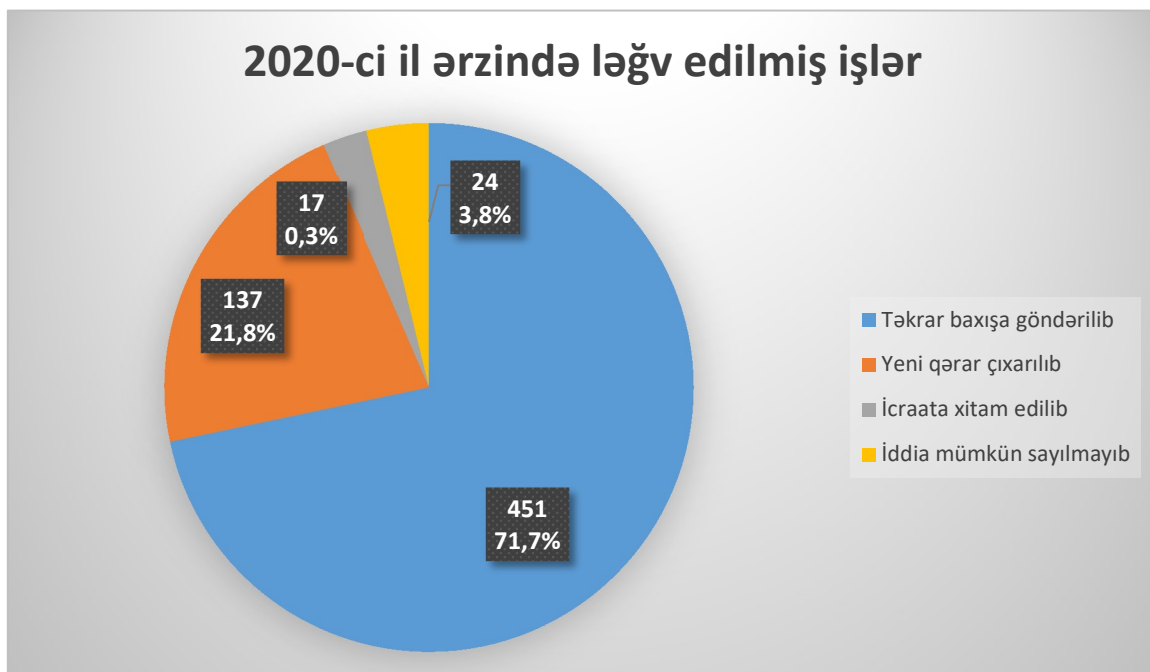
IV. Keçən illə müqayisədə baxılmış işlər 926 (29,3%) iş azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 3162 işə baxılmışdırsa, 2020-ci il ərzində 2236 işə baxılmışdır.

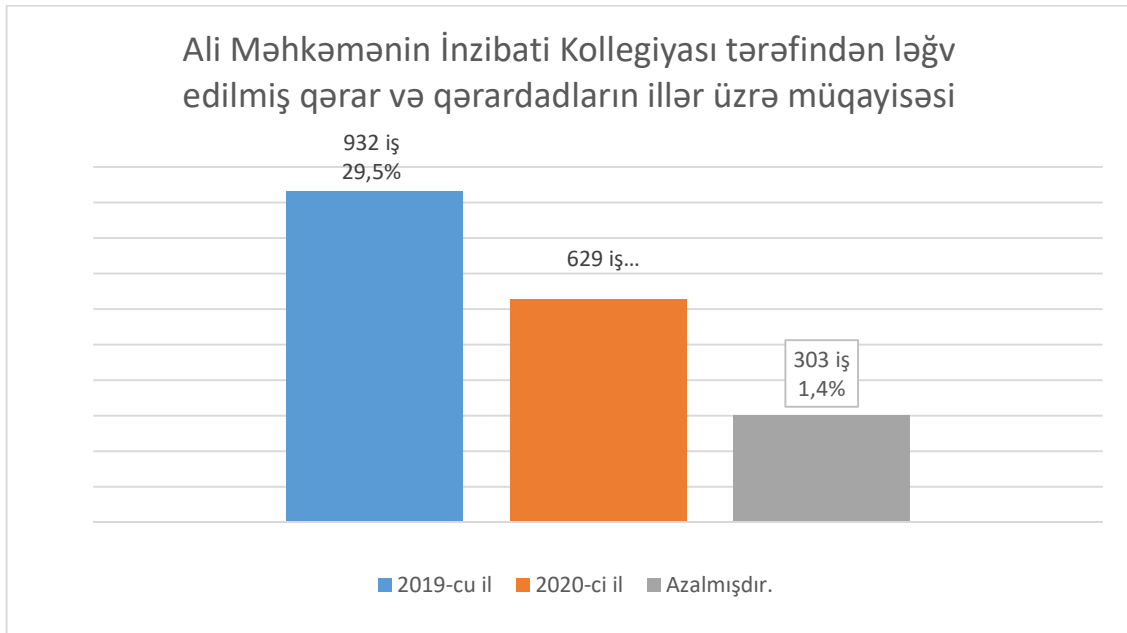
V. 2020-ci il ərzində baxılmış 2236 işdən 1579 (70,6%) iş üzrə qərar və qərardadlar qüvvədə saxlanılmış, 629 (28,1%) iş üzrə ləğv edilmiş, 7 (0,3%) iş üzrə kassasiya icraatına xitam verilmiş, 21 (1%) iş üzrə isə məhkəmə aktları dəyişdirilmişdir.

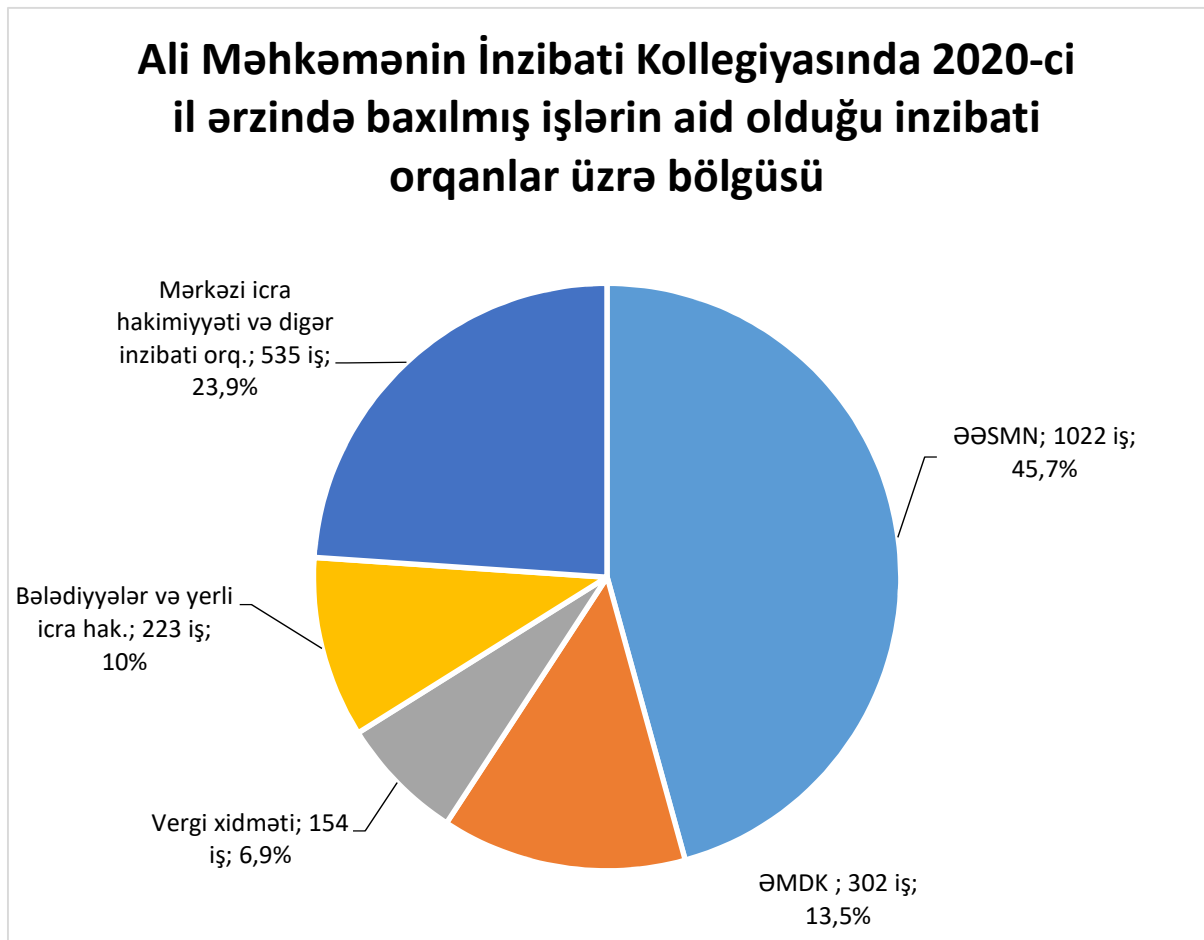
VI. Ləğv edilmiş 629 işdən 451 iş (71,7%) təkrar baxışa göndərilmiş, 137 iş (21,8%) üzrə yeni qərar çıxarılmış, 17 iş (2,7%) üzrə icraata xitam verilmiş, 24 iş (3,8%) üzrə isə iddia mümkün sayılmamışdır.

VII. Ötən illə müqayisədə məhkəmə aktlarının ləğvi 303 iş üzrə 1,4% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 932 (29,5%) qərar və qərardad ləğv edilmişdisə, 2020-ci il ərzində baxılmış işlərdən 629 (28,1%) qərar və qərardad ləğv olunmuşdur.

I. Ali Məhkəmədə baxılan işlərin inzibati orqanlar üzrə bölgüsü

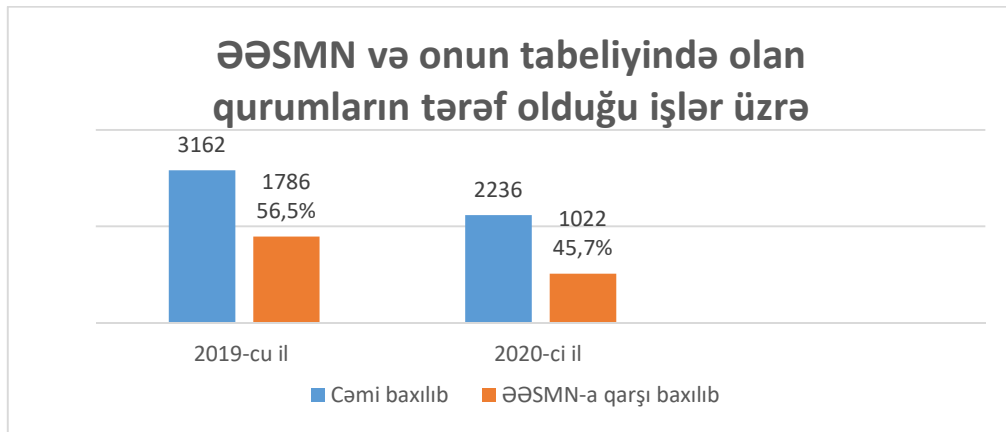

II. ƏƏSMN və onun tabeliyində olan qurumların tərəf olduğu işlər üzrə

2019-cu il ərzində bu Nazirliyin tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələr üzrə Ali Məhkəmədə 1786 işə baxılmışdır. Hesabat dövründə baxılmış ümumi inzibati işlərin sayının 3162 olduğu nəzərə alındığında bu quruma qarşı baxılan işlər bütövlükdə baxılmış işlərin 56,5%-ni təşkil etmişdir.

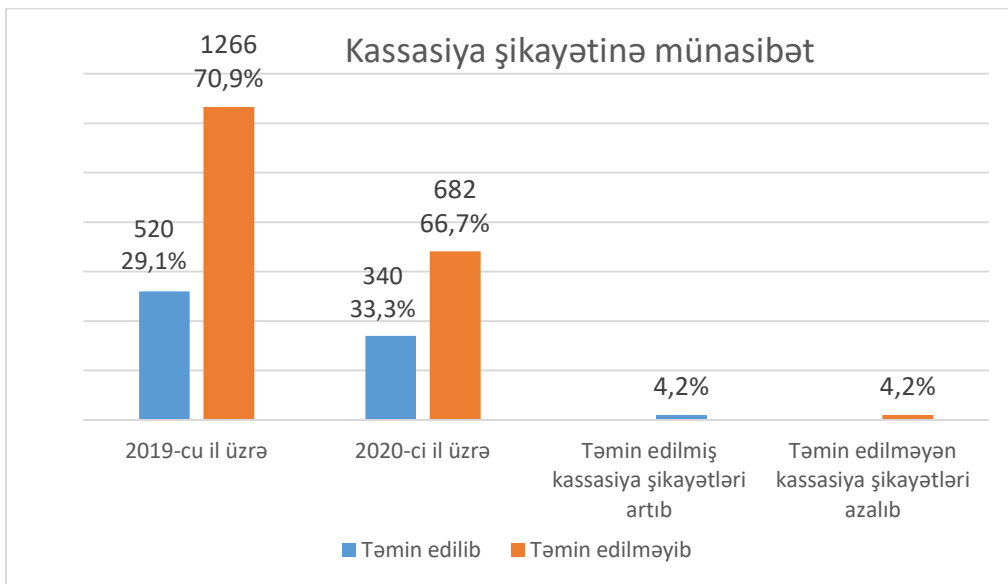
2020-ci il ərzində bu qurumun iştirak etdiyi işlərin sayı azalaraq bütövlükdə baxılmış işlərin 45,7%-ni təşkil etmişdir. Yəni, bütövlükdə 2236 işə baxılmış, bunlardan 1022-si ƏƏSMN-in tərəf kimi iştirak etdiyi işlər olmuşdur.

Müvafiq olaraq bu Nazirliyə qarşı baxılan işlərin ümumi iş yükündəki fərqi 10,8% azalmışdır.

Təmin edilmiş kassasiya şikayətləri 4,2% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 520 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir və bu, 29,1% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 340 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 33,3% təşkil edir.

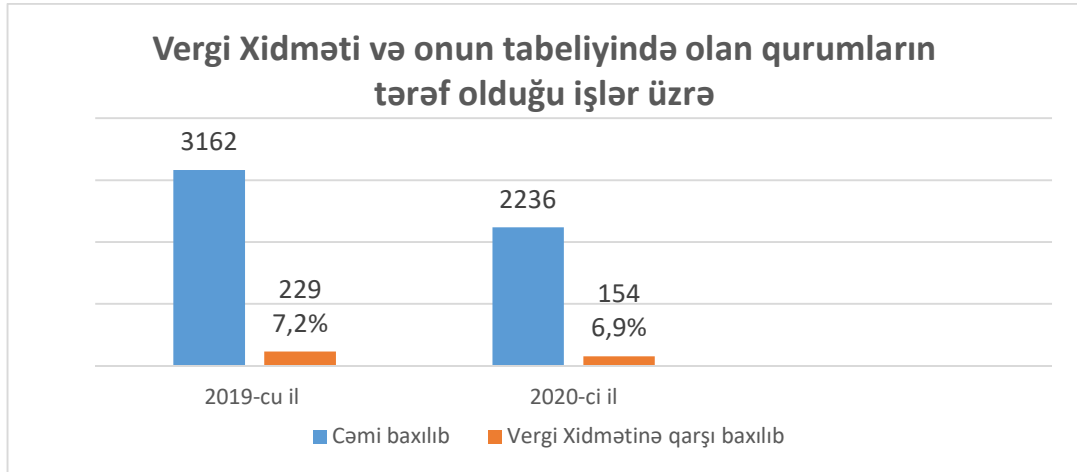
Təmin edilməmiş kassasiya şikayətləri 4,2% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 1266 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir və bu, 70,9% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 682 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 66,7% təşkil edir.

III. Vergi Xidməti və onun tabeliyində olan qurumların tərəf olduğu işlər üzrə

2019-cu il ərzində Vergi Xidmətinin tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələr üzrə Ali Məhkəmədə 229 işə baxılmışdır. Hesabat dövründə baxılmış ümumi inzibati işlərin sayının 3162 olduğu nəzərə alındığında bu quruma qarşı baxılan işlər bütövlükdə baxılmış işlərin 7,2%-ni təşkil etmişdir.

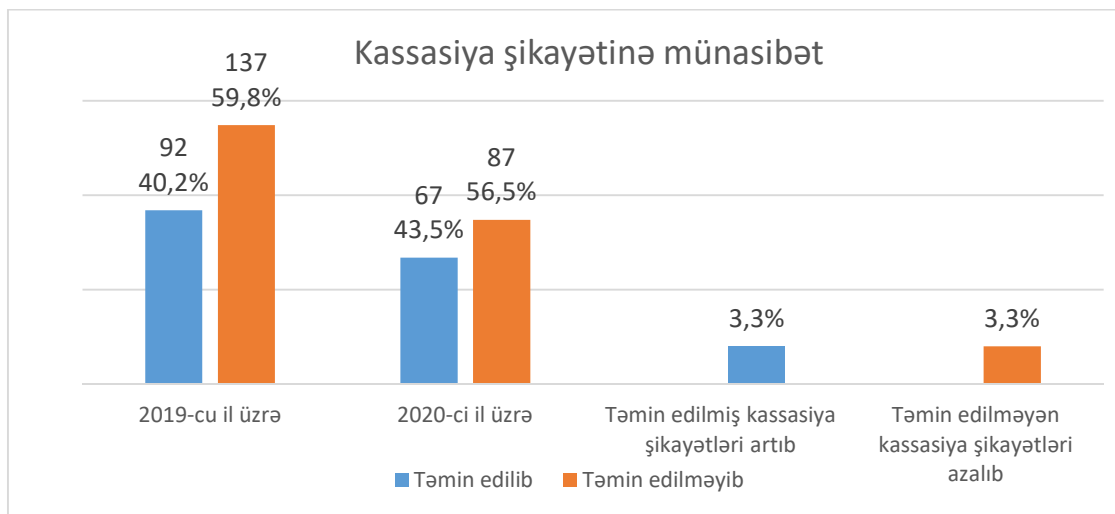
2020-ci il ərzində bu qurumun iştirak etdiyi işlərin sayı isə bir qədər azalaraq bütövlükdə baxılmış işlərin 6,9%-ni təşkil etmişdir. Yəni, bütövlükdə 2236 işə baxılmış, bunlardan 154-ü Vergi Xidmətinin tərəf kimi iştirak etdiyi işlər olmuşdur.

Vergi Xidmətinə qarşı baxılan işlərin ümumi iş yükündəki fərqi 0,3% azalmışdır.

Təmin edilmiş kassasiya şikayətləri 3,3% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 92 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir və bu, 40,2% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 67 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 43,5% təşkil edir.

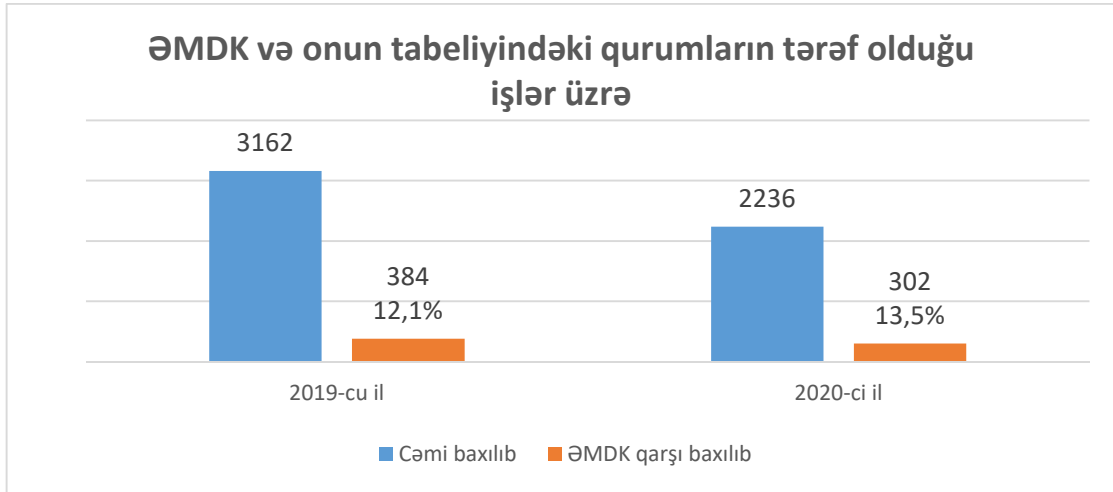
Təmin edilməmiş kassasiya şikayətləri 3,3% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 137 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir və bu, 59,8% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 87 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 56,5% təşkil edir.

IV. ƏMDK və onun tabeliyindəki qurumların tərəf olduğu işlər üzrə

2019-cu il ərzində ƏMDK və onun tabeliyində olan qurumların tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələr üzrə Ali Məhkəmədə 384 işə baxılmışdır. Hesabat dövründə baxılmış ümumi inzibati işlərin sayının 3162 olduğu nəzərə alındığında bu quruma qarşı baxılan işlər bütövlükdə baxılmış işlərin 12,1%-ni təşkil etmişdir.

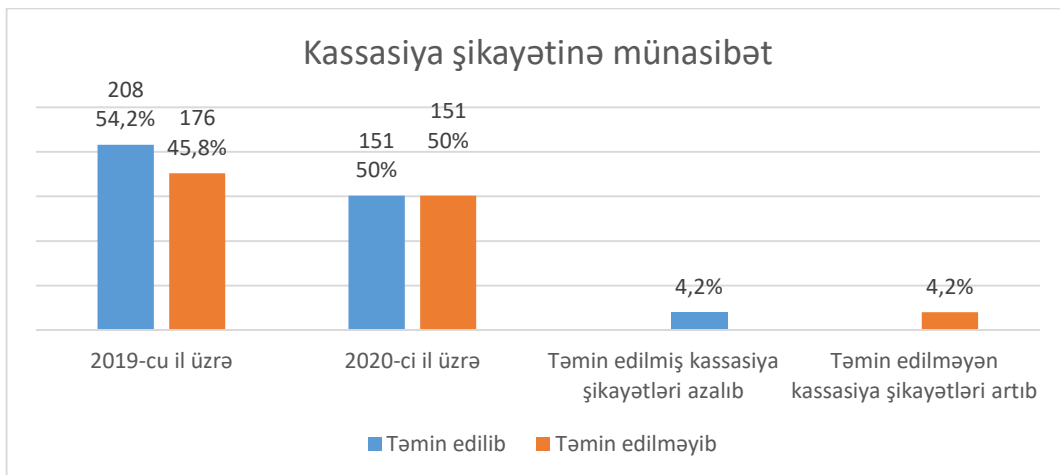
2020-ci il ərzində bu qurumun iştirak etdiyi işlərin sayı bir qədər azalaraq bütövlükdə baxılmış işlərin 13,5%-ni təşkil etmişdir. Yeni, bütövlükdə 2236 işə baxılmış, bunlardan 302-i ƏMDK və onun tabeliyindəki qurumların tərəf kimi iştirak etdiyi işlər olmuşdur.

ƏMDK və onun tabeliyindəki qurumlara qarşı baxılan işlərin ümumi iş yükündəki fərqi 1,4% artmışdır.

Təmin edilmiş kassasiya şikayətləri 4,2% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 208 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir və bu, 54,2% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 151 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 50% təşkil edir.

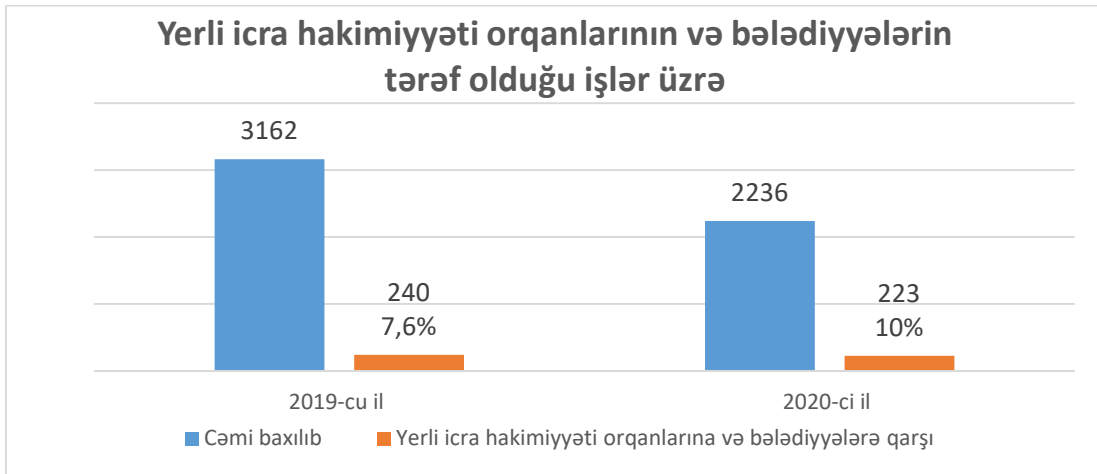
Təmin edilməmiş kassasiya şikayətləri 4,2% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 176 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir və bu, 45,8% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 151 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 50% təşkil edir.

V. Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və bələdiyyələrin tərəf olduğu işlər üzrə

2019-cu il ərzində yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və bələdiyyələrin tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələr üzrə Ali Məhkəmədə 240 işə baxılmışdır. Hesabat dövründə baxılmış ümumi inzibati işlərin sayının 3162 olduğu nəzərə alındığında bu quruma qarşı baxılan işlər bütövlükdə baxılmış işlərin 7,6%-ni təşkil etmişdir.

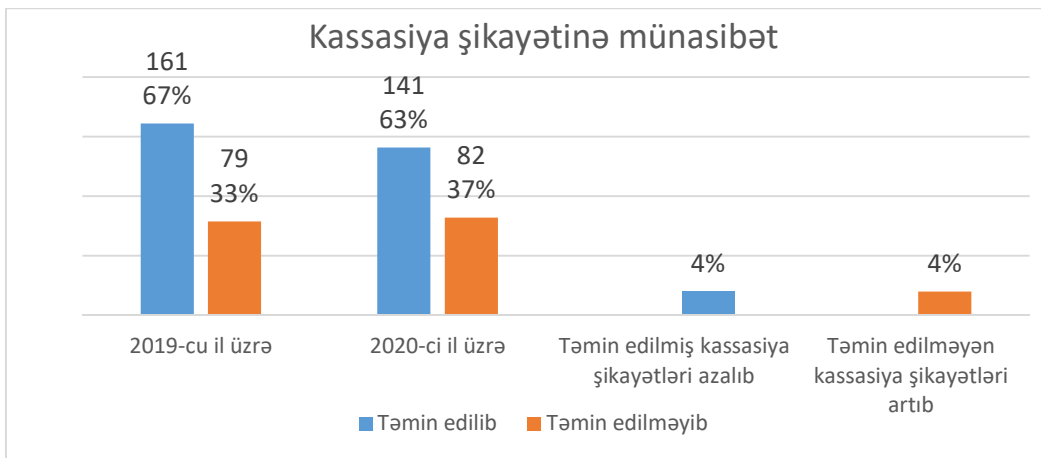
2020-ci il ərzində isə yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və bələdiyyələrin tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələrin sayı bir qədər azalmış, bütövlükdə baxılmış 2236 işdən 223-ü bu orqanlara qarşı işlər olmuşlar. Bu qurumlara qarşı baxılmış işlər isə bütövlükdə baxılmış işlərin 10%-ni təşkil etmişdir.

Yerli icra hakimiyyəti orqanlarına və bələdiyyələrə qarşı baxılan işlərin ümumi iş yükündəki fərqi 2,4% artmışdır.

Təmin edilmiş kassasiya şikayətləri 4% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 161 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir və bu, 67% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 141 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 63% təşkil edir.

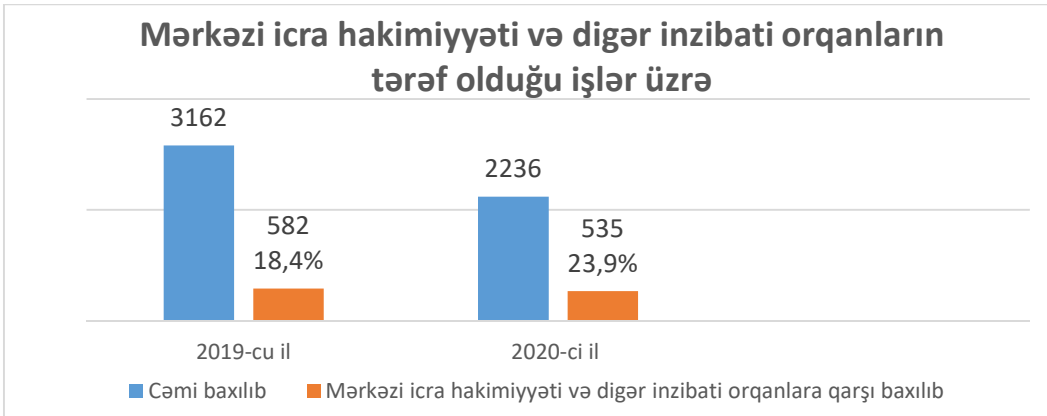
Təmin edilməmiş kassasiya şikayətləri 4% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 79 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir və bu, 33% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 82 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 37% təşkil edir.

VI. Mərkəzi icra hakimiyyəti və digər inzibati orqanların tərəf olduğu işlər üzrə

2019-cu il ərzində mərkəzi icra hakimiyyəti və digər inzibati orqanların tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələr üzrə Ali Məhkəmədə 582 işə baxılmışdır. Hesabat dövründə baxılmış ümumi inzibati işlərin sayının 3162 olduğu nəzərə alındığında bu orqanlara qarşı baxılan işlər bütövlükdə baxılmış işlərin 18,4%-ni təşkil etmişdir.

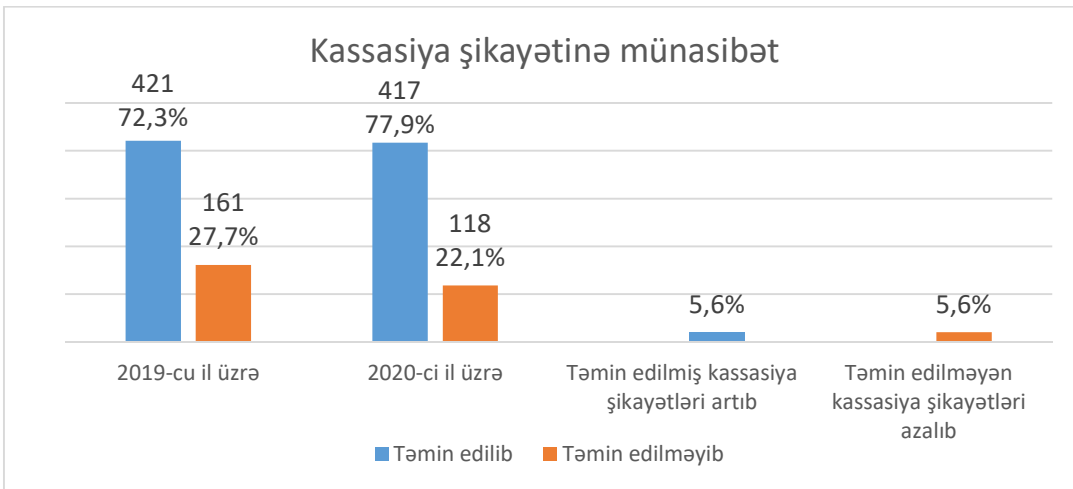
2020-ci il ərzində isə mərkəzi icra hakimiyyəti və digər inzibati orqanların tərəf kimi iştirak etdiyi mübahisələrin sayı bir qədər azalmış, bütövlükdə baxılmış 2236 işdən 535-i bu orqanlara qarşı işlər olmuşlar. Bu qurumlara qarşı baxılmış işlər isə bütövlükdə baxılmış işlərin 23,9%-ni təşkil etmişdir.

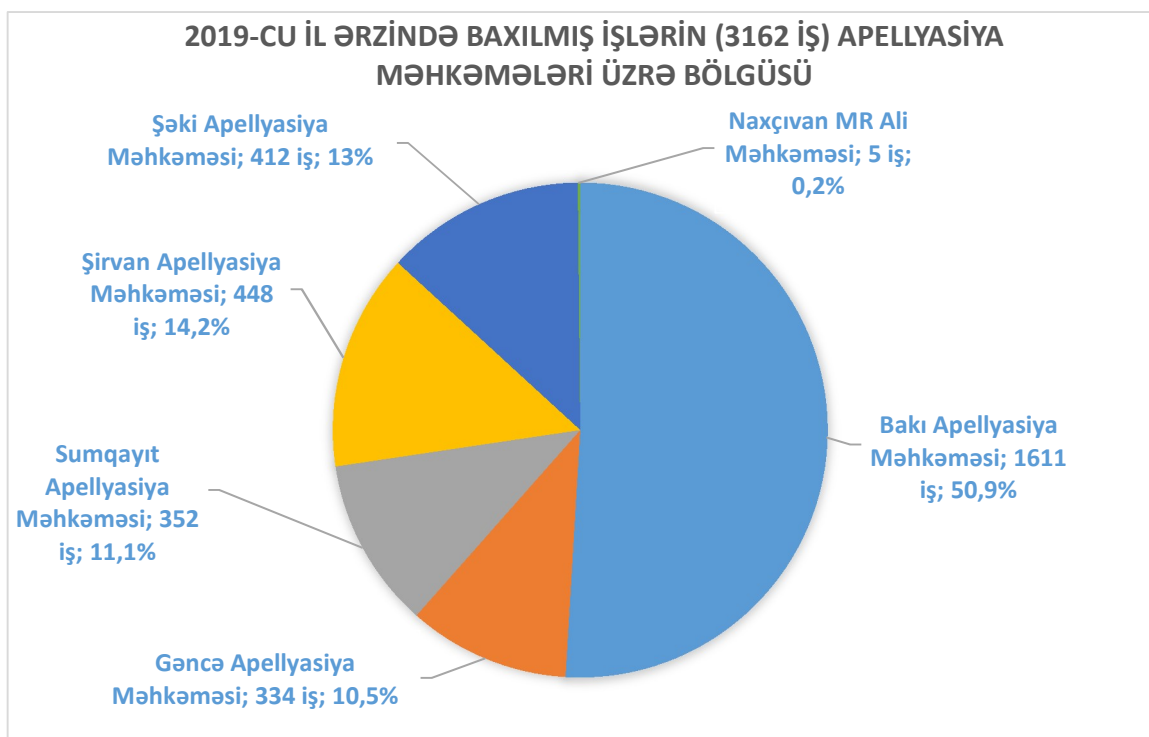
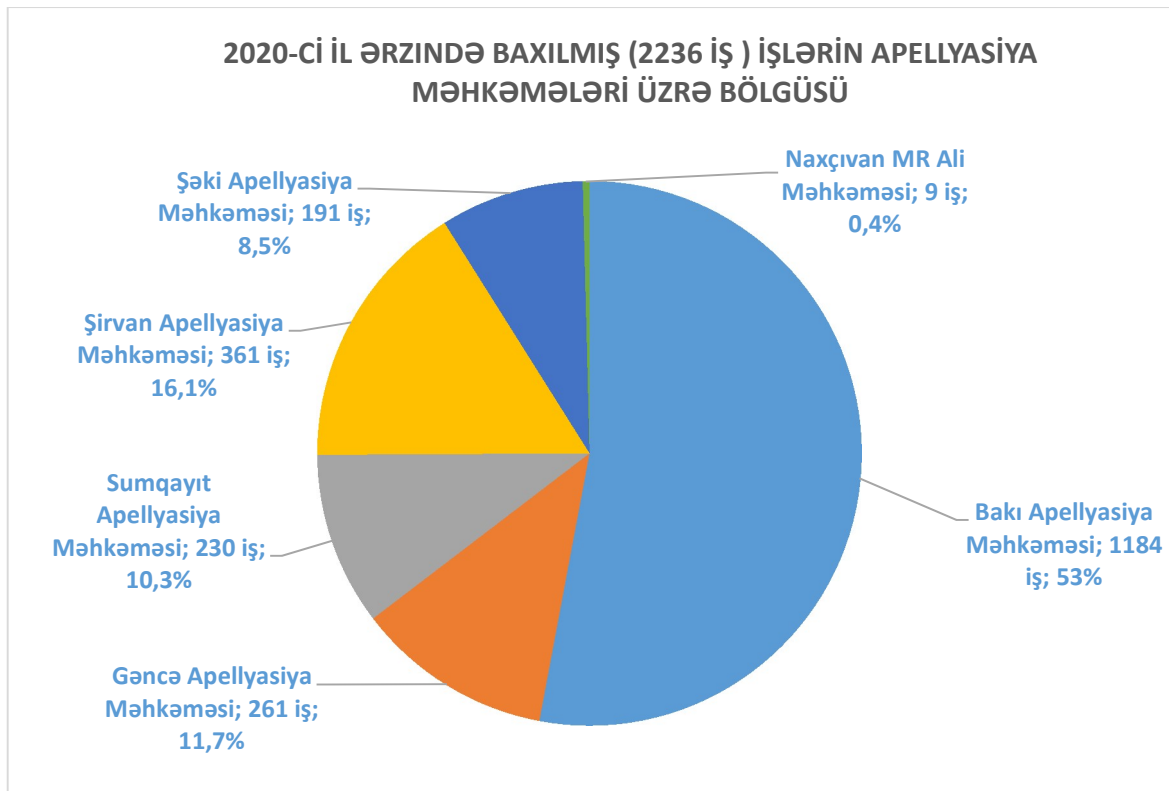
Mərkəzi icra hakimiyyəti və digər inzibati orqanlara qarşı baxılan işlərin ümumi iş yükündəki fərqi 5,5% artmışdır.

Təmin edilmiş kassasiya şikayətləri 5,6% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 421 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir və bu, 72,3% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 417 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 77,9% təşkil edir.

Təmin edilməmiş kassasiya şikayətləri 5,6% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində 161 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir və bu, 27,7% edirdi. 2020-ci il ərzində isə 118 iş üzrə kassasiya şikayəti təmin edilməmişdir ki, bu, müvafiq olaraq 22,1% təşkil edir.

Apellyasiya instansiyası məhkəmələrindən daxil olmuş işlərə baxılmasının müqayisəli təhlili

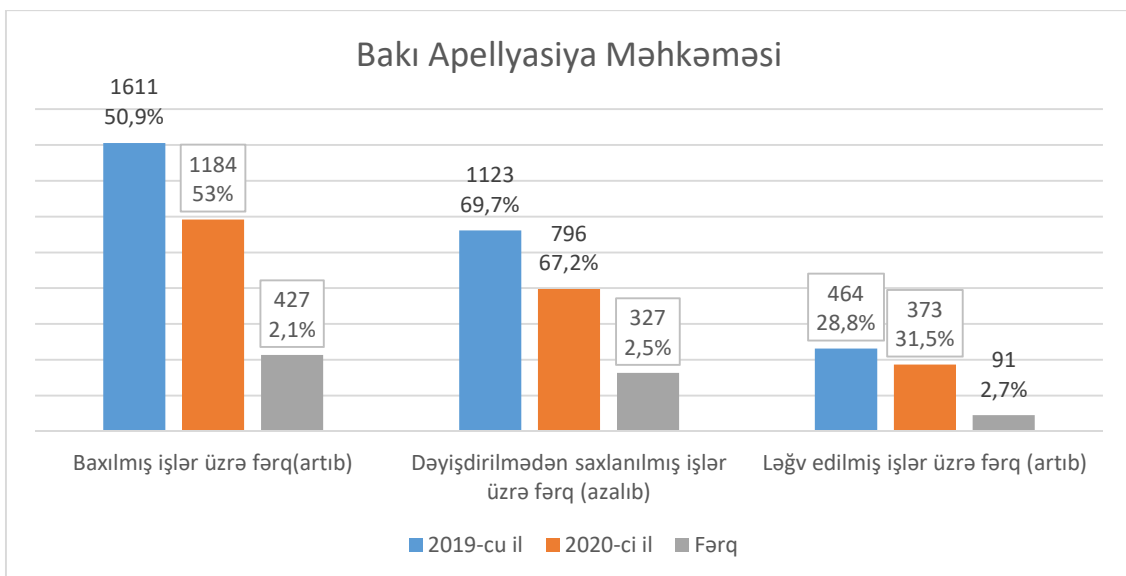
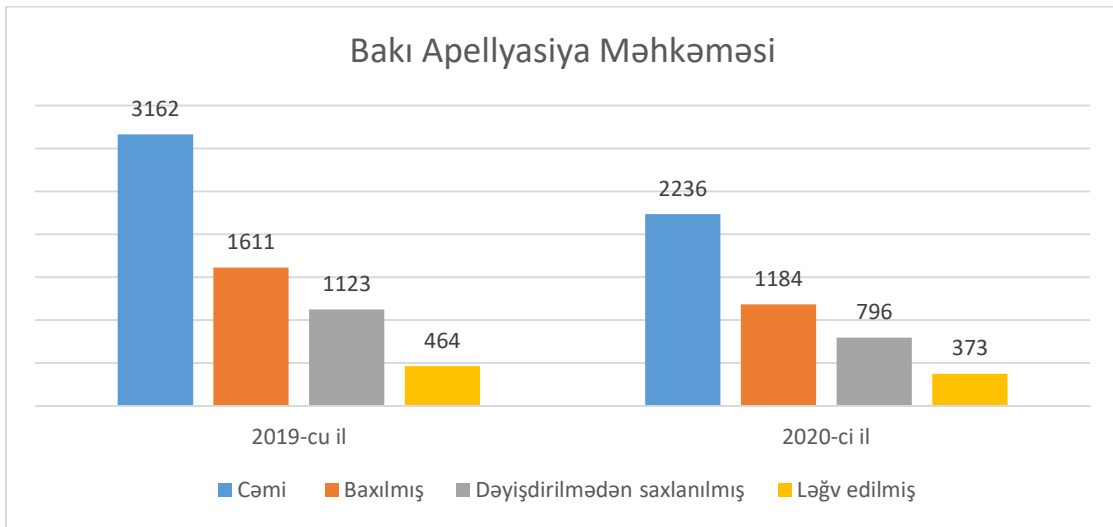

2020-ci il ərzində inzibati icraat qaydasında ümumilikdə məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətlərinə baxılması vəziyyətinin apellyasiya instansiyası məhkəmələri üzrə müqayisəli təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur.

I.2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 1184-ü (53%) **Bakı Apellyasiya Məhkəməsindən daxil olmuşdur**. 2019-cu illə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 2,1% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində ümumən baxılmış 3162 işin 1611-i (50,9%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

796 (67,2%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 1123 (69,7%) işlə müqayisədə 2,5% azalmışdır.

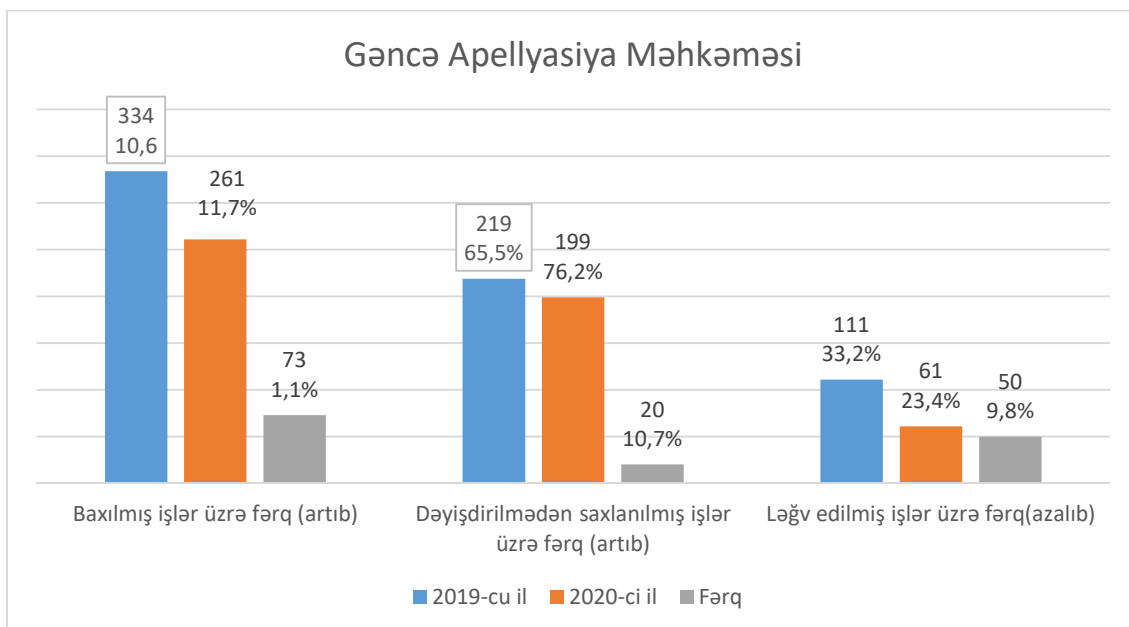
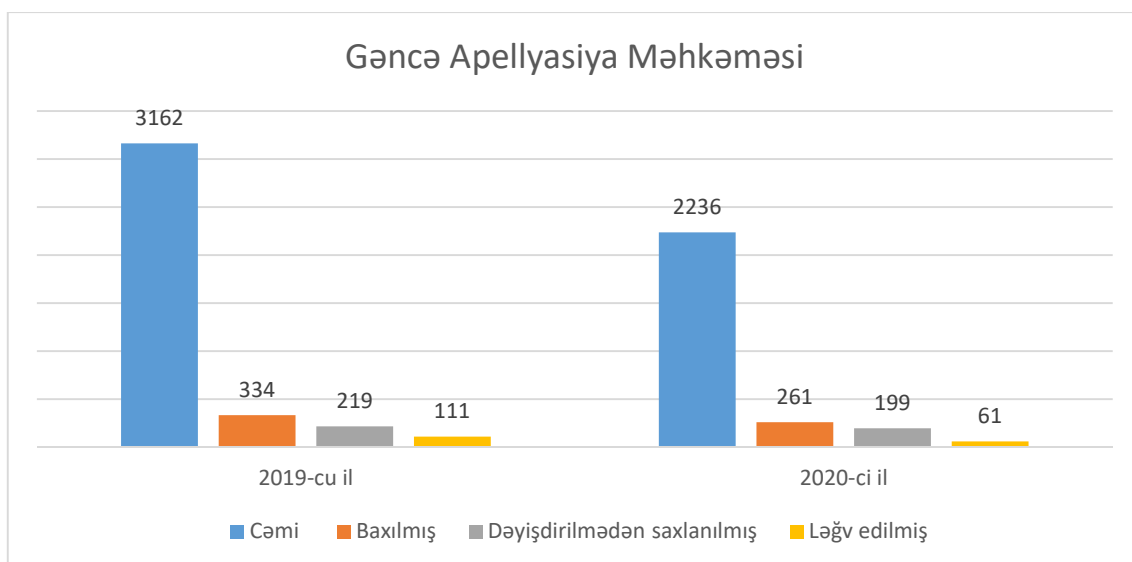
373 (31,5%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 464 (28,8%) işlə müqayisədə 2,7% artmışdır.

II. 2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 261-i (11,7%) **Gəncə Apellyasiya Məhkəməsindən daxil olmuşdur**. 2019-cu illə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 1,1% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində ümumən baxılmış 3162 işin 334-ü (10,6%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

199 (76,2%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 219 (65,5%) işlə müqayisədə 10,7% artmışdır.

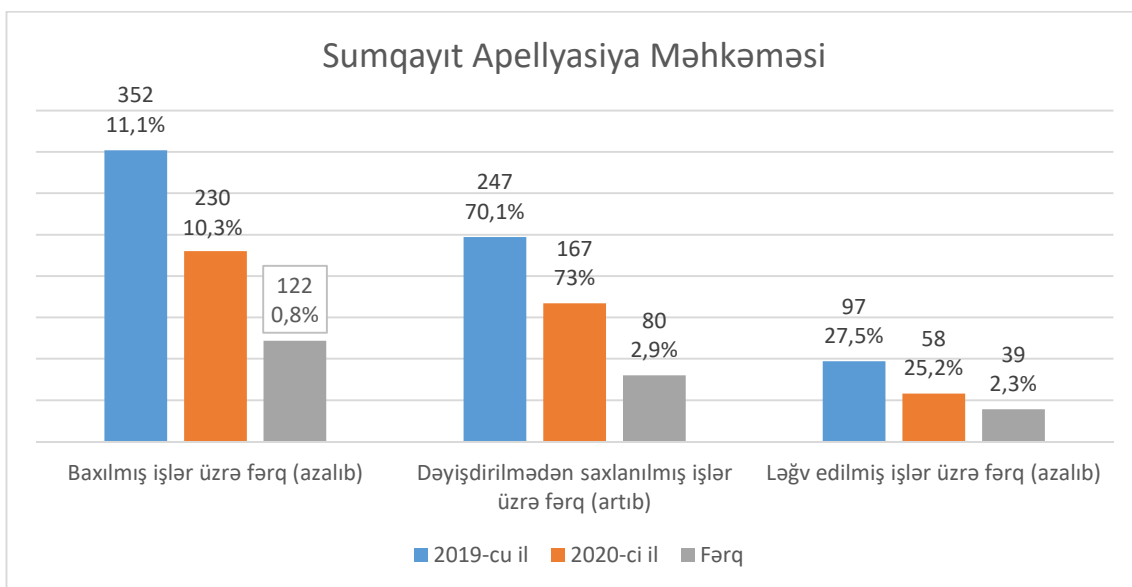
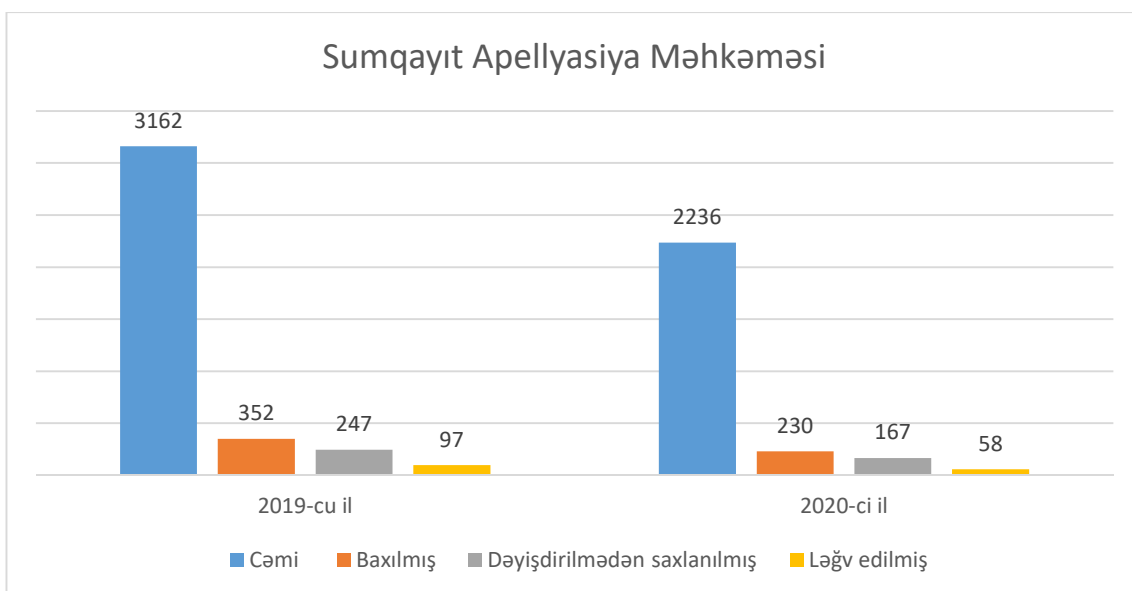
61 (23,4%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 111 (33,2%) işlə müqayisədə 9,8% azalmışdır.

III. 2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 230-u (10,3%) **Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsindən daxil olmuşdur**. 2019-cu illə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 0,8% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində baxılmış 3162 işin 352-i (11,1%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

167 (73%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 247 (70,1%) işlə müqayisədə 2,9% artmışdır.

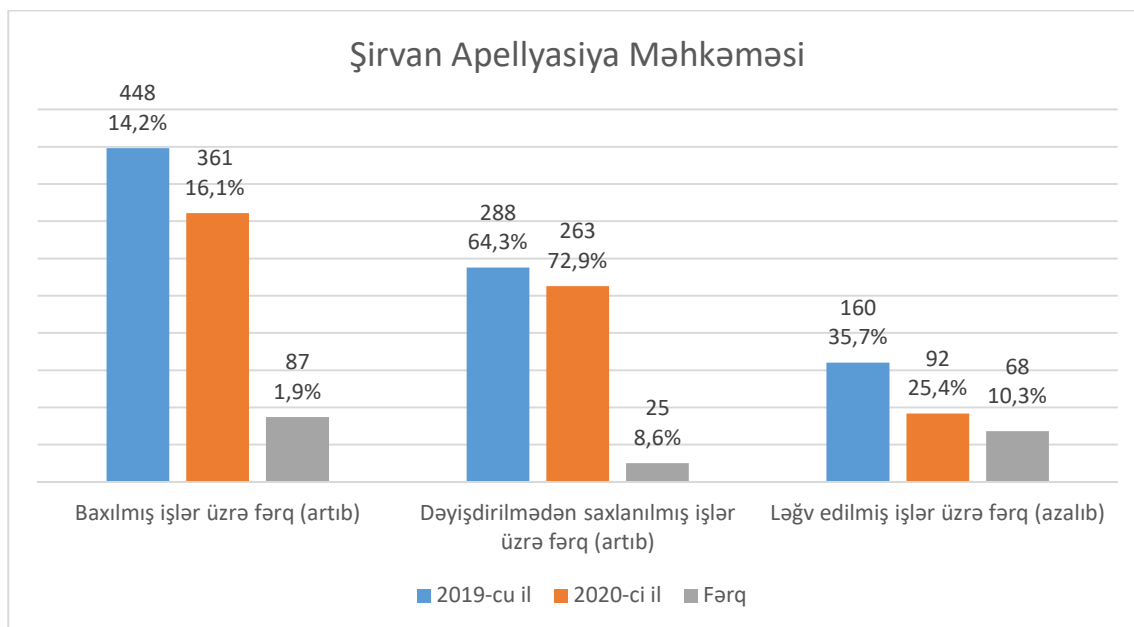
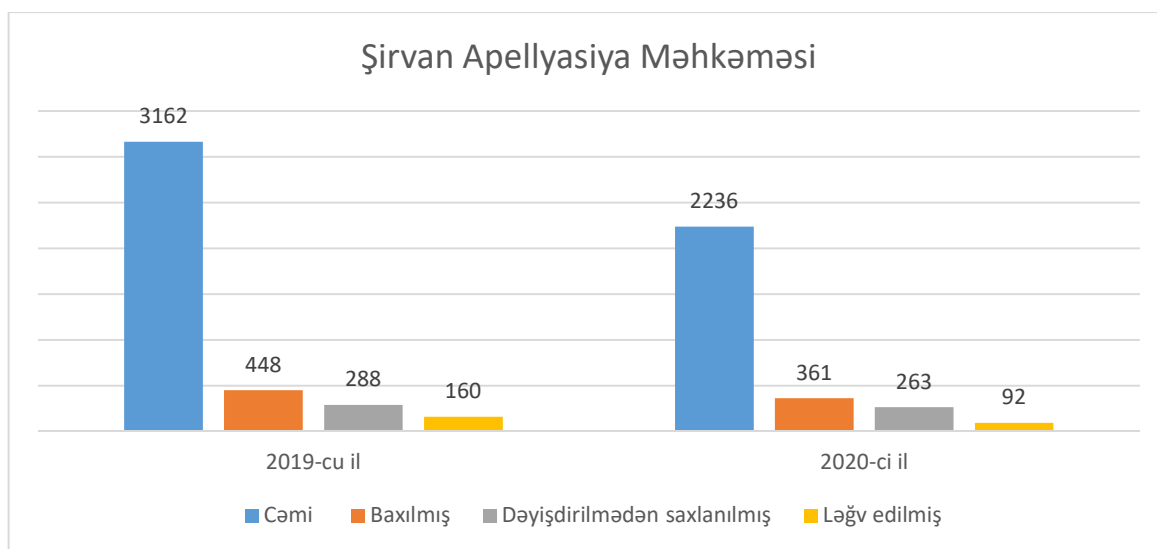
58 (25,2%) iş üzrə qərar ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 97 (27,5%) işlə müqayisədə 2,3% azalmışdır.

IV. 2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 361-i (16,1%) **Şirvan Apellyasiya Məhkəməsindən daxil olmuşdur**. 2019-cu illə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 1,9% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində ümumən baxılmış 3162 işin 448-i (14,2%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

263 (72,9%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 288 (64,3%) işlə müqayisədə 8,6% artmışdır.

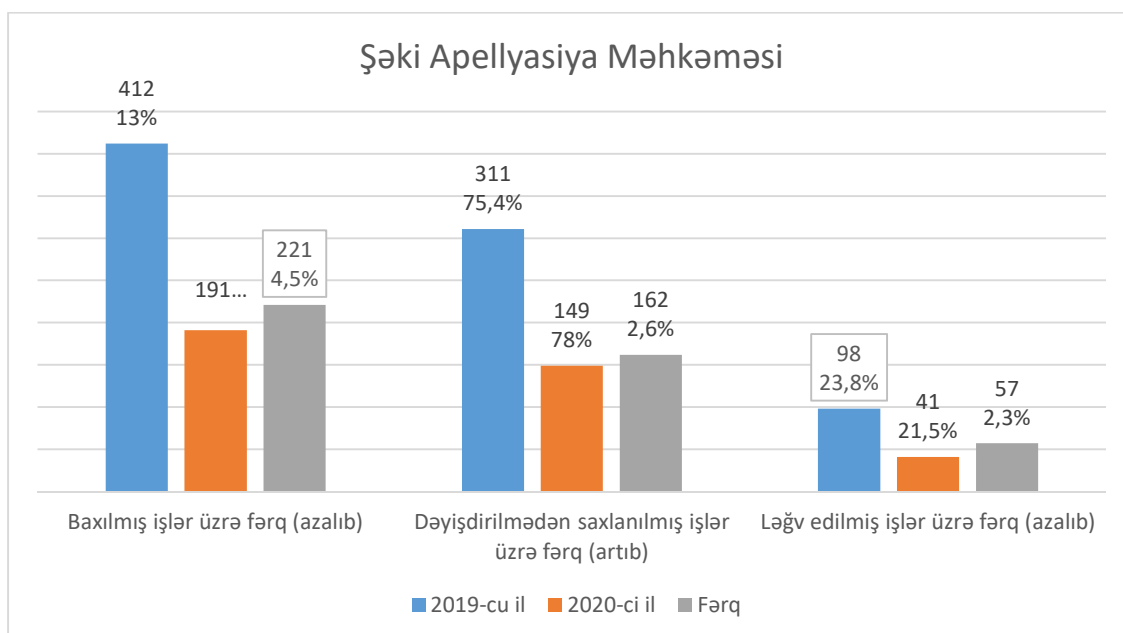
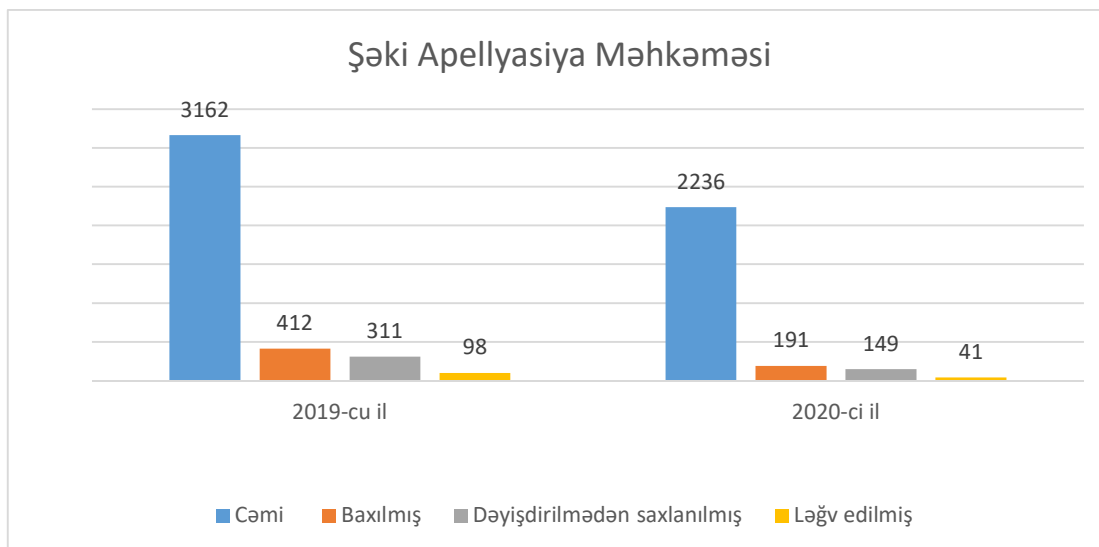
92 (25,4%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 160 (35,7%) işlə müqayisədə 10,3% azalmışdır.

V. 2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 191-i (8,5%) **Şəki Apellyasiya Məhkəməsindən daxil olmuşdur**. 2019-cu ilə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 4,5% azalmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində ümumən baxılmış 3162 işin 412-i (13%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

149 (78%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 311 (75,4%) işlə müqayisədə 2,6% artmışdır.

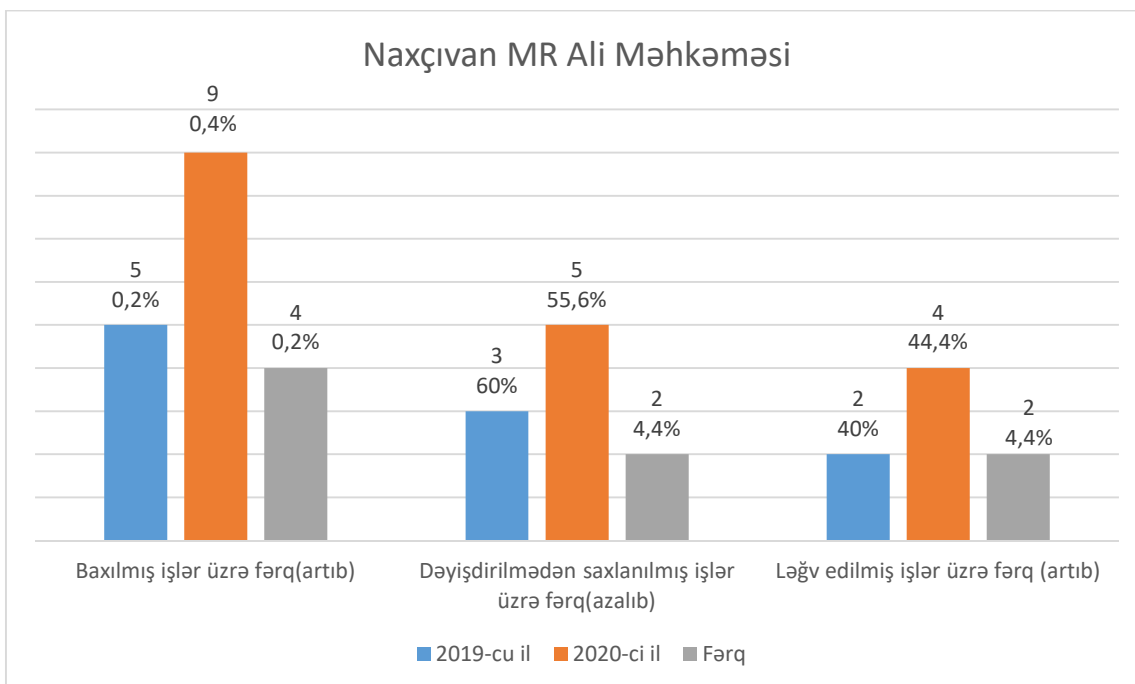
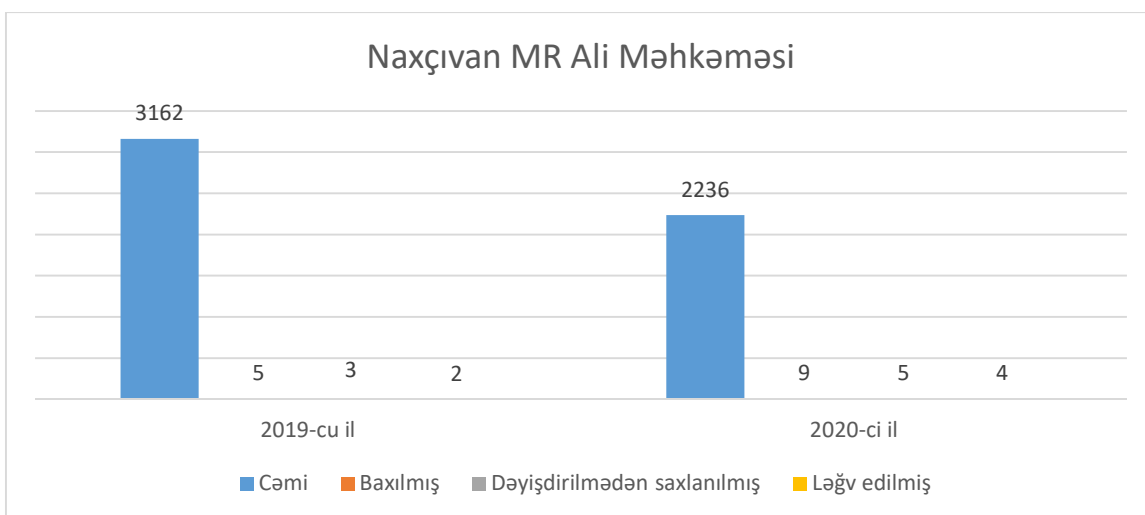
41 (21,5%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 98 (23,8%) işlə müqayisədə 2,3% azalmışdır.

VI. 2020-ci il ərzində ümumən baxılmış 2236 işin 9-u (0,4%) **Naxçıvan MR Ali Məhkəməsinə daxil olmuşdur**. 2019-cu illə müqayisədə bu məhkəmədən daxil olan kassasiya şikayətləri əsasında işlərə baxılması 0,2% artmışdır. Belə ki, 2019-cu il ərzində ümumən baxılmış 3162 işin 5-i (0,2%) bu məhkəmədən daxil olmuşdu.

5 (55,6%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. 2019-cu il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılmış 3 (60%) işlə müqayisədə 4,4% azalmışdır.

4 (44,4%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilmiş 2 (40%) işlə müqayisədə 4,4% artmışdır.

Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci il ərzində icraatında olan işlərə dair HESABAT

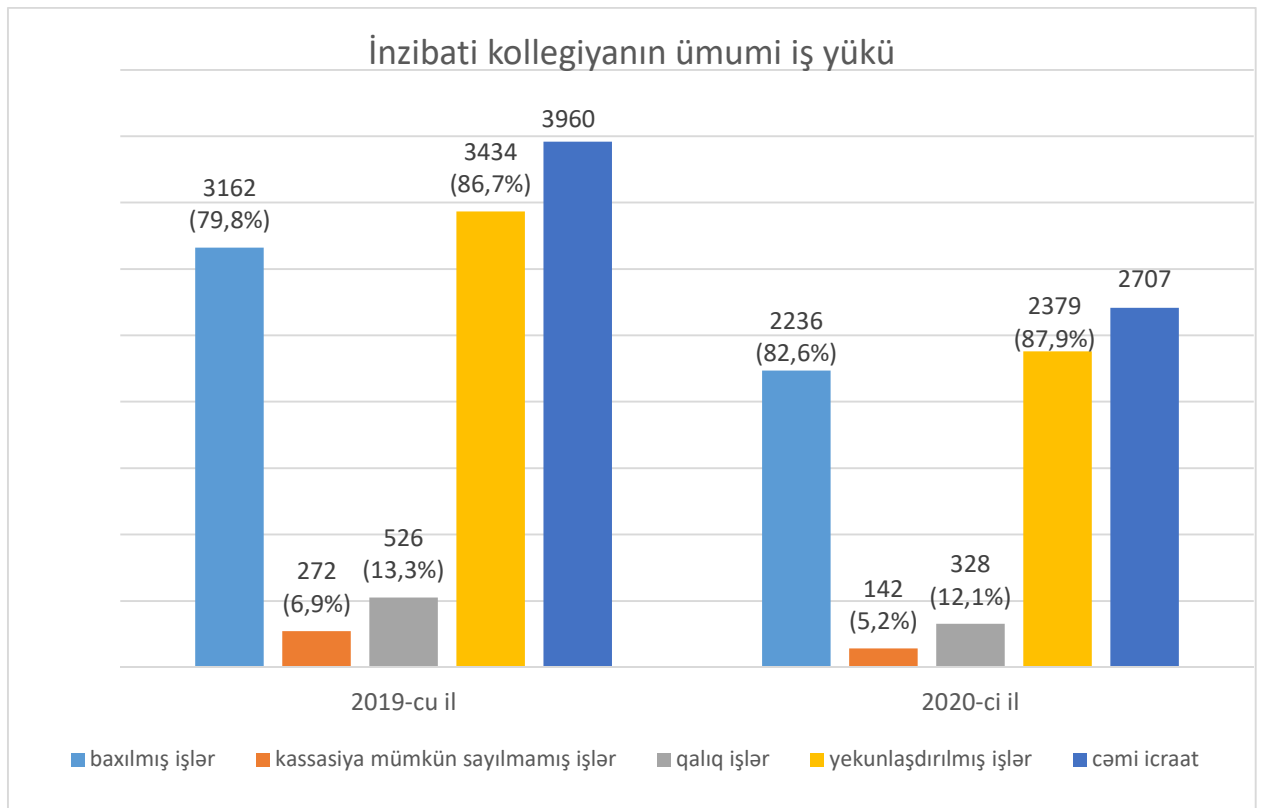
2020-ci il ərzində icraatda olan 2707 iş kollegiyanın ümumi iş yükünü təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə 3960 iş kollegiyanın ümumi iş yükünü təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, icraatda olan işlər say etibarilə 1253 iş – 31,6% azalmışdır.

2020-ci il ərzində baxılan 2236 iş kollegiyanın icraatında olan 2707 işin 82,6%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə baxılan 3162 iş kollegiyanın icraatında olan 3960 işin 79,8%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, baxılan işlər say etibarilə 926 iş – 29,3% azalmışdır.

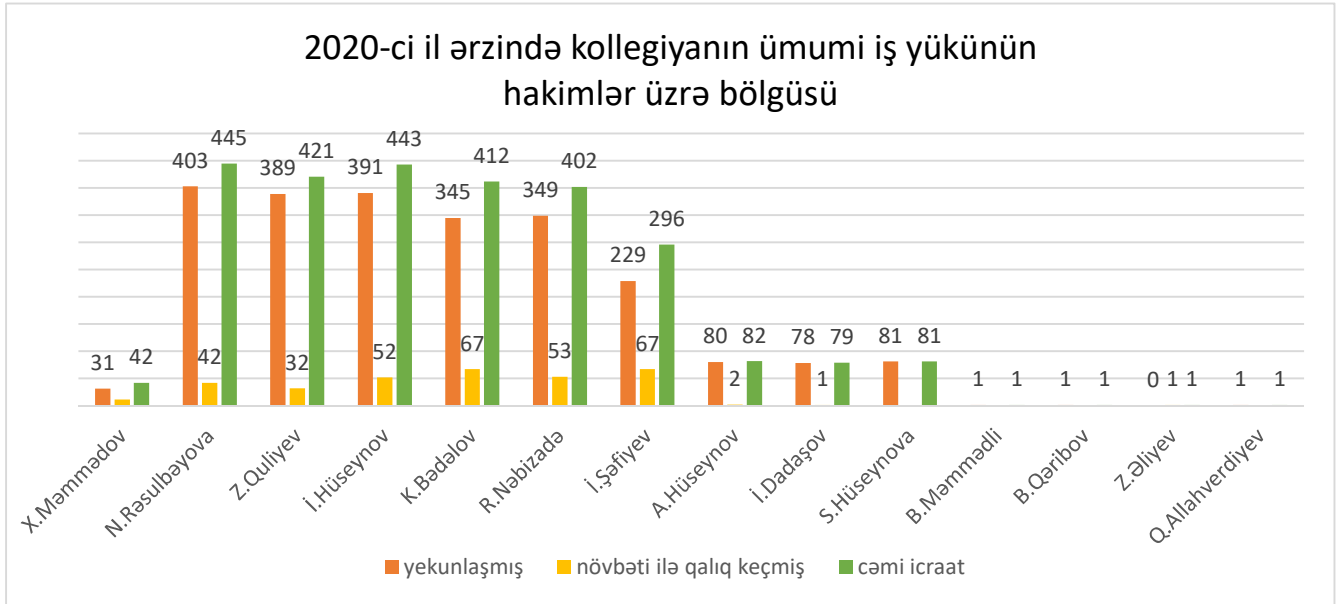
2020-ci il ərzində kassasiya mümkün sayılmayan 142 iş kollegiyanın icraatında olan 2707 işin 5,2%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə kassasiya mümkün sayılmayan 272 iş kollegiyanın icraatında olan 3960 işin 6,9%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, kassasiya mümkün sayılmayan işlər say etibarilə 130 iş – 47,8% azalmışdır.

2020-ci il ərzində yekunlaşdırılmış 2379 iş kollegiyanın icraatında olan 2707 işin 87,9%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə yekunlaşdırılmış 3434 iş kollegiyanın icraatında olan 3960 işin 86,7%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, yekunlaşdırılmış işlər say etibarilə 1055 iş – 30,7% azalmışdır.

2020-ci il ərzində növbəti hesabat dövrünə qalıq keçən 328 iş kollegiyanın icraatında olan 2707 işin 12,1%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə növbəti hesabat dövrünə qalıq keçən 526 iş kollegiyanın icraatında olan 3960 işin 13,3%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, növbəti hesabat dövrünə qalıq keçən işlər say etibarilə 198 iş – 37,6% azalmışdır.

Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin iş yükü bölgüsü

2020-ci il ərzində dəyişdirilmədən saxlanılan 1579 iş kollegiyada baxılan 2236 işin 70,6%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə 2191 iş baxılan 3162 işin 69,3%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, dəyişdirilmədən saxlanılan işlər say etibarilə 1,3% artmışdır.

2020-ci il ərzində ləğv edilən 629 iş kollegiyada baxılan 2236 işin 28,1%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə ləğv edilən 932 iş baxılan 3162 işin 29,5%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, ləğv edilən işlər 1,4% azalmışdır.

2020-ci il ərzində ləğv edilərək təkrar baxışa göndərilən 451 iş kollegiyada ləğv edilən 629 işin 71,7%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə ləğv edilərək təkrar baxışa göndərilən 708 iş ləğv edilən 932 işin 76%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, təkrar baxışa göndərilən işlər 4,3% azalmışdır.

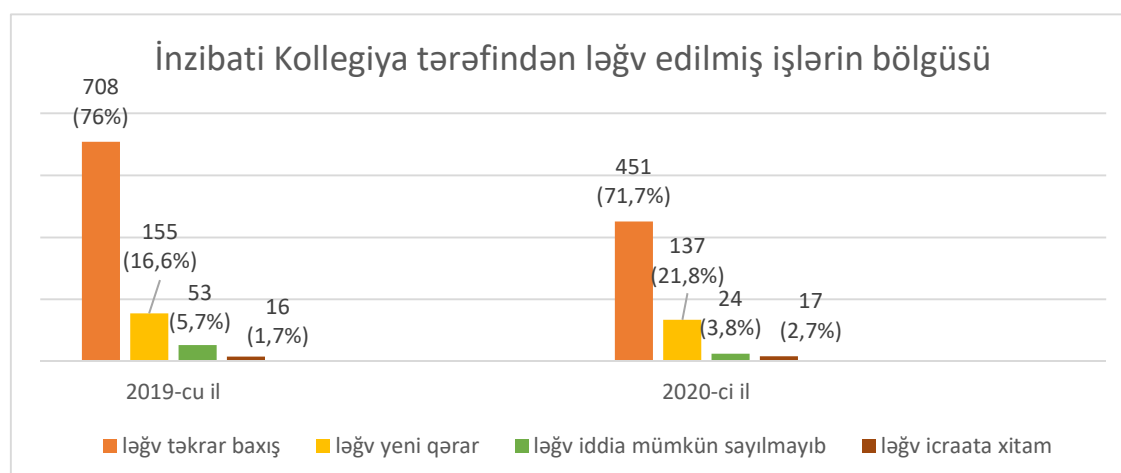
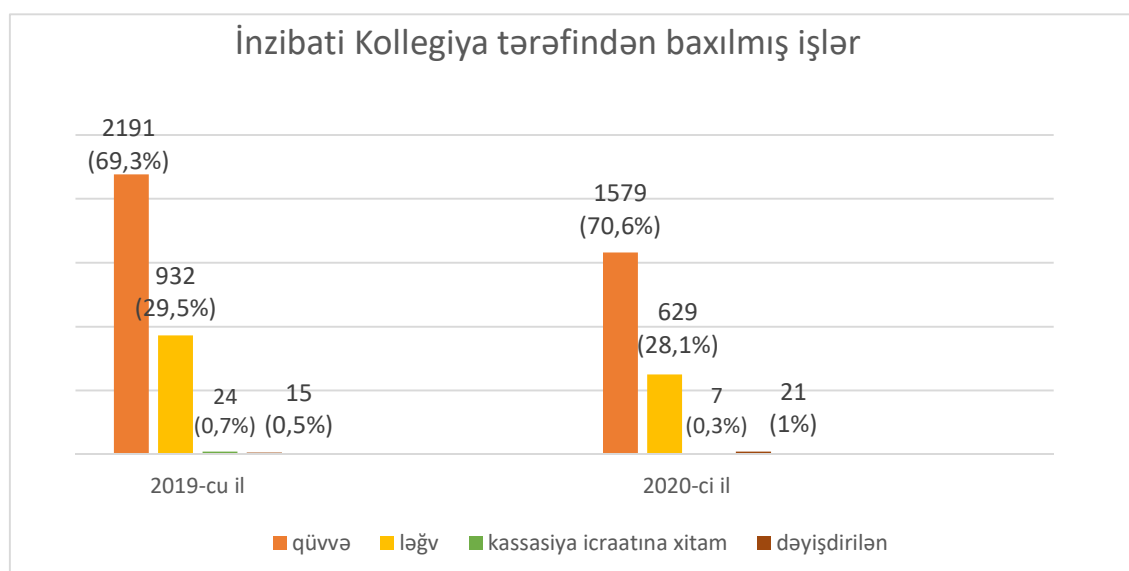
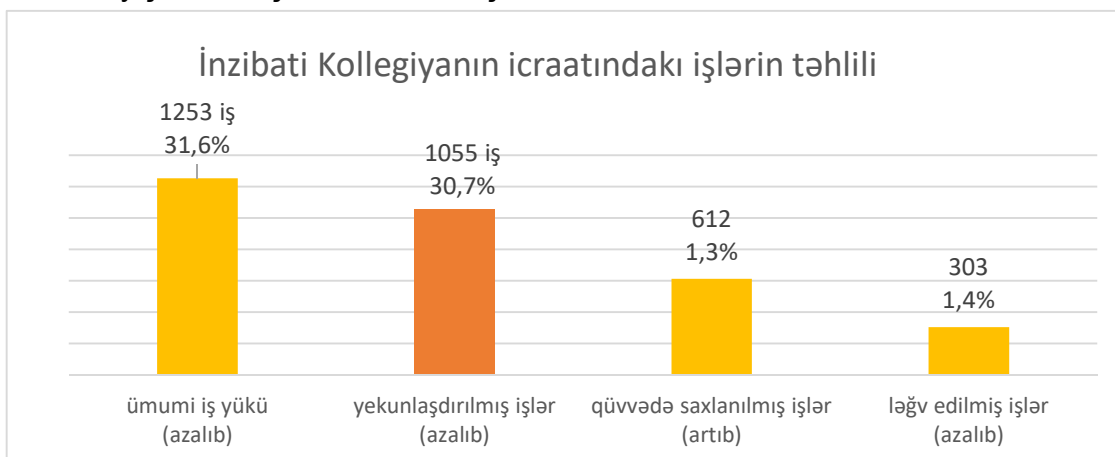
2020-ci il ərzində ləğv edilərək yeni qərar çıxarılan 137 iş kollegiyada ləğv edilən 629 işin 21,8%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilərək yeni qərar çıxarılan 155 iş ləğv edilən 932 işin 16,6%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, ləğv edilərək yeni qərar çıxarılan işlər 5,2% artmışdır.

2020-ci il ərzində ləğv edilərək iş üzrə icraata xitam verilən 17 iş kollegiyada ləğv edilən 629 işin 2,7%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində ləğv edilərək iş üzrə icraata xitam verilən 16 iş ləğv edilən 932 işin 1,7%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, ləğv edilərək iş üzrə icraata xitam verilən işlər 1% artmışdır.

2020-ci il ərzində ləğv edilərək iddia mümkün sayılmayan 24 iş kollegiyada ləğv edilən 629 işin 3,8%-ni təşkil etmişdir. 2019-cu il ərzində isə ləğv edilərək iddia mümkün sayılmayan 53 iş ləğv edilən 932 işin 5,7%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, iddia mümkün sayılmayan işlər 1,9% azalmışdır.

2020-ci il ərzində kassasiya icraatına xitam verilən 7 iş kollegiyada baxılan 2236 işin 0,3%-ni təşkil edir. 2019-cu il ərzində kassasiya icraatına xitam verilən 24 iş baxılan 3162 işin 0,7%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, kassasiya icraatına xitam verilən işlər 0,4% azalmışdır.

2020-ci il ərzində dəyişdirilən 21 iş kollegiyada baxılan 2236 işin 1%-ni təşkil edir. 2019-cu il ərzində dəyişdirilən 15 iş baxılan 3162 işin 0,5%-ni təşkil etmişdir. Müqayisədə görünür ki, dəyişdirilən işlər 0,5% artmışdır.

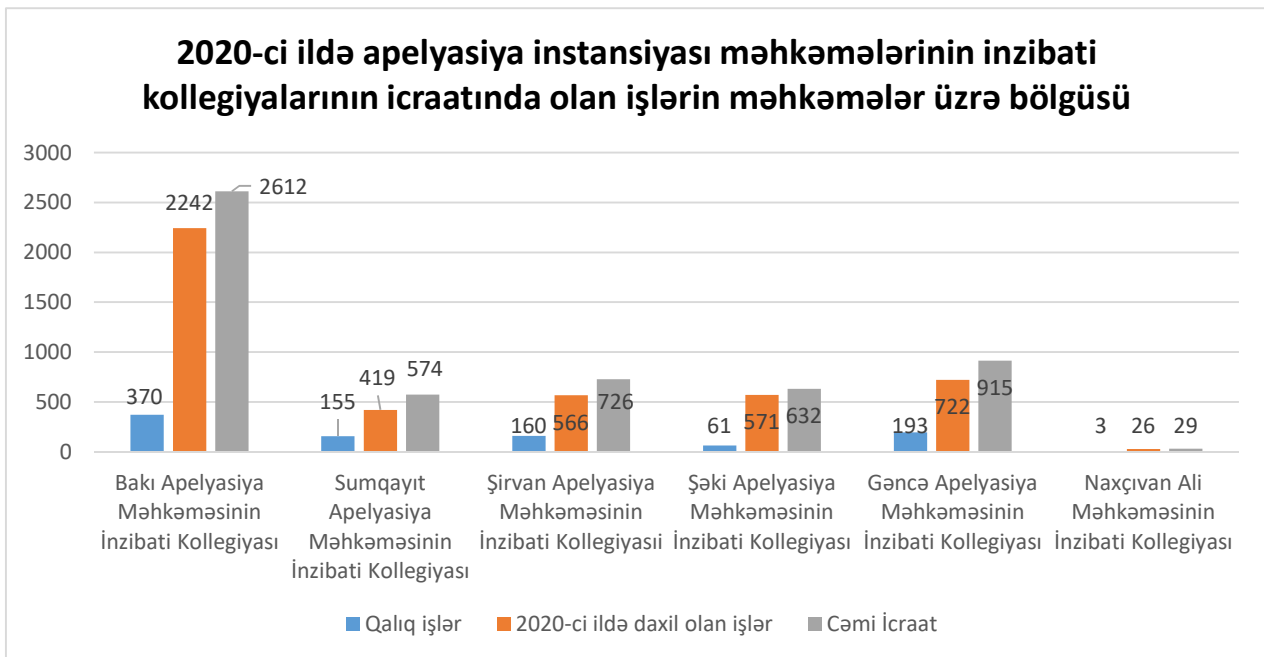
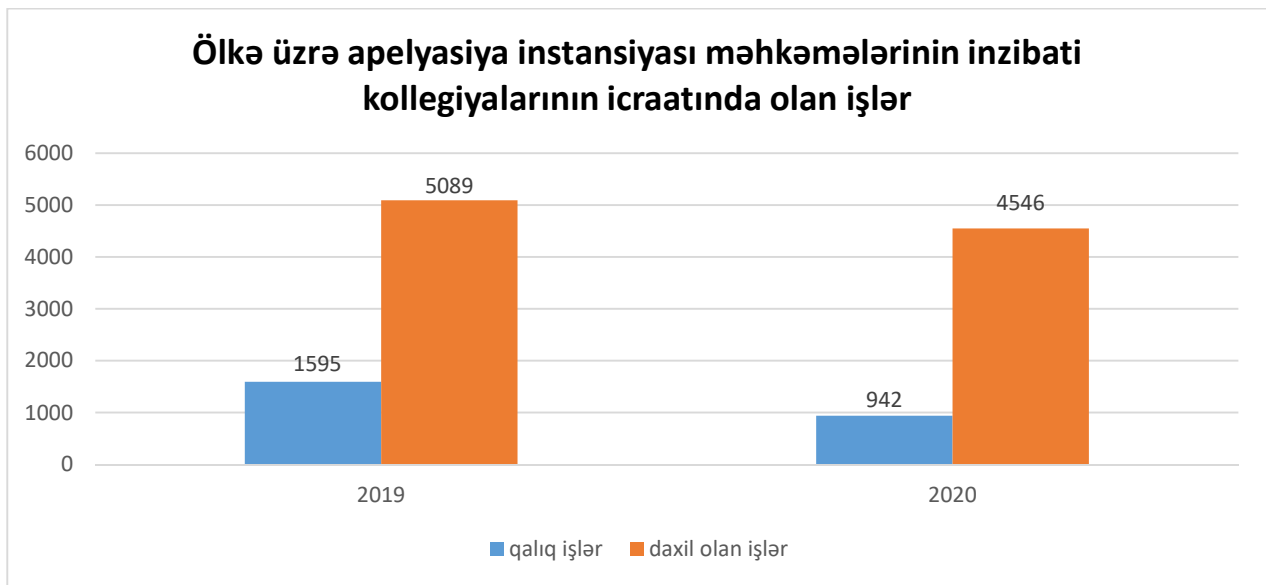

Ölkə üzrə apelyasiya instansiyası məhkəmələrinin inzibati kollegiyalarının 2020-ci ildə icraatlarında olan işlərə dair

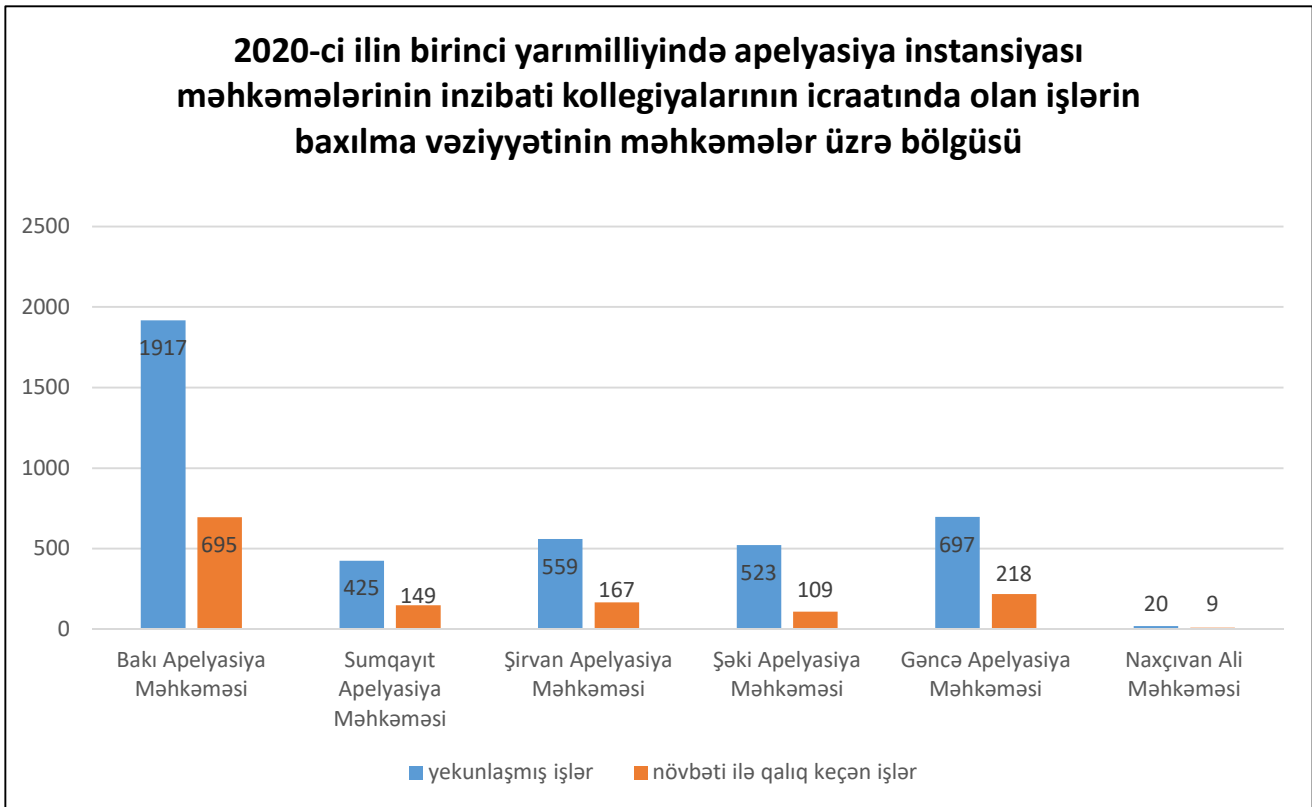
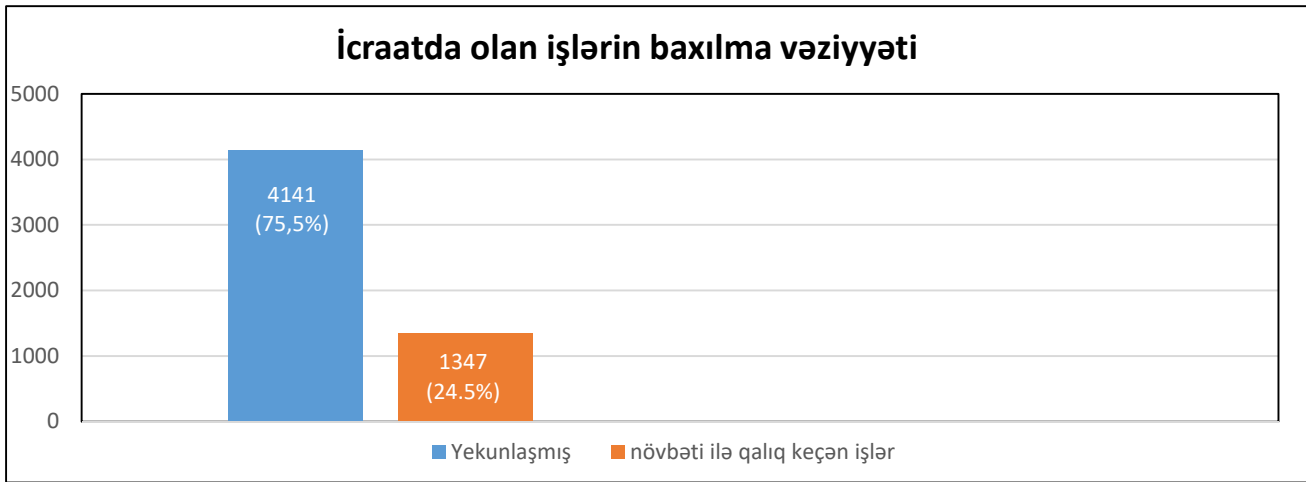
HESABAT

I. 2020-ci ildə ölkə üzrə apelyasiya instansiyası məhkəmələrinin inzibati kollegiyalarının icraatında cəmi 5488 iş olmuşdur ki, 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə iş sayı 17.9% (1196 iş) azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə icraatda 6684 iş olmuşdur.

II. 2020-ci ildə ölkə üzrə apelyasiya instansiyası məhkəmələrinin inzibati kollegiyalarının icraatında olan 5488 işdən 942 (17.2%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 4546 iş (82.8%) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ildə isə qalıq işlərin sayı 1595, daxil olan işlərin sayı isə 5089 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci ildə 2019-cu il ilə müqayisədə qalıq işlərin sayında 40,9% (653 iş), daxil olan işlərin sayında isə 10,7% (543 iş) azalma baş vermişdir.

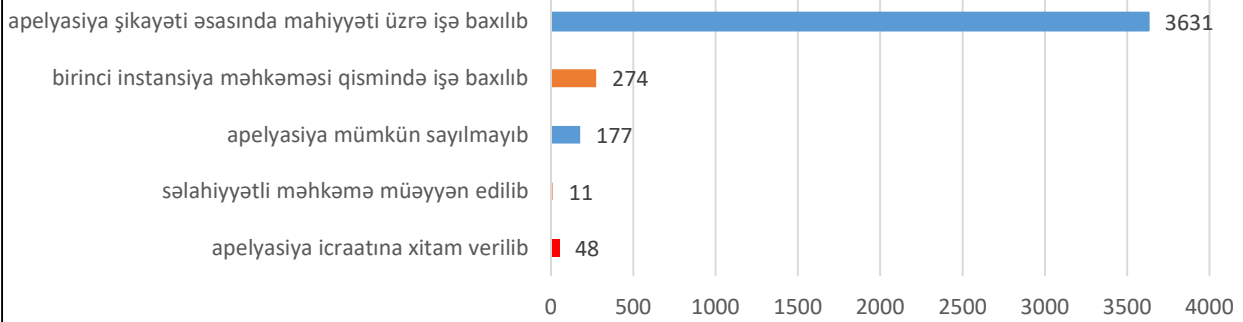

III. Hesabat dövründə icraatda olan 5488 işdən 4141 iş (75.5%) yekunlaşmış, 1347 (24.5%) iş isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

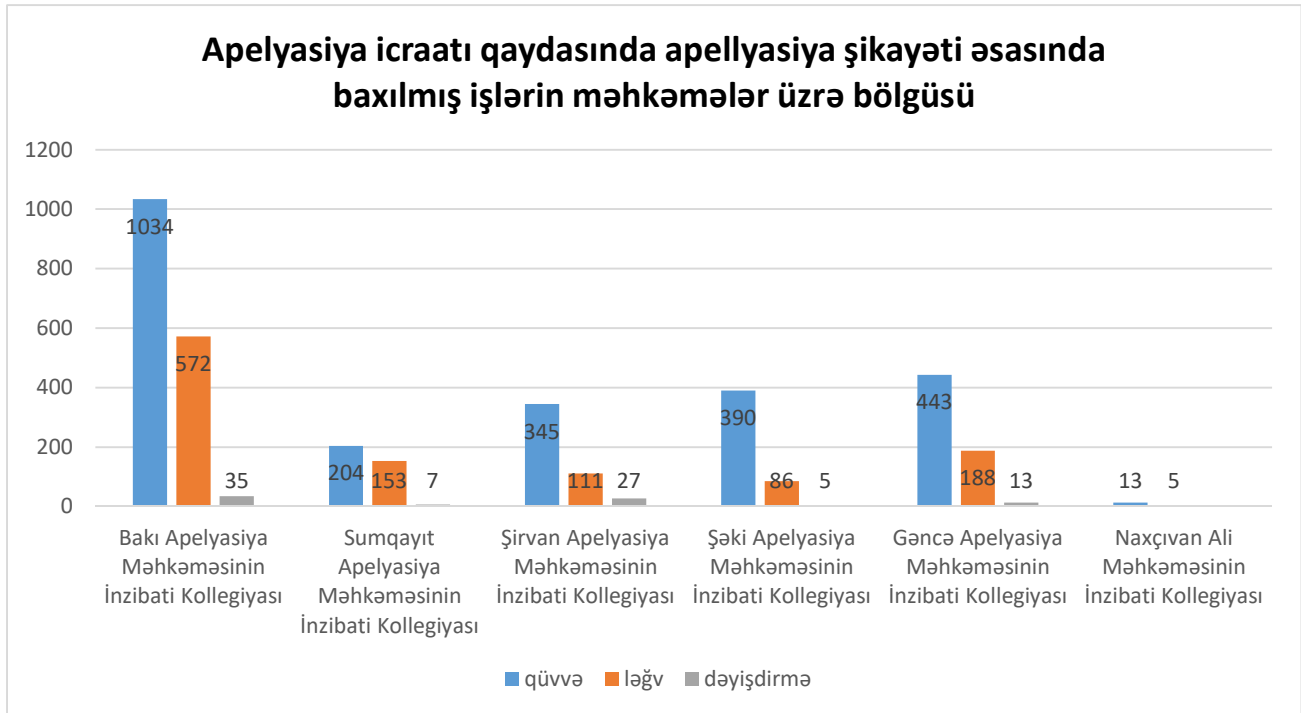
IV. Yekunlaşmış 4141 məhkəmə işindən 48 iş (1 %) üzrə apellyasiya icraatına xitam verilmiş, 11 iş (0,3%) üzrə İPM-nin 9.1-ci maddəsinə əsasən ərazi aidiyyəti üzrə səlahiyyətli məhkəmə müəyyən edilmiş, 177 iş (4,3%) üzrə apellyasiya mümkün sayılmamış, 274 iş (6,6%) üzrə məhkəmə birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxmış, 3631 iş (87,8%) üzrə apellyasiya icraatı qaydasında apellyasiya şikayəti əsasında işə baxılmışdır.

Yekunlaşmış məhkəmə işləri üzrə aparılmış icraat

V. Apellyasiya icraatı qaydasında apellyasiya şikayəti əsasında baxılmış 3631 işdən 2429 iş (67%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı/qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1115 iş üzrə (30,7%) üzrə ləğv edilmiş, 87 iş (2,3%) üzrə isə dəyişdirilmişdir.

Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış işlərin nəticəsi

Apelyasiya məhkəmələrinin qəbul etdikləri aktlardan verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2236 işə baxılmış, həmin işlərdən 1579 iş (70.6%) üzrə apelyasiya instansiya

məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 629 iş (28.1%) üzrə ləğv edilmiş, 21 iş (0.9%) üzrə dəyişdirilmiş, 7 iş (0.3%) üzrə kassasiya icraatına xitam verilmişdir.

Apelyasiya məhkəmələri üzrə isə bölgü aşağıdakı kimi olmuşdur:

Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 1184 işinə baxılmış, həmin işlərdən 373 iş üzrə (31.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 373 işdən 265 iş (71%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 80 iş (21.44%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 13 iş üzrə (3,5%) iddia mümkün sayılmamış, 15 iş üzrə (4%) icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 11 iş (0.9%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

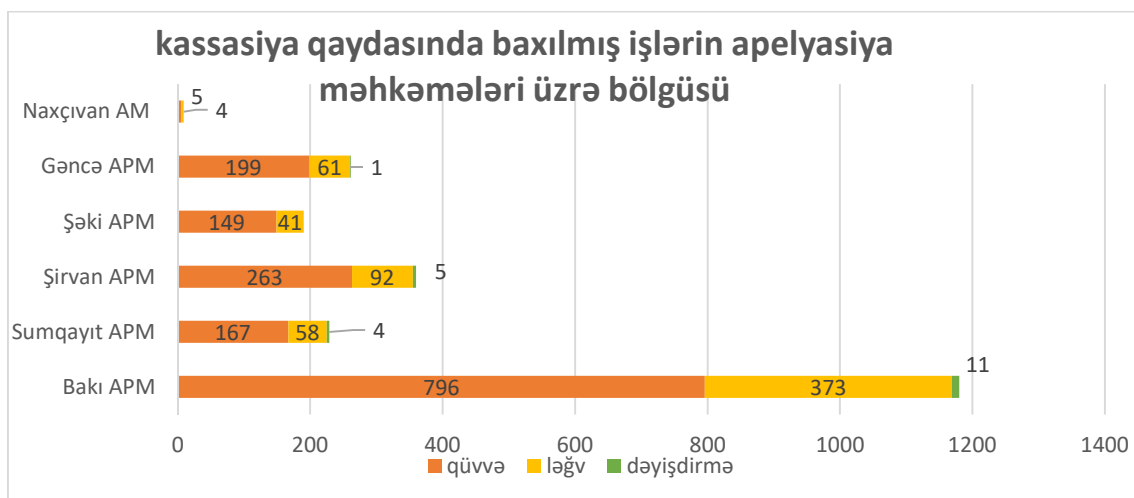
Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 261 işinə baxılmış, həmin işlərdən 61 iş üzrə (23.4%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 61 işdən 54 iş (88.5%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 5 iş (8.1%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş (3.3%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır. Bundan əlavə, 1 iş (0.4%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 230 işinə baxılmış, həmin işlərdən 58 iş üzrə (25.2%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 58 işdən 11 iş (19%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 42 iş (72.4%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 4 iş (6.9%) üzrə iddia mümkün sayılmamış, 1 iş (1.7%) üzrə icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 4 iş (1.7%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 191 işinə baxılmış, həmin işlərdən 41 iş üzrə (21.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 41 işdən 28 iş (68.3%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 11 iş (26.8%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş (4.9%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır.

Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 361 işinə baxılmış, həmin işlərdən 92 iş üzrə (25.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 92 işdən 59 iş (64.1%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 29 iş (31.5%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 3 iş (3.3%) üzrə iddia mümkün sayılmamış, 1 iş (1%) üzrə icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 5 iş (1.4%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

Kassasiya icraatı qaydasında 2020-ci ildə Naxçıvan Ali Məhkəməsinin İnzibati 9 işinə baxılmış, həmin işlərdən 4 iş üzrə (44.4%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 4 işdən 3 iş (75%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 1 iş (25%) üzrə yeni qərar qəbul edilmişdir.

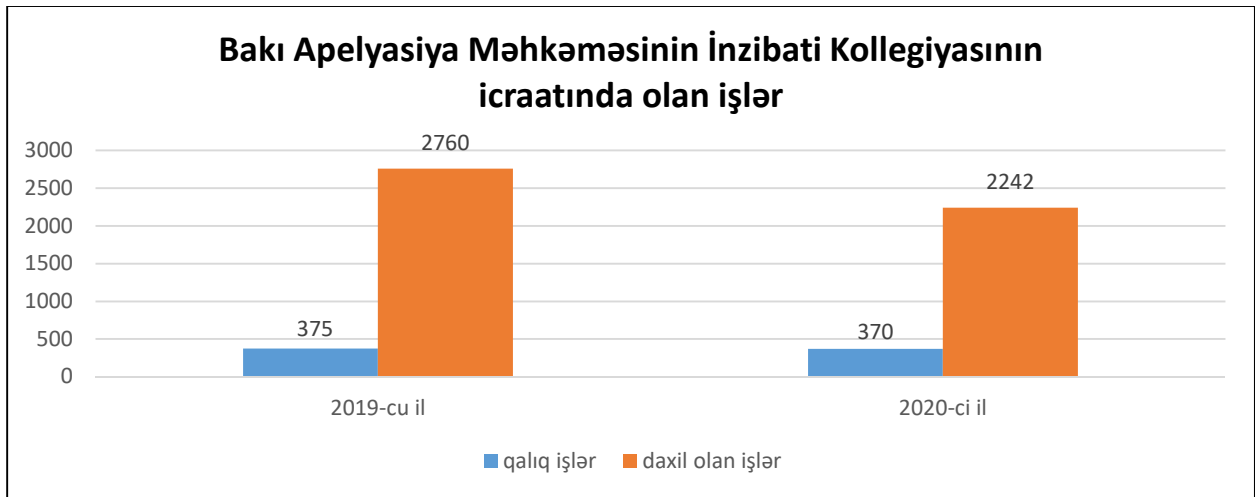

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci ildə icraatında olan işlərə dair

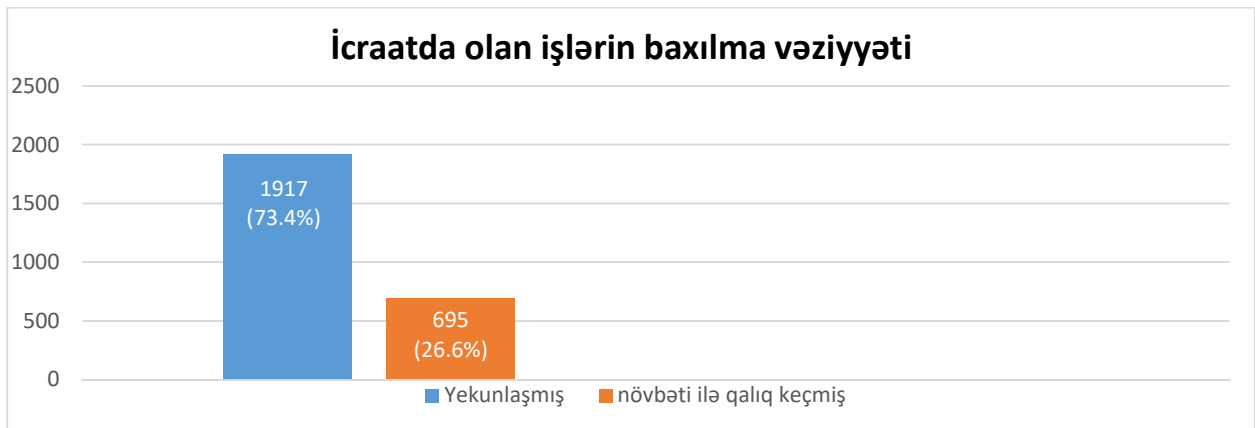
HESABAT

I. 2020-ci ildə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 2612 iş (o cümlədən 160 işə birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmışdır) olmuşdur ki, 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə iş sayı 16,7% (523 iş) azalmışdır. Belə ki, 2019-cu idə həmin kollegiyanın icraatında 3135-iş olmuşdur.

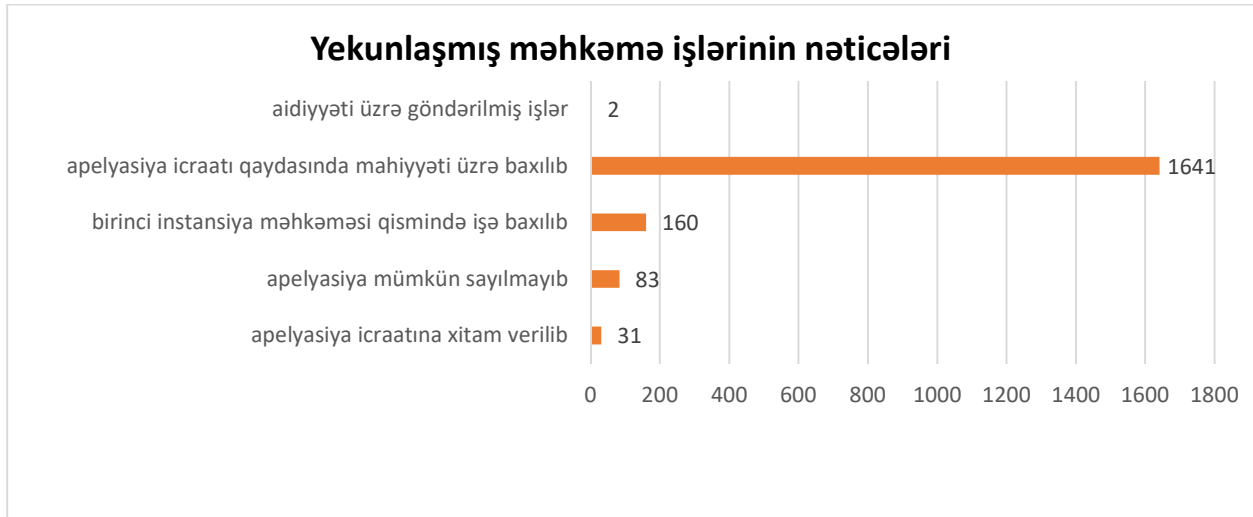
II. 2020-ci ildə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında olan 2612-işdən 370 (14,16%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 2242-iş (85,8%) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ilin müvafiq dövründə isə qalıq işlərin sayı 375, daxil olan işlərin sayı isə 2760 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci ildə 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə daxil olan işlərin sayında 18,8% (518 iş), qalıq işlərin sayında isə 1.3% (5 iş) azalma müşahidə edilmişdir.

III. Kollegiya hesabat dövründə icraatında olan 2612 işdən 1917-işi (73.4%) yekunlaşdırmış, 695 (26,6%) iş isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

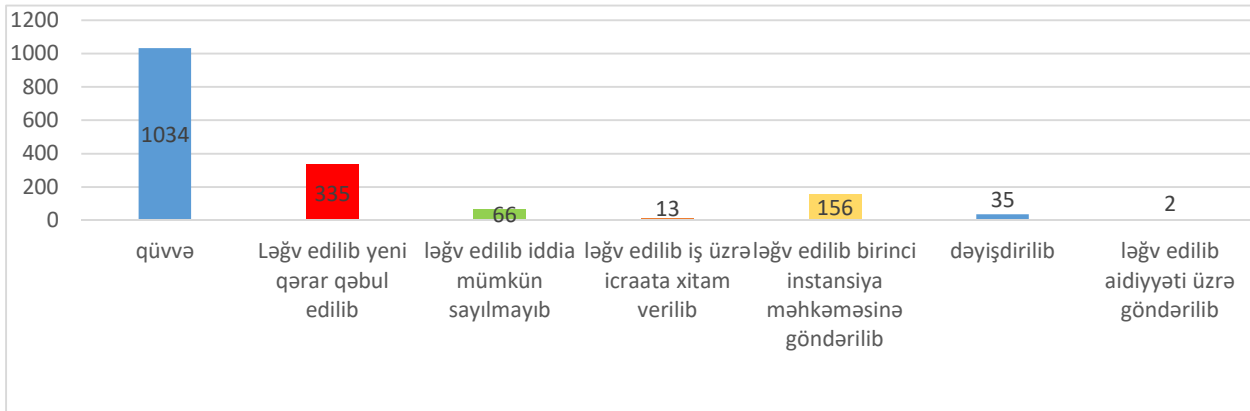
IV. Yekunlaşmış 1917 işdən 160 (8.3%) işə birinci instansiya qismində baxılmışdır. Digər 1757 məhkəmə işindən 31 iş (1,8%) üzrə apellyasiya şikayəti geri götürülmüş, 83-iş (4,7%) üzrə apellyasiya mümkün sayılmamış, 2 iş (0,1%) aidiyyəti üzrə göndərilmiş, 1641-iş (93,4%) üzrə apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında işə baxılmışdır.

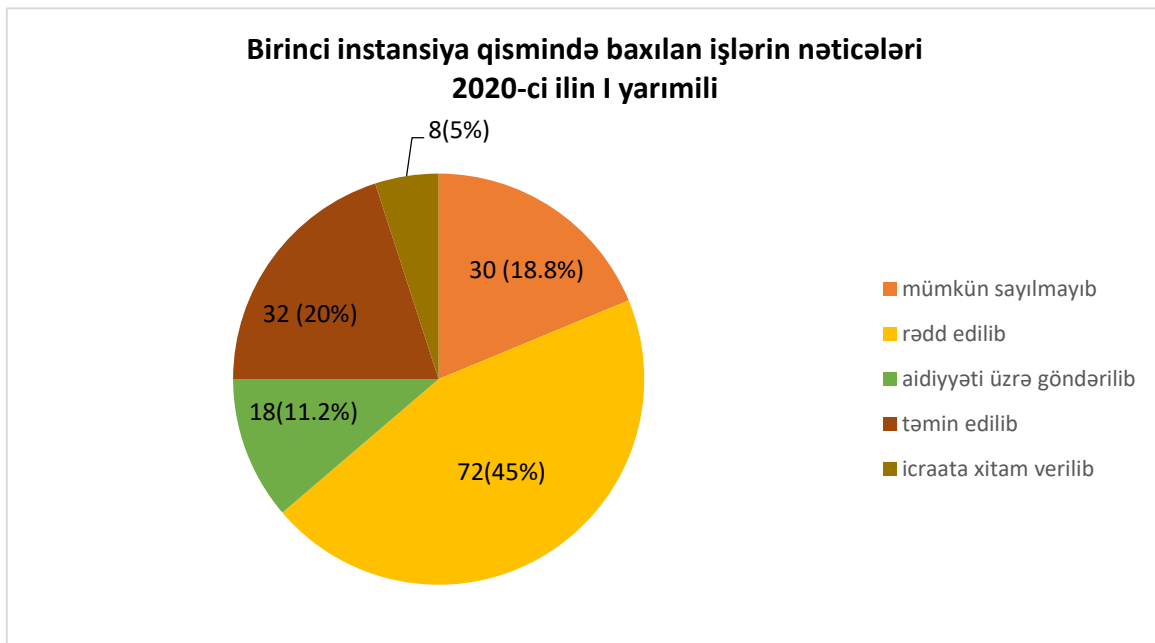
V. Apellyasiya şikayəti əsasında mahiyyəti üzrə baxılmış 1641 işdən 1034-iş (63%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı/qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 572-iş (34,9%) üzrə ləğv edilmiş, 35-iş (2,1%) üzrə isə dəyişdirilmişdir.

VI. Ləğv edilmiş 572 işdən 335-i, (58,6%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 66 (11,5%) iş üzrə iddia mümkün sayılmamış, 13-iş (2,3%) üzrə icraata xitam verilmiş, 2 iş (0,3%) aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 156-iş (27,3%) yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

Apelyasiya icraatı qaydasında apellyasiya şikayəti əsasında baxılmış işlərin nəticəsi

VII. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 160 işdən 30-da (18,8%) iddia mümkün sayılmamış, 72-iş üzrə (45%) iddia təmin edilməmiş, 18-iş (11,2%) isə aidiyyəti üzrə göndərilmiş, 32 iş (20%) üzrə iddia təmin edilmiş, 8 iş (5%) üzrə icraata xitam verilmişdir.

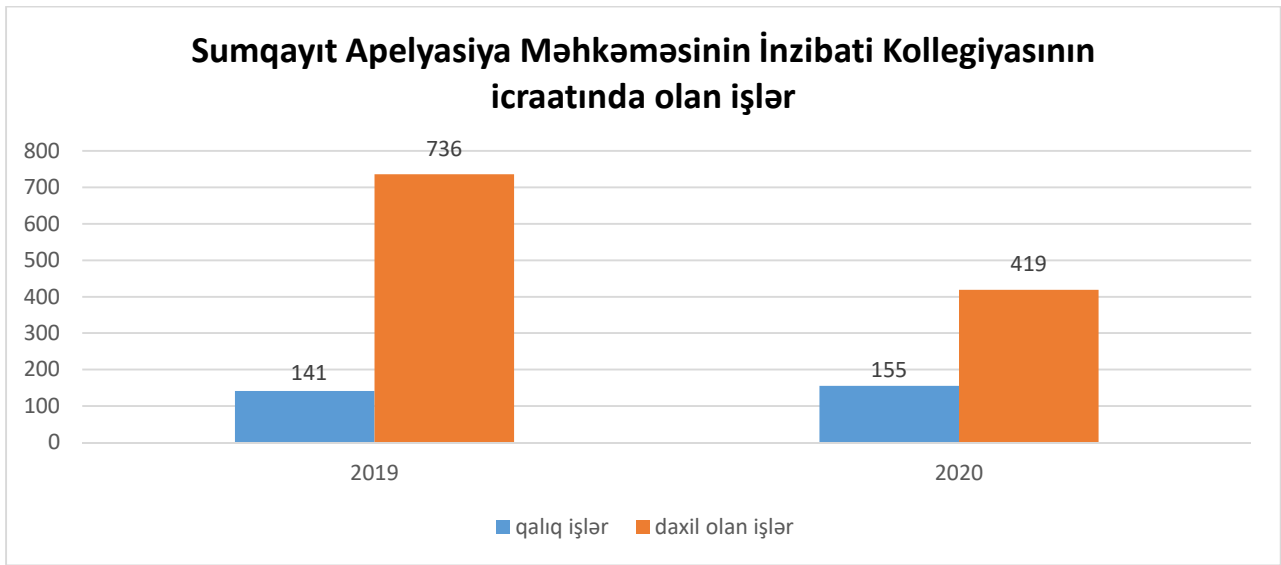
VIII. Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin baxdıqları inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul edilmiş yekun məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasında baxılan 1184 işdən 796 iş (67.2%) üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 373 (31.5%) iş üzrə ləğv edilmiş, 11 iş (1%) üzrə dəyişdirilmiş, 4 iş (0.3%) üzrə kassasiya icraatına xitam verilmişdir.

IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

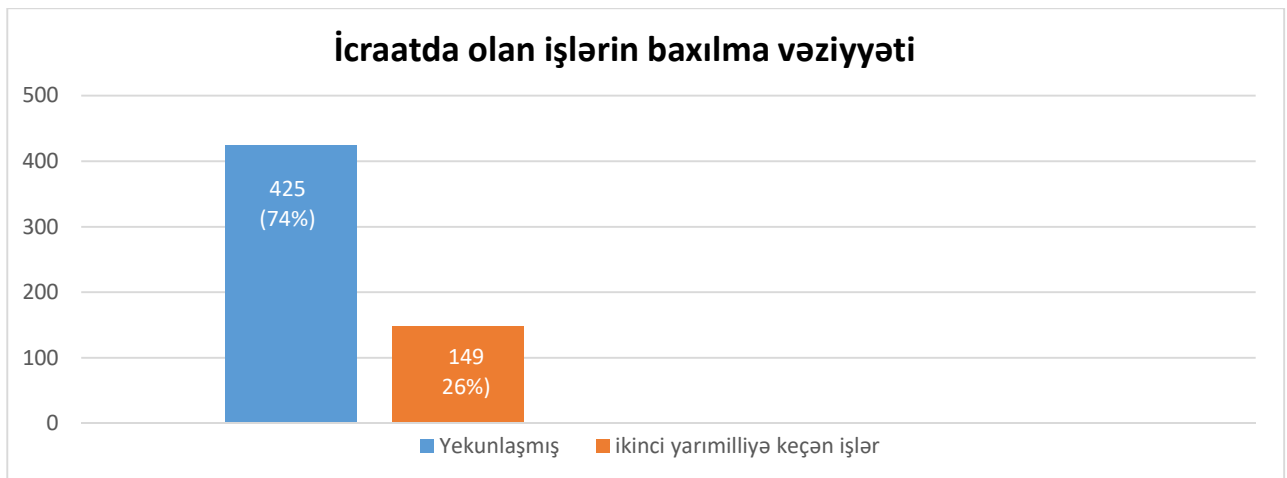
Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci ildə icraatında olan işlərə dair HESABAT

I. 2020-ci ildə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 574 iş olmuşdur ki, 2019-cu il ilə müqayisədə iş sayı 34,5 % (303 iş) azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə həmin kollegiyanın icraatında 877 iş olmuşdur.

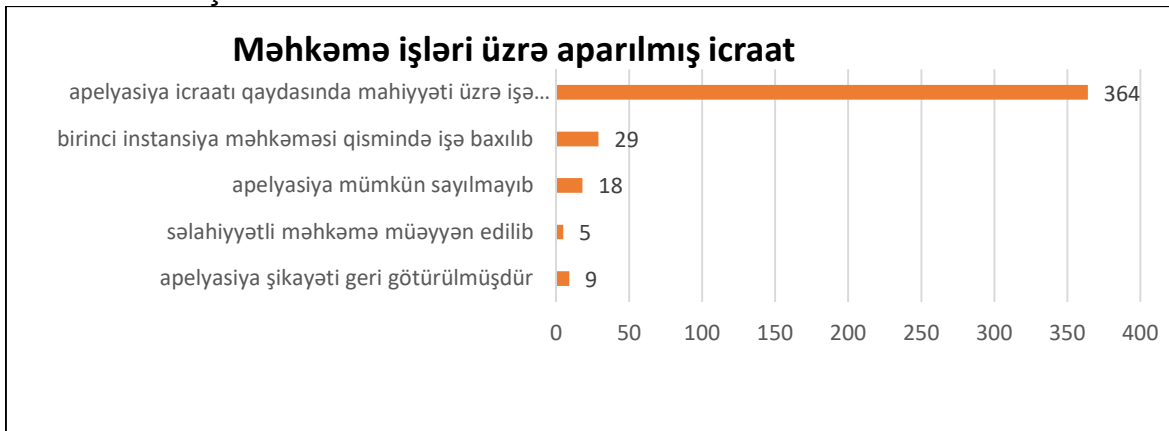
II. 2020-ci ildə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında olan 574 işdən 155 (27%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 419 iş (73 %) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ildə isə qalıq işlərin sayı 141, daxil olan işlərin sayı isə 736 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci ildə 2019-cu il ilə müqayisədə qalıq işlərin sayında 10% (14 iş) artma, daxil olan işlərin sayında isə 43% (317 iş) azalma baş vermişdir.

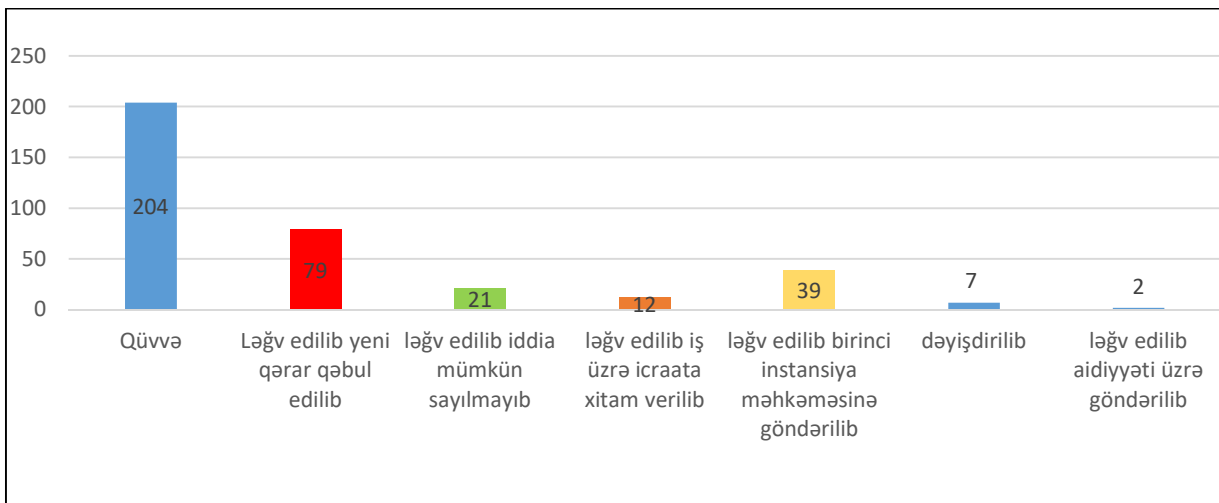
III. Kollegiya hesabat dövründə icraatında olan 574 işdən 425 (74 %) iş yekunlaşaraq müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir, 149 (26 %) iş isə qalıq olaraq keçmişdir.

IV. Yekunlaşmış 425 məhkəmə işindən 5 iş (1,2 %) üzrə aidiyyəti üzrə səlahiyyətli məhkəmə müəyyən edilmiş, 18 iş (4,2 %) üzrə apelyasiya mümkün sayılmamış, 9 iş (2,1%) üzrə şikayət geri götürülmüş, 29 (6,8 %) iş üzrə məhkəmə birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxmış, 364 işə isə (85,6%) apelyasiya şikayəti əsasında apelyasiya icraatı qaydasında baxılmışdır.

V. Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış 364 işdən 204 iş (56%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 79 iş üzrə (21,7 %) məhkəmə aktı tam və ya qismən ləğv edilərək yeni qərar qəbul edilmiş, 7 iş (1,9%) üzrə məhkəmə aktı dəyişdirilmiş, 21 iş (5,8 %) üzrə məhkəmə aktı ləğv edilərək iddia mümkün sayılmamış, 12 iş (3,3 %) üzrə icraata xitam verilmiş, 2 iş (0,5 %) üzrə məhkəmə aktı ləğv edilərək aidiyyəti üzrə göndərilmiş, 39 iş (10,7 %) üzrə isə məhkəmə aktı ləğv edilərək iş yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

VI. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 29 işdən 13-də (44,8%) iddia mümkün sayılmamış, 14 iş üzrə (48,3 %) iddia təmin edilməmiş, 1 iş (3,4 %) üzrə icraata xitam verilmiş, 1 iş (3,4 %) isə aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmişdir.

VII. Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati kollegiyasının hakimlərinin baxdıqları inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul edilmiş yekun məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasında 230 işə baxılmış, baxılan 230 işdən 167 (72.6%) iş üzrə apelyasiya məhkəməsinin qərarı/qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 58 iş üzrə (25.2%) yekun məhkəmə qərarı ləğv edilmiş, 4 iş (1.7%) üzrə məhkəmə aktının nəticəsi dəyişdirilmiş, 1 iş üzrə (0.4%) kassasiya icraatına xitam verilmişdir.

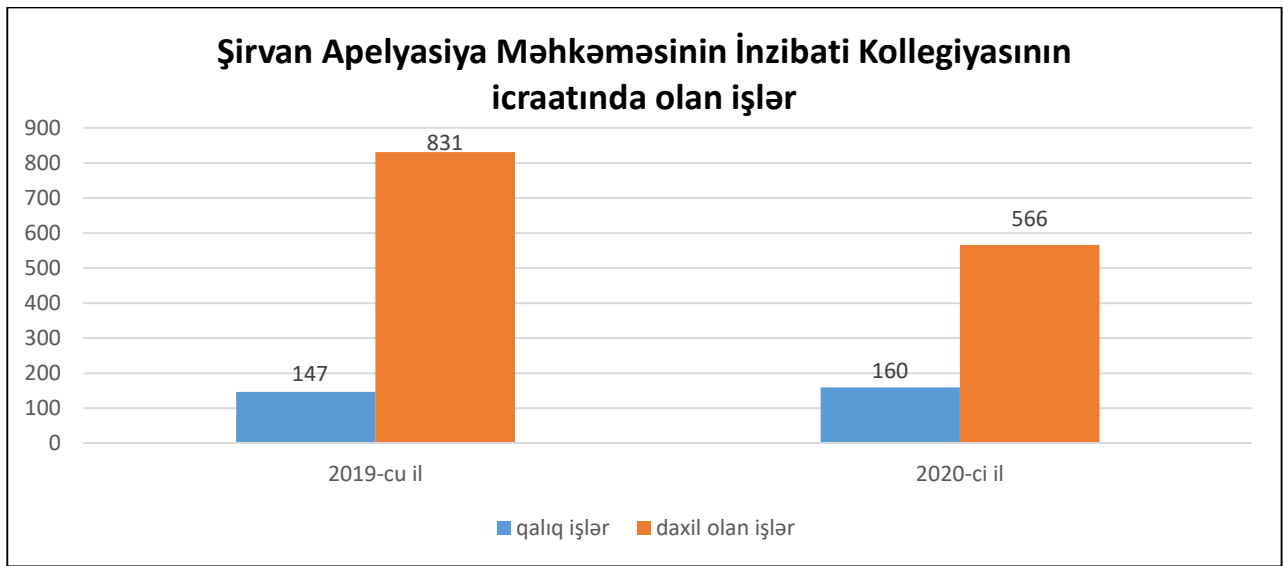
VIII. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci ildə icraatında olan işlərə dair

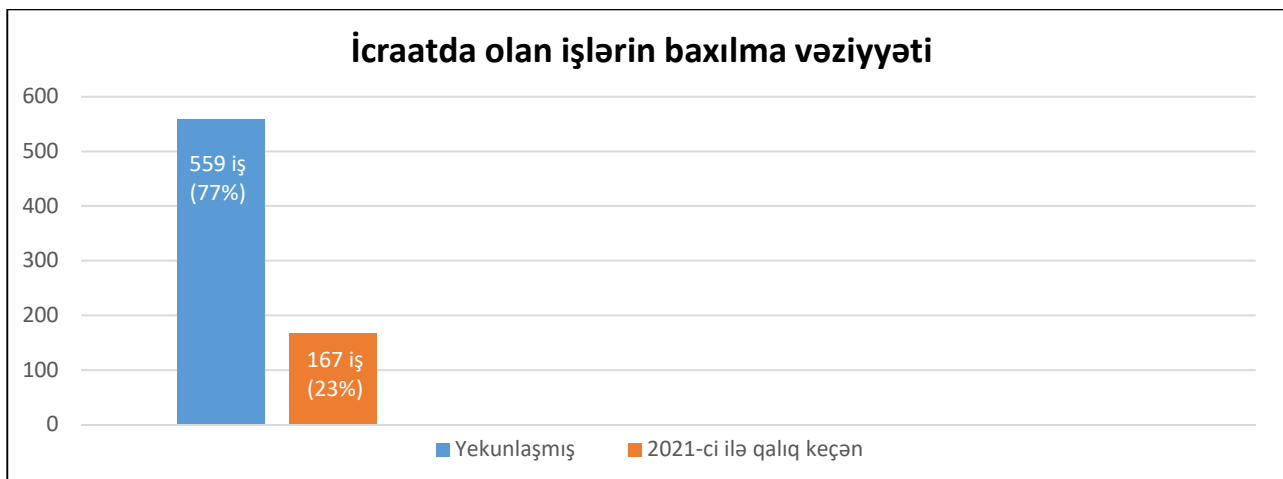
HESABAT

I. 2020-ci ildə Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 726 iş olmuşdur ki, 2019-cu il ilə müqayisədə iş sayı 25,8% (252 iş) azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə həmin kollegiyanın icraatında 978 iş olmuşdur.

II. 2020-ci ildə Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında olan 726 işdən 160 iş (22%) 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 566 iş (78%) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ildə isə qalıq işlərin sayı 147, daxil olan işlərin sayı isə 831 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci ildə 2019-cu il ilə müqayisədə qalıq işlərin sayında 8,8% (13 iş) artma, daxil olan işlərin sayında isə 31,9% (265 iş) azalma baş vermişdir.

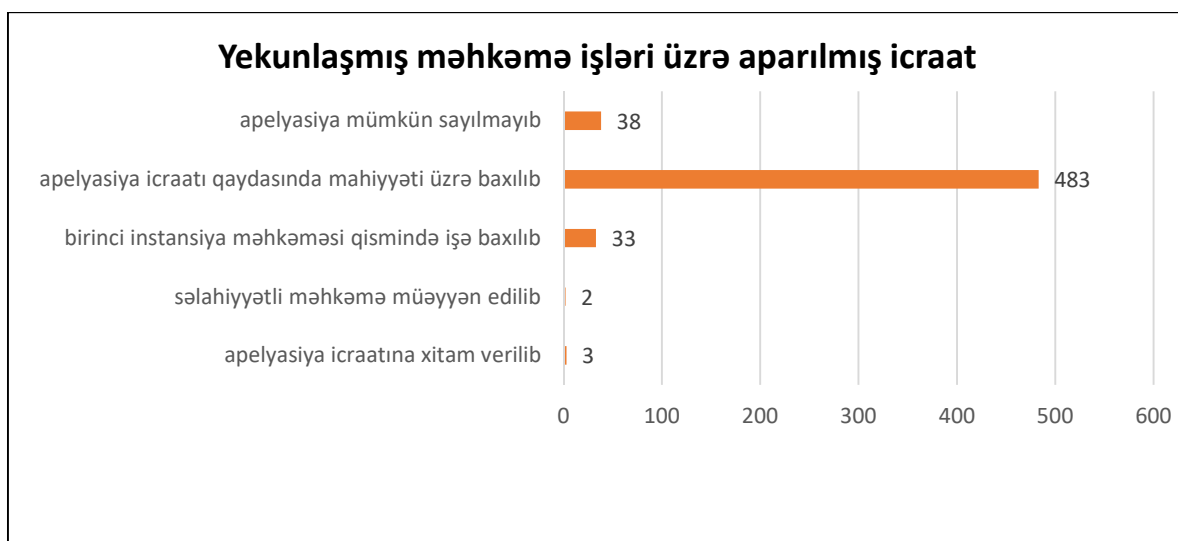

III. Kollegiya hesabat dövründə icraatında olan 726 işdən 559 işi (77%) yekunlaşdırmış, 167 iş (23%) isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

IV. Yekunlaşmış 559 məhkəmə işindən 2 iş (0,3%) üzrə İPM-in 9.1-ci maddəsinə əsasən ərazi aidiyyəti üzrə səlahiyyətli məhkəmə müəyyən edilmiş, 3 iş (0,5%) üzrə apelyasiya icraatına xitam verilmiş, 38 iş (6,8%) üzrə apelyasiya mümkün sayılmamış,

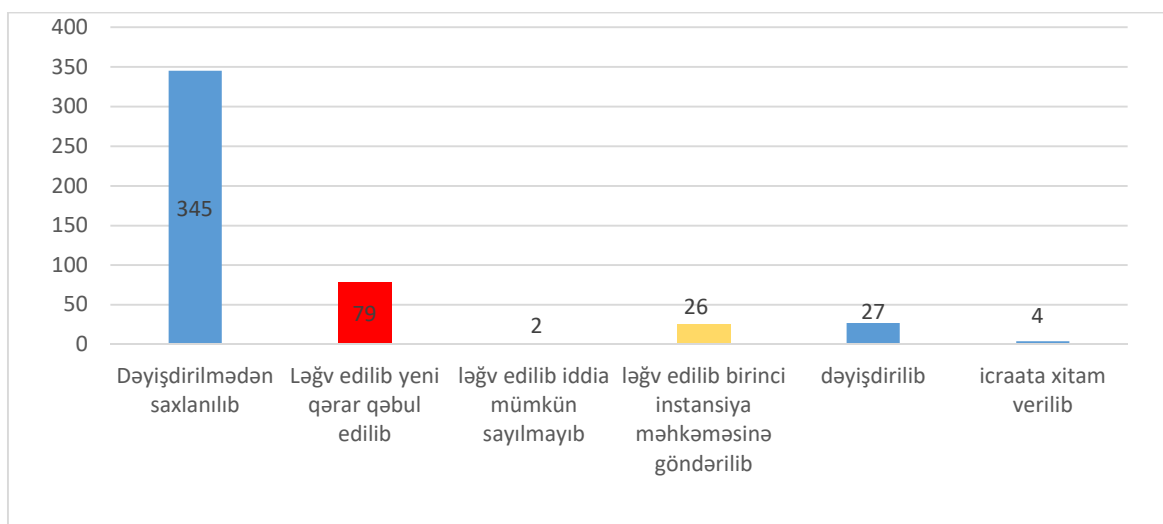
33 iş (5,9%) üzrə birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxılmış, 483 iş (86,4%) üzrə apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında işə baxılmışdır.

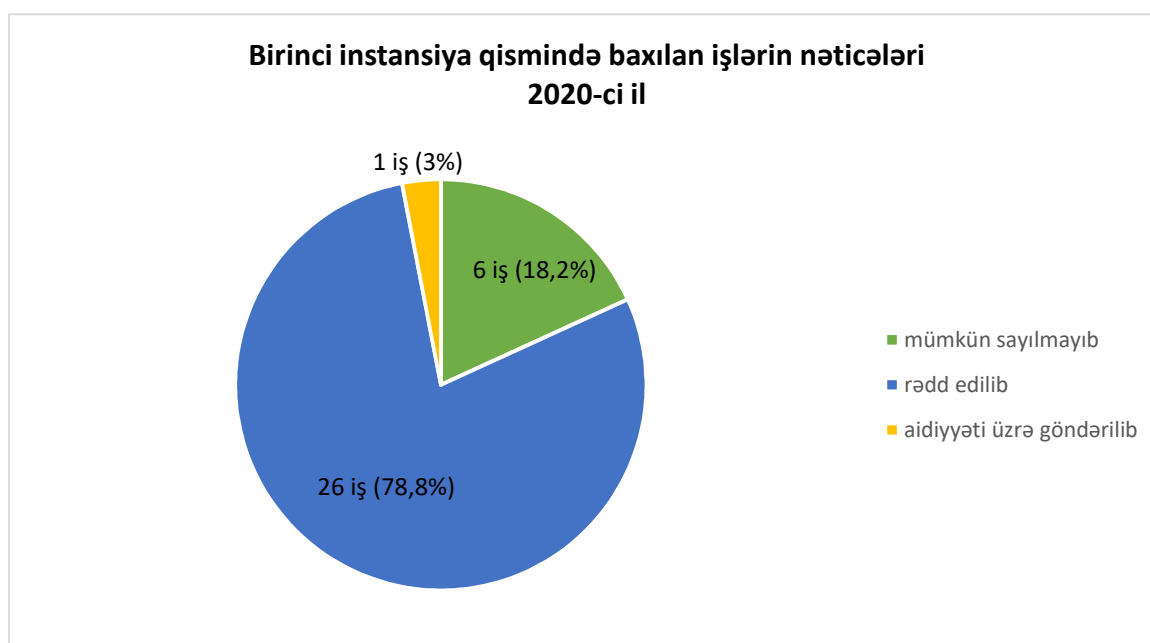
V. Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış 483 işdən 345 iş (71,4%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı/qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 111 iş (23%) üzrə ləğv edilmiş, 27 iş (5,6%) üzrə isə dəyişdirilmişdir.

VI. Ləğv edilmiş 111 işdən 79 iş (71,2%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş (1,8%) üzrə iddia mümkün sayılmamış, 12 iş (10,8%) üzrə qərar ləğv edilərək yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmiş, 4 iş (3,6%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ləğv edilərək icraata xitam verilmiş, 14 iş (12,6%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı tam ləğv edilərək sonrakı prosessual hərəkətlərin edilməsi üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış işlərin nəticəsi

VII. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 33 işdən 6 işdə (18,2%) iddia mümkün sayılmamış, 26 iş üzrə (78,8%) iddia təmin edilməmiş, 1 iş (3%) isə aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmişdir.

VIII. Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin baxdıqları inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul edilmiş yekun məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasında baxılan 361 işdən 263 işdə (72.8%) apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 92 iş (25.5%) üzrə yekun məhkəmə qərarı ləğv edilmiş, 5 iş (1.4%) üzrə dəyişdirilmiş, 1 iş (0.3%) üzrə isə kassasiya icraatına xitam verilmişdir.

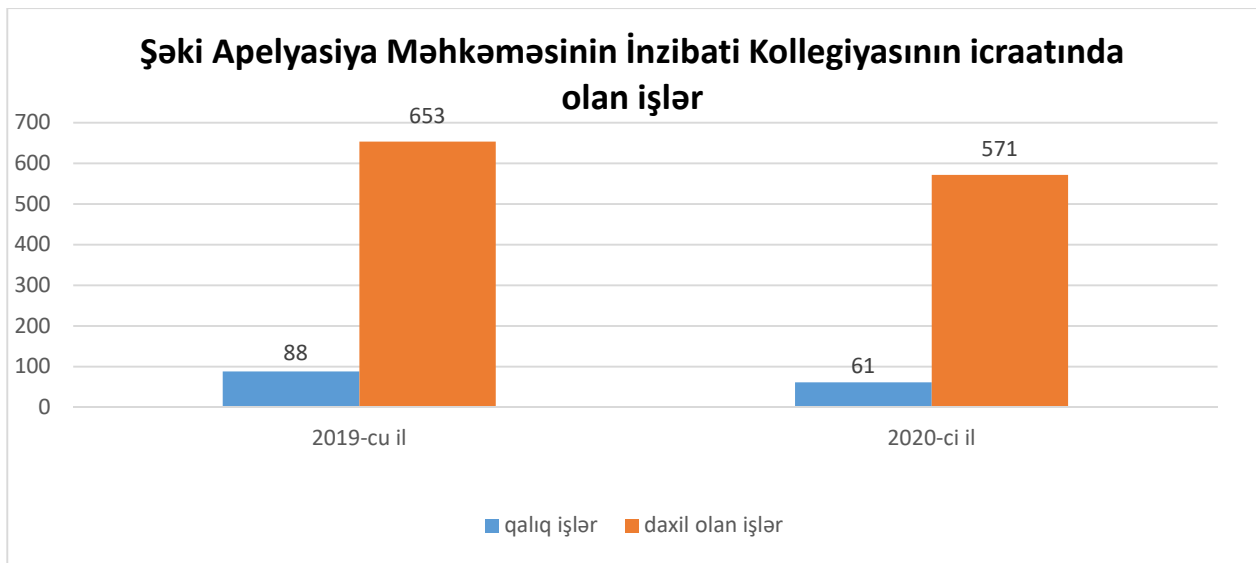
IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci ildə icraatında olan işlərə dair

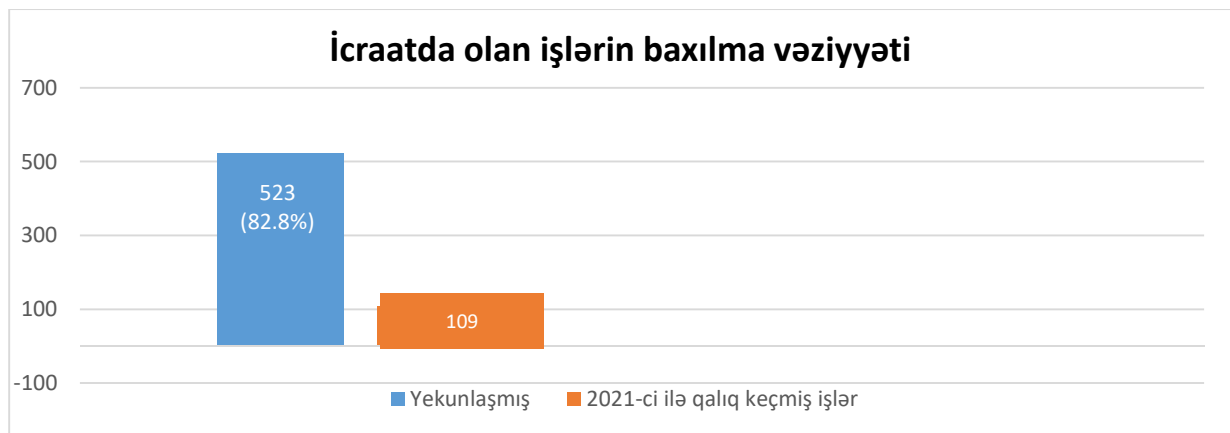
HESABAT

I. 2020-ci ildə Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 632 iş olmuşdur ki, 2019-cu il ilə müqayisədə iş sayı 14,7% (109 iş) azalmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə həmin kollegiyanın icraatında 741 iş olmuşdur.

II. 2020-ci ildə Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında olan 632 işdən 61 (9,7%) iş 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 571 iş (90,3%) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ildə isə qalıq işlərin sayı 88, daxil olan işlərin sayı isə 653 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci il ilə 2019-cu ili müqayisə etdikdə qalıq işlərin sayında 30,7% (27 iş), daxil olan işlərin sayında isə 12,5% (82 iş) azalma baş vermişdir.

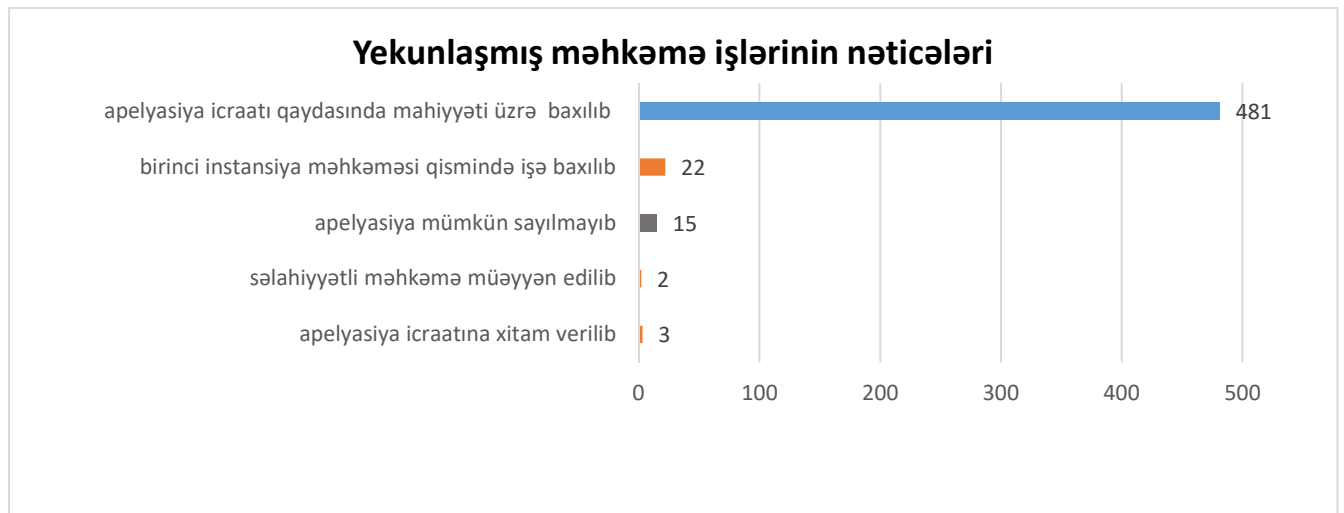

III. Kollegiya hesabat dövründə icraatında olan 632 işdən 523-ünü (82,8%) yekunlaşdırmış, 109 (17,2%) iş isə ikinci yarımilliyə qalıq olaraq keçmişdir.

IV. Yekunlaşmış 523 məhkəmə işindən 3 iş (0,6%) üzrə apellyasiya icraatına xitam verilmiş, 2 iş (0,4%) üzrə İPM-nin 9.1-ci maddəsinə əsasən ərazi aidiyyəti üzrə səlahiyyətli məhkəmə müəyyən edilmiş, 15 iş (2,9%) üzrə apellyasiya mümkün sayılmamış,

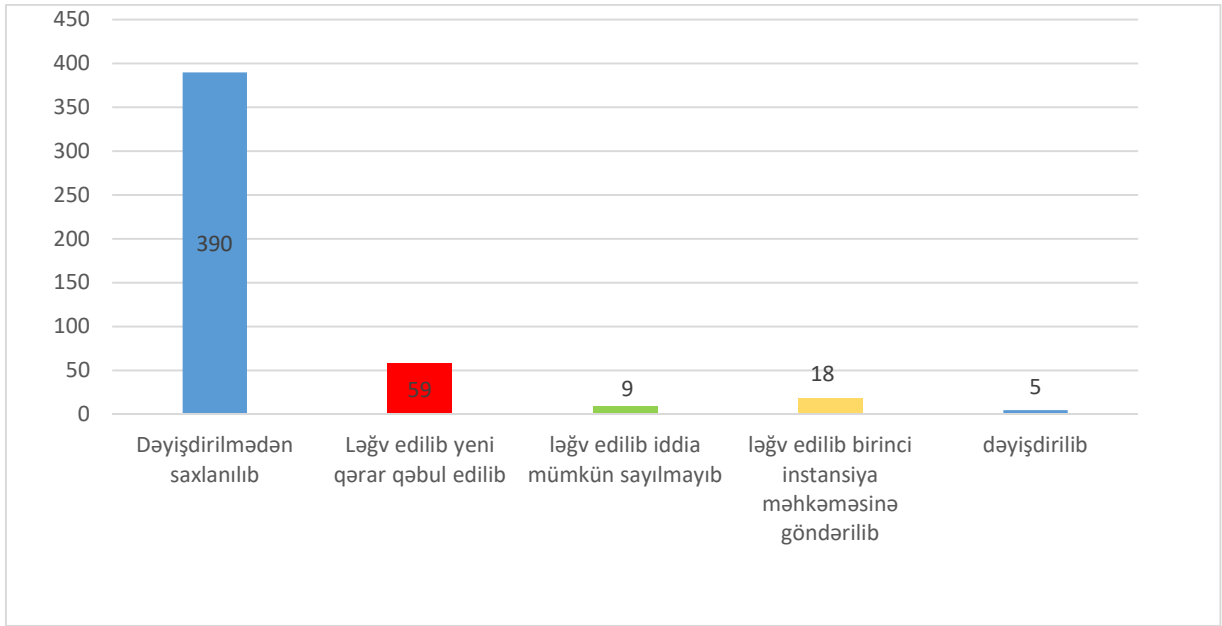
22 iş (4,2%) üzrə məhkəmə birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxmış, 481 iş (92%) üzrə apelyasiya icraatı qaydasında apellyasiya şikayəti əsasında işə baxılmışdır.

V. Apelyasiya icraatı qaydasında apellyasiya şikayəti əsasında baxılmış 481 işdən 390 iş (81,1%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı/qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 86 iş (17,9%) üzrə ləğv edilmiş, 5 iş (1%) üzrə isə dəyişdirilmişdir.

VI. Ləğv edilmiş 86 işdən 59 iş (68,6%) üzrə mahiyyəti ilə bağlı yeni qərar qəbul edilmiş, 9 (10,5%) iş üzrə iddia mümkün sayılmamış, 18 iş (20,9%) üzrə isə iş yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış işlərin nəticəsi

VII. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 22 işdən 7 işdə (31,8%) iddia mümkün sayılmamış, 15 işdə (68,2%) isə iddia təmin edilməmişdir.

VIII. Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin baxdıqları inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul edilmiş yekun məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasında baxılan 191 işdən 149 iş (78%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 41 iş üzrə (21,5%) iş üzrə ləğv edilmiş, 1 iş üzrə (0,5%) kassasiya icraatına xitam verilmişdir.

IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

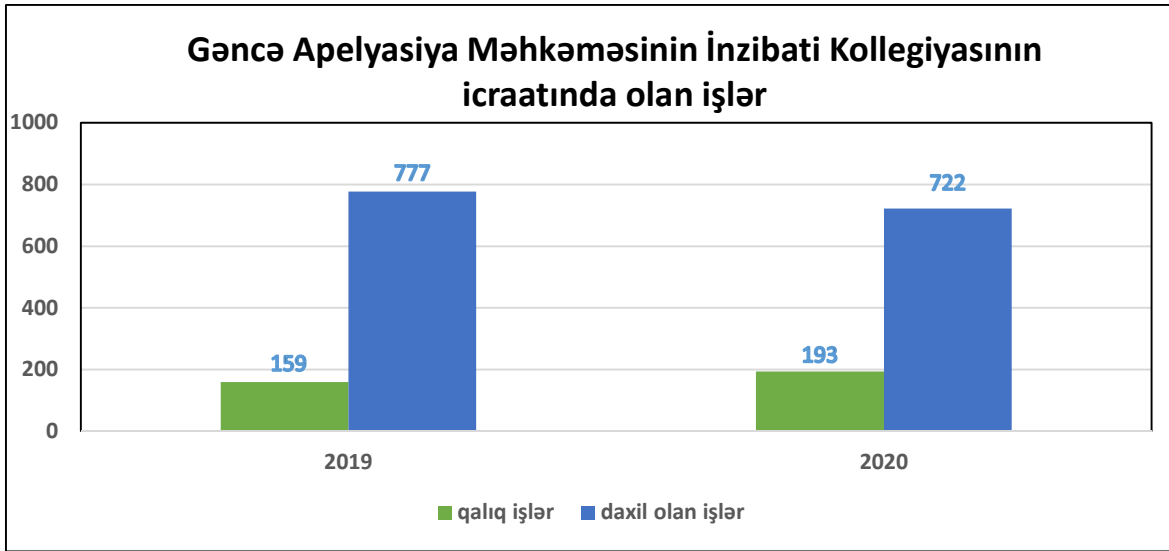
Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin icraatında olan inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə

MƏLUMATLAR

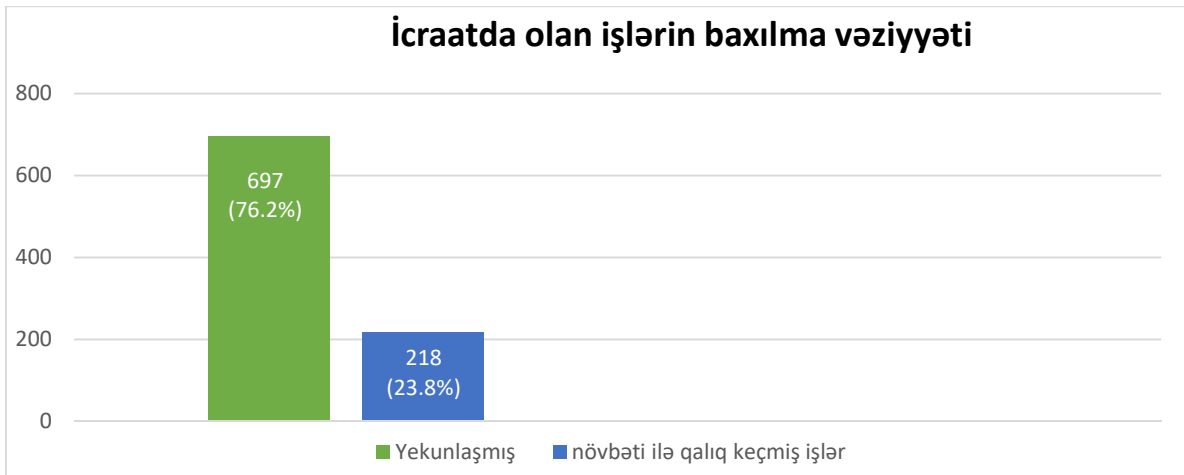
I. 2020-ci ildə İnzibati Kollegiyanın icraatında cəmi 915 iş olmuş, onlardan 193 iş (21%) 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 722 iş (79%) isə 2020-ci ilin 01 yanvar - 30 dekabr tarixlərində daxil olmuşdur.

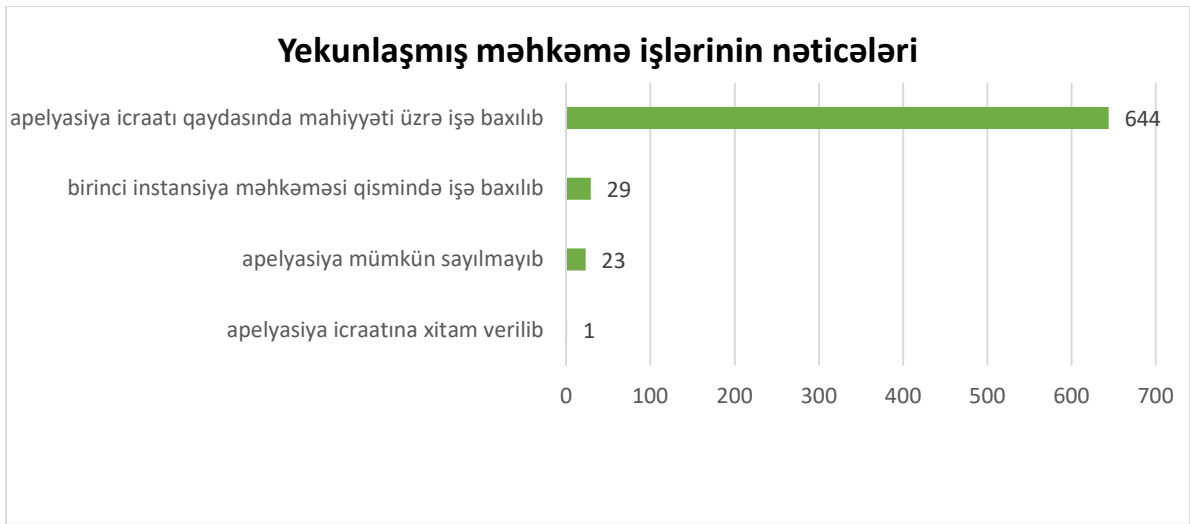
II. 2019-cu il ilə müqayisədə (cəmi icraat 936 olmuş - 159 iş (17%) 2018-ci ildən qalıq keçmiş, 777 iş (83%) isə 2019-cu ildə daxil olmuşdur) icraatda olan iş sayı 21 iş qədər (2,2%) azalmışdır.

III. Ötən illə müqayisədə ayrıca götürülməklə qalıq keçən və daxil olan işlərin sayında dinamika aşağıdakı kimi olmuşdur: 2018-ci ildən 2019-cu ilə 159 iş qalıq olaraq keçmiş, 777 iş yeni daxil olmuşdur. 2019-cu ildən isə 2020-ci ilə 193 iş qalıq keçmiş, 722 iş yeni daxil olmuşdur. Göründüyü kimi 2020-ci ildə qalıq kimi keçən işlərin sayında 34 iş (21.4%) artma, yeni daxil olan işlərin sayında isə 55 iş (7.1%) azalma olmuşdur.

IV. 2020-ci ildə icraatda olmuş ümumi işlərin 673-nə (73,5%) mahiyyəti üzrə baxılmış (o cümlədən 29 iş isə birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmışdır), 23 iş (2,5%) üzrə apelyasiya şikayəti mümkün sayılmamış, 01 iş (0,2%) üzrə şikayət geri götürülmüş, 218 iş (23,8%) qalıq olaraq ikinci yarım ilə keçmişdir.

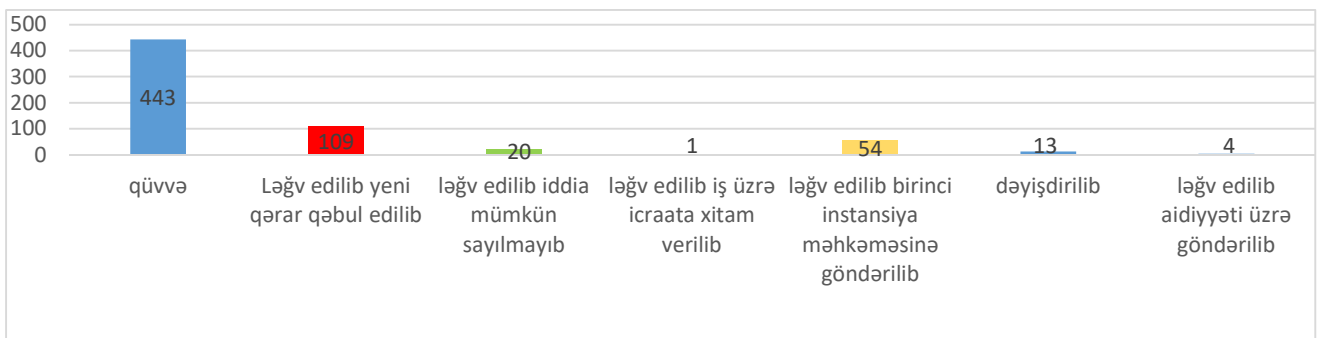

V. 2020-ci ildə apelyasiya şikayəti əsasında apelyasiya icraatı qaydasında baxılmış 644 işdən 327 qərar və 116 qərardad qüvvədə saxlanılmış (68.8%), 100 iş üzrə qərar, 88 iş (29.2%) üzrə qərardad ləğv edilmiş, 13 iş (2%) üzrə isə məhkəmə qərarı dəyişdirilmişdir.

Ləğv olunmuş 100 işdən (qərarlar üzrə) 51 iş üzrə (51%) qərar tam ləğv edilərək yeni qərar qəbul olunmuş, 20 iş üzrə (20%) qərar qismən ləğv edilərək yeni qərar qəbul olunmuş, 04 iş üzrə (4%) qərar ləğv edilərək iş birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmış, 01 iş üzrə (1%) qərar ləğv edilərək icraata xitam verilmiş, 20 iş üzrə (20%) qərar ləğv edilərək iddia mümkün sayılmamış, 04 iş üzrə (4%) qərar isə ləğv edilərək iş aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

Ləğv edilmiş 88 işdən (qərardadlar üzrə) 37 iş üzrə (42%) qərardad tam ləğv edilmiş, 01 iş üzrə (1.1%) qərardad qismən ləğv edilmiş, 50 iş üzrə (56.9%) qərardad ləğv edilərək iş birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

Apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında baxılmış işlərin nəticəsi

VI. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 29 işdən 9 iş (31%) üzrə iddia tələbi mümkün sayılmamış, 14 iş (48.3%) üzrə iddia tələbi təmin edilməmiş, 6 iş (20.7%) isə aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmişdir.

VII. 2020-ci ildə kassasiya qaydasında 261 işə baxılmış, həmin işlərdən 199 iş (76.2%) üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 61 iş (23.4%) üzrə ləğv edilmiş, 1 (0.4%) iş üzrə isə dəyişdirilmişdir.

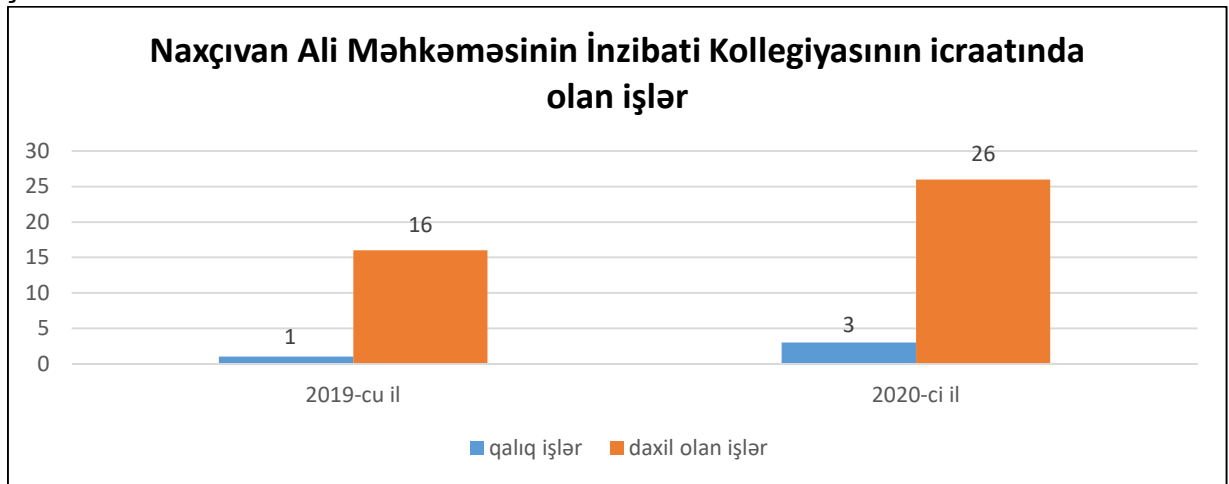
VIII. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

Naxçıvan MR Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2020-ci ildə icraatında olan işlərə dair

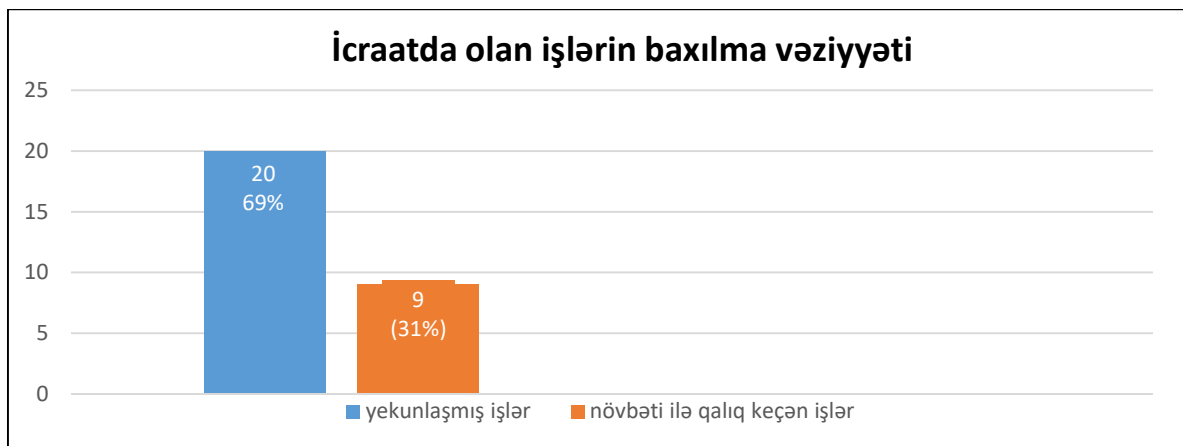
HESABAT

I. 2020-ci ildə Naxçıvan MR Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının icraatında cəmi 29 iş olmuşdur ki, 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə iş sayı 70.6% (12 iş) artmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə həmin kollegiyanın icraatında 17 iş olmuşdur.

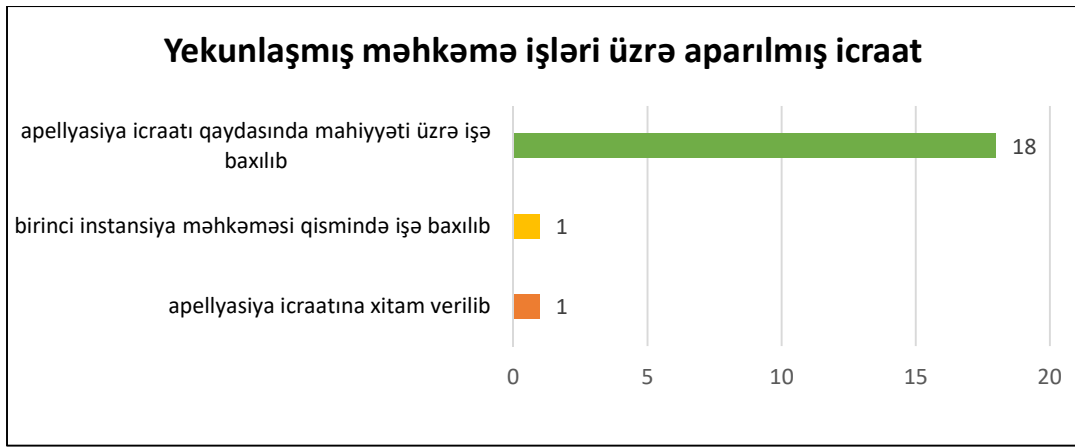
II. 2020-ci ildə kollegiyanın icraatında olan 29 işdən 3 iş (10.3%) 2019-cu ildən qalıq keçmiş, 26 iş (89.7%) isə 2020-ci ildə daxil olmuşdur. 2019-cu ilin müvafiq dövründə isə qalıq işlərin sayı 1, daxil olan işlərin sayı isə 16 olmuşdur. Beləliklə, 2020-ci ildə 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qalıq işlərin sayı 3 dəfə, daxil olan işlərin sayı isə 10 iş (62.5%) artmışdır.

III. Kollegiya hesabat dövründə icraatında olan 29 işdən 20 işi (69%) yekunlaşdırmış, 9 iş isə (31%) növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

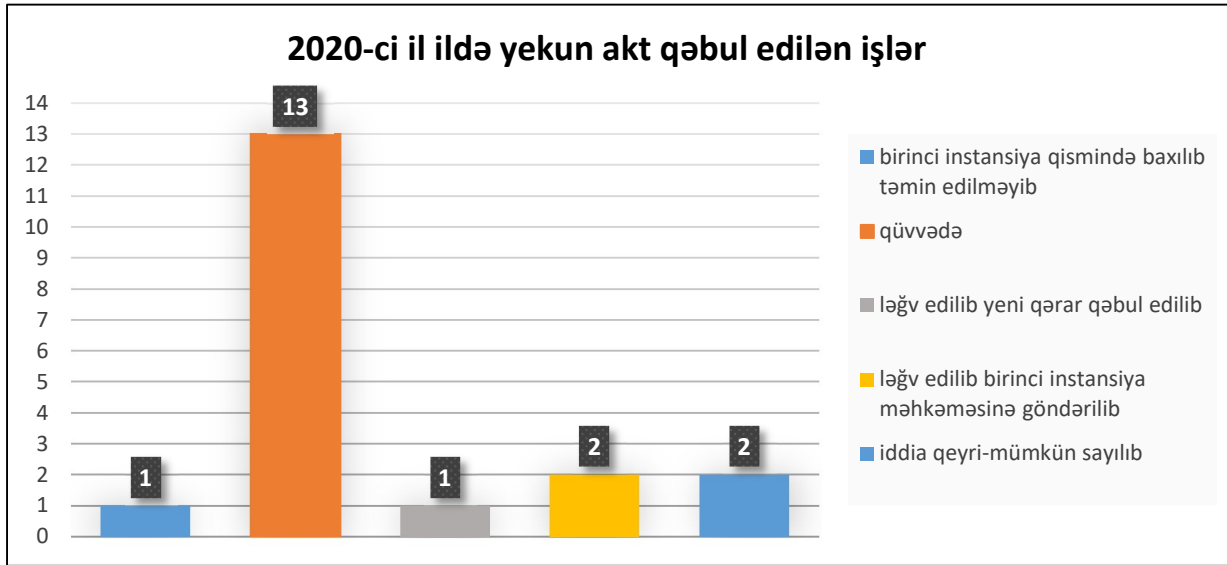
IV. Yekunlaşmış 20 məhkəmə işindən 1 iş (5%) üzrə apelyasiya icraatına xitam verilmiş, 1 iş (5%) üzrə məhkəmə birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxmış, 18 iş (90%) üzrə isə apelyasiya icraatı qaydasında apelyasiya şikayəti əsasında məhkəmə aktı qəbul edilmişdir.

V. Birinci instansiya məhkəməsi qismində baxılmış 1 iş üzrə isə iddia təmin edilməmişdir.

VI. Apelyasiya icraatı qaydasında mahiyyəti üzrə baxılmış 18 işdən 13 iş (72.2%) üzrə birinci instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 5 iş üzrə (27.8%) birinci instansiya məhkəməsinin aktı ləğv edilmişdir.

VII. Ləğv edilmiş 5 işdən 1 iş üzrə (20%) yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş üzrə (40%) iddia qeyri-mümkün hesab edilmiş, 2 iş üzrə (40%) iş yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə göndərilmişdir.

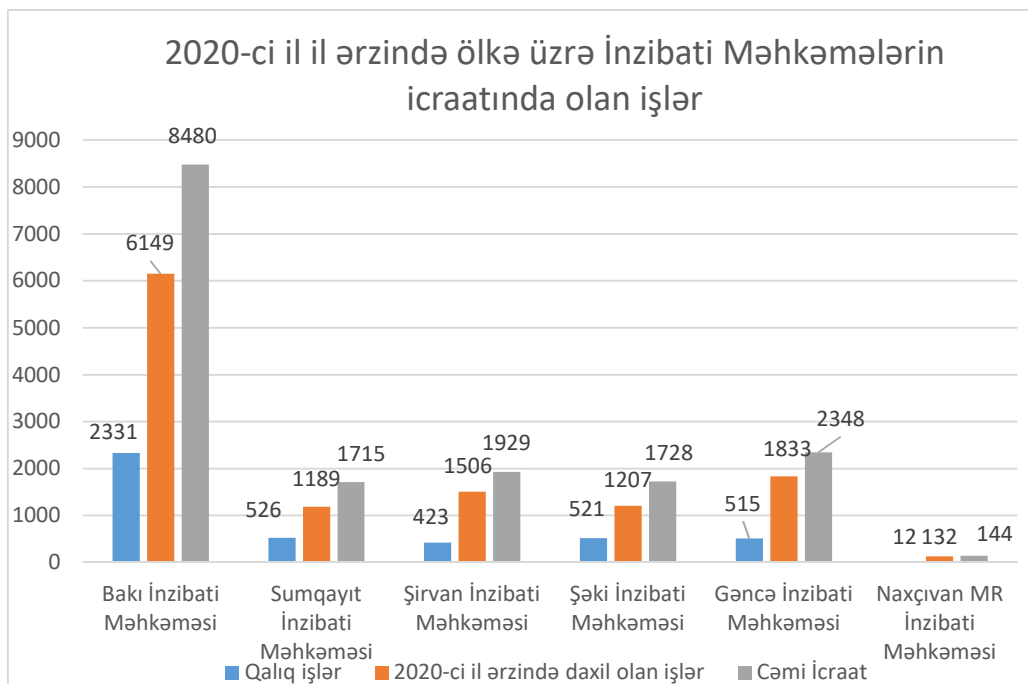
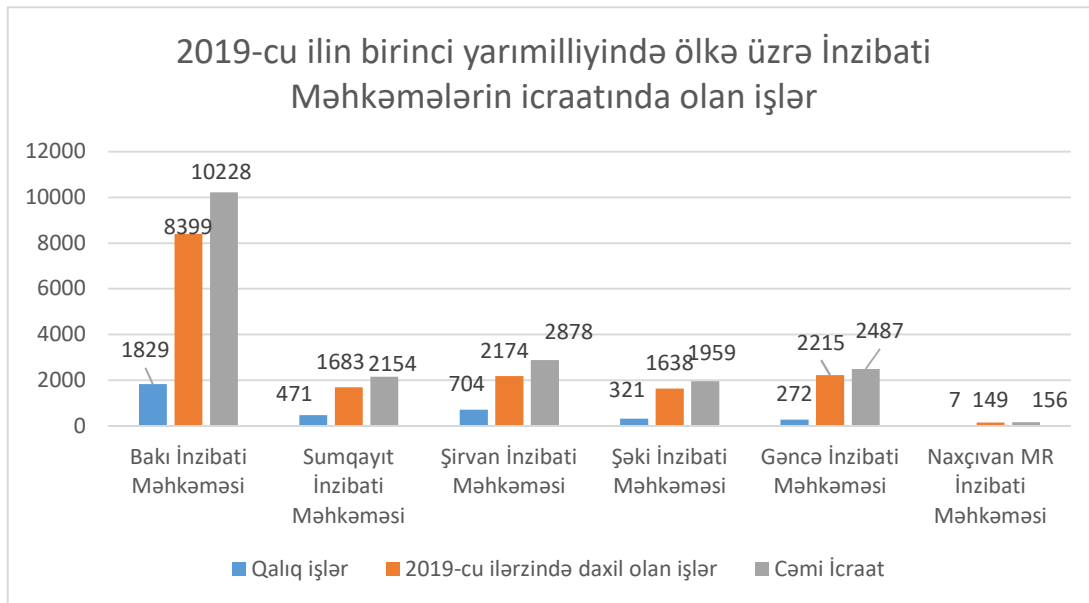
VIII. Naxçıvan MR Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının hakimlərinin baxdıqları inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul edilmiş yekun məhkəmə aktlarından verilmiş kassasiya şikayətləri əsasında 2020-ci ildə baxılmış 9 işdən 5 iş üzrə apelyasiya məhkəməsinin qərar/qərardadı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 4 iş üzrə isə məhkəmə aktı kassasiya qaydasında ləğv edilmişdir.

IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

ÖLKƏ ÜZRƏ İNZİBATİ MƏHKƏMƏLƏRƏ DAXİL OLMUŞ İŞLƏR

I.2020-ci il ərzində ölkə üzrə inzibati məhkəmələrin icraatında cəmi 16344 iş olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 3518 iş yəni, 17,7% azalma baş vermişdir. 2019-cu ilin birinci yarısında məhkəmələrin icraatında 19862 iş olmuşdur.

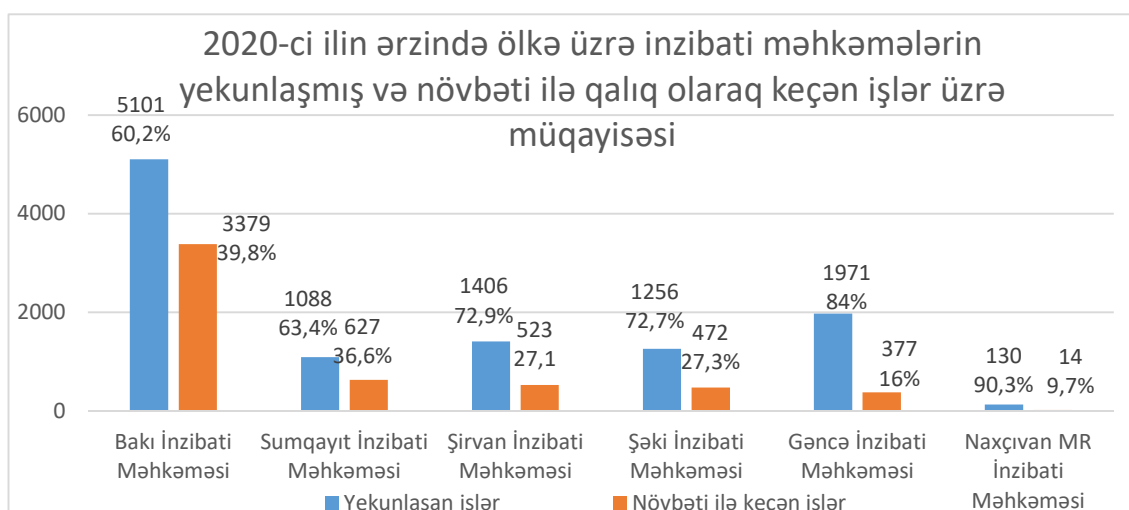
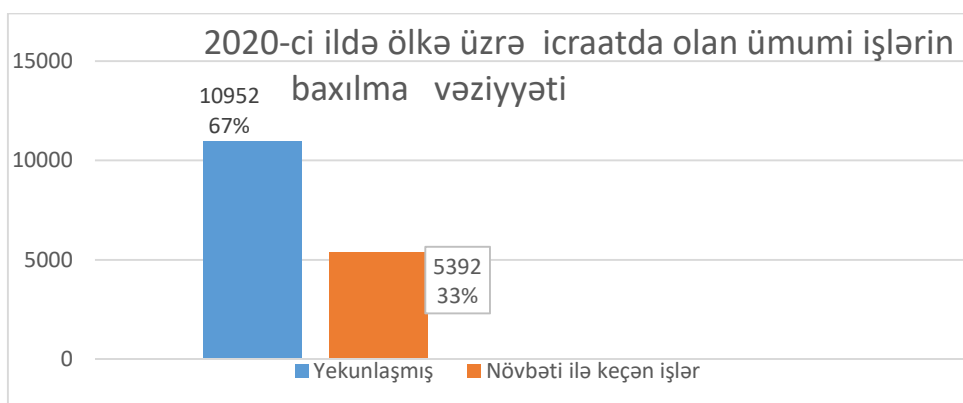
2019-cu ilin müvafiq dövrü üçün qalıq işlərin sayı 3608 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 4328 olmuşdur ki, bu da 720 iş, yəni 20% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 16258 olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 12016 olmuşdur ki, bu da 4242 iş yəni, 26,1% azalma təşkil etmişdir.

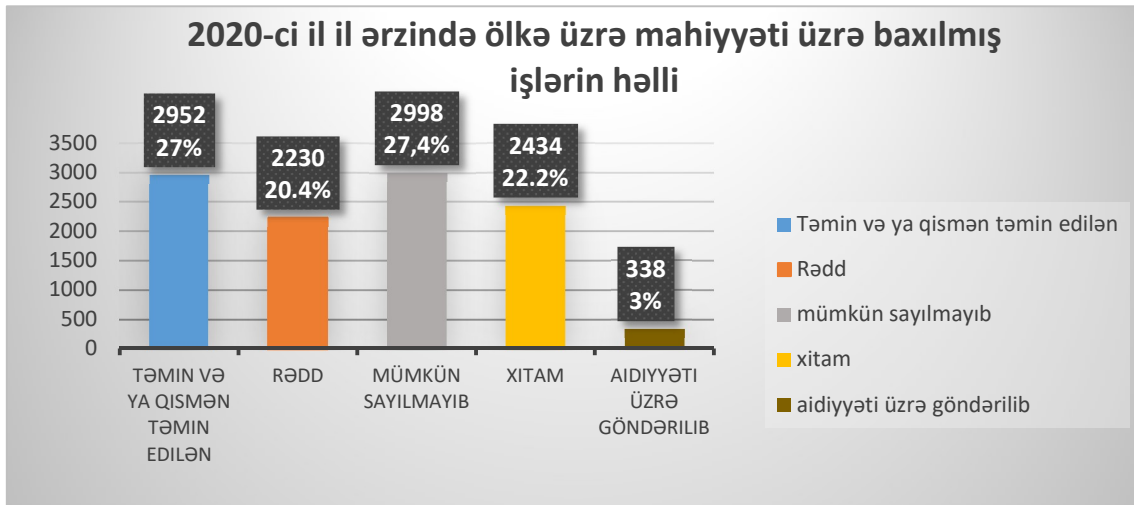
II. 2019-cu ilin müvafiq dövrü üçün qalıq işlərin sayı 3608 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 4328 olmuşdur ki, bu da 720 iş, yəni 20% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 16258 olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 12016 olmuşdur ki, bu da 4242 iş yəni, 26,1% azalma təşkil etmişdir.

III. Məhkəmələr hesabat dövründə icraatlarında olan 16344 işdən 10952-sini (67%) yekunlaşdırmış, 5392 (33%) iş isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

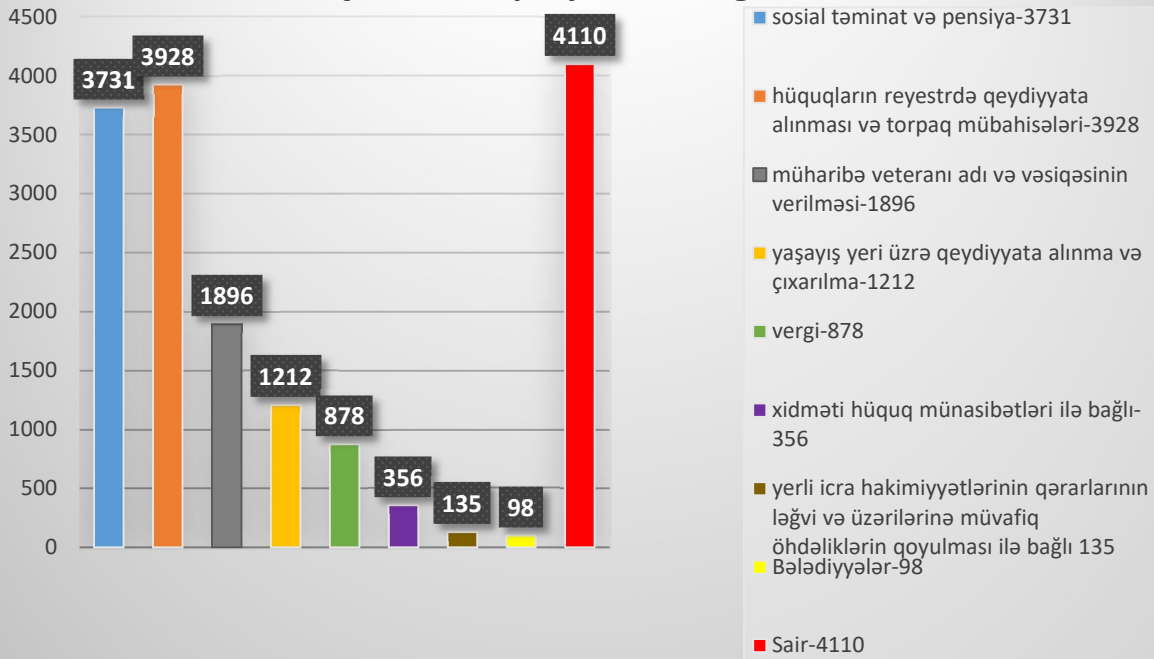

Baxılmış 10952 işdən - 2952 (27%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən təmin edilmiş, 2230 (20,4%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 2998 (27,4%) iş üzrə iddia mümkünsüz sayılmış, 2434 (22,2) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 338 (3%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

IV. Məhkəmələrin icraatında olmuş 16344 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 3731 iş (22,9%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 3928 iş (24%), müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi barədə - 1896 iş (11,6%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatına alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 1212 iş (7,4%), vergi mübahisələri ilə bağlı - 878 iş (5,3%), xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı - 356 iş (2,2%), yerli icra hakimiyyətlərinin qərarlarının ləğvi və üzərilərinə müvafiq öhdəliklərin qoyulması ilə bağlı – 135 (0,8%) iş, yerli özünüidarəetmə orqanlarının qərarlarının ləğvi və üzərilərinə müvafiq öhdəliklərin qoyulması ilə bağlı – 98 (0,6%) iş, sair işlər üzrə (ad və soyada dəyişiklik edilməsi, təkrar doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi, icra məmurunun qərarlarından şikayət)- 4110 iş (25,1%) olmuşdur.

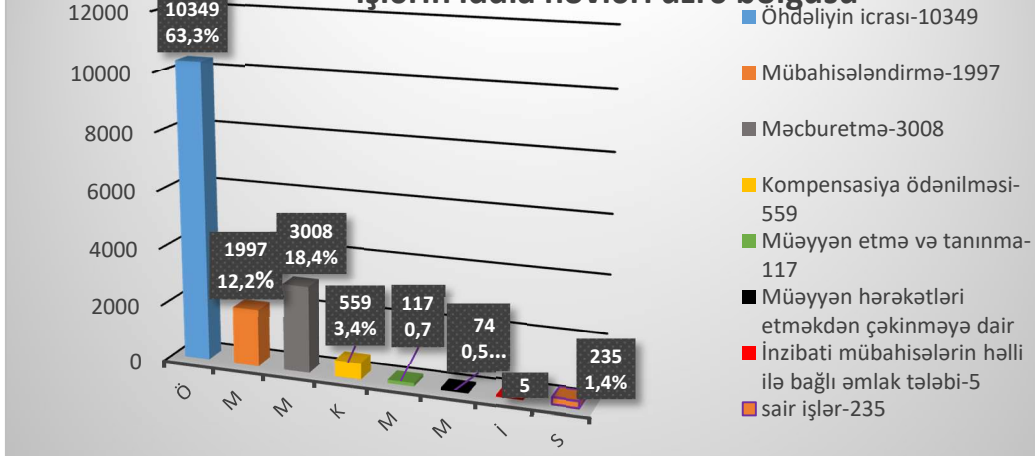
2020-ci il ərzində ölkə üzrə ümumən icraatda olmuş (16344) İşlərin kateqoriya üzrə bölgüsü

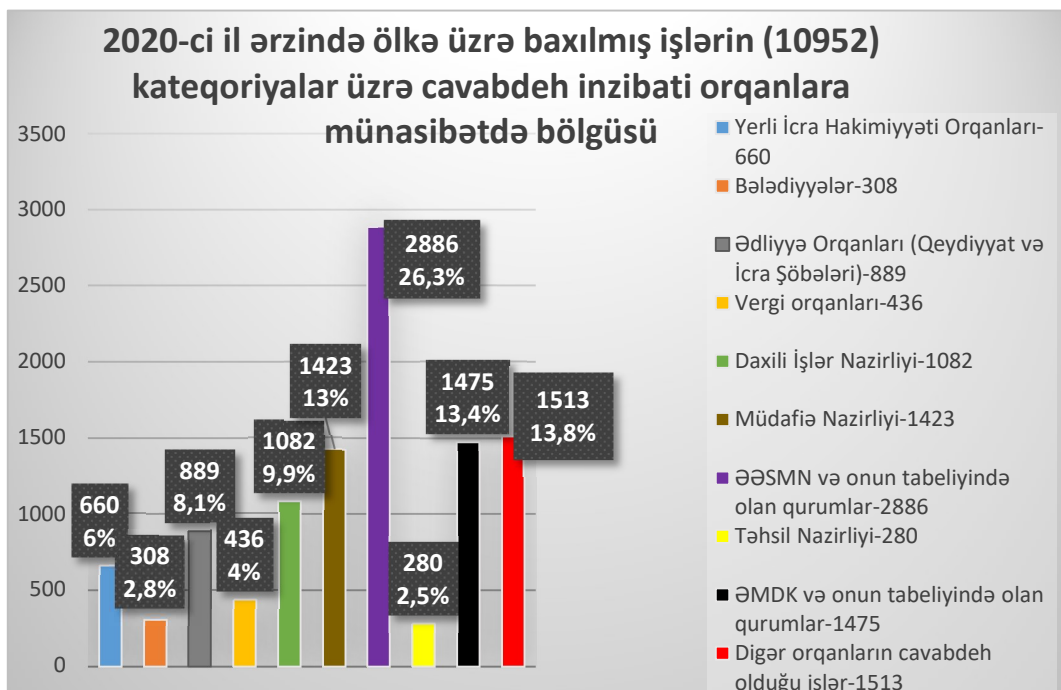
V. Ölkə üzrə İnzibati Məhkəmələrin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 10349 iş, (63,3 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 1997 iş (12,2 %),
- Məcburetə haqqında iddia - 3008 iş (18,4 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair - 559 iş (3,4 %),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia - 117 iş (0,7 %),
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia - 74 iş (0,5 %),
- İnzibati mübahisələrin həlli ilə bağlı əmlak tələbinə dair- 5 iş (0,03%)
- Sair işlər (iddia növlərinin heç birinə uyğun olmayan və inzibati məhkəməyə aid olmayan) - 235 iş (1,4 %).

2020-ci il ərzində ölkə üzrə ümumən icraatda olmuş işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü

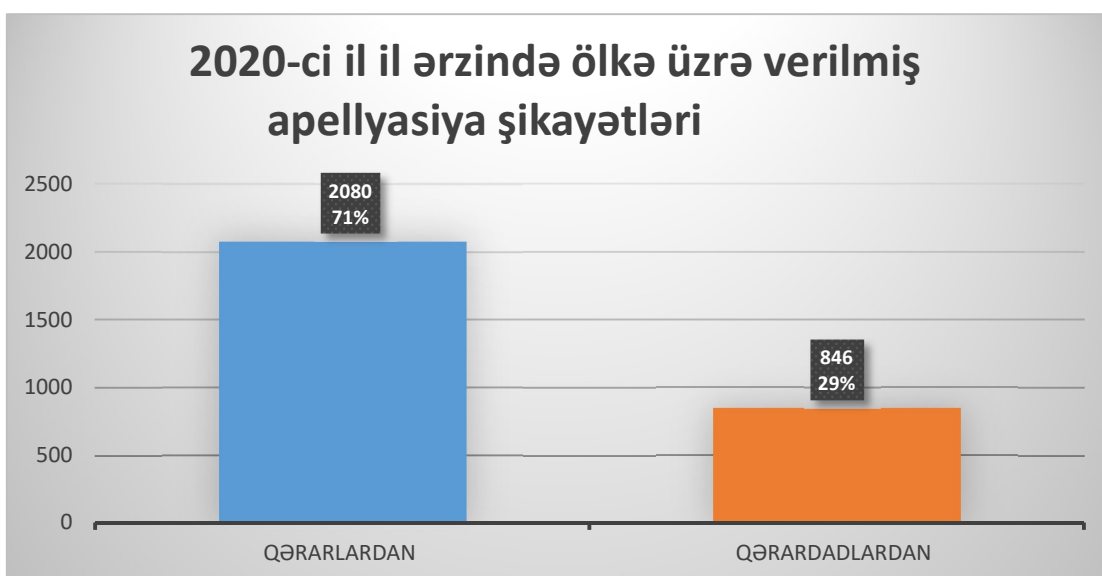

VI. Ölkə üzrə İnzibati Məhkəmələrin 2020-ci il ərzində mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (10952) Kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

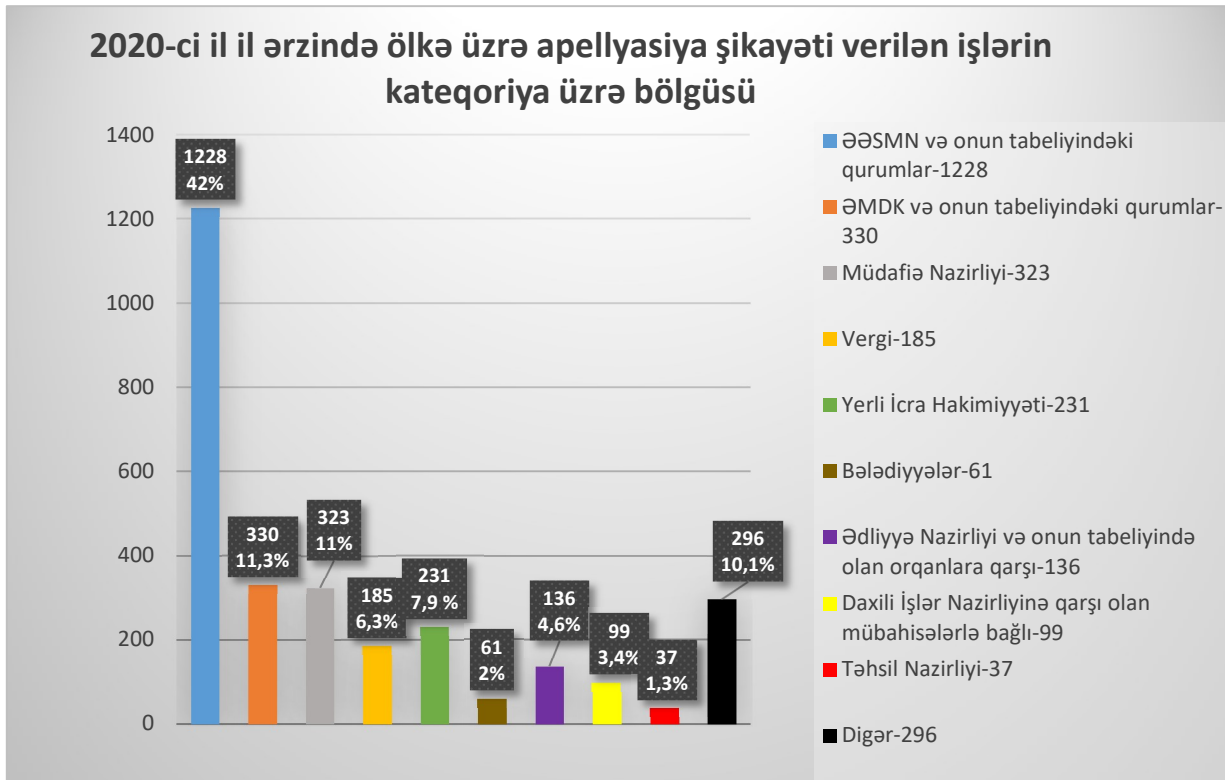
VII. Hesabat dövrü ərzində 2926 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

- 2080-ı (71 %) qərarlardan, 846-sı (29 %) qəraradlardan verilmişdir.

VIII. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 1228 iş (42 %) üzrə,
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı – 330 iş (11,3 %),
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair- 323 iş (11%),
- vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı - 185 iş (6,3),
- yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə-231 iş (7,9 %),
- yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 61 iş (2%),
- Ədliyyə Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı - 136 iş (4,6 %),
- Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara –99 iş (3,4%),
- Təhsil Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara olan mübahisələrlə bağlı - 37 iş (1,3 %),
- Digər orqanlara qarşı olan mübahisələrlə bağlı- 296 (10,1%) iş

IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən 56 vəsatət verilmişdir. Onlardan hesabat dövründə 54-nə baxılmış, 33-ü təmin edilmiş, 21-i rədd edilmişdir.

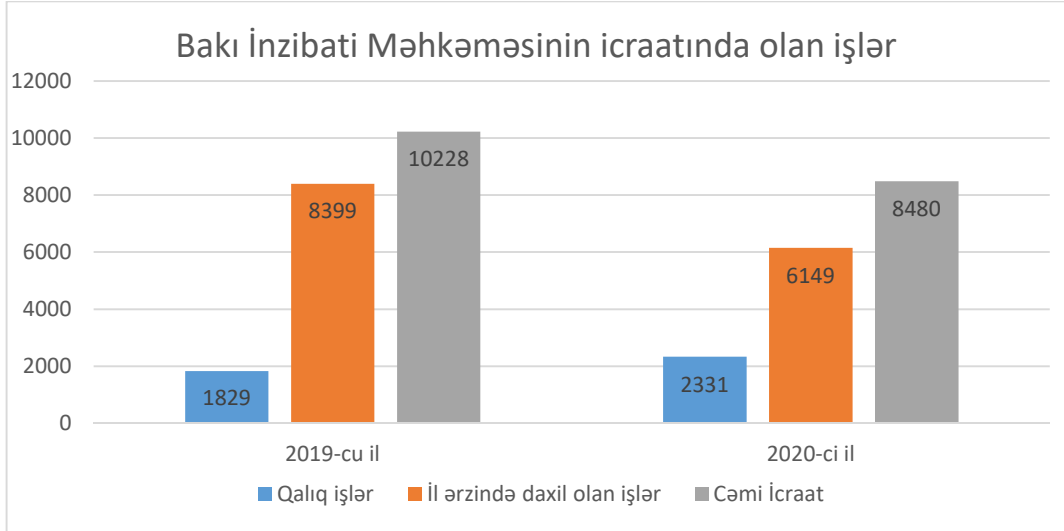
X. Hesabat dövründə yeni açılmış hallarla bağlı icraatın təzələnməsi barədə 40 ərizə verilmişdir. Həmin ərizələr aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 24 ərizə (60 %),
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı – 9 iş (22,5 %),
- Daxili İşlər Nazirliyinə qarşı şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi barədə-1 iş (2,5%)
- Yerli özünü idarəetmə orqanlarına qarşı-1 iş (2,5%)
- Vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı – 2 iş (5 %),
- Baş Prokurorluğa qarşı qarşı xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı – 2 iş (5 %),
- Dövlət Sərhəd Xidmətinə qarşı xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı -1 iş (2,5%).

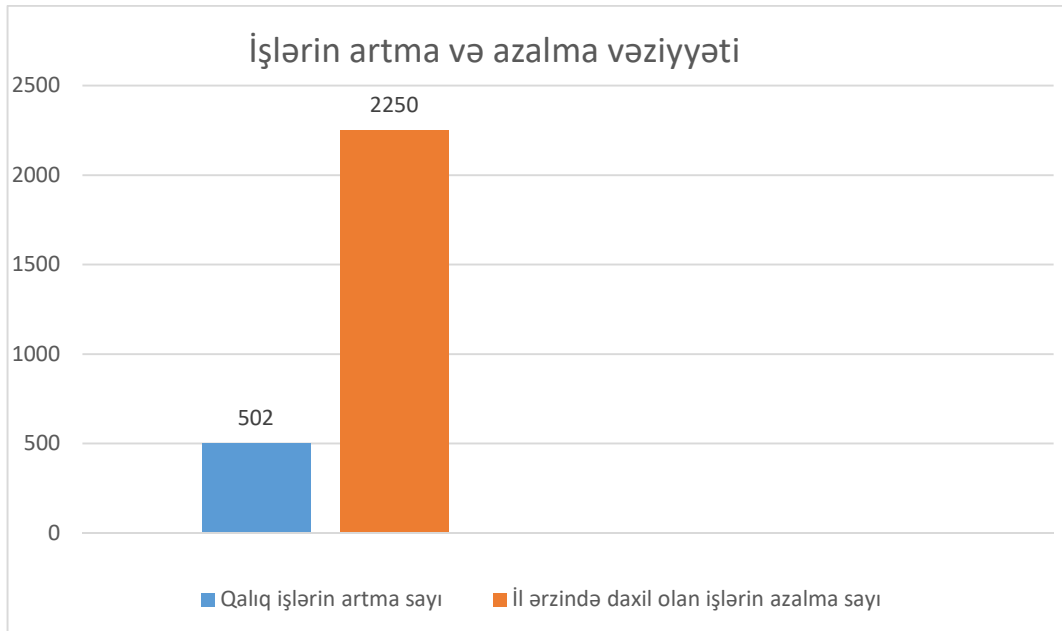
BAKİ İNZİBATI MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci ildə Bakı İnzibati Məhkəməsinin icraatında cəmi 8480 iş olmuşdur. Ötən il ilə müqayisədə 1748 iş yəni, 17% azalma baş vermişdir. 2019-cu ildə 1 və 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi məhkəmələrin icraatında cəmi 10.228 iş olmuşdur.

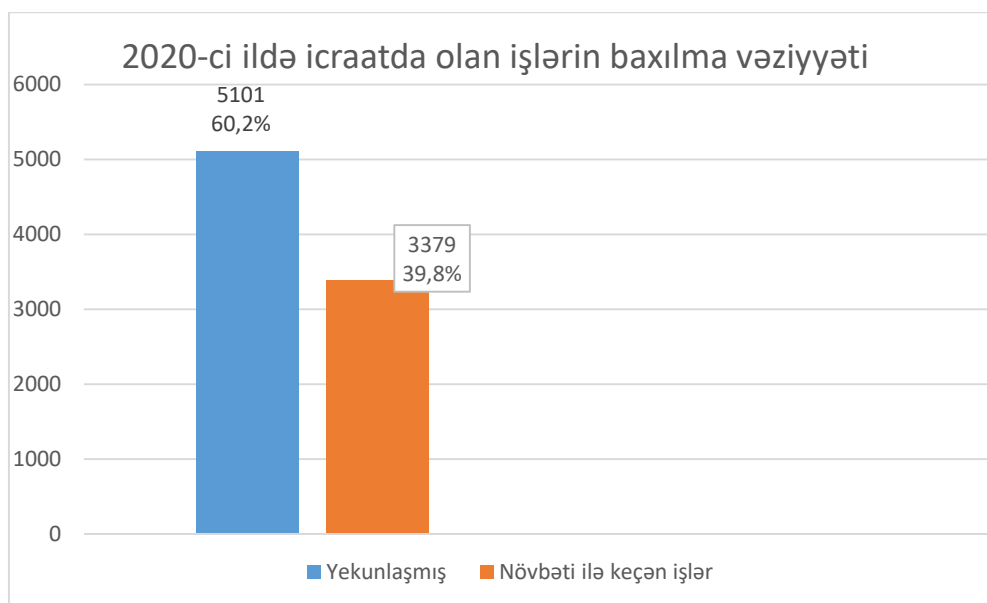
2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 1829 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 2331 olmuşdur ki, bu da 502 iş, yəni 27,4% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 8399 olduğu halda, 2020-ci ildə 6149 olmuşdur ki, bu da 2250 iş yəni, 26,7% azalma təşkil etmişdir.

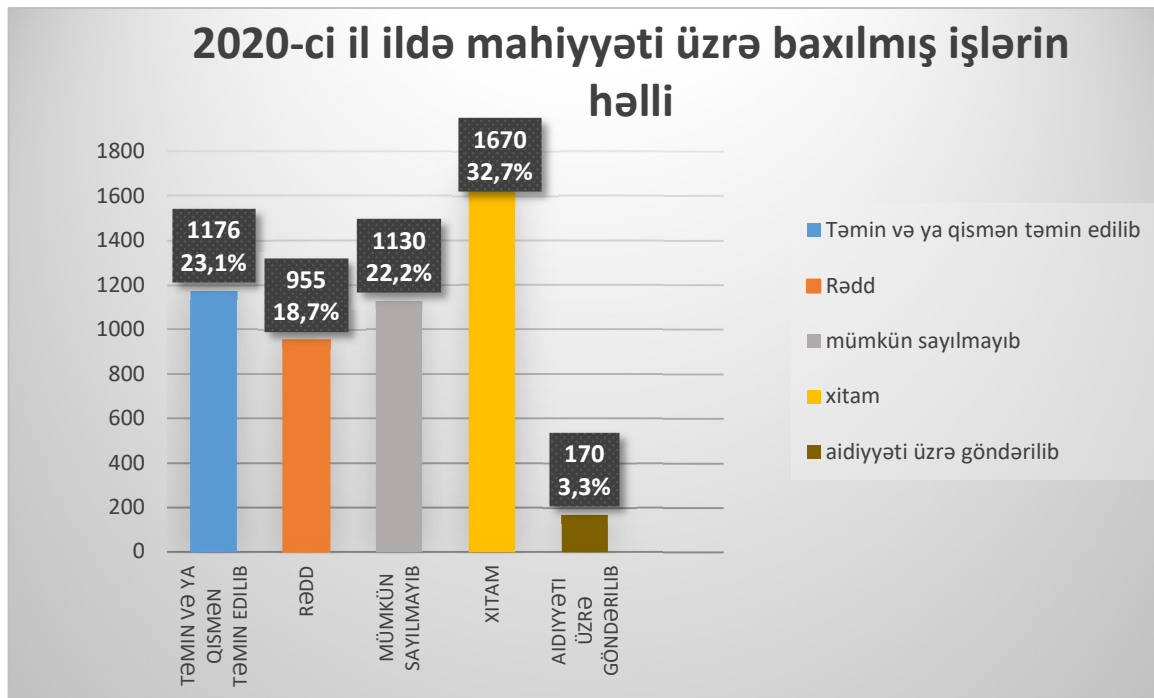
II. 2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 1829 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 2331 olmuşdur ki, bu da 502 iş, yəni 27,4% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 8399 olduğu halda, 2020-ci ildə 6149 olmuşdur ki, bu da 2250 iş yəni, 26,8% azalma təşkil etmişdir.

III. Məhkəmə hesabat dövründə icraatında olan 8480 işdən 5101-ni (60,2%) yekunlaşdırmış, 3379 (39,8%) iş isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

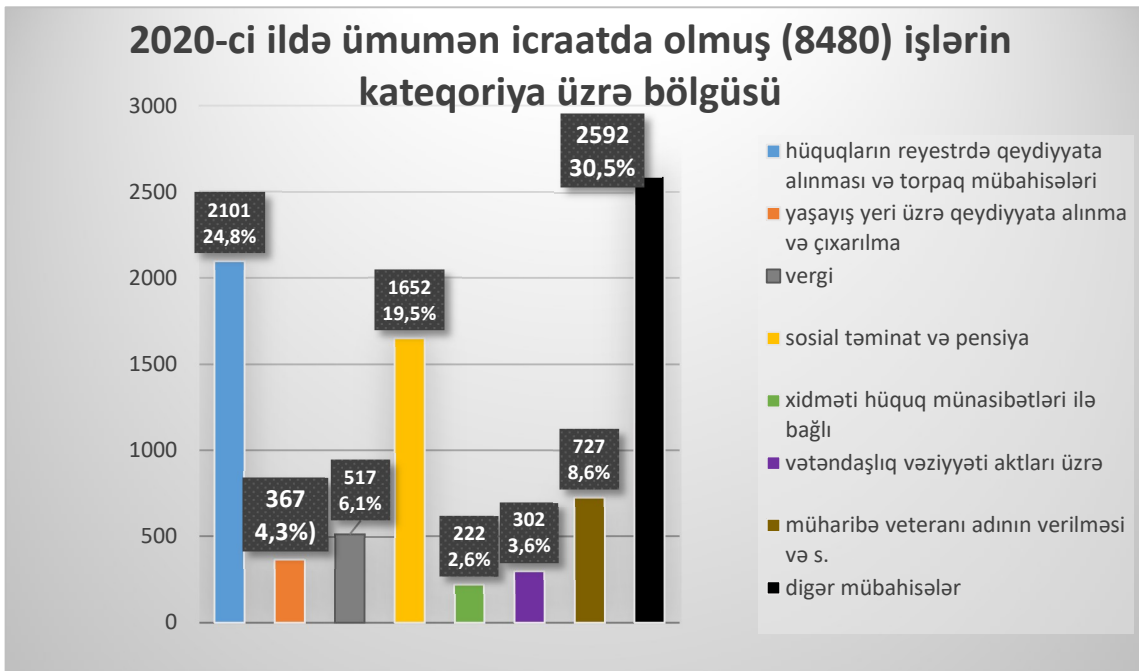
IV. Baxılmış 5101 işdən - 1176 (23,1%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən təmin edilmiş, 955 (18,7%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 1130 (22,2%) iş üzrə iddia mümkünsüz sayılmış, 1670 (32,7%) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 170 (3,3%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

V. Məhkəmənin icraatında olmuş 8480 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir:

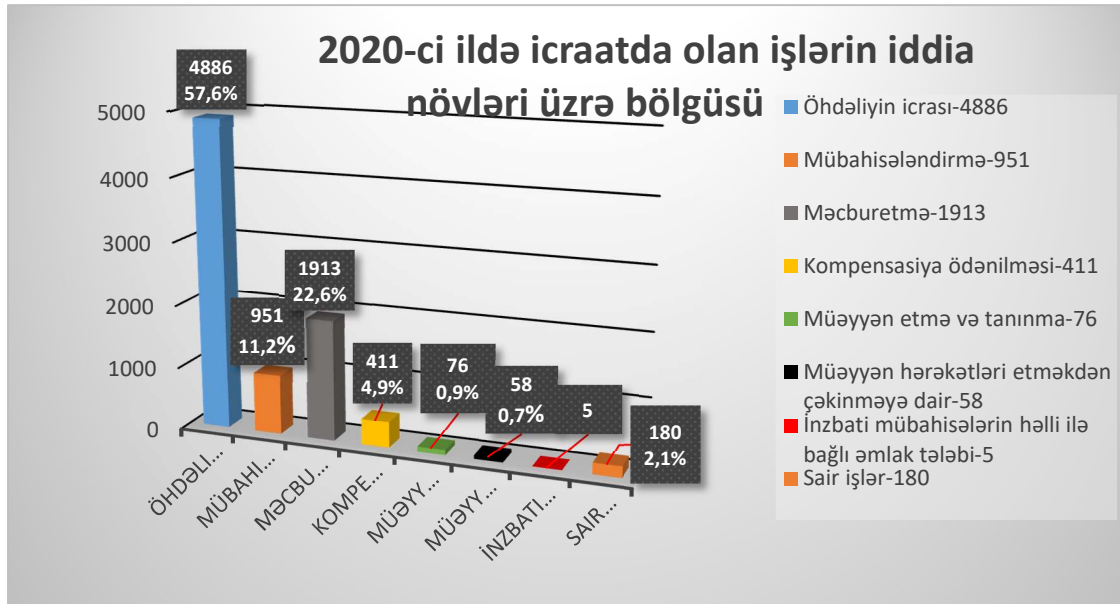
- torpaq mübahisələri, yaşayış sahəsi, qeyri-yaşayış sahəsi ilə bağlı, həmçinin hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması ilə bağlı mübahisələr - 2101 iş (24,8%),
- yaşayış yeri üzrə qeydiyyatına alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 367 iş (4,3%),

- vergi mübahisələri ilə bağlı - 517 iş (6,1%),
- sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 1652 iş (19,5%);
- xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı - 222 iş (2,6%),
- vətəndaşlıq vəziyyəti aktları üzrə - 302 iş (3,6%),
- hərbi inzibati orqanlara qarşı mübahisələr (yaşayış sahəsi ilə bağlı, müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi, kompensasiya və digər ödənişlər, sair mübahisələr barədə - 727 iş (8,6%),
- digər mübahisələr (diplomun tanınması, məhkəmə qərarlarının icrası ilə bağlı, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının aktlarından şikayətlər, gömrük mübahisələri, qaçqın statusunun verilməsi ilə bağlı, ictimai ehtiyacların ödənilməsinə yönələn ictimai xidmətlərlə bağlı, kredit məbləğinin restrukturizasiyası, notariat hərəkətləri ilə bağlı) – 2592 iş (30,5%).

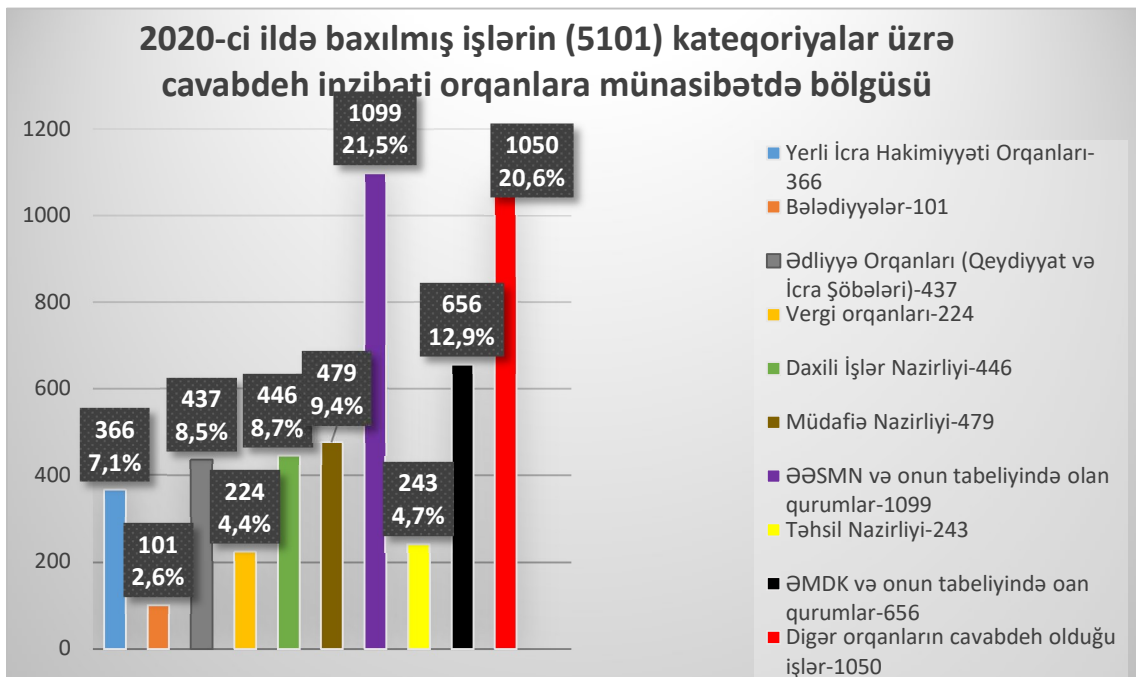

VI. Bakı İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 4886 iş, (57,6 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 951 iş (11,2 %),
- Məcburetmə haqqında iddia - 1913 iş (22,6 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair - 411 iş (4,9 %),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia - 76 iş (0,9 %),
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia - 58 iş (0,7 %),
- İnzibati mübahisələrin həlli ilə bağlı əmlak tələbinə dair- 5 iş (0,5%)
- Sair işlər (iddia növlərinin heç birinə uyğun olmayan və inzibati məhkəməyə aid olmayan) -180 iş (2,1 %).

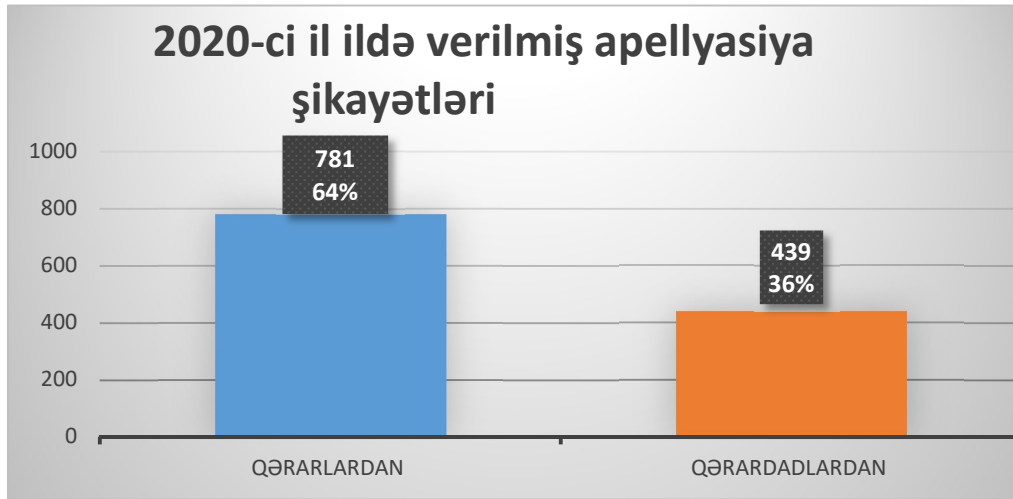
VII. Bakı İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci ildə mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (5101) kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur

VIII. Hesabat dövrü ərzində 1220 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir.

Onlardan:

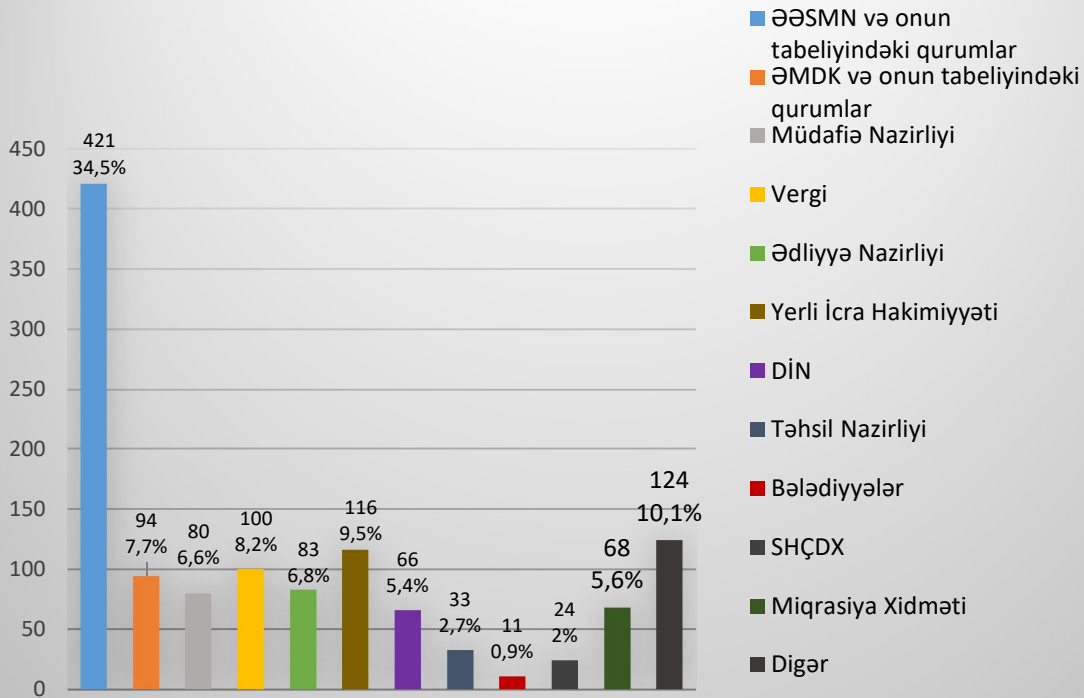
- 781-i (64%) qərarlardan,
- 439-u (36%) qəraradlardan verilmişdir.

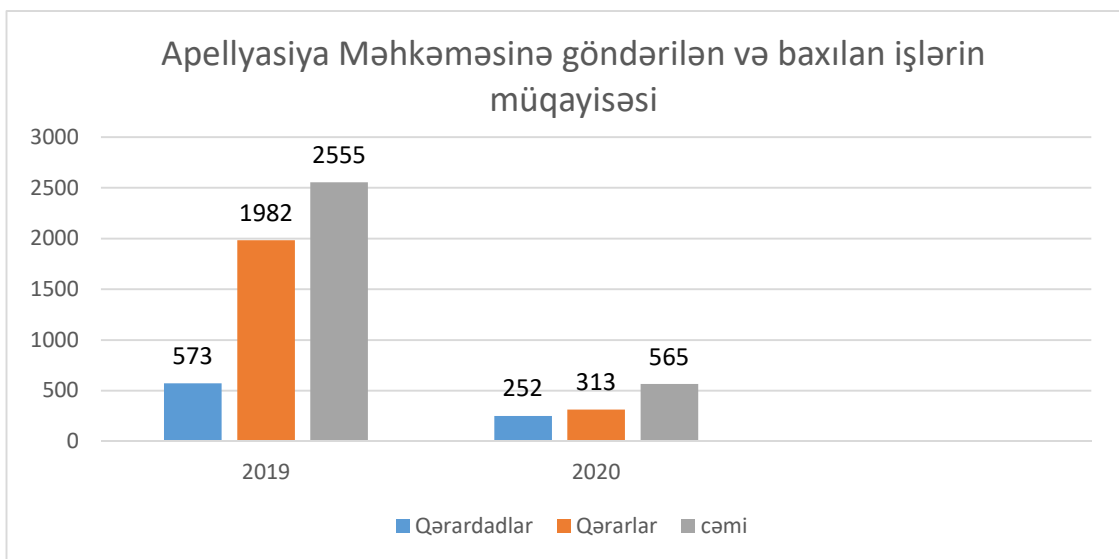
IX. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 421 iş (34,5%),
- Yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə-116 iş (9,5%),
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanla qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 94 iş (7,7 %),
- Vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı - 100 iş (8,2 %),
- Ədliyyə Nazirliyinə qarşı əmək mübahisəsi və nazirliyin tabeliyində olan orqanlara qarşı (icra və probasiya şöbələrinə qarşı məhkəmə qərarlarının icrası, qeydiyyat şöbələrinə qarşı vətəndaşlıq vəziyyəti aktları barədə şəhadətnamələrin verilməsi barədə, Penitensiar Xidmətin cəzaçəkmə müəssisələrinə qarşı məhkumların hüquqlarının pozulması barədə mübahisələr) – cəmi 83 iş (6,8%)
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsi barədə - 80 iş (6,6%),
- DİN orqanlarına qarşı şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi, ümumvətəndaş pasportunun verilməsi, işə bərpa, pul təminatının ödənilməsi, müharibə veteranı adının verilməsi, yaşayış sahəsinə qeydiyyat məsələləri ilə bağlı– 66 (5,4%);
- Dövlət Miqrasiya Xidmətinə qarşı qaçqın statusunun verilməsi barədə - 68 (5,6%);
- Təhsil Nazirliyinə qarşı diplomun tanınması barədə – 33 iş (2,7%),
- Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsi barədə -24 iş (2%),
- Yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 11 iş (0,9%),
- Digər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı – 124 iş (10,1%).

2020-ci il ildə apelyasiya şikayəti verilən işlərin kateqoriya üzrə bölgüsü

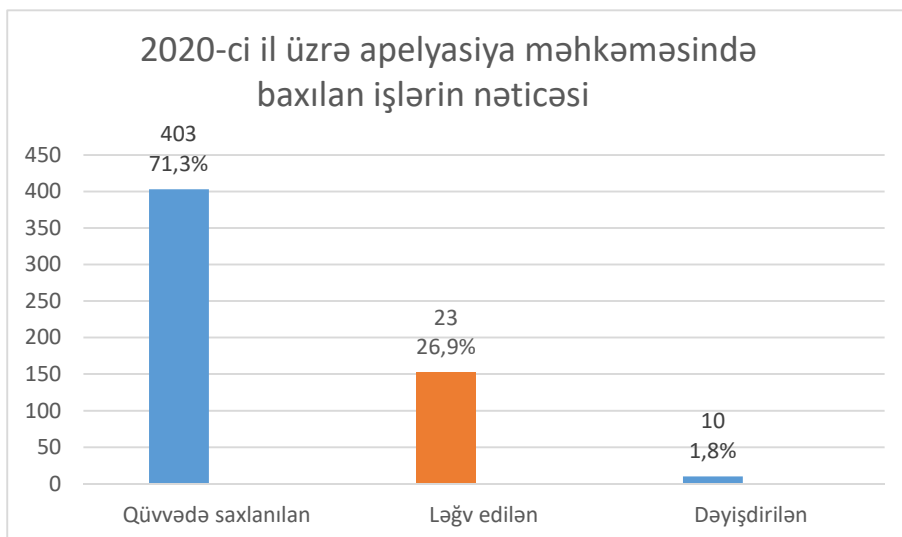

X. Hesabat dövründə 1220 apelyasiya şikayətindən 565-inə apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmışdır ki, onlardan 313-ü (55,3%) qərarlardan, 252-si (44,6%) qəraradlardan verilmiş şikayətlərdir. 2019-cu ilin müvafiq dövründə 1 və 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi məhkəmələrinin məhkəmə aktlarından cəmi 2555 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır ki, onlardan 1982-i (77,6%) qərarlardan, 573-ü (22,4%) qəraradlardan olmuşdur.

XI. Apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apelyasiya şikayətləri üzrə 403 (71,3%) məhkəmə aktı qüvvədə saxlanılmış, 152 (26,9%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv

edilmiş, 10 (1,8%) iş üzrə məhkəmə aktları dəyişdirilmişdir.

XII. 2019-cu ildə apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apelyasiya şikayətləri üzrə cəmi 936 (36,6%) məhkəmə aktı ləğv edilmişdirsə, 2020-ci ildə 152 (26,9%) məhkəmə aktı ləğv edilmişdir.

XIII. Hesabat dövrü ərzində qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən 54 vəsatət verilmişdir. Onlardan hesabat dövründə 51-inə baxılmış, 33-ü təmin edilmiş, 18-i rədd edilmişdir.

XIV. Hesabat dövründə yeni açılmış hallarla bağlı icraatın təzələnməsi barədə 36 ərizə verilmişdir. Həmin ərizələr aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 21 ərizə (58,3 %),

- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 9 iş (25 %),

- Vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı – 2 iş (5,55 %),

- Baş Prokurorluğa qarşı qarşı xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı – 2 iş (5,55 %),

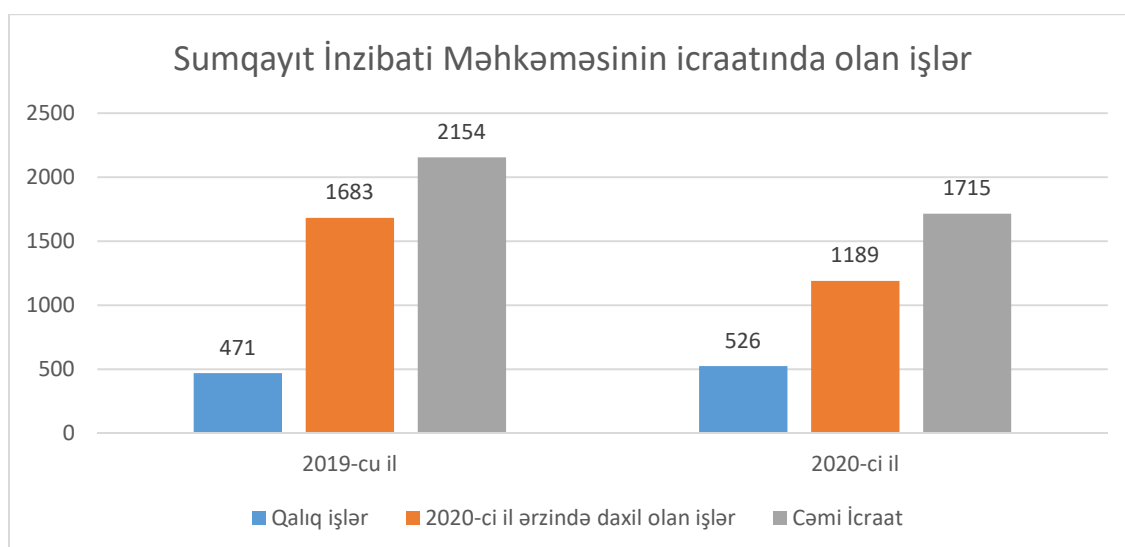
- Daxili İşlər Nazirliyinə qarşı şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi barədə-1 iş (2,8%).

- Dövlət Sərhəd Xidmətinə qarşı xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı -1 iş (2,8%).

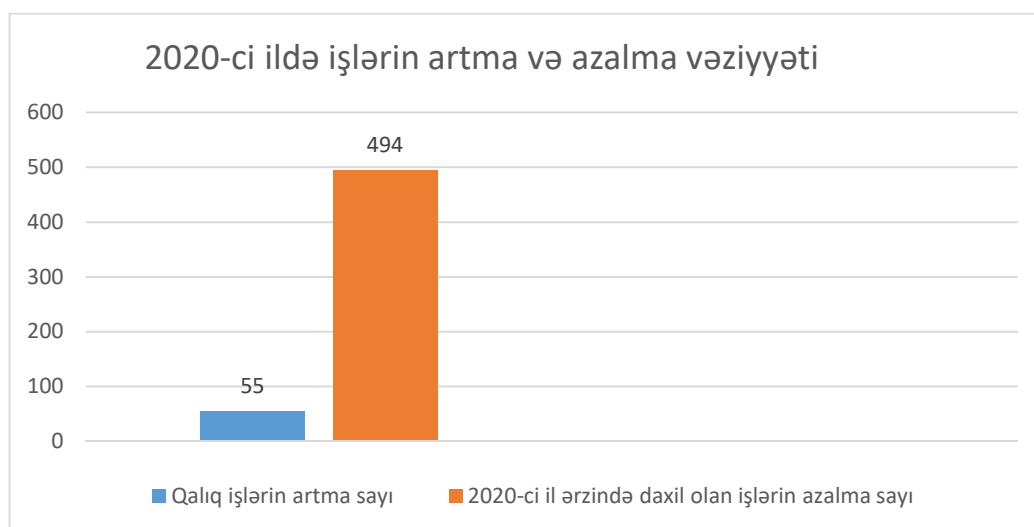
SUMQAYIT İNZİBATİ MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci il ərzində Sumqayıt İnzibati Məhkəməsinin icraatında cəmi 1715 iş olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 439 iş yəni, 20,4% azalma baş vermişdir. 2019-cu il ərzində məhkəmənin icraatında 2154 iş olmuşdur.

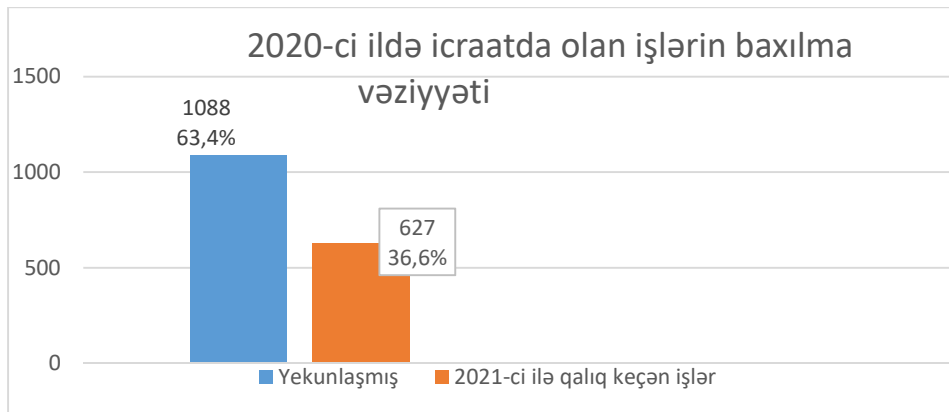
2019-cu il ərzində qalıq işlərin sayı 471 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə bu 526 iş olmuşdur. Bu isə 55 iş, yəni 11,7% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 1683 olduğu halda, 2020-ci il ərzində 1189 iş olmuşdur ki, bu da 494 iş yəni, 29,4% azalma təşkil etmişdir.

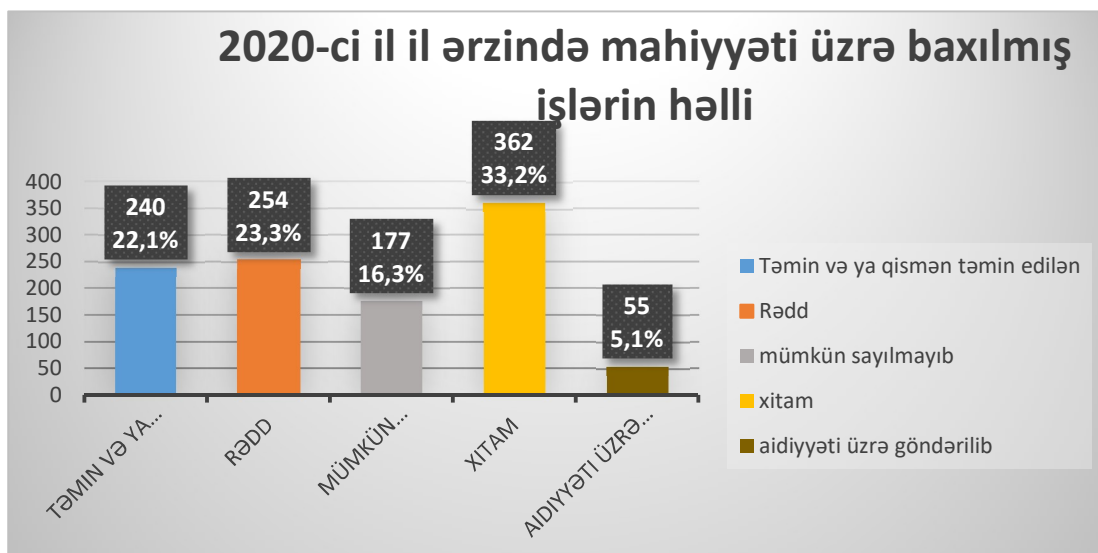
II. 2019-cu il ərzində qalıq işlərin sayı 471 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə bu 526 iş olmuşdur. Bu isə 55 iş, yəni 11,7% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 1683 olduğu halda, 2020-ci il ərzində 1189 iş olmuşdur ki, bu da 494 iş yəni, 29,4% azalma təşkil etmişdir.

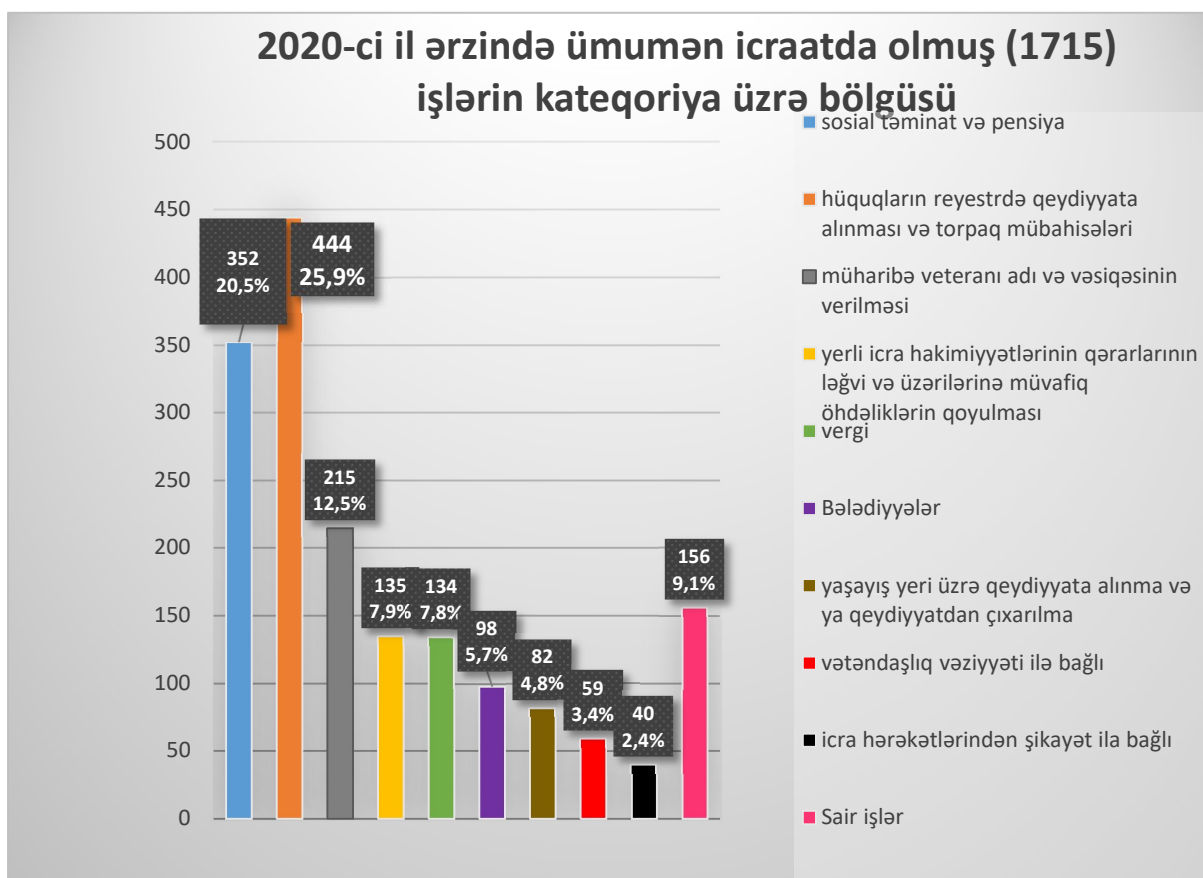
III. Hesabat dövrü ərzində məhkəmənin icraatında olan 1715 işdən 1088-ni (63,4%) yekunlaşdırılmış, 627 (36,6%) iş isə 2021-ci ilə qalıq olaraq keçmişdir.

Baxılmış 1088 işdən - 240 (22,1%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən təmin edilmiş, 254 (23,3%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 177 (16,3%) iş üzrə iddia mümkün sayılmış, 362 (33,2%) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 55 (5,1%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

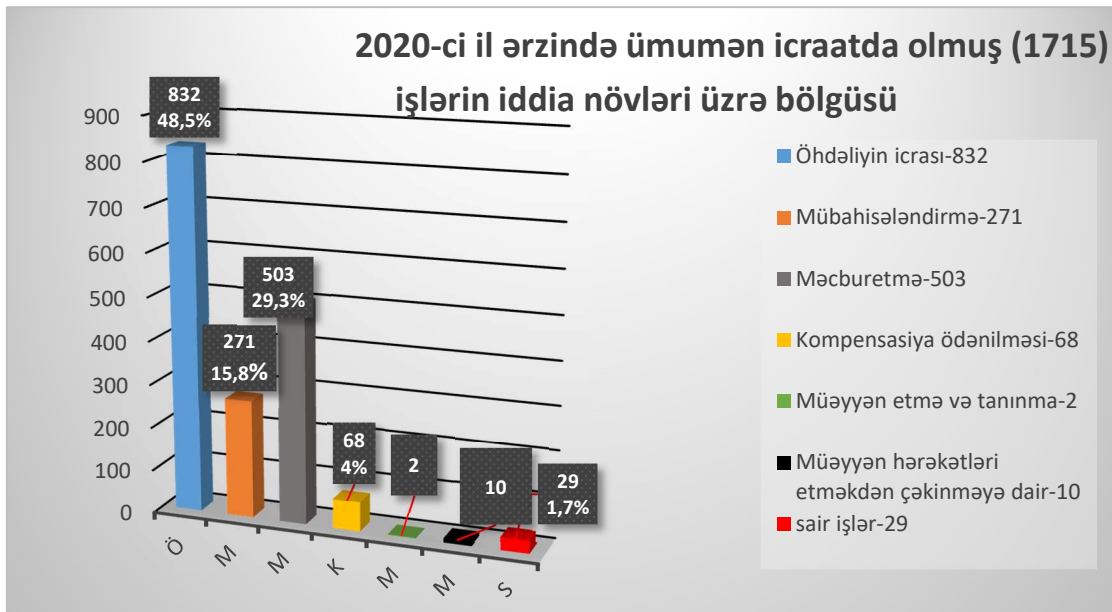

IV. 2020-ci il ərzində məhkəmənin icraatında olmuş 1715 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 352 iş (20,5%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 444 iş (25,9%), müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi barədə - 215 iş (12,5%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 82 iş (4,8%), vergi mübahisələri ilə bağlı - 134 iş (7,8%), yerli icra hakimiyyətlərinin qərarlarının ləğvi və üzərilərinə müvafiq öhdəliklərin qoyulması ilə bağlı – 135 (7,9%) iş, yerli özünüidarəetmə orqanlarının qərarlarının ləğvi və üzərilərinə müvafiq öhdəliklərin qoyulması ilə bağlı – 98 (5,7%) iş, ad və soyada dəyişiklik edilməsi, təkrar doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi ilə bağlı – 59 (3,4%) iş, icra məmurunun qərarlarından və ya hərəkətlərindən şikayət ilə bağlı – 40 (2,4%) iş, sair işlər üzrə (məcburi köçkün statusunun verilməsi, dövlət ehtiyacları üçün alınan əmlakın əvəzinin ödənilməsi və s.) - 156 iş (9,1%) olmuşdur.

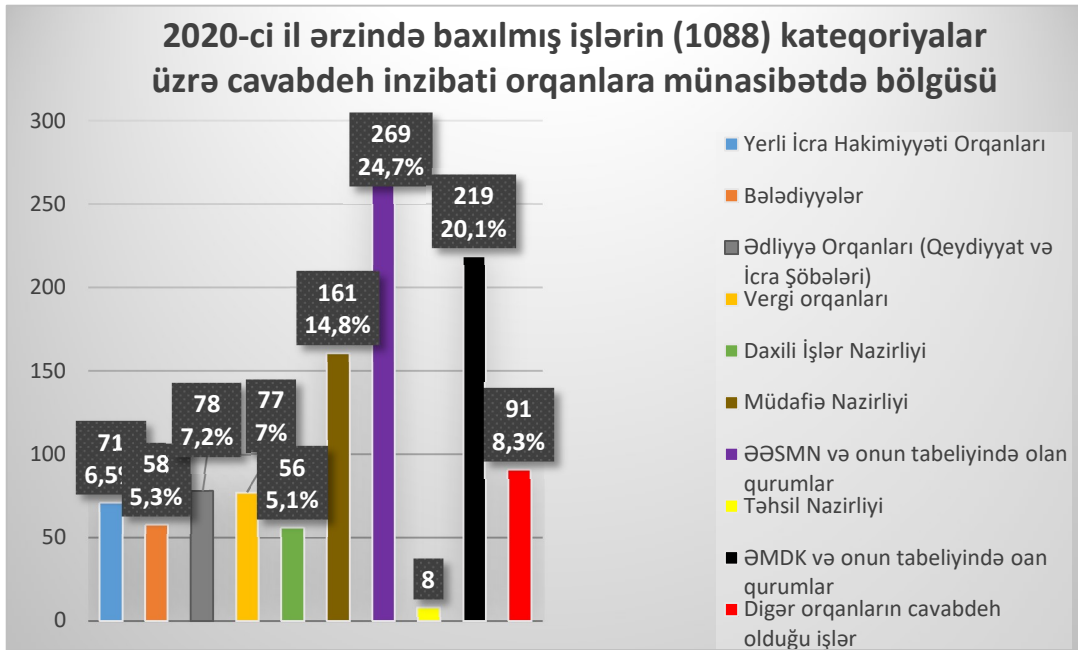

V. 2020-ci il ərzində Sumqayıt İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 832 iş, (48,5 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 271 iş (15,8 %),
- Məcburetmə haqqında iddia - 503 iş (29,3 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair - 68 iş (4%),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia - 2 iş
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia - 10 iş (0,6 %),
- Sair işlər (iddia növlərinin heç birinə uyğun olmayan və inzibati məhkəməyə aid olmayan) - 29 iş (1,7 %).

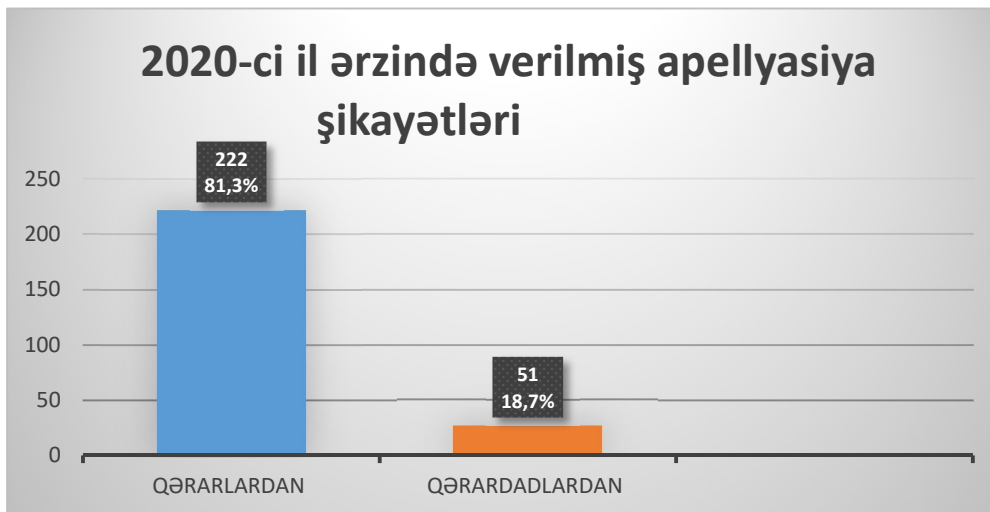

VI. Sumqayıt İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci il ərzində baxdığı işlərin (1088) Kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

VII. 2020-ci il ərzində 273 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

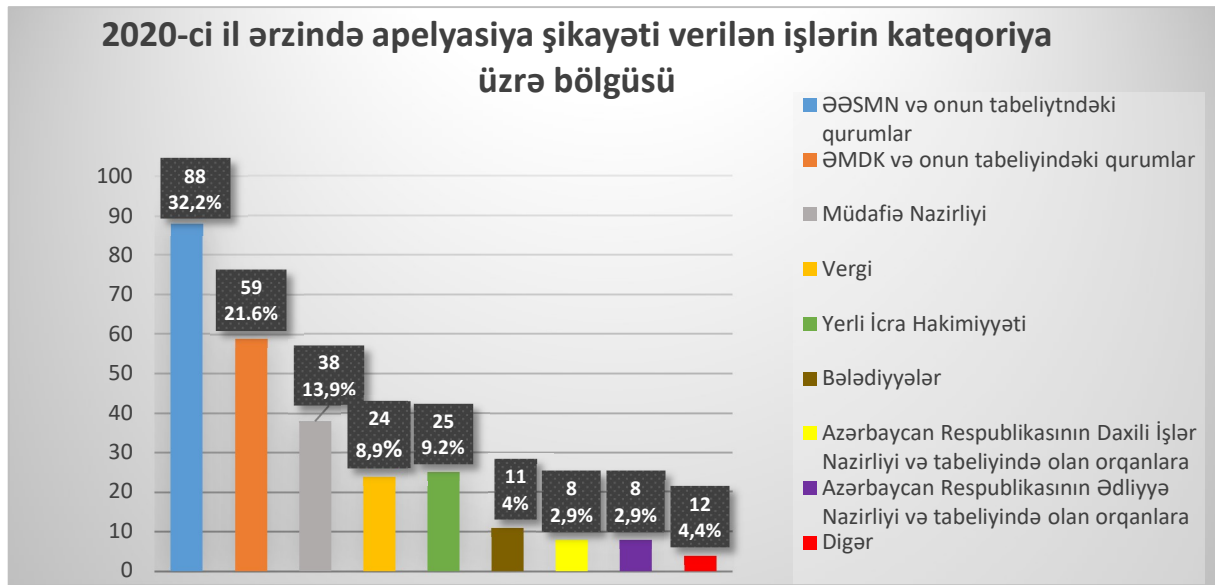
- 222-si (81,3 %) qərarlardan,
- 51-i (18,7 %) qəraradlardan verilmişdir.

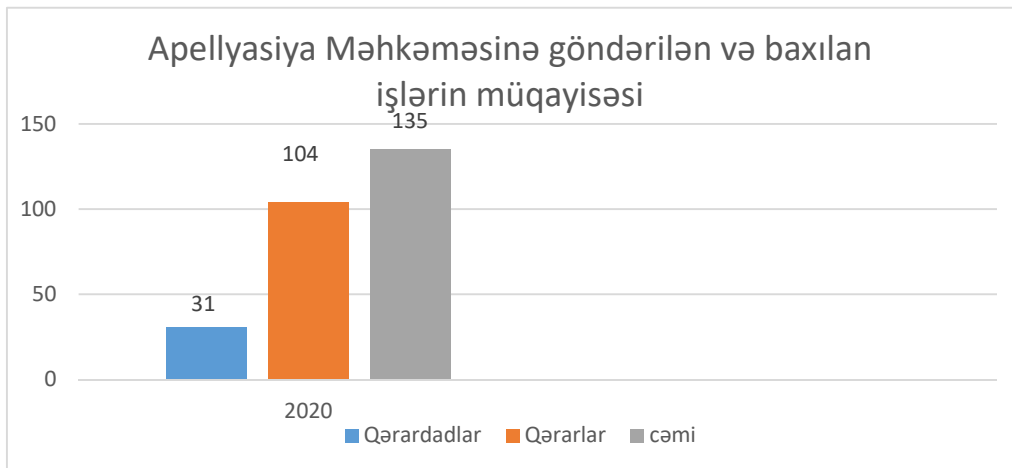
VIII. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 88 iş (32,2 %) üzrə,
- Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti və onun yerli orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 59 iş (21,6%),

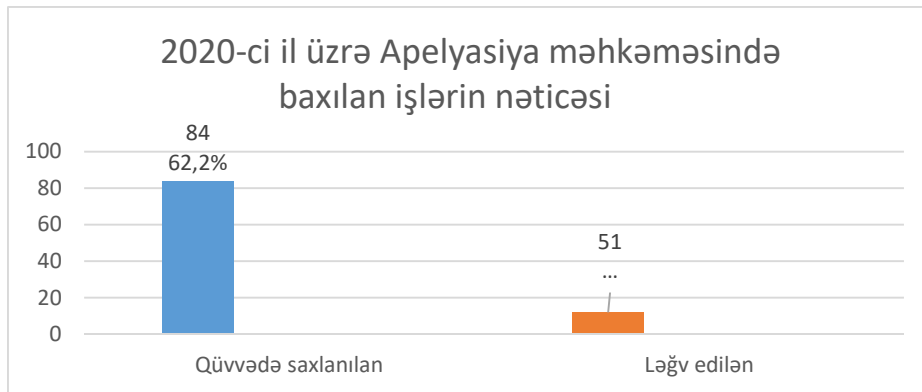
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair- 38 iş (13,9%),
- Dövlət Vergi Xidməti və tabeliyində olan orqanlara qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı - 24 iş (8,9 %),
- Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi və tabeliyində olan orqanlara qarşı - 8 iş (2,9%)
- yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə- 25 iş (9,2%),
- yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 11 iş (4 %),
- Ədliyyə orqanlarına qarşı -8 iş (2,9 %),
- Digər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı – 12 iş (4,4%)

IX. Hesabat dövründə 273 apelyasiya şikayətindən 135-nin (49,5%) apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmışdır ki, onlardan 104-ü (77%) qərarlardan, 31-i (23%) qəraradlardan verilmiş şikayətlərdir.

X. Apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmış 135 apelyasiya şikayətləri üzrə 84 (62,2%) məhkəmə aktı qüvvədə saxlanılmış, 51 (37,8%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir.

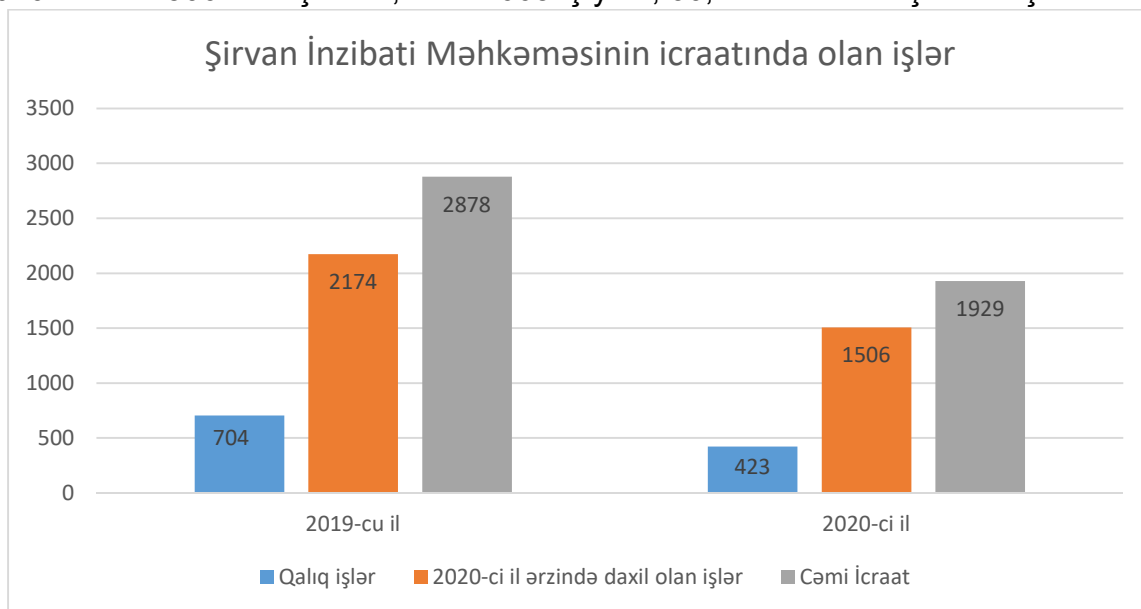

XI. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan 1 şəxs tərəfindən vəsatət verilmiş, həmin vəsatət təmin edilməmişdir. Yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

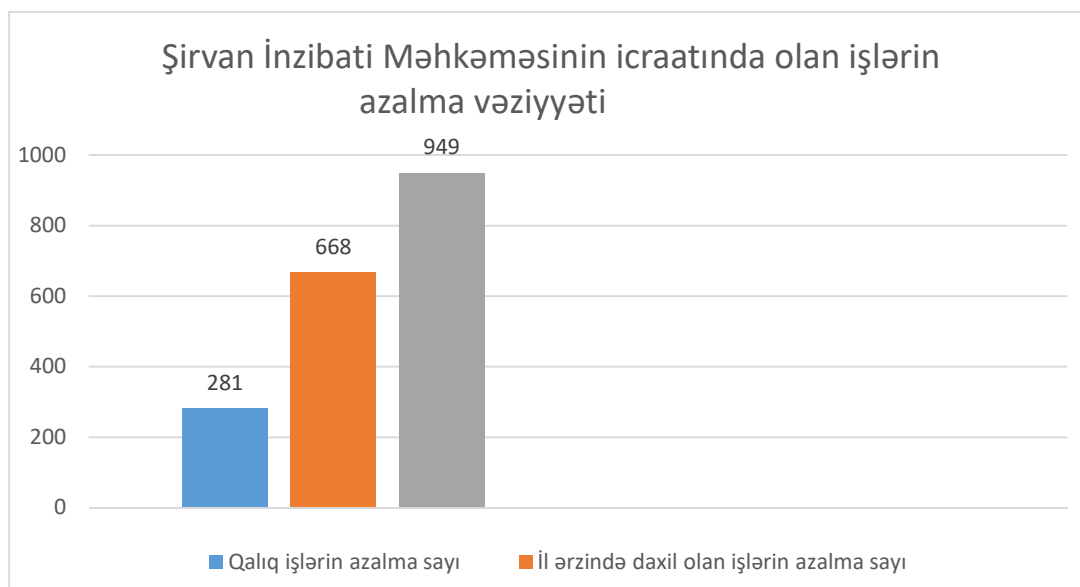
ŞİRVAN İNZİBATİ MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci ildə Şirvan İnzibati Məhkəməsinin icraatında cəmi 1929 iş olmuşdur ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 949 iş yəni, 33% azalma təşkil etmişdir. 2019-cu ildə məhkəmənin icraatında 2878 iş olmuşdur.

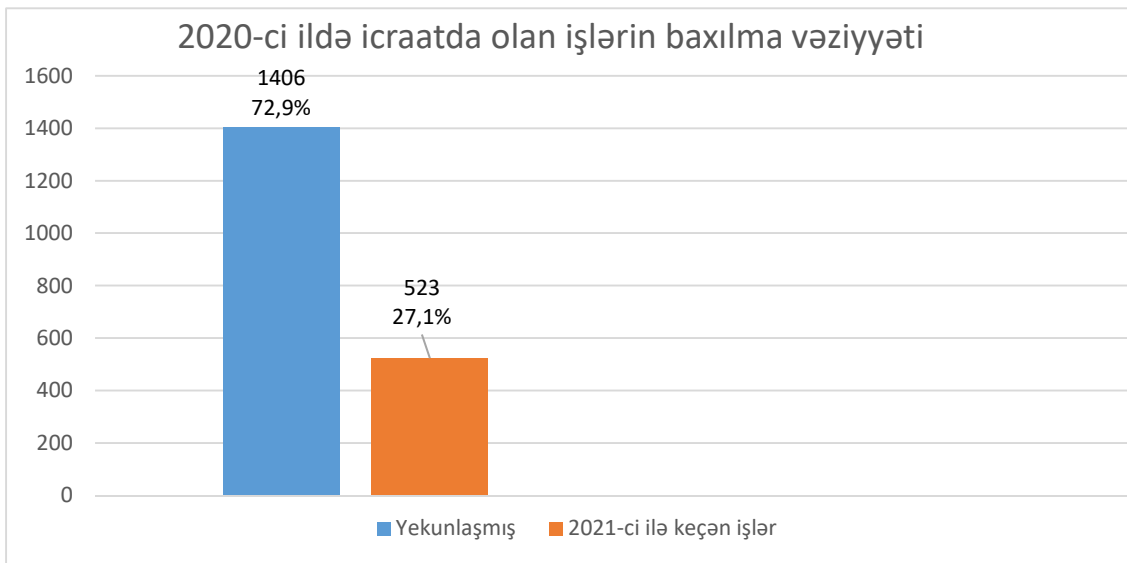
2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 704 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 423 olmuşdur ki, bu da 281 iş, yəni 40% azalma deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 2174 olduğu halda, 2020-ci ildə 1506 olmuşdur ki, bu da 668 iş yəni, 30,7% azalma təşkil etmişdir.

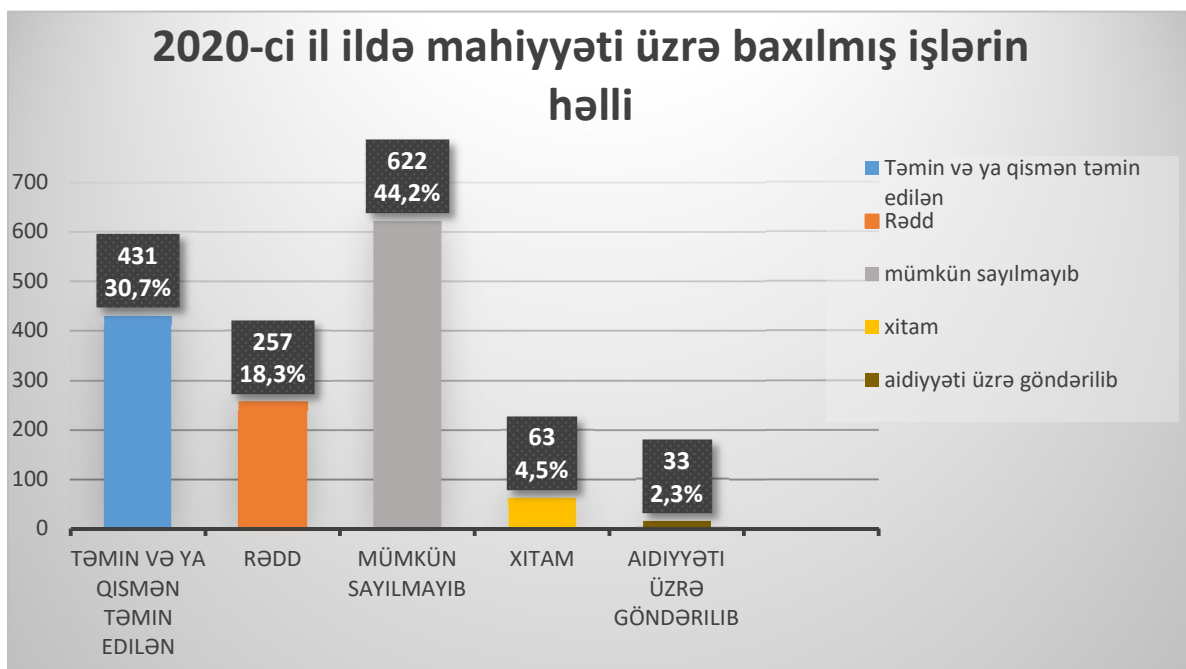
II. 2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 704 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 423 olmuşdur ki, bu da 281 iş, yəni 40% azalma deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 2174 olduğu halda, 2020-ci ildə 1506 olmuşdur ki, bu da 668 iş yəni, 30,7% azalma təşkil etmişdir.

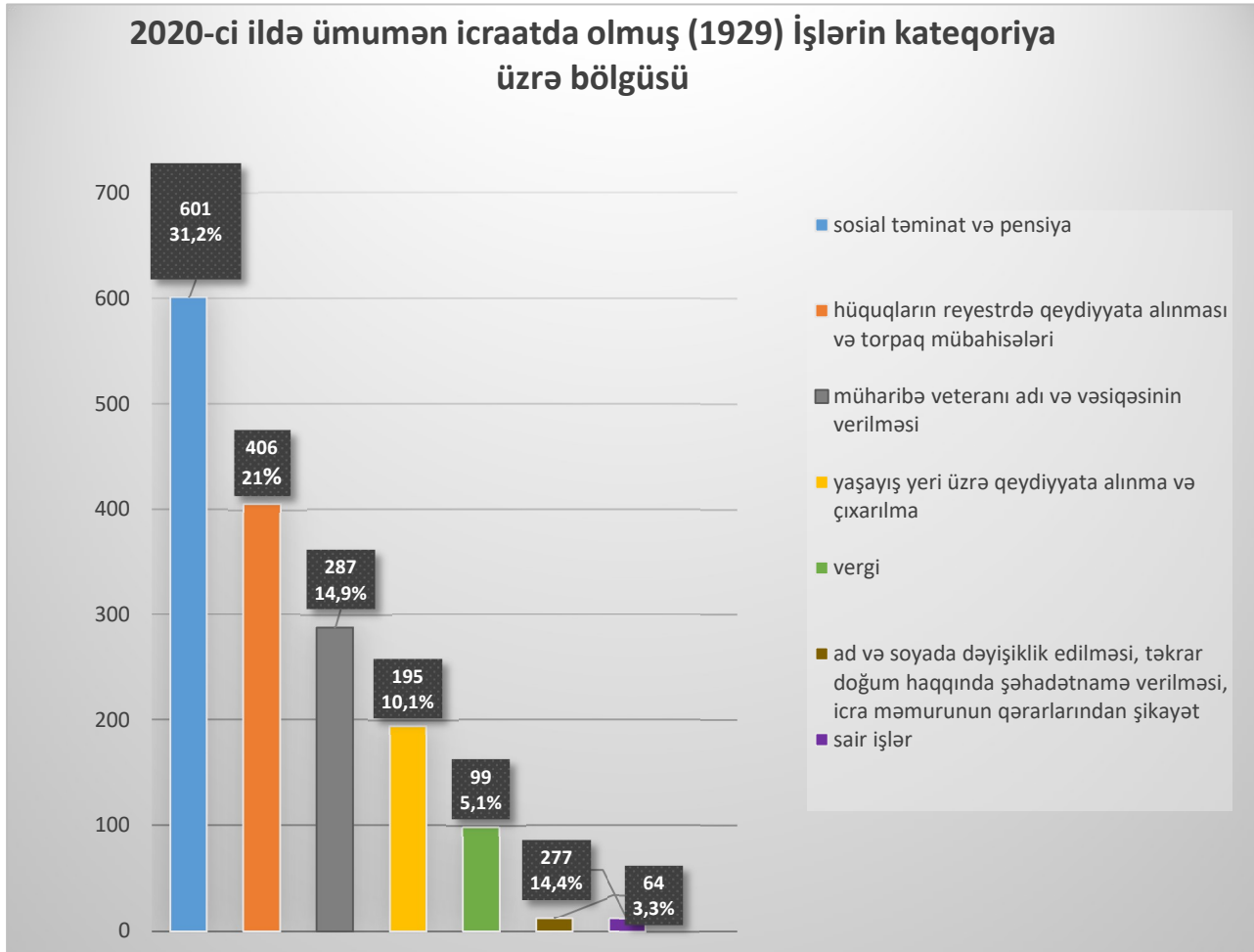
III. Məhkəmə hesabat dövründə icraatında olan 1929 işdən 1406-ni (72,9%)- yekunlaşdırmış, 523 (27,1%) iş isə 2021-ci ilə qalıq olaraq keçmişdir.

Baxılmış 1406 işdən - 431 (30,7%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən təmin edilmiş, 257 (18,3%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 622 (44,2%) iş üzrə iddia mümkünsüz sayılmış, 63 (4,5%) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 33 (2,3%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

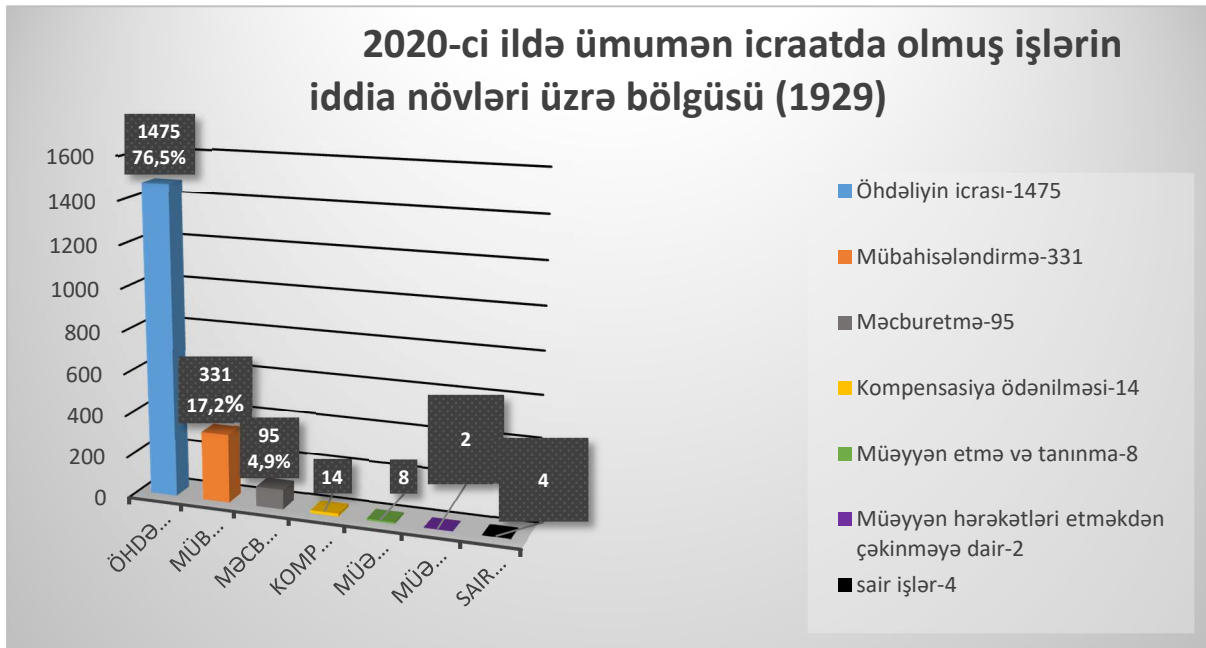
IV. Məhkəmənin icraatında olmuş 1929 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 601 iş (31,2%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 406 iş (21%), müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi barədə - 287 iş (14,9%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatına alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 195 iş (10,1%), vergi mübahisələri ilə bağlı - 99 iş (5,1%), AR Ədliyyə Nazirliyi ilə bağlı (ad və soyada dəyişiklik edilməsi, təkrar doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi, icra məmurunun qərarlarından şikayət) - 277 iş (14,4%), digər işlər ilə bağlı - 64 iş (3,3%) olmuşdur.

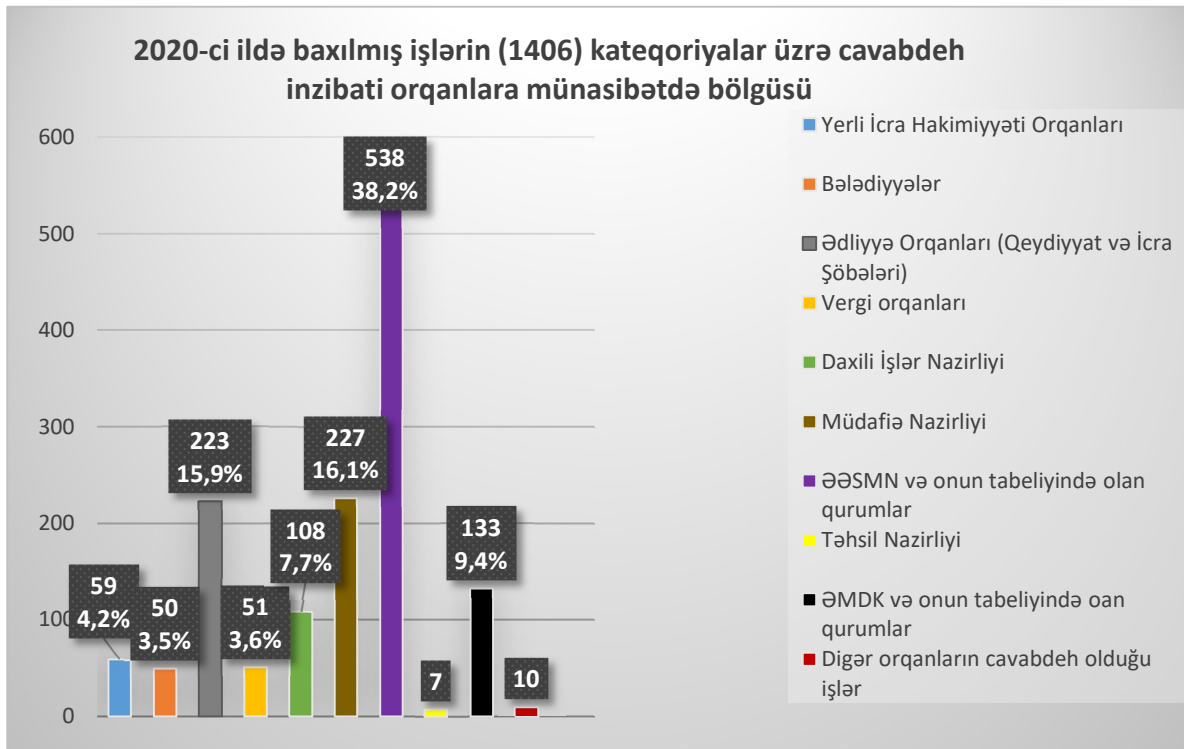
V. Şirvan İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 1475 iş, (76,5 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 331 iş (17,2 %),
- Məcburetmə haqqında iddia - 95 iş (4,9 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair - 14 iş (0,7 %),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia - 8 iş (0,4 %),
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia - 2 iş (0,1 %),

- Sair işlər (iddia növlərinin heç birinə uyğun olmayan və inzibati məhkəməyə aid olmayan) - 4 iş (0,2 %).

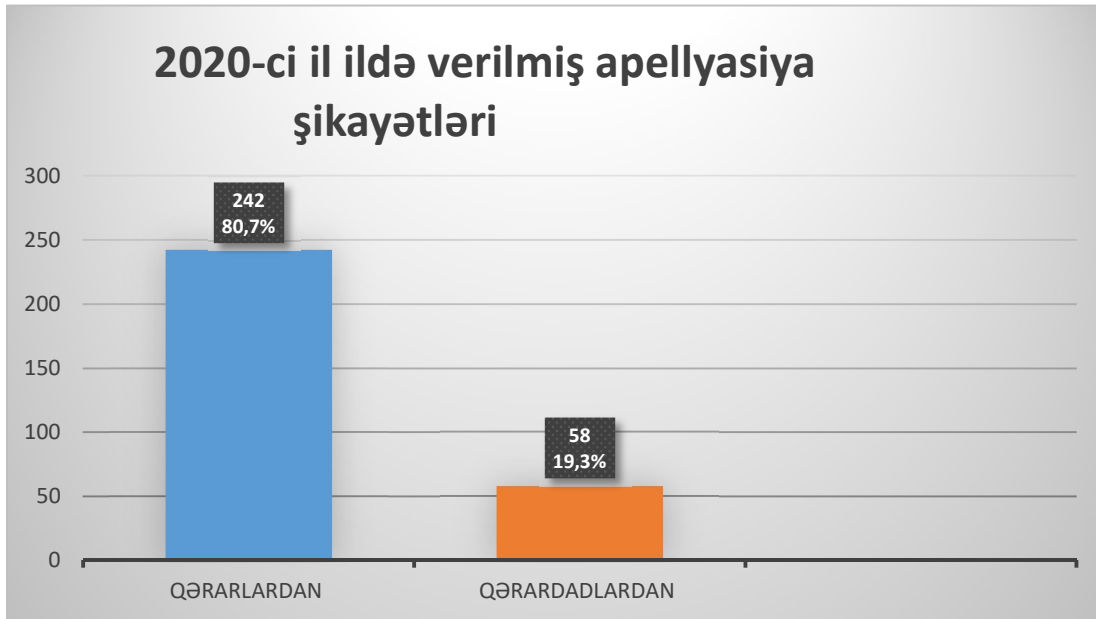

VI. Şirvan İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci ildə mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (1406) kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

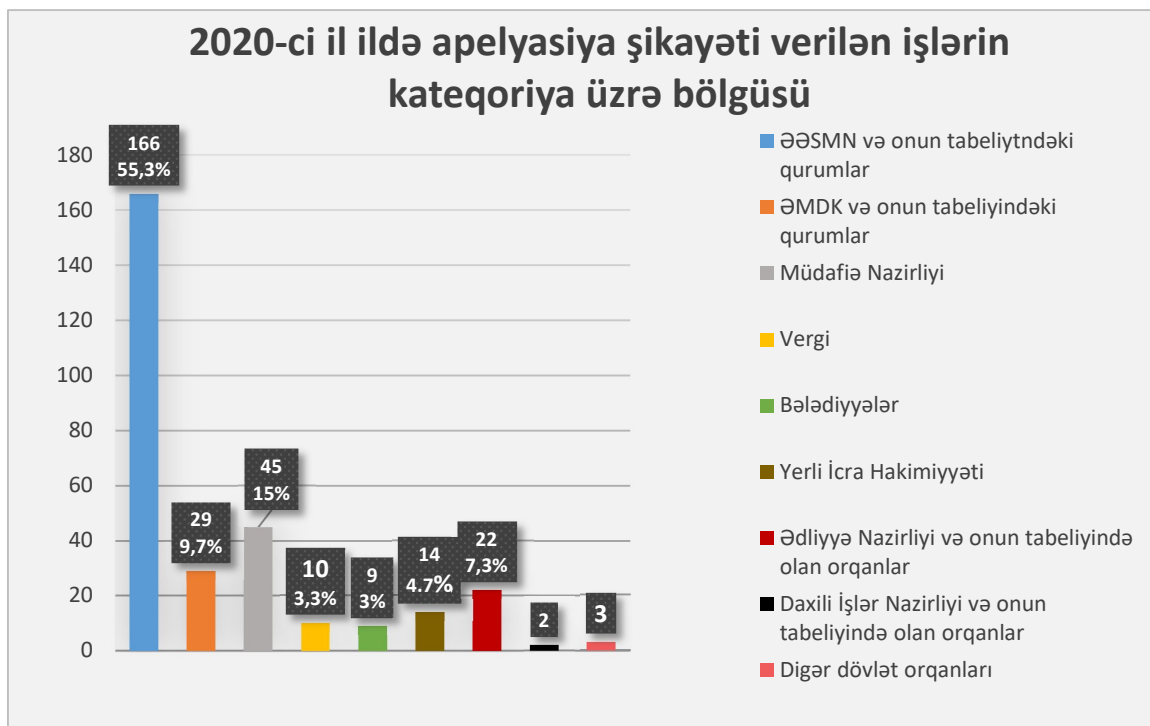
VII. 2020-ci il ərzində 300 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

- 242-si (80,7 %) qərarlardan,
- 58-i (19,3 %) qəraradlardan verilmişdir.

VIII. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 166 iş (55,3 %) üzrə,
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 29 iş (9,7 %),
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair - 45 iş (15%),
- vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı - 10 iş (3,3 %),
- yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 9 iş (3 %),
- yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə - 14 iş (4,7 %),
- Ədliyyə Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı - 22 iş (7,3 %),
- Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı - 2 iş (0,6 %),
- Digər dövlət orqanlarına qarşı - 3 iş (1 %),

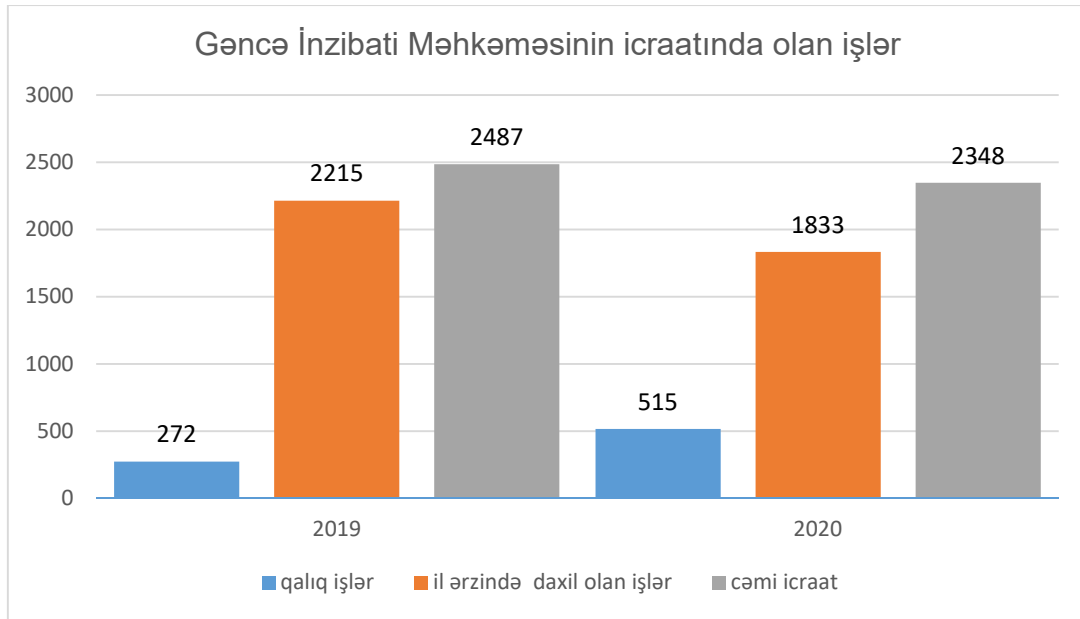
IX. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən 1 iş üzrə vəsatət verilmiş, həmin vəsatət təmin olunaraq maraqlarına toxunan şəxs 3-cü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb edilmişdir.

X. Yeni açılmış hallar üzrə 4 ərizə verilmiş, onlardan 3-ü Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna qarşı, 1-isə Bələdiyyələrə qarşı olmuşdur. Yeni açılmış hallar üzrə ərizələr təmin edilməmişdir.

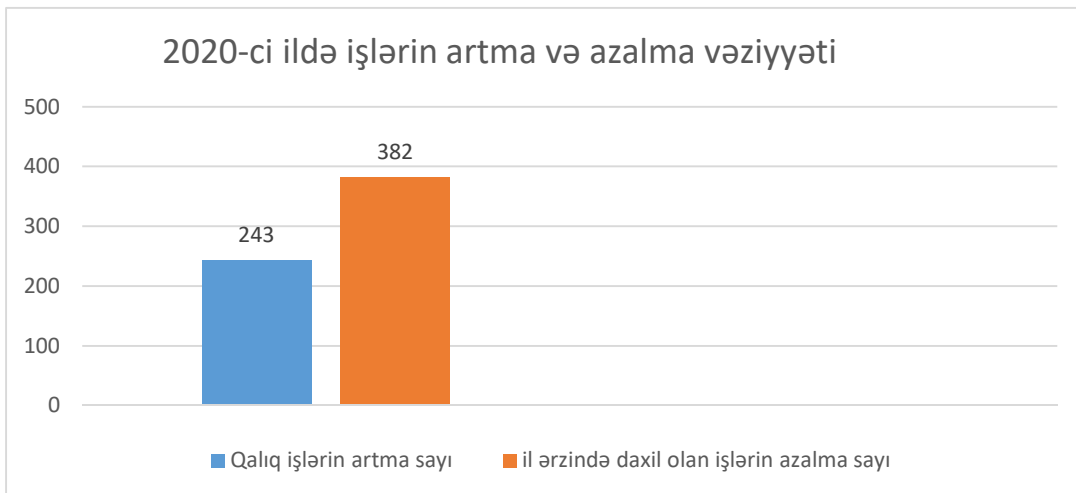
GƏNCƏ İNZİBATİ MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci il ərzində Gəncə İnzibati Məhkəməsinin icraatında 2348 inzibati iş olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 139 iş yəni 5,6% azalma baş vermişdir. 2019-cu il ərzində məhkəmənin icraatında 2487 iş olmuşdur.

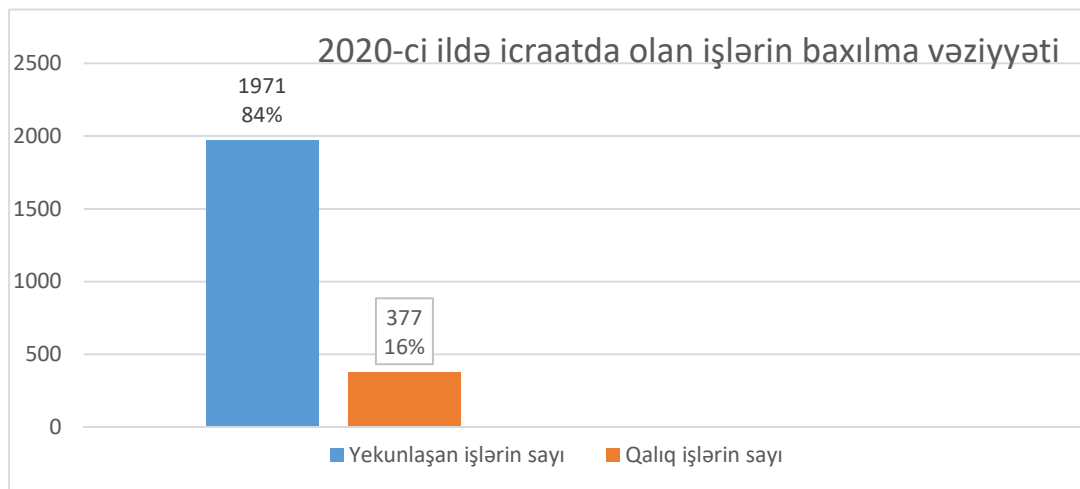
2019-cu il ərzində qalıq işlərin sayı 272 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 515 olmuşdur ki, bu da 243 iş, yəni 89,3% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 2215 olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 1833 olmuşdur ki, bu da 382 iş yəni, 17,2% azalma təşkil etmişdir.

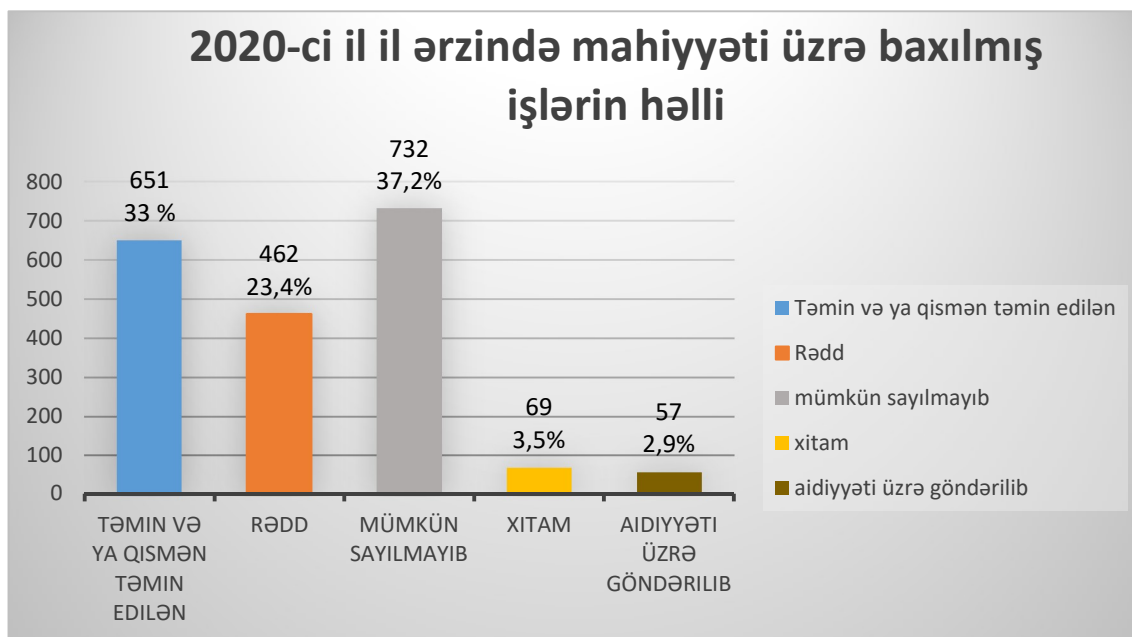
II. 2019-cu ilin müvafiq dövrü üçün qalıq işlərin sayı 272 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 515 olmuşdur ki, bu da 243 iş, yəni 89,3% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 2215 iş olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 1833 iş olmuşdur ki, bu da 382 iş yəni, 17,2% azalma təşkil etmişdir.

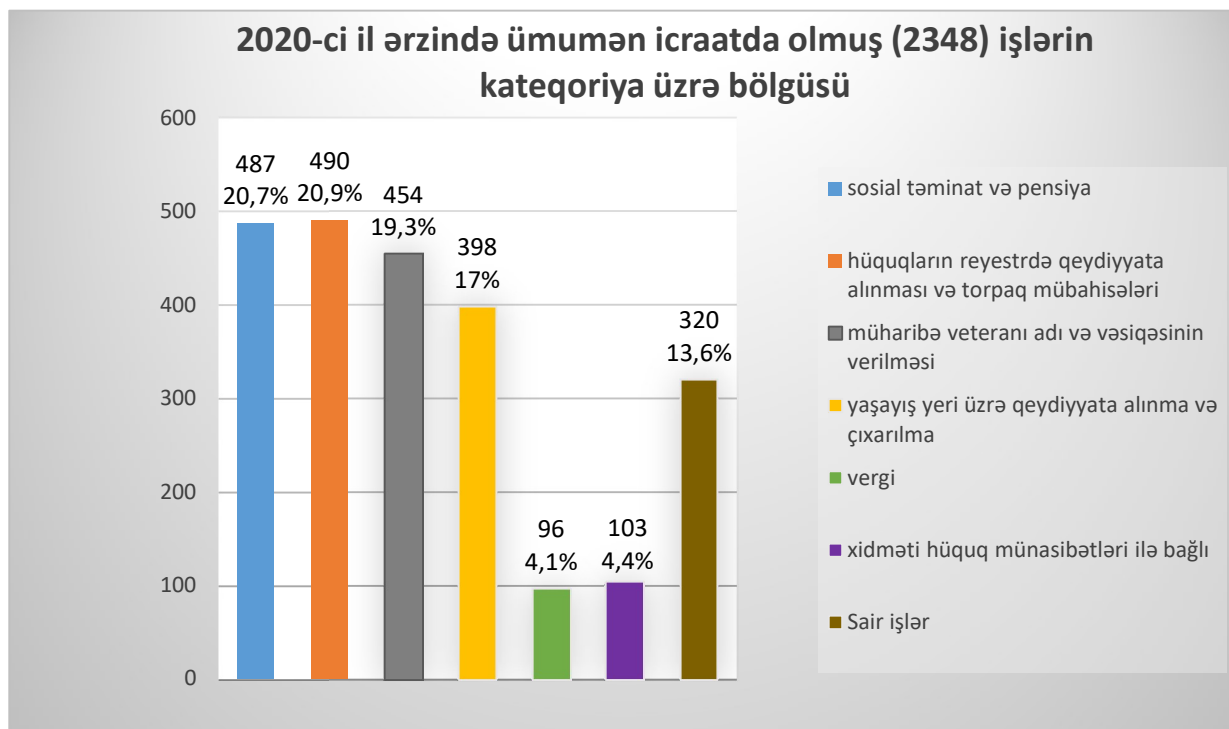
III. Məhkəmənin hesabat dövründə icraatında olan 2348 işdən 1971 iş (84%) yekunlaşdırılmış, 377 iş (16%) isə yekunlaşmayaraq 2021-ci ilə qalıq olaraq keçmişdir.

Baxılmış 1971 işdən –651 iş (33%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən təmin edilmiş, 462 iş (23,4%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 732 iş (37,2%) iş üzrə iddia mümkün sayılmıy, 69 iş (3,5%) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 57 iş (2,9%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

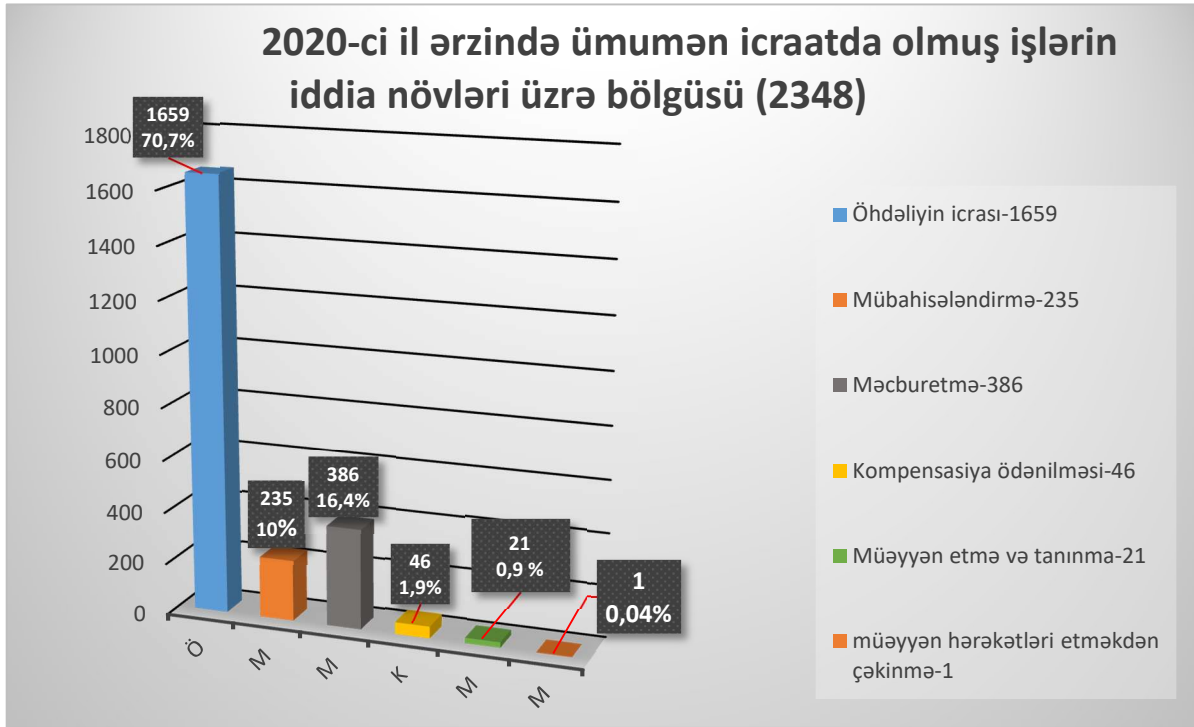

IV. Məhkəmənin icraatında daxil olmuş 2348 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı –487 iş (20,7%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı –490 iş (20,9%), müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi barədə - 454 iş (19,3%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı –398 iş (17%), vergi mübahisələri ilə bağlı –96 iş (4,1%), xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı –103 iş (4,4%), sair işlər üzrə (ad və soyada dəyişiklik edilməsi, təkrar doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi) –320 iş (13,6%) olmuşdur.

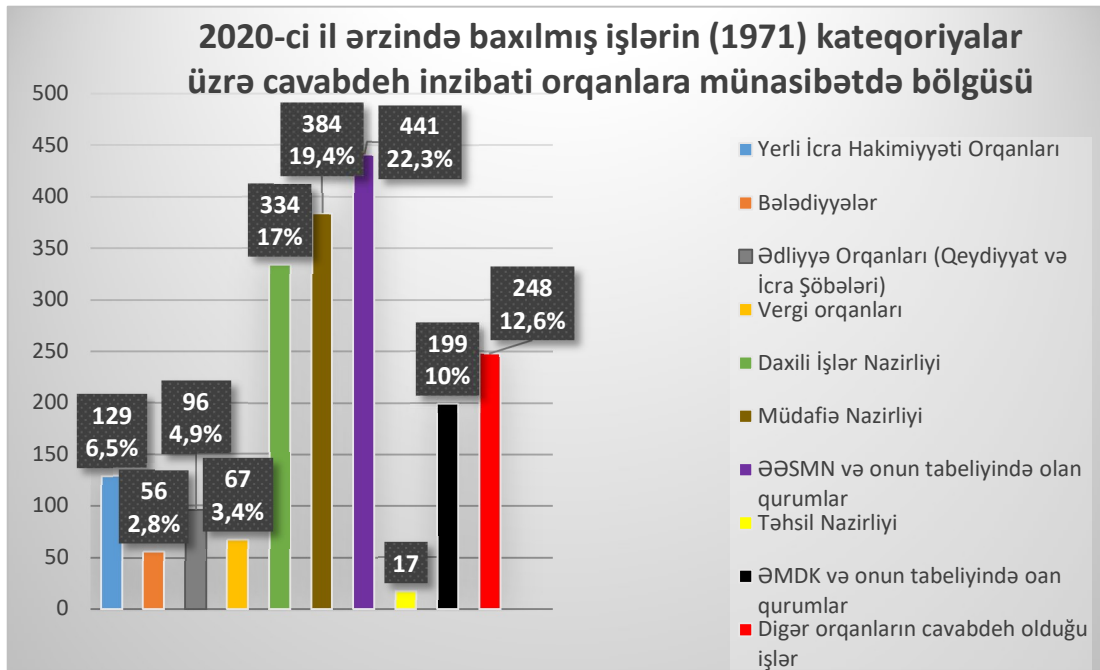

V. Gəncə İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia –1659 iş, (70,7 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia–235 iş (10%),
- Məcburetə haqqında iddia–386 iş (16,4 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair–46 iş (1,9 %),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia–21 iş (0,9 %),
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinmə -1 iş (0,04 %)

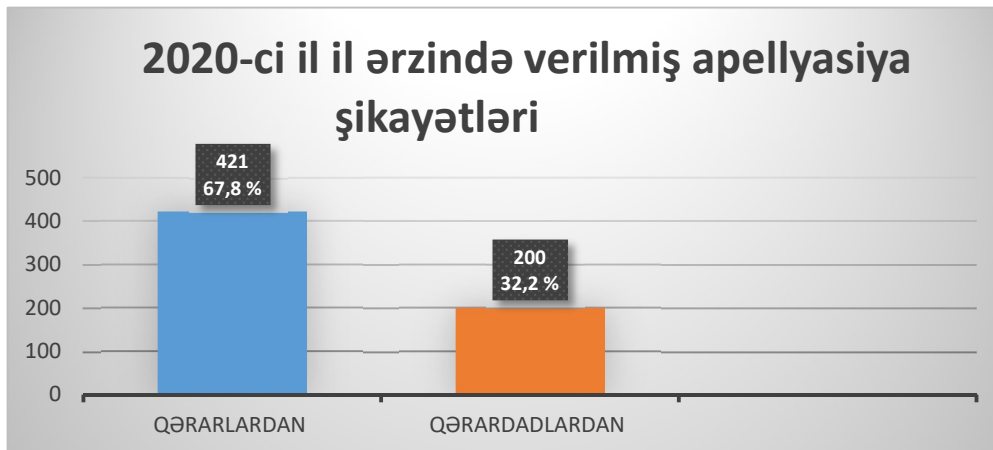

VI. Gəncə İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci il ərzində mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (1971) Kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

VII. Hesabat dövrü ərzində 621 məhkəmə aktından apelyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

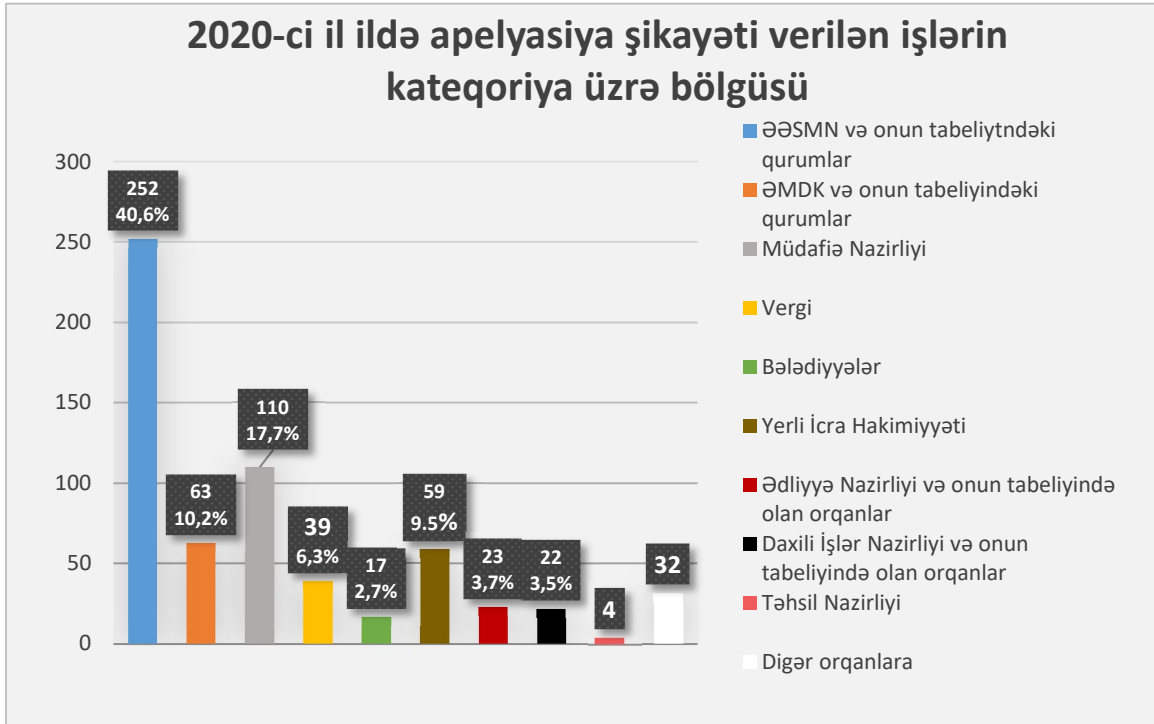
- 421 (67,8 %) qərarlardan,
- 200 (32,2 %) qəraradlardan verilmişdir.

VIII. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı – 252 iş (40,6 %) üzrə,
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı – 63 iş (10,2 %),
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair- 110 iş (17,7%),
- vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı – 39 iş (6,3 %),

- yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə-59 iş (9,5%),
- yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 17 iş (2,7 %),
- Ədliyyə Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara qarşı – 23 iş (3,7 %),
- Daxili İşlər Nazirliyinə qarşı olan mübahisələrlə bağlı –22 iş (3,5 %),
- Təhsil Nazirliyi və onun tabeliyində olan orqanlara olan mübahisələrlə bağlı - 4 iş (0,6 %).
- Digər orqanlara qarşı olan mübahisələrlə bağlı- 32 iş (5,2%) iş

IX. 2020-ci il ərzində apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmış 288 apellyasiya şikayətləri üzrə cəmi 39 (13,5%) məhkəmə aktı ləğv edilmişdir.

X. Hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

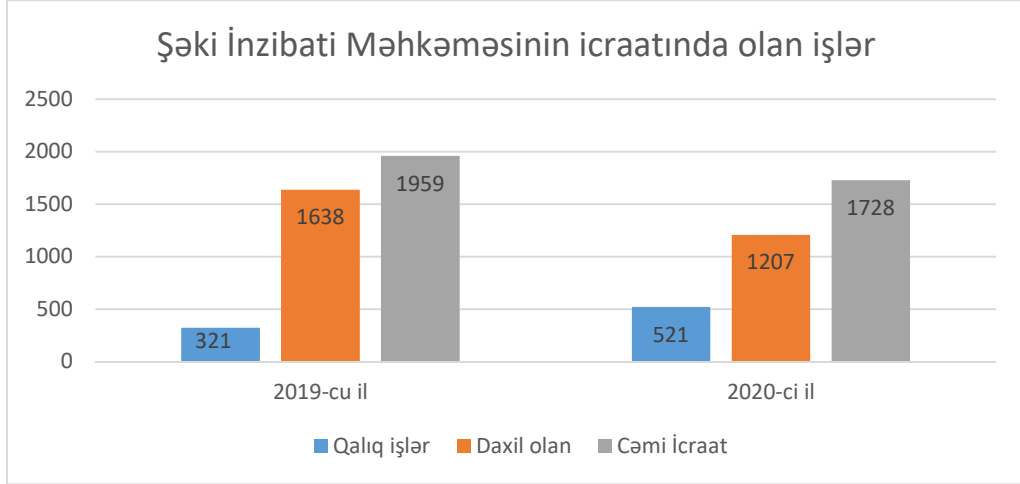
XI. Bundan başqa, məlumat üçün qeyd olunur ki, qanuni qüvvəyə minmiş 2-1(83)1834/2017 nömrəli məhkəmə qərarının ləğvinə dair Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu Xüsusi şərtlərlə təyinat idarəsi tərəfindən ünvanlanmış 20.07.2020-ci il tarixli ərizə əsasında yeni açılmış hallarla bağlı icraat təzələnməmiş və Gəncə İnzibati Məhkəməsinin 2-1(114)1748/2020 nömrəli, 24 sentyabr 2020-ci il tarixli qərarı ilə iddia tələbi rədd edilmişdir.

Qanuni qüvvəyə minmiş 2-1(83)1837/2017 nömrəli məhkəmə qərarının ləğvinə dair Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu Xüsusi şərtlərlə təyinat idarəsi tərəfindən ünvanlanmış yeni açılmış hallarla bağlı 29.10.2020-ci il tarixli ərizə təmin edilməmişdir.

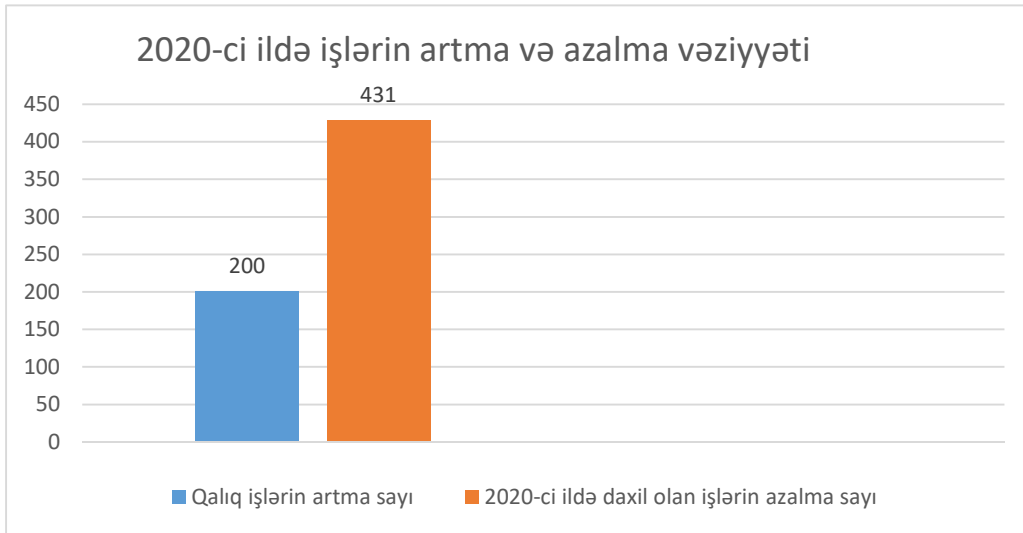
ŞƏKİ İNZİBATİ MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci ildə Şəki İnzibati Məhkəməsinin icraatında cəmi 1728 iş olmuşdur. Ötən il ilə müqayisədə 231 iş, yəni 11,8% azalma baş vermişdir. 2019-cu ildə məhkəmənin icraatında 1959 iş olmuşdur.

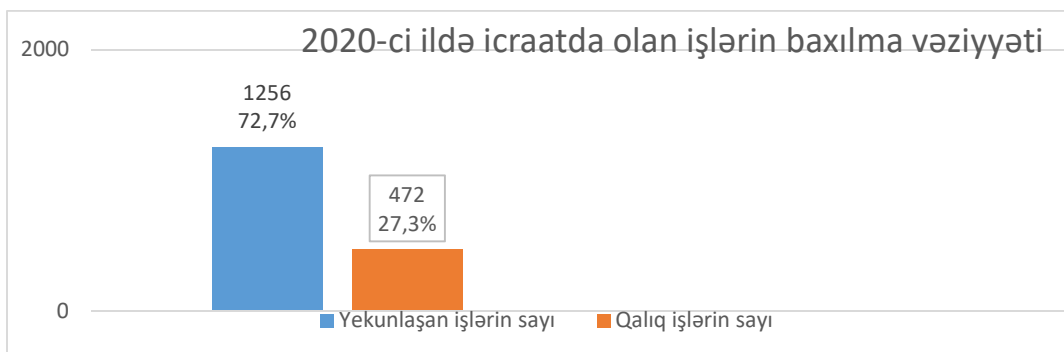
2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 321 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 521 olmuşdur ki, bu da 200 iş, yəni 62,3% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 1638 olduğu halda, 2020-ci ildə 1207 olmuşdur ki, bu da 431 iş yəni, 26,3% azalma təşkil etmişdir.

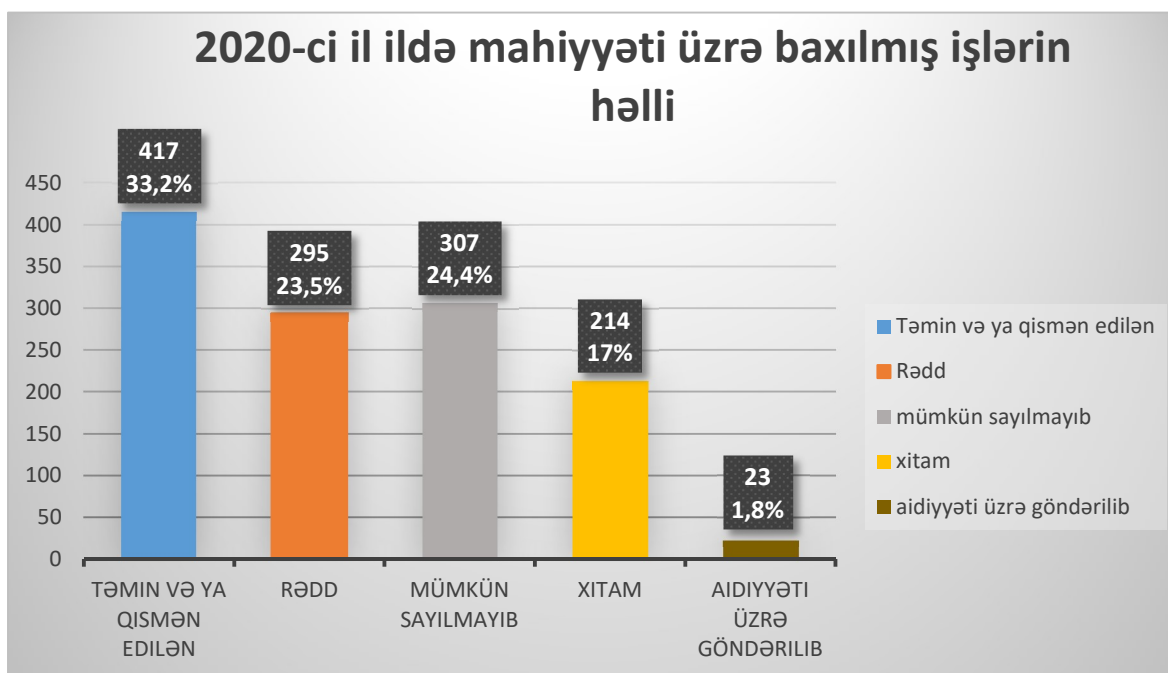
II. 2019-cu ildə qalıq işlərin sayı 321 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 521 olmuşdur ki, bu da 200 iş, yəni 62,3% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 1638 olduğu halda, 2020-ci ildə 1207 olmuşdur ki, bu da 431 iş yəni, 26,3% azalma təşkil etmişdir.

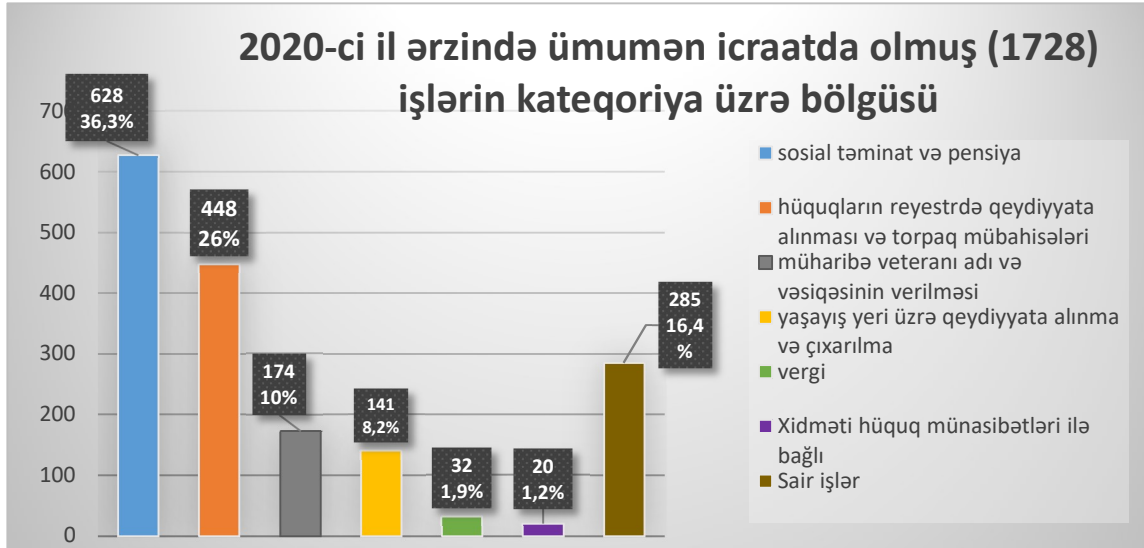
III. Məhkəmə hesabat dövründə icraatında olan 1728 işdən 1256-sını (72,7%) yekunlaşdırmış, 472 (27,3%) iş isə 2021-ci ilə qalıq olaraq keçmişdir.

Baxılmış 1256 işdən - 417 (33,2%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən edilmiş, 295 (23,5%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 307 (24,4%) iş üzrə iddia mümkünsüz sayılmış, 214 (17%) iş üzrə icraata xitam verilmiş, 23 (1,8%) iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəmələrə göndərilmişdir.

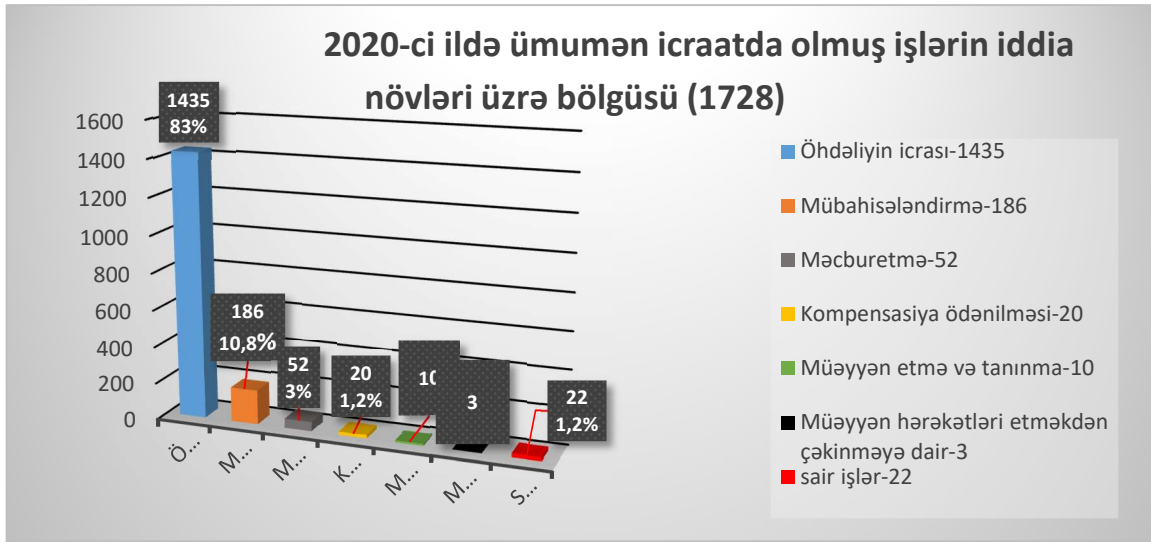

IV. Məhkəmənin icraatında olmuş 1728 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 628 iş (36,3%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 448 iş (26%), müharibə veteranı adı və vəsiqəsi verilməsi barədə - 174 iş (10%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatına alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 141 iş (8,2%), vergi mübahisələri ilə bağlı - 32 iş (1,85%), Xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı - 20 iş (1,15%), sair işlər üzrə (ad və soyada dəyişiklik edilməsi, təkrar doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi, icra məmurunun qərarlarından şikayət və s.) - 285 iş (16,4 %) olmuşdur.

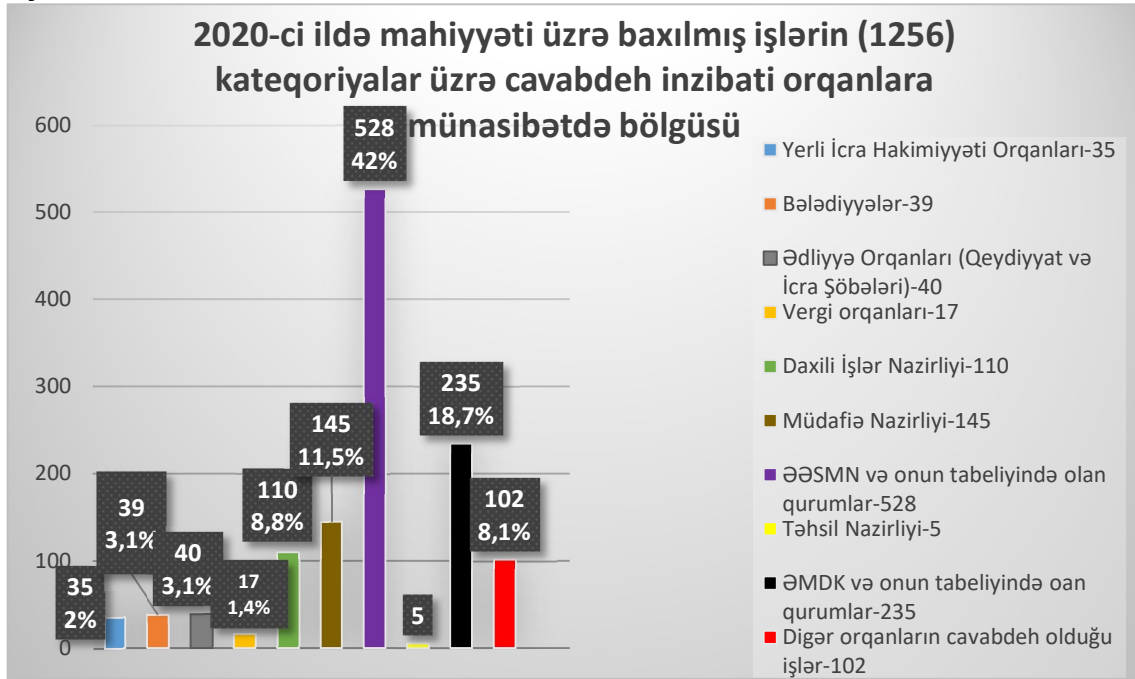

V. Şəki İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 1435 iş, (83 %)
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 186 iş (10,8 %),
- Məcburetmə haqqında iddia - 52 iş (3 %),
- Kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair - 20 iş (1,16 %),
- Müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia - 10 iş (0,58 %),
- Müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia - 3 iş (0,17 %),
- Sair işlər (iddia növlərinin heç birinə uyğun olmayan və inzibati məhkəməyə aid olmayan) - 22 iş (1,22 %).

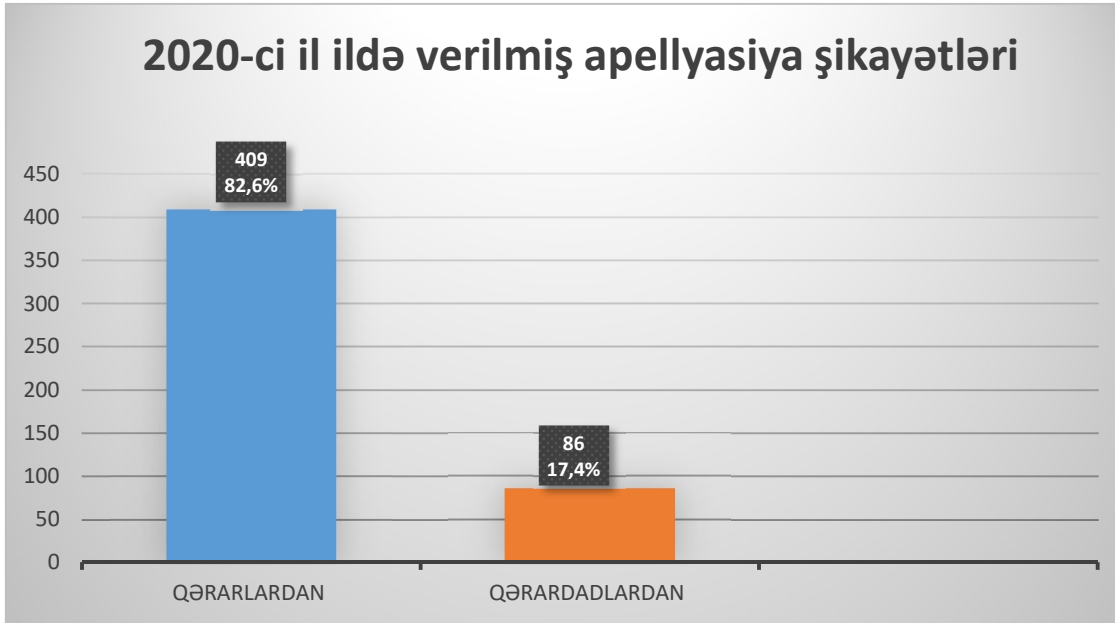

VI. Şəki İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci il üzrə mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (1256) kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

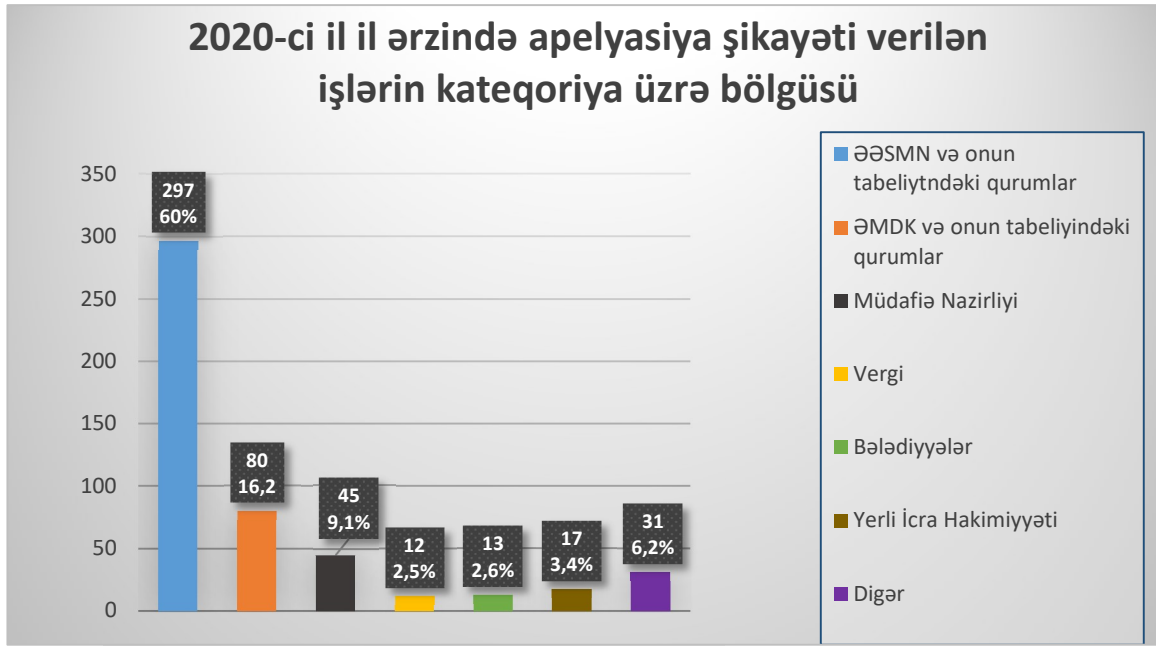
VII. Hesabat dövrü ərzində 495 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

- 409-i (82,6 %) qərarlardan,
- 86-si (17,4 %) qəraradlardan verilmişdir.

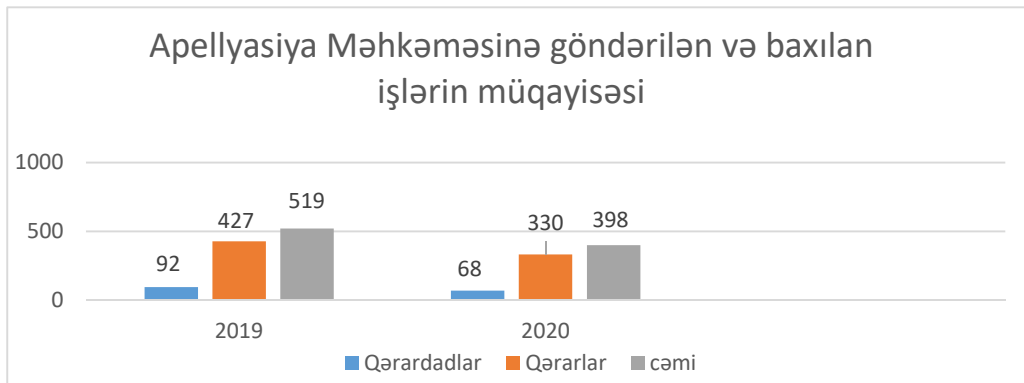

VIII. Apelyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

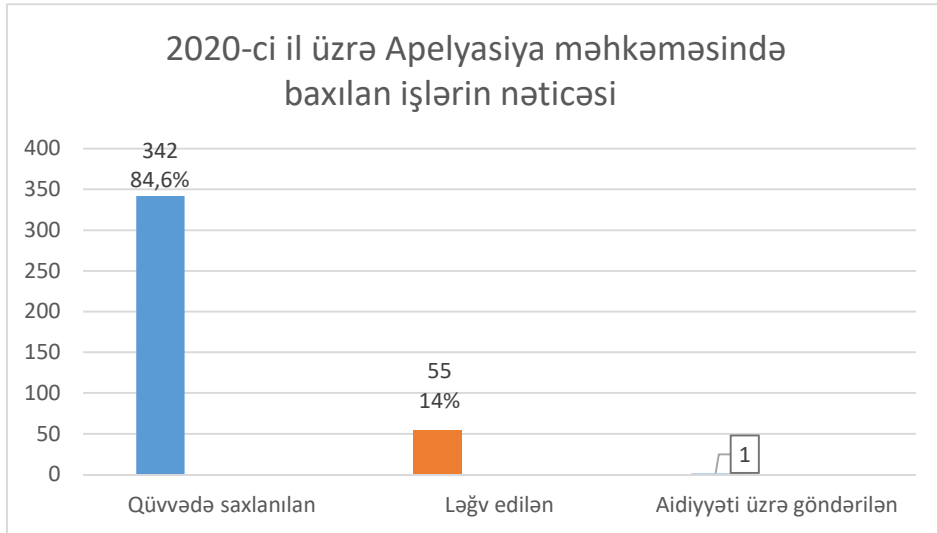
- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 297 iş (60 %) üzrə,
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 80 iş (16,2 %),
- Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair- 45 iş (9,1 %),
- vergi orqanlarına qarşı vergi mübahisələri ilə bağlı - 12 iş (2,42 %),
- yerli icra hakimiyyəti orqanlarına qarşı sərəncamların ləğvi barədə - 17 iş (3,4 %),
- yerli özünüidarəetmə orqanlarına qarşı bələdiyyə qərarının ləğvi barədə - 13 iş (2,6 %);
- Digər - 31 iş (6,2%);

IX. Hesabat dövründə 495 apelyasiya şikayətindən 398-inə apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmışdır ki, onlardan 330-u (83%) qərarlardan, 68-si (17%) qəraradlardan verilmiş şikayətlərdir. 2019-cu ilin müvafiq dövründə cəmi 519 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır ki, onlardan 427-i (82,2 %) qərarlardan, 92-i (17,7 %) qəraradlardan olmuşdur.

X. Apelyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apelyasiya şikayətləri üzrə 342 (86%) məhkəmə aktı qüvvədə saxlanılmış, 55 (14%) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmiş, 1 iş aidiyyətin mübahisələndirilməsi üçün göndərilmişdir.

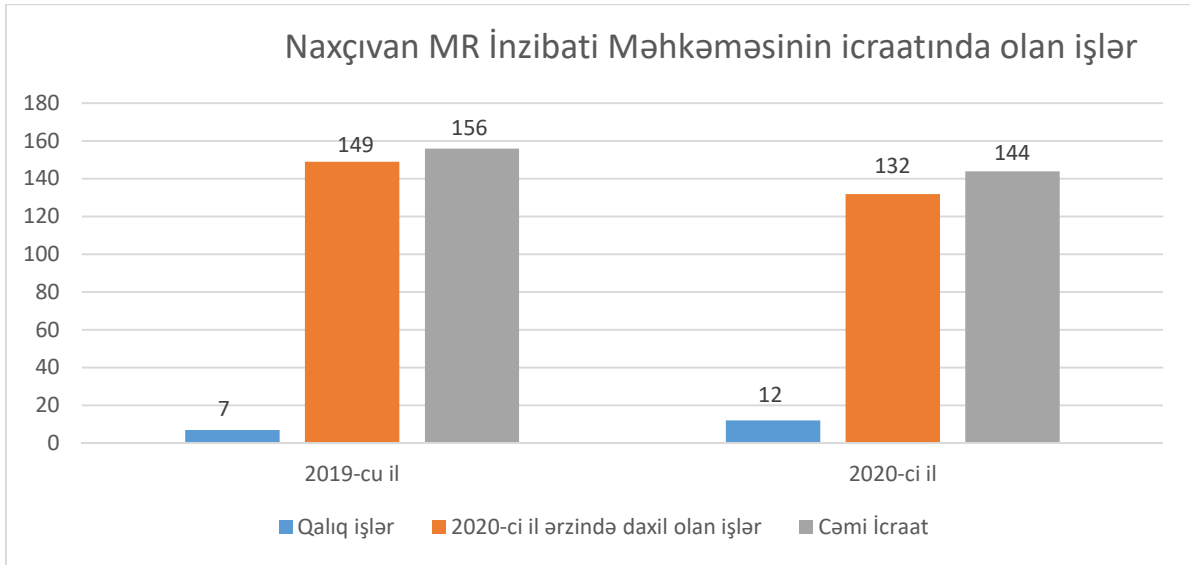
XI. 2019-cu ildə Apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apelyasiya şikayətləri üzrə cəmi 81 (15,6 %) məhkəmə aktı ləğv edilmişdirsə, 2020-ci ildə 56 (13,8 %) məhkəmə aktı ləğv edilmişdir.

XII. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

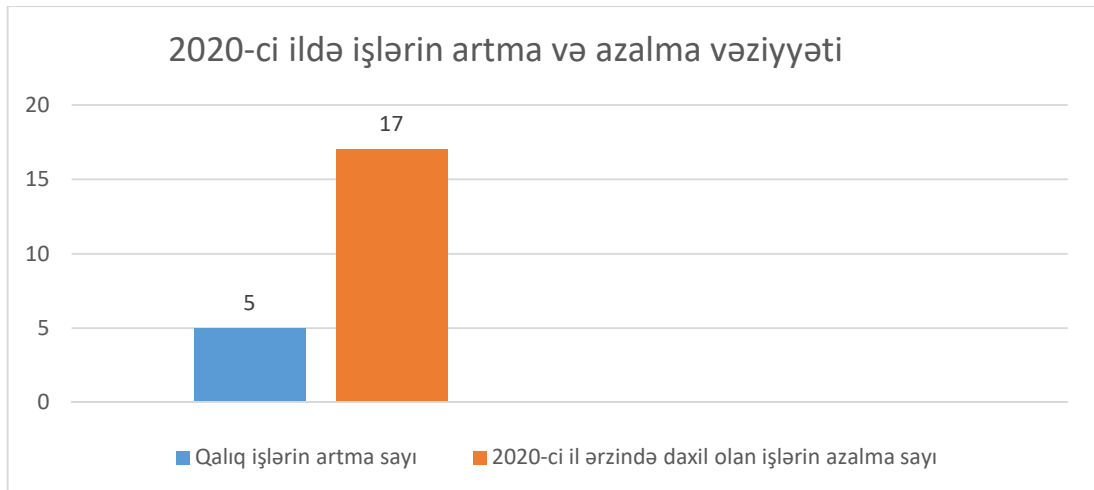
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI İNZİBATİ MƏHKƏMƏSİ ÜZRƏ

I. 2020-ci il ərzində Naxçıvan MR İnzibati Məhkəməsinin icraatında cəmi 144 iş olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 12 iş yeni, 7,7% azalma baş vermişdir. 2019-cu il ərzində məhkəmənin icraatında 156 iş olmuşdur.

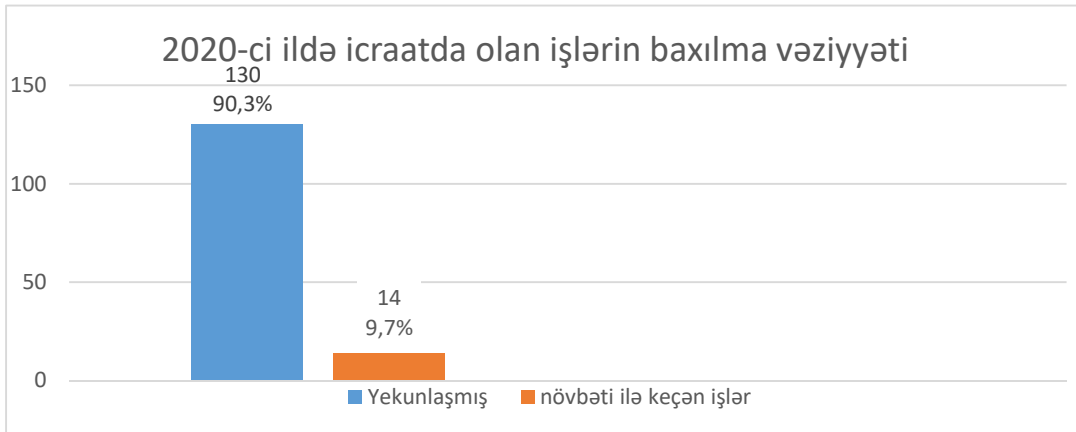
2019-cu il üçün qalıq işlərin sayı 7 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 12 olmuşdur ki, bu da 5 iş, yəni 71,4% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu il ərzində 149 olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 132 olmuşdur ki, bu da 17 iş yeni, 11,4% azalma təşkil etmişdir.

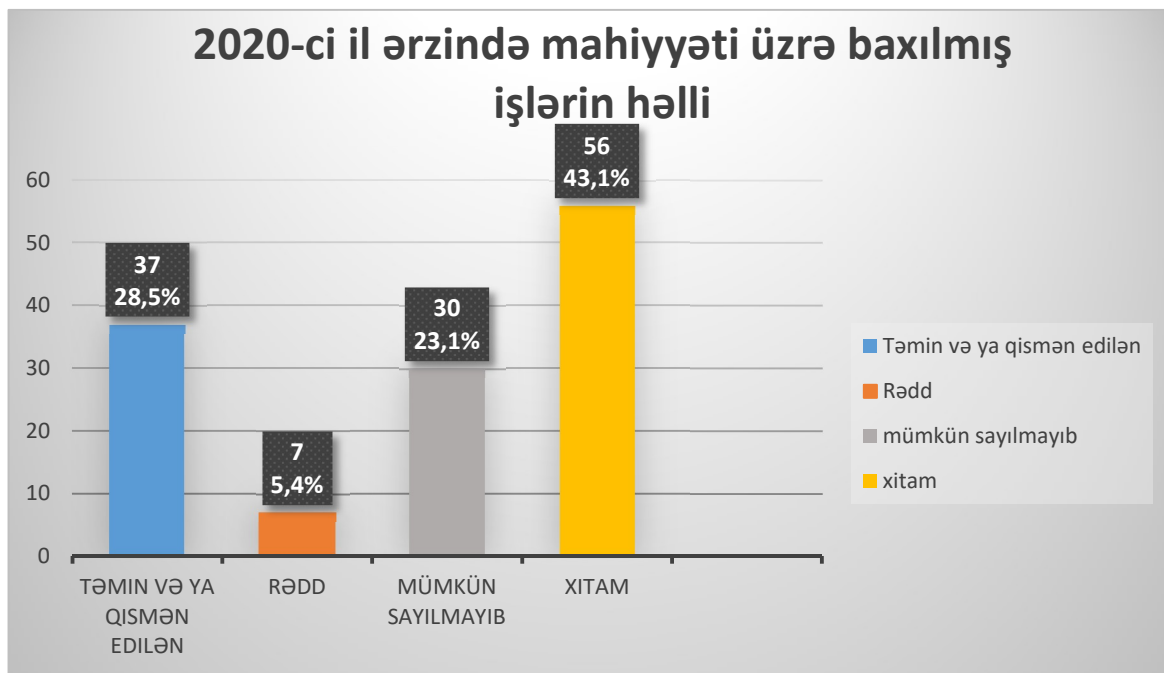
II. 2019-cu ilin müvafiq dövrü üçün qalıq işlərin sayı 7 təşkil etdiyi halda, 2020-ci ildə 12 olmuşdur ki, bu da 5 iş, yəni 71,4% artım deməkdir. Daxil olan işlərin sayı isə 2019-cu ildə 149 olduğu halda, 2020-ci ilin müvafiq dövründə 132 olmuşdur ki, bu da 17 iş yeni, 11,4% azalma təşkil etmişdir.

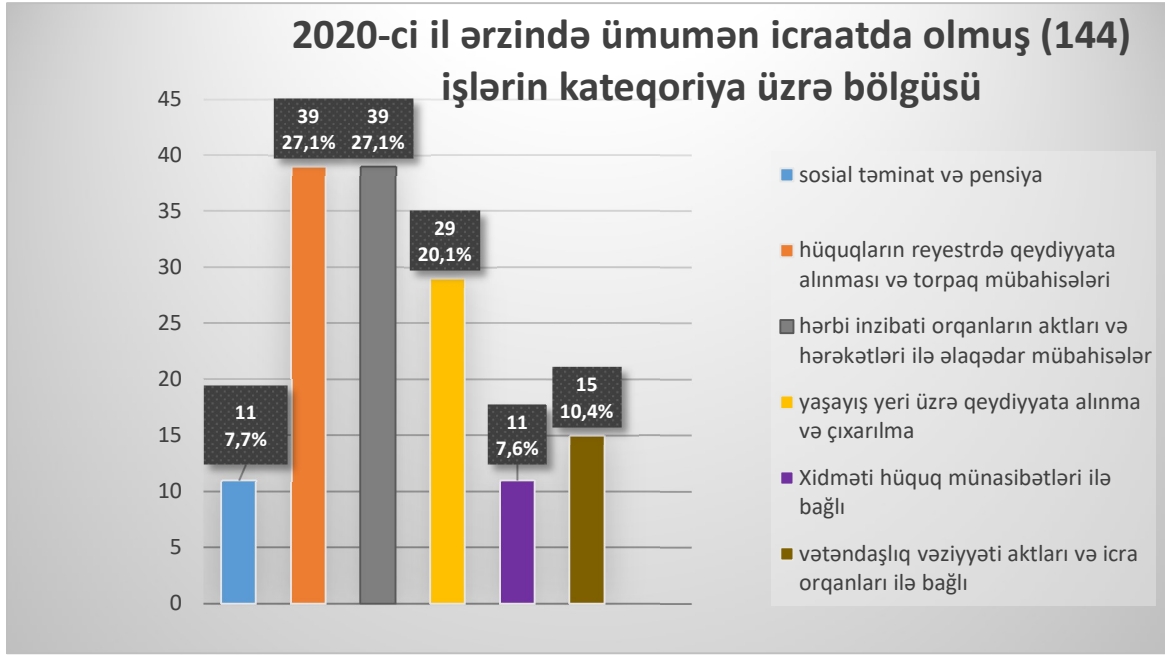
III. Məhkəmə hesabat dövründə icraatında olan 144 işdən 130-nu (90,3%) yekunlaşdırmış, 14 (9,7%) iş isə növbəti ilə qalıq olaraq keçmişdir.

Baxılmış 130 işdən - 37 (28,5%) iş üzrə iddia təmin və ya qismən edilmiş, 7 (5,4%) iş üzrə iddianın rədd olunması barədə qərar qəbul olunmuş, 30 (23,1%) iş üzrə iddia mümkünsüz sayılmış, 56 (43%) iş üzrə icraata xitam verilmişdir.

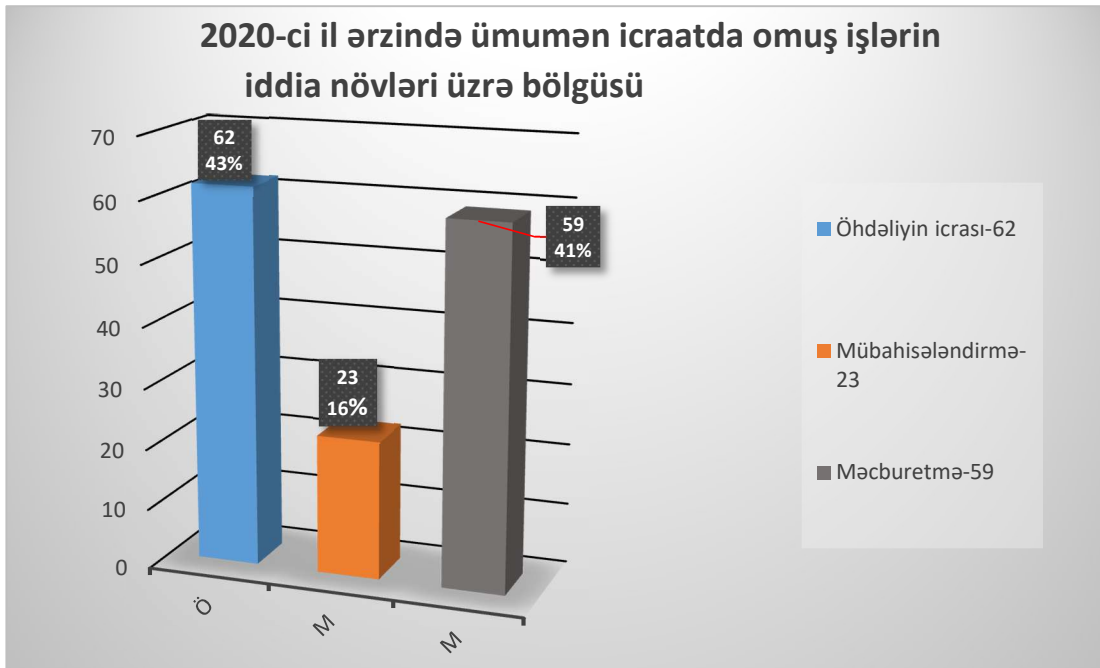

IV. Məhkəmənin icraatında olmuş 144 işin kateqoriyalar üzrə bölgüsü belədir: sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 11 iş (7,7%); hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 39 iş (27,1%), hərbi inzibati orqanların aktları və hərəkətləri ilə əlaqədar mübahisələr ilə bağlı - 39 iş (27,1%), yaşayış yeri üzrə qeydiyyatına alınma və ya qeydiyyatdan çıxarılma ilə bağlı - 29 iş (20,1%), xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı - 11 iş (7,6%), vətəndaşlıq vəziyyəti aktları və icra orqanları ilə bağlı - 15 iş (10,4%) olmuşdur.

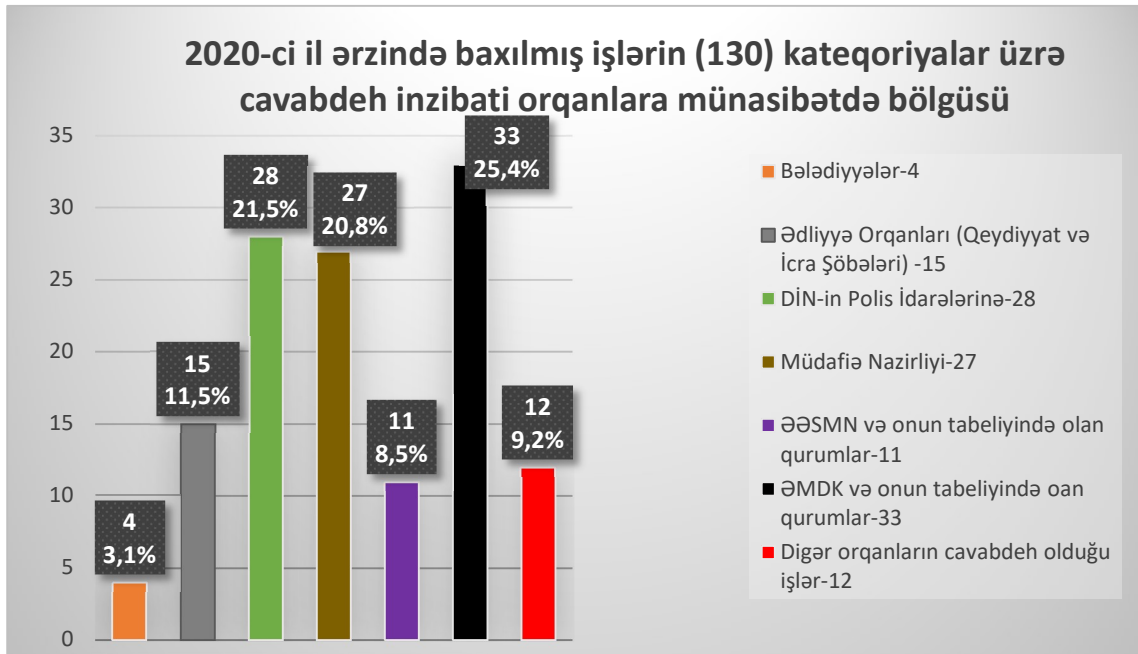

V. Naxçıvan MR İnzibati Məhkəməsinin icraatında olan işlərin iddia növləri üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Öhdəliyin icrası haqqında iddia - 62 iş, (43 %),
- Mübahisələndirmə haqqında iddia - 23 iş (16 %),
- Məcburetmə haqqında iddia - 59 iş (41 %).

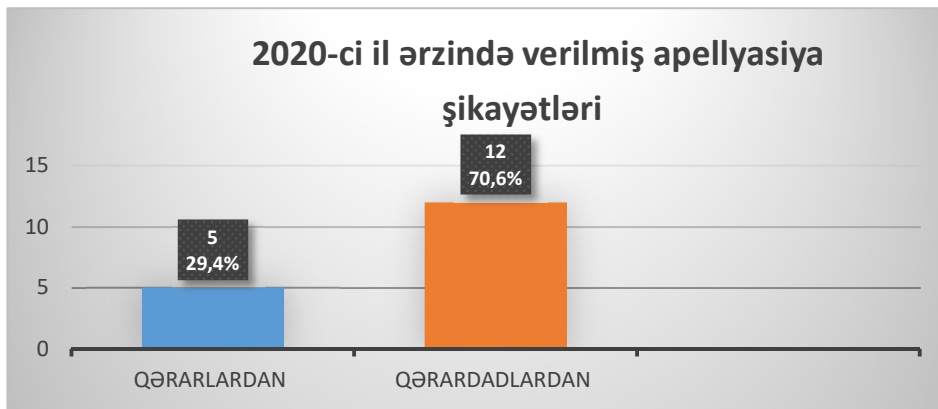

VI. Naxçıvan MR İnzibati Məhkəməsinin 2020-ci il ərzində mahiyyəti üzrə baxdığı işlərin (130) kateqoriya üzrə cavabdeh inzibati orqanlara münasibətdə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

VII. Hesabat dövrü ərzində 17 məhkəmə aktından apellyasiya şikayəti verilmişdir. Onlardan:

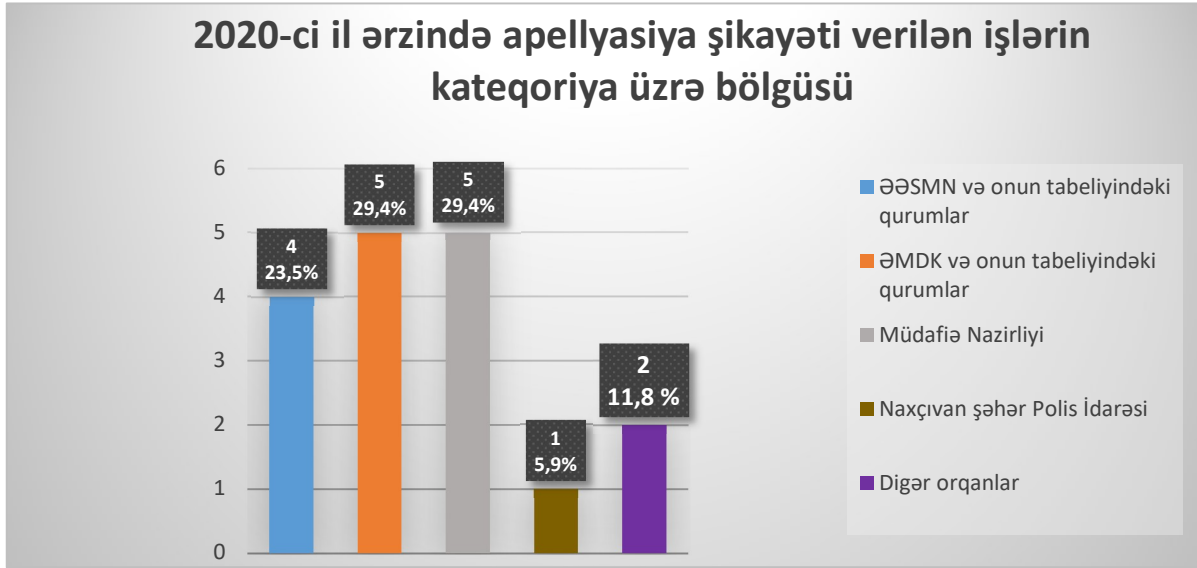
- 5-i (29,4 %) qərarlardan,
- 12-si (70,6 %) qəraradlardan verilmişdir.

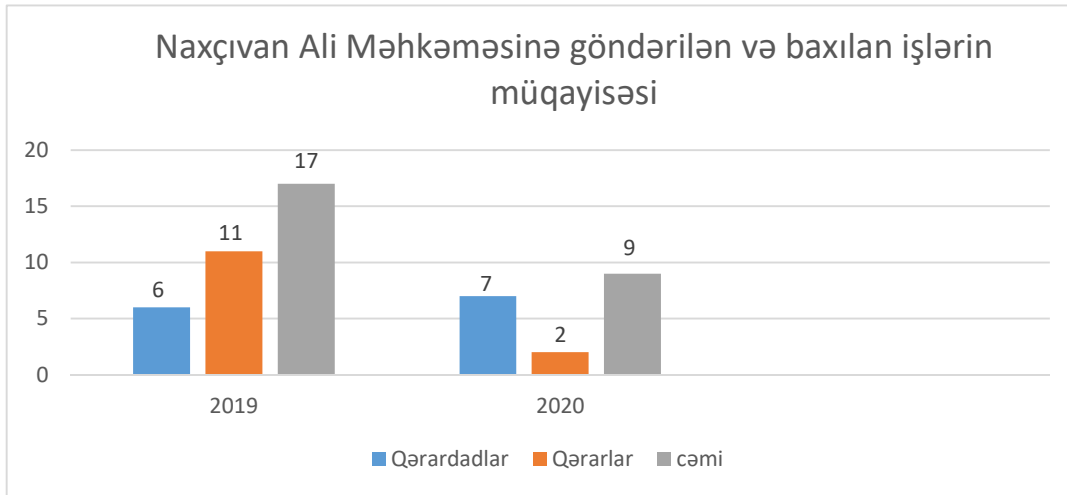
VIII. Apellyasiya şikayətləri aşağıdakı inzibati orqanların iştirak etdiyi mübahisələr üzrə verilmişdir:

- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı sosial təminat və pensiya hüququ ilə bağlı - 4 iş (23,5 %),
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi və onun tabeliyində olan orqanlarına qarşı hüquqların daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, torpaq sahəsinin bölünməsi və torpaq mübahisələri ilə bağlı - 5 iş (29,4 %),
 - Müdafiə Nazirliyinə qarşı müharibə veteranı adının və vəsiqəsinin verilməsinə dair- 5 iş (29,4%),
 - Naxçıvan Şəhər Polis İdarəsinə qarşı yaşayış sahəsinə qeydiyyatına alınma mübahisələri ilə bağlı - 1 iş (5,9 %),

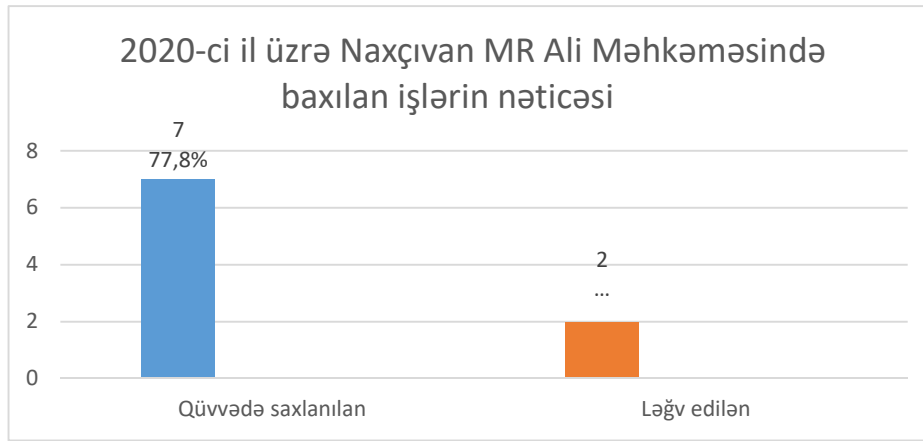
- Digər orqanlara qarşı xidməti hüquq münasibətləri ilə bağlı – 2 iş (11,8%).

IX. Hesabat dövründə 17 apellyasiya şikayətindən 9-na apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmışdır ki, onlardan 2-si qərarlardan (22,2%), 7-si (77,8 %) qəraradlardan verilmiş şikayətlərdir. 2019-cu il ərzində baxılmış işlərdən 17-sindən apellyasiya şikayəti verilmişdir ki, onlardan 11-i (64,7 %) qərarlardan, 6-sı (35,3 %) qəraradlardan olmuşdur.

X. Apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apellyasiya şikayətləri üzrə 7 (77,8 %) məhkəmə aktı qüvvədə saxlanılmış, 2 (22,2 %) iş üzrə məhkəmə aktları ləğv edilmişdir.

XI. 2019-cu il ərzində apellyasiya qaydasında baxılması başa çatmış apellyasiya şikayətləri üzrə 3 (17,6 %) məhkəmə aktı ləğv edilmişdirsə, 2020-ci il ərzində 2 (22,2 %) məhkəmə aktı ləğv edilmişdir.

XII. Bundan başqa, hesabat dövrü ərzində qəbul edilmiş qərarlar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvinə dair maraqlarına toxunan şəxslər tərəfindən vəsatət və ya yeni açılmış hallar üzrə ərizə verilməmişdir.

**Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası
tərəfindən ləğv edilmiş işlər üzrə**

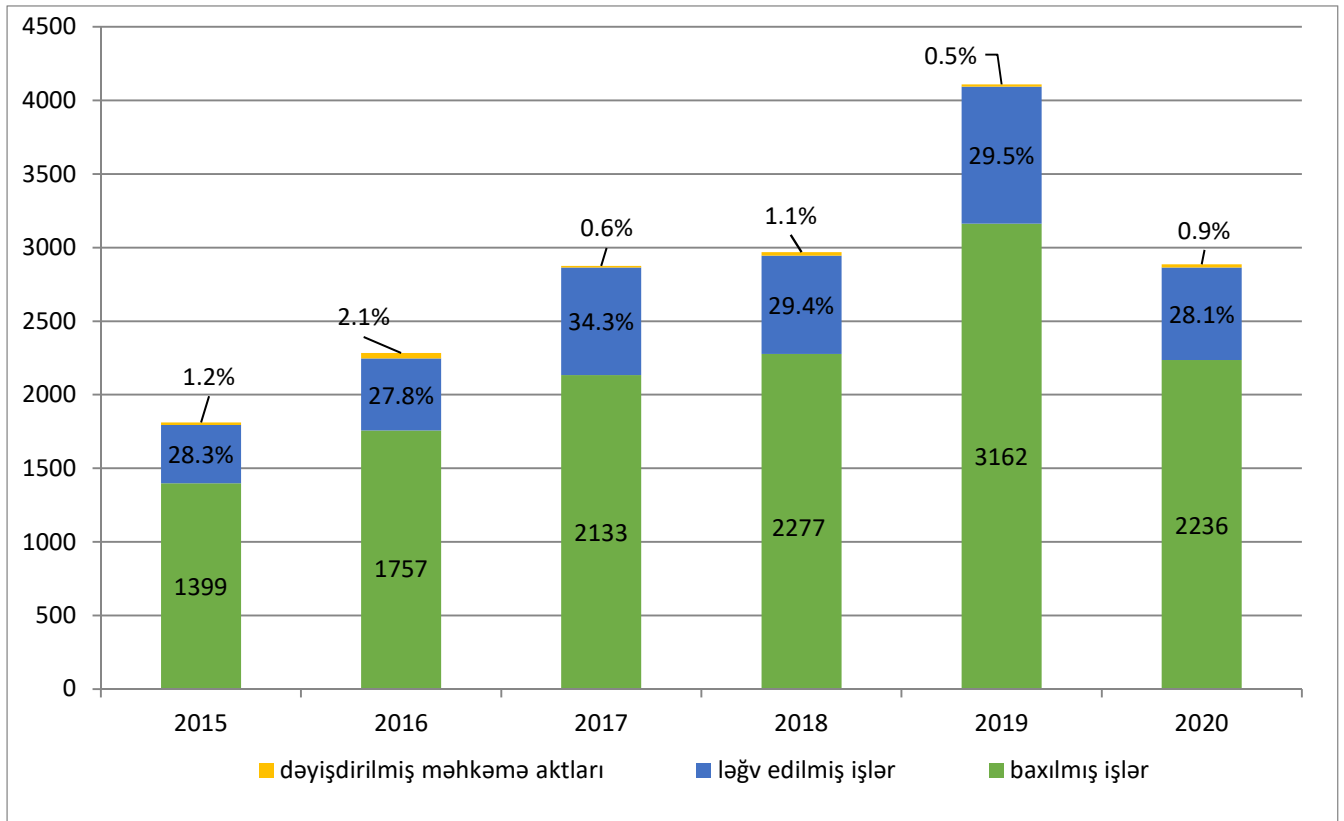
HESABAT

I. ÜMUMİ STATİSTİK MƏLUMATLAR

1. İcraatdakı işlər və ləğv qərarlarının sayı

2020-ci ildə Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının icraatında ümumilikdə 2707 iş olmuş və həmin işlərdən 2236 iş üzrə yekun məhkəmə aktı qəbul edilmişdir. Yekunlaşmış məhkəmə işlərindən 629 iş üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı ləğv edilmiş, 21 iş üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı dəyişdirilmişdir.

Aşağıdakı cədvəldə 2015-2020-ci illər üzrə Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyası tərəfindən ümumən baxılmış işlərin və onun tərkibində ləğv edilmiş, o cümlədən dəyişdirilmiş işlərinin sayının dinamikası ilə tanış olmaq olar.

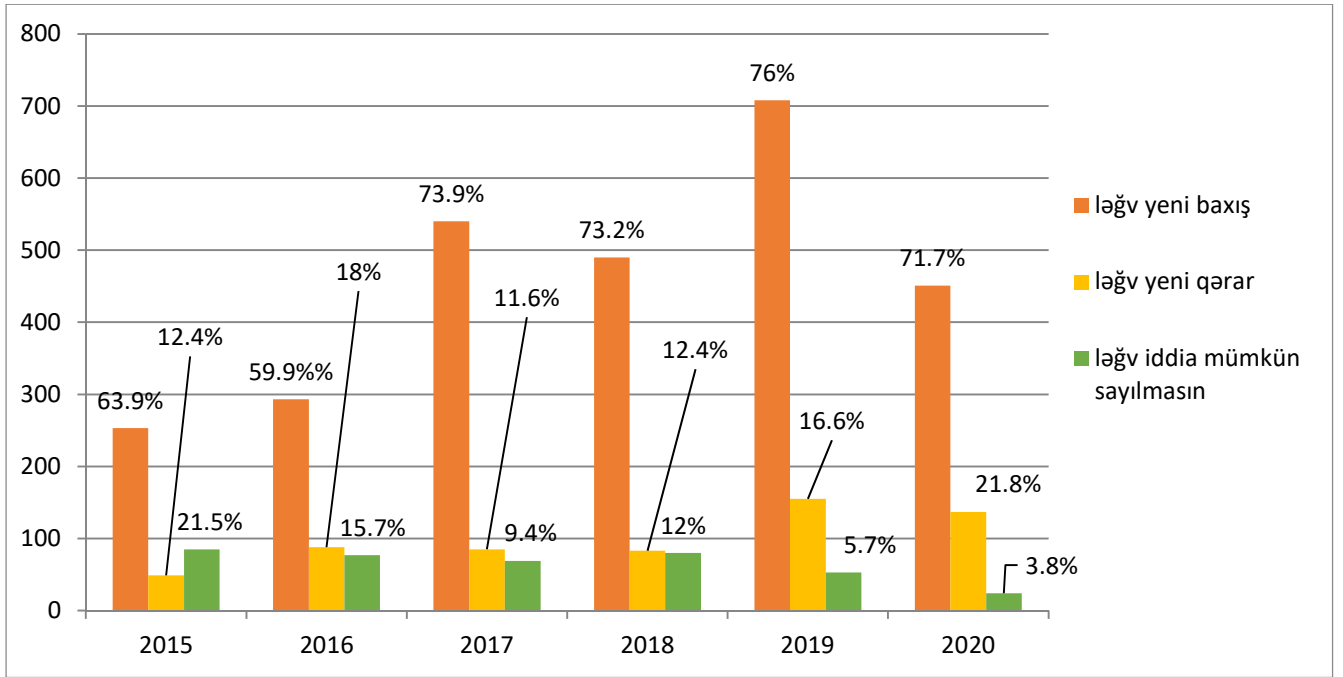
Cədvəl 1. 2015-2020-ci illər üzrə kassasiya şikayəti üzrə inzibati icraat qaydasında baxılmış işlərin və ləğv edilmiş məhkəmə aktlarının dinamikası

2. Ləğv edilmiş məhkəmə işlərinin nəticələrinə dair məlumat

2020-ci ildə məhkəmə aktının ləğv edilməsi ilə nəticələnmiş 629 işdən 451 (71.7%) iş təkrar apelyasiya baxışına qaytarılmış, 137 iş (21.8%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 17 iş (2.7%) üzrə icraata xitam verilmiş, 24 iş (3.8%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır.

2019-cu ildə məhkəmə aktının ləğv edilməsi ilə nəticələnmiş 932 işdən 708 (76%) iş təkrar apelyasiya baxışına qaytarılmış, 155 iş (16.6%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 16 iş (1.7%) üzrə icraata xitam verilmiş, 53 iş (5.7%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır.

2015-2020-ci il üzrə ləğv edilmiş işlərin nəticələrinə dair məlumatla aşağıdakı cədvəl vasitəsi ilə tanış olmaq olar:

Cədvəl 2. Ləğv edilmiş işlərin nəticələrinin 2015-2020-ci illər üzrə dinamikası

3. Ləğv edilmiş işlərinin və dəyişdirilmiş məhkəmə aktlarının apelyasiya instansiyaya məhkəmələri üzrə bölgüsünə dair ümumi məlumat

2020-ci ildə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 1184 işinə baxılmış, həmin işlərdən 373 iş üzrə (31.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 373 işdən 265 iş (71%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 80 iş (21.44%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 13 iş üzrə (3,5%) iddia mümkün sayılmamış, 15 iş üzrə (4%) icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 11 iş (0.9%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

2020-ci ildə Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 261 işinə baxılmış, həmin işlərdən 61 iş üzrə (23.4%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 61 işdən 54 iş (88.5%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 5 iş (8.1%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş (3.3%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır. Bundan əlavə, 1 iş (0.4%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

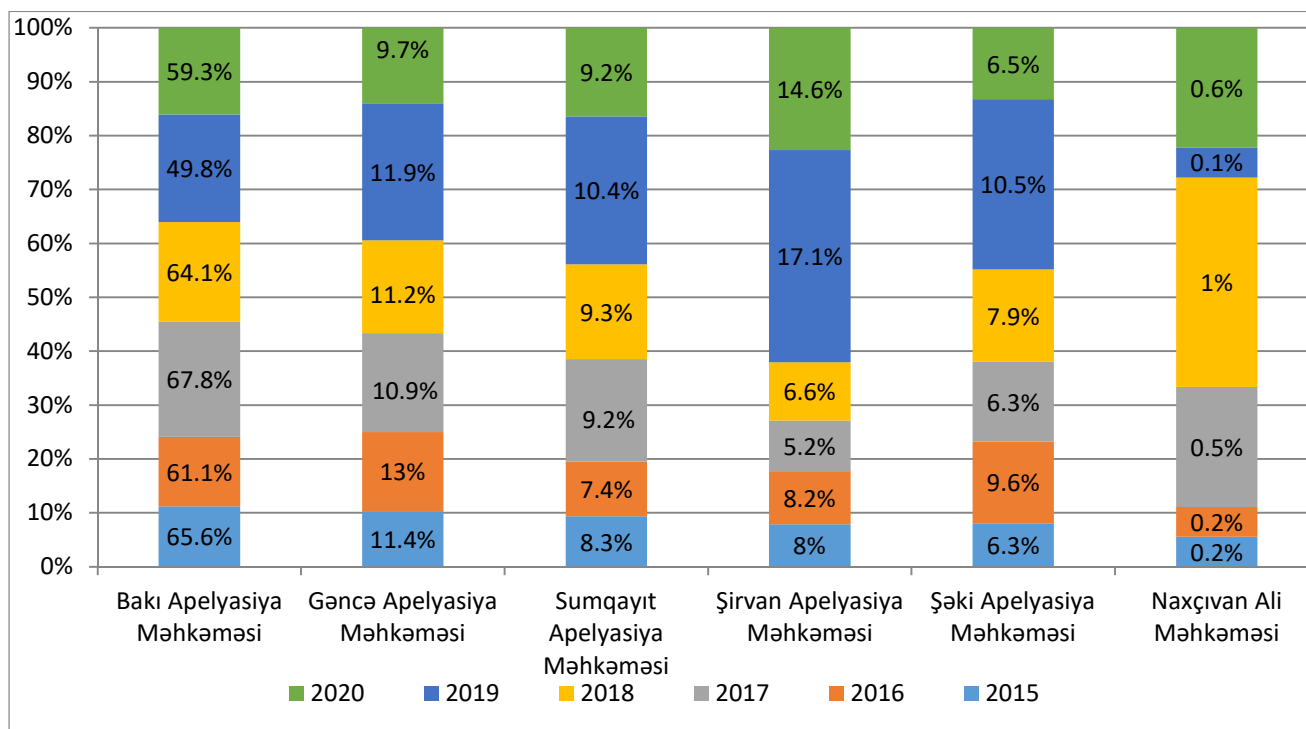
2020-ci ildə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 230 işinə baxılmış, həmin işlərdən 58 iş üzrə (25.2%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 58 işdən 11 iş (19%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 42 iş (72.4%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 4 iş (6.9%) üzrə iddia mümkün sayılmamış, 1 iş (1.7%) üzrə icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 4 iş (1.7%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

2020-ci ildə Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 191 işinə baxılmış, həmin işlərdən 41 iş üzrə (21.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 41 işdən 28 iş (68.3%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 11 iş (26.8%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 2 iş (4.9%) üzrə iddia mümkün sayılmamışdır.

2020-ci ildə Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 361 işinə baxılmış, həmin işlərdən 92 iş üzrə (25.5%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv

edilmiş, ləğv edilmiş 92 işdən 59 iş (64.1%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 29 iş (31.5%) üzrə yeni qərar qəbul edilmiş, 3 iş (3.3%) üzrə iddia mümkün sayılmamış, 1 iş (1%) üzrə icraata xitam verilmişdir. Bundan əlavə, 5 iş (1.4%) üzrə apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı dəyişdirilmişdir.

2020-ci ildə Naxçıvan Ali Məhkəməsinin İnzibati 9 işinə baxılmış, həmin işlərdən 4 iş üzrə (44.4%) apelyasiya məhkəməsinin məhkəmə aktı ləğv edilmiş, ləğv edilmiş 4 işdən 3 iş (75%) təkrar baxılması üçün apelyasiya məhkəməsinə göndərilmiş, 1 iş (25%) üzrə yeni qərar qəbul edilmişdir.

Cədvəl 3. Ləğv edilmiş məhkəmə aktlarının apelyasiya instansiya məhkəmələri üzrə bölgüsü

II. Apelyasiya məhkəmələri tərəfindən yol verilmiş pozuntuların müxtəlif meyarlar üzrə təsnifləşdirilməsi

2020-ci ildə Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyası tərəfindən ləğv edilmiş və dəyişdirilmiş 624 işin¹ təhlilinin nəticəsi olaraq apelyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən yol verilmiş pozuntuları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. İddianın mümkünlüyü ilə bağlı məsələ həll edilərkən yol verilən pozuntular;
2. Mübahisənin mahiyyəti üzrə həlli zamanı yol verilən pozuntular:

¹ 2-3 indeksi ilə baxılmış və ləğv edilmiş işlər, o cümlədən digər indekslər üzrə ləğv edilmiş və icraata xitam verilmiş işlər təhlil edilməmişdir. Bundan əlavə, 2-1(102)-1154/2020 sayılı iş üzrə apelyasiya məhkəməsinin aktı yalnız hüquqi varisliklə əlaqədar dəyişdirildiyindən hazırkı hesabatda əks olunmamışdır.

2.1. Mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların araşdırılmaması və zəruri sübutların toplanılmaması ilə bağlı prosesual hüquq normalarının pozuntusu (ümumi xarakterli pozuntular);

2.2. Müəyyən kateqoriya işlər üzrə yol verilmiş səciyyəvi pozuntular (inzibati orqanlara münasibətdə yol verilən sahəvi pozuntular);

2.3. Maddi hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməməsi ilə bağlı yol verilən pozuntular.

İddianın mümkünlüyü ilə bağlı məsələ həll edilərkən yol verilən pozuntular

Apelyasiya instansiya məhkəmələrinin məhkəmə aktlarının ləğv edildiyi 624 işdən 91 iş (14.6%) üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən iddianın mümkünlüyü ilə bağlı məsələnin həlli ilə bağlı pozuntulara yol verilmişdir.

Həmin pozuntuları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Cavabdehin həmin iddiaya cavab verməli olub-olmaması məsələsinə qiymət verilməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

- düzgün olmayan cavabdehə qarşı qaldırılmış iddianın mümkün sayılması;*
- düzgün cavabdehə qarşı iddia qaldırılmış olsa da, iddianın əsassız olaraq mümkün sayılmaması;*
- hüquqların cavabdeh tərəfindən pozulmasının iş üzrə müəyyən edilməməsi;*
- iddianın düzgün cavabdehə qarşı qaldırılması məsələsinə düzgün hüquqi qiymət verilməməsi.*

2. Cavabdehin imtinasının olub-olmaması məsələsinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

- cavabdeh inzibati orqana müraciətin məzmunununun araşdırılmaması;*
- oxşar tələblə ilkin olaraq cavabdeh inzibati orqana müraciət edilib-edilməməsinin yoxlanılmaması;*
- cavabdeh inzibati orqana edilmiş müraciətin ona çatıb-çatmasının yoxlanılmaması;*
- cavabdehin iddiaçıya ünvanladığı məktubun məzmununa imtina kimi qiymət verilməməsi;*
- iddia tələbi ilə cavabdehə müraciətin məzmunununun fərqli olmasına qiymət verilməməsi;*
- cavabdehin imtinasının olub-olmamasının yoxlanılmaması;*
- ilkin müraciətlə bağlı mümkünlük şərti ödənilmədiyi halda iddianın mümkün sayılmaması.*

3. Mübahisə predmeti barədə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarının mövcudluğu məsələsinə qiymət verilməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

- mübahisə predmeti barəsində qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarının olmamasına baxmayaraq iddianın mümkün sayılmaması;*

–mübahisə predmeti barədə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarının mövcudluğuna baxmayaraq eyni tələblə bağlı işə yenidən baxılması.

4. İddiəçinin iddiaya münasibətdə hüquqi marağının mövcudluğunun müəyyən edilməsi ilə bağlı yol verilən pozuntular.

5. İddia müddətinə riayət edilib-edilməməsinə qiymət verilməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

–inzibati aktın təqdim/elan edilməsi vaxtının/ iddia müddətinin axımının müəyyən edilməməsi;

–müddətlə bağlı mümkünlük şərtlərinə hüquqi qiymət verilməməsi;

–iddia müddətinin ötürülməsinə qiymət verilməməsi;

–öhdəliyin icrasına dair iddialarda iddia müddətinin tətbiq edilmədiyinin nəzərə alınmaması;

–iddia müddəti ötürülmədiyi halda iddianın mümkün sayılmaması;

6. Mümkünlük şərtlərinə cavab verməyən iddia tələblərinə mahiyyəti üzrə baxılması.

7. İşin inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalı olub-olmaması məsələsinə (publik hüquq sahəsinə aid mübahisə) qiymət verilməməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

–iddianın məhkəmə aidiyyətinə dair məsələ üzrə işə mülki qaydada baxılmanı istisna edən AM-nin Mülki Kollegiyasının qərarı olduğu halda işəinzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalı olmaması əsası ilə iddianın mümkün sayılmaması;

–tərəflər arasında inzibati hüquqla tənzimlənən münasibətlər mövcud olmadığı halda işə inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmasının mümkün hesab edilməsi;

–işə inzibati icraat qaydasında baxılmamalı olduğu halda iddianın mümkün sayılmaması;

–torpaq sahəsinə dair alqı-satqı müqaviləsinin bağlanmasına / məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə borcun məhkəmə qaydasında tutulmasına dair tələblərin inzibati icraat qaydasında baxılmasının yolverilməz olmasına baxmayaraq belə iddiaların mümkün sayılması.

8. subyektiv hüququn olub-olmamasına qiymət verilməsi ilə bağlı yol verilmiş pozuntular:

–subyektiv hüququn mövcudluğuna/mövcud olmamasına düzgün hüquqi qiymət verilməməsi;

–subyektiv hüququn mövcudluğunun yoxlanılmaması.

9. İddianın mümkünlüyünə dair məsələnin həll ilə bağlı yol verilmiş ümumi xarakterli pozuntular:

–iddianın mümkünlük şərtlərinin yoxlanılmaması;

–dəqiqləşdirilmiş iddianın mümkünlük şərtlərinin yoxlanılmaması;

–yardımetmə vəzifəsinə riayət edilmədən iddianın mümkün sayılmaması;

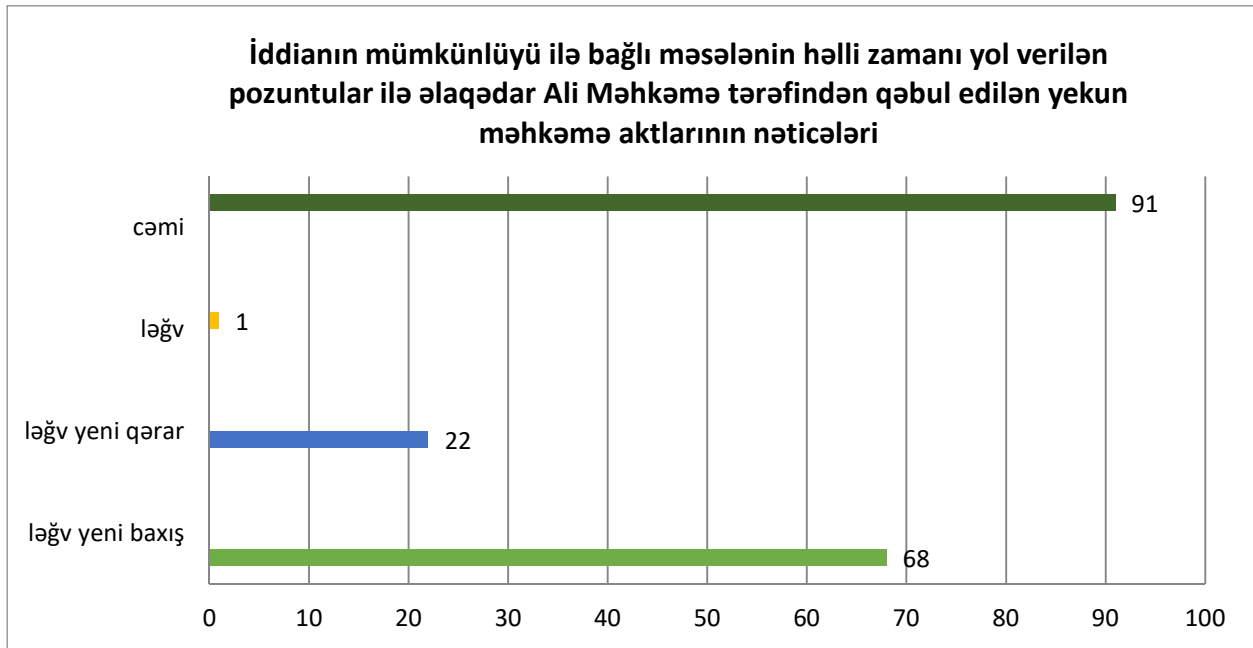
–məhkəmə tərəfindən prosesual müddətin bərpasına dair ərizəni təmin edilməməsinə baxmayaraq bundan sonra iddianın mümkünlüyü ilə bağlı məsələni həll edilməməsi;
–iddianın özünün mümkünlüyünü yoxlamadan müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri barədə ərizəyə baxılması;

İddianın mümkünlüyü ilə bağlı məsələnin həlli zamanı yol verilən pozuntular ilə bağlı Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyası tərəfindən qəbul edilən 91 yekun məhkəmə aktlarının nəticələri aşağıdakı kimi olmuşdur:

1. 68 iş üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı ləğv edilmiş və iş mümkünlük şərtlərinə yenidən qiymət verilməsi üçün təkrar baxışa göndərilmişdir;

2. 22 iş üzrə apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı ləğv edilmiş və iddianın mümkünlüyünə dair məsələ Ali Məhkəmətərəfindən həll edilmişdir;

3. 1 apelyasiya instansiya məhkəməsinin aktı ləğv edilmişdir.

Mübahisənin mahiyyəti üzrə həlli zamanı yol verilən pozuntular

a) Ümumi xarakterli pozuntular.

Bu pozuntular apelyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən işə baxılarkən prosesual qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilməməsi ilə əlaqədar pozuntulardır.

1. İPM-in 12/58.7/82-ci maddələrində təsbit edilmiş işin hallarının araşdırılması prinsipinin pozulması halları:

1.1. İş üzrə əhəmiyyət kəsb edən halların tam araşdırılmaması:

- mübahisə üzrə mühüm əhəmiyyətə malik bütün halların düzgün və tam müəyyən edilməməsi;

- faktiki halların müəyyənləşdirilməsi üçün zəruri həcmdə və həddə araşdırmanın aparılmaması;

- iş üzrə əhəmiyyətli halların düzgün və mötəbər sübutlar əsasında müəyyənləşdirilməməsi;

- faktiki hallarını qismən düzgün müəyyənləşdirilməsi

İşdəki sübutların və işin hallarının tam və düzgün qiymətləndirilməməsi:

- mübahisənin həllinə təsir edən işdəki sənədlərin tam və düzgün qiymətləndirilməməsi;

- müəyyən edilmiş faktiki hallara düzgün qiymət verilməməsi

1.2. Mübahisə üzrə müəyyənləşdirilməmiş faktiki hallara istinad edilməsi

1.3. İş materiallarında olan ziddiyyətli halların və sübutların araşdırılmaması, qiymət verilməməsi və aradan qaldırılmaması

1.4. Mübahisəyə tətbiq edilməli olan hüquq normalarının tələbi baxımından işin hallarına qiymət verilməməsi/tətbiq edilməli olan hüququn düzgün seçilməməsi

1.5. Mübahisəyə tətbiq edilən normativ aktın hüquqi qüvvəsinin yoxlanılmaması:

1.6. İnzibati orqanın inzibati aktı qəbul etmək səlahiyyətinin yoxlanılmaması

1.7. Mübahisə predmetini təşkil edən inzibati aktın/qərarında istinad olunan sənədin iş materiallarına əlavə edilməməsi:

- sübutun işə əlavə edilməməsi;

- mübahisənin predmetini təşkil edən qərarın iş materiallarına əlavə edilməməsi

-qərarında istinad olunan sənədin iş materiallarına əlavə edilməməsi

1.8.Sübutların əslinin işə əlavə edilməməsi:

- qərarında istinad olunan sənədin kserosurət olması, onun əsli və ya təsdiq edilmiş surətinin əldə edilməməsi;

- hüquq müəyyənedici sənədlərin əslinin tələb edilməməsi

1.9. Ekspertiza ilə bağlı yol verilən pozuntular:

- natamam ekspert tədqiqatı

- ekspert rəylərinin düzgün qiymətləndirilməməsi

- ekspert rəyinin işdəki digər sübutlarla birgə qiymətləndirilməməsi

- ekspertizanın aparılmasının təmin edilməməsi

- ekspert rəyləri arasındakı uyğunsuzluğun aradan qaldırılmaması

- ekspert rəyinin mötəbər hesab edilməsinin əsaslandırılmaması

1.10 Sorğu ilə bağlı yol verilən pozuntular

- sorğunun səhv quruma verilməsi

- sorğunun məzmununun səhv olması
- natamam sorğu verilməsi
- sorğuların məzmunca yetərli olmaması, lazımi məlumatları tam əks etdirməməsi
- sorğunun cavabını gözləmədən qərar qəbul edilməsi
- verilmiş sorğulara tam cavab almadan iş üzrə qərar qəbul edilməsi

1.11. Cavabdeh tərəfindən mübahisələndirilməyən məsələyə hüquqi qiymət verilməsi

1.12. Cavabdehin imtinasının dəlillərinə qiymət verilməməsi

1.13. İş üzrə əhəmiyyətli halların düzgün/mötəbər sübutlar əsasında müəyyənləşdirilməməsi

- mübahisə üzrə mühüm əhəmiyyətə malik olan halların düzgün və mötəbər sübutlar əsasında müəyyənləşdirilməməsi;
- işin faktiki hallarının qismən düzgün müəyyənləşdirməsi
- iş üzrə zəruri olan faktiki hallar düzgün müəyyənləşdirilməməsi

2. MXMT ilə bağlı yol verilən pozuntular:

2.2.1. müvəqqəti xarakterli ərizəyə baxılarkən müvafiq iddia ərizəsinin olub-olmamasının araşdırılmaması;

2.2.2. iddianın uğurluluq ehtimalı ilə bağlı araşdırmanın və müvafiq qiymətləndirmənin aparılmaması

3. Üçüncü şəxs kimi icraata cəlb edilmə məsələsinin həlli ilə bağlı yol verilən pozuntular

3.1. icraata cəlb edilmə məsələsinin həlli üçün əhəmiyyətli olan hüquqa toxunma məsələsinin mövcud olub-olmadığını müəyyən edə bilmək üçün zəruri olan torpaq sahələrinin üst-üstə düşməsi məsələsinin tam araşdırılmaması;

3.2. iddiaçı ilə üçüncü şəxsin torpaq sahələrinin üst-üstə düşüb-düşməməsi müəyyən edilmədən işin mahiyyəti ilə bağlı torpağa dair hüquq müəyyənedici sənədlərə qiymət verilməsi, eləcə də üçüncü şəxs kimi cəlb edilmə barədə ərizə üzrə marağa toxunma məsələsinin həll edilməsi;

3.3. maraqlarına toxunan şəxsin üçüncü şəxs kimi cəlb edilməməsi və işin hallarının onun iştirakı ilə araşdırılmaması

4. İPM-nin 87.8-ci maddəsinin apelyasiya şikayətinin dəlillərinə qiymət verilməsi ilə bağlı hissəsinə dair pozuntular

5. İPM-nin 87.2-ci maddəsi (apelyasiya şikayətinin mümkünlüyü) ilə bağlı yol verilən pozuntular:

5.1. yardım etmə vəzifəsinin lazımı qaydada həyata keçirilmədən apelyasiya şikayətinin mümkünlük məsələsinin həll edilməsi;

5.2. tərəfləri aydın şəkildə məlumatlandırmadan, hüquqi nəticələri izah etmədən apelyasiyanın mümkünlüyü ilə bağlı məsələnin həll edilməsi;

6. İPM-nin 54-cü maddəsinin (iddianın dəyişdirilməsi) tələblərinin pozulması

7. Dinlənilmə hüququ ilə bağlı yol verilən pozuntular

7.1. üçüncü şəxsin məhkəmə iclasında iştirakının təmin edilməməsi;

7.2. iddiaçının şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı iclas barədə lazımı qaydada məlumatlandırılmaması;

7.3. dinlənilmə hüququ təmin edilmədən apelyasiya şikayətinin mümkünlüyünün həll edilməsi

8. İPM-nin 87.8/69.4-cü maddəsinin qərarın əsaslandırılması ilə bağlı hissəsinə dair pozuntular

9. Hüquq varisliyi/prosessual fəaliyyət qabiliyyətinin yoxlanılması ilə bağlı məsələnin həllində yol verilən pozuntular:

9.1. tərəflərin hüquq varisləri ilə əvəzlənməməsi;

9.2. prosessual fəaliyyət qabiliyyəti olan şəxsin iddiaçı kimi işə cəlb edilməməsi

10. İPM-nin 52-ci maddəsi (iddia tələbindən kənara çıxma) ilə bağlı yol verilən pozuntular

11. İPM-nin 13-cü maddəsi (məhkəmənin yardım etmə vəzifəsi) ilə bağlı yol verilən pozuntular

12. İPM-nin 82-ci maddəsi (apelyasiya şikayətinin hədləri) ilə bağlı yol verilən pozuntular

13. Qarşılıqlı iddia tələbinə münasibət bildirilməməsi

14. Vəsətətlərlə bağlı yol verilən pozuntular:

14.1. Vəsətətə münasibət bildirilməməsi

15. İPM-nin 96.11-ci maddəsi (Ali Məhkəmənin göstərişlərinin icra edilməməsi)

16. İddiadan imtina edilməsi məsələsini tənzimləyən normaların tələblərinin pozulması

17. İPM-nin 7-ci maddəsinin pozuntusu

18. İPM-nin 8-ci maddəsinin pozuntusu

19. İPM-nin 45.5.2-ci maddəsinin pozuntusu

20. İPM-nin 14-cü maddəsinin pozuntusu

b) Sahəvi pozuntular. Bu qəbildən olan pozuntular konkret inzibati orqanlara qarşı işlərdə rast gəlinən xarakterik pozuntulardır.

Həmin pozuntulara DSMF-nin və onun ayrı-ayrı qurumlarına qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntuları, vergi orqanlarına qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntuları, DƏDRX və onun ərazi idarələrinə qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntuları, Müdafiə Nazirliyinə qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntuları, Təhsil Nazirliyinə qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntuları və digər mərkəzi və yerli icra hakimiyyətinə qarşı olan işlərdə yol verilmiş pozuntulara ayırmaq olar.

1.1. DSMF-nun və onun ayrı-ayrı qurumlarının cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular

1.1. Əmək kitabçası ilə bağlı yol verilən pozuntular

- *əmək kitabçasındakı məlumatların mötəbərliyinin yoxlanılmaması;*
- *əmək kitabçasının azərbaycan dilinə tərcüməsinin tələb edilməməsi/tərcüməsinin işə əlavə edilməməsi;*
- *əmək kitabçasında qeyd olunan müəssisənin iddiaçının işə başladığı vaxtdan xeyli sonra qeydiyyatdan keçməsinin nəzərə alınmaması;*
- *əmək kitabçasının kimə məxsusluğunun aydın olmaması;*
- *əmək kitabçasının əslinin və ya təsdiq olunmuş surətinin iş materiallarına əlavə edilməməsi;*
- *əmək kitabçasında qeyd edilməsinə baxmayaraq iddiaçının işlədiyi müəssisənin qeydiyyatdan keçməməsinin nəzərə alınmaması;*
- *əmək kitabçasında göstərilən iddiaçının işlədiyi müəssisənin mövcudluğuna dair daha ətraflı araşdırmanın aparılmaması;*

- *əmək kitabçasında əks olunmuş məlumatlardakı uyğunsuzluğa qiymət verilməməsi;*

1.2. Pensiya işinin tələb edilməməsi

1.3. Pensiya kapitalının mövcudluğunun yoxlanılmaması

1.4. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamasına baxmayaraq əsassız olaraq pensiya kapitalının tələb edilməsi

1.5. Pensiyanın təyin olunma vaxtının/pensiya hüququnun yaranma anının düzgün müəyyən edilməməsi

1.6. Əlilliyin yaranma vaxtının düzgün müəyyən edilməməsi

1.7. Peşənin güzəştli Siyahıda nəzərdə tutulan peşələrə aid olması ilə bağlı ətraflı araşdırmanın və düzgün hüquqi qiymətləndirmənin aparılmaması

- *işlədiyi peşənin güzəştli peşəyə aid olub-olmamasının dəqiq müəyyən edilməsi üçün lazımı araşdırmanın aparılmaması;*

- *Siyahıda nəzərdə tutulmayan peşənin güzəştli şərtlə pensiya hüququ verən peşə kimi qəbul edilməsi;*

- *peşənin güzəştli peşəyə aid olmasının müəyyən edilməsi üçün iş yerlərinə sorğunun verilməməsi/natamam məzmununda sorğuların verilməsi;*

- peşənin Siyahıya uyğunlaşdırılmasının ümumiyyətlə aparılmaması;

- peşənin Siyahıya düzgün uyğunlaşdırılmaması;

- iş (əmək) funksiyalarının araşdırılmaması;

- Siyahıdakı koda istinad edilməməsi;

- güzəştli şərtlərlə yaşa görə pensiya təyin edə bilmək üçün şəxsin təyin olunduğu işə, vəzifəyə və peşəyə görə bilavasitə icra etdiyi funksional vəzifənin (işin) eyniliyinin müəyyən edilməməsi;

-peşənin Siyahıya uyğunlaşdırılması zamanı peşənin adı ilə yanaşı peşənin aid olduğu istehsalat sahəsinin də nəzərə alınmaması;

-iş yerlərindən güzəştli iş arayışın tələb olunmaması;

- iş yerlərindən verilmiş güzəştli işlə bağlı arayışların məzmununun şəxsin işlədiyi sahələr, peşələr və vəzifələrin Siyahıda təsbit olunmuş aidiyyəti kodlara uyğunluğunu dürüst müəyyən etməyə imkan verəcək şəkildə lazımı qaydada təhlil olunmaması.

1.8. Stajın düzgün müəyyən edilməməsi/stajla bağlı hərtərəfli araşdırmanın aparılmaması

- sosial sığorta (əmək) stajı ilə bağlı halların tam araşdırılmaması;

- güzəştli iş stajının düzgün müəyyən edilməməsi;

- ümumi stajın düzgün müəyyən edilməməsi;

-kolxozçunun iş stajının düzgün müəyyən edilməməsi;

- kolxazdakı stajın hesablanması zamanı minimum adam günü normasının nəzərə alınmaması;

- təsərrüfbaşına kitablara istinadən verilən arxiv arayışının əmək stajının müəyyən edilməsində nəzərə alınmaması;

- əlilliyə görə pensiya təyini üçün nə qədər sosial sığorta stajı tələb olunduğunun konkretləşdirilməməsi;

- təhsil dövrünün sosial sığorta stajına daxil edilməsi zamanı təhsil formasının (əyani/qiyabi) araşdırılmaması

-iddiaçının işlədiyi müəssisəyə dair məlumatların mötəbərliyinə qiymət vermədən işlədiyi müddətin sosial sığorta stajına daxil edilməsi

1.9. Pensiyaya çıxmaq hüququnun olub-olmamasının yoxlanılmaması

- iddiaçının hakim kimi pensiyaya çıxmaq hüququnun olub-olmamasının araşdırılmaması;

- pensiya hüququnun mövcudluğunun yoxlanılmaması

1.10. Stajın hansı qaydada hesablanması (dövlər üzrə) göstərilməməsi

- ümumi və xüsusi stajın hansı qaydada hesablanması (dövlər üzrə) göstərilməməsi;

- *ümumi və xüsusi stajın hansı müddətdə toplanıldığıının aydınlaşdırılmaması;*

- *təhsil dövrünün sosial sığorta stajına daxil edilməsi zamanı təhsilin formasının (əyani/qiyabi) müəyyən edilməməsi*

1.11. Təyin olunmuş pensiya növünün müəyyən edilməməsi

1.12. Məcburi sosial sığorta haqlarının ödənilib-ödənilməməsi ilə bağlı ətraflı araşdırma aparılmaması

- *01.01.2006-cı ildən sonrakı dövrlər üzrə əmək haqqından məcburi sosial sığorta haqlarının ödənilməsinin ətraflı araşdırılmaması;*

-*sosial sığorta haqlarının ödənilməsi məsələsinin araşdırılmaması;*

-*pensiyanın hesablanmasında nəzərə alınması tələb edilən əlavələrin işlədiyi dövrdə alınması və həmin əlavələrdən məcburi sosial sığorta haqqının ödənilib-ödənilməməsi məsələsinin araşdırılmaması*

1.13. Pensiyanın yenidən hesablanmalı olduğu tarixin göstərilməməsi

1.14. Pensiyanın yenidən hesablanmasında tələb etdiyi əlavələrin işlədiyi dövrdə alınmadığının nəzərə alınmaması

1.15. Əlilliklə bağlı hərbi həkim komissiyasının qərarının TSEK-ə gec təqdim edilməsinin səbəblərinin araşdırılmaması və Prezident təqaüdünün HHK qərarının tarixindən verilməsinə qiymət verilməməsi

1.16. Əmək haqqına əlavələrin nəzərə alınmaqla pensiyanın yenidən hesablanması zamanı həmin əlavələrin işlədiyi dövrdə alınıb-alınmamasının yoxlanılmaması

1.17. Feldyeger xidməti ilə bağlı vəzifələrin düzgün uyğunlaşdırılmaması

- *vəzifələrin düzgün uyğunlaşdırılmaması (feldyeger xidməti);*

- *feldyeger xidmətindəki vəzifələrin uyğunlaşdırılması üçün işin hallarının ətraflı araşdırılmaması*

1.18. Hakimiyyət səlahiyyətlərinin icrasına görə verilən 15%-lik əlavənin verilməsi üçün iddiaçının tutduğu vəzifənin hakimiyyət səlahiyyəti verilən dövlət qulluqçularının Siyahısında nəzərdə tutulub-tutulmamasının yoxlanılmaması

1.19. Hansı dövr və vəzifə əsasında dövlət qulluğu pensiyasının hesablanmasının müəyyən edilməməsi

1.20. Hərbi qulluqçu kimi pensiya təyin edilən şəxslərə xüsusi rütbəli şəxslər üçün nəzərdə tutulmuş əlavələrin verilməməsinin nəzərə alınmaması

1.21. İddiaçının hərbi qulluqçu, yoxsa ədliyyə işçisi kimi pensiyaya çıxmasının müəyyənləşdirilməməsi

1.22. İlk travmanın səbəb əlaqəsinin əlilliyin səbəb əlaqəsi dəyişdirilənədək mübahisələndirilməsi məsələsinin araşdırılmaması

1.23. İşlədiyi dövrdə məzuniyyətə çıxarkən verilən müavinətin alınıb-alınmamasının yoxlanılmaması

1.24. Müharibə veteran vəsiqəsinin verilmə vaxtının dəqiq müəyyən edilməməsi

1.25. TSEK-ə hərbi həkim komissiyasının qərarının göndərilmə tarixinin müəyyən edilməməsi

1.26. Xarici ölkədə qazanılmış stajın sosial sığorta stajına daxil edilməsi ilə bağlı yol verilən pozuntular

- 01.01.1992-ci il tarixdən sonra RF-dakı əmək fəaliyyətinin (stajın) ümumi əsaslarla sosial sığorta stajına daxil edilə bilməməsinin nəzərə alınmaması

- Azərbaycan Respublikasının 03 aprel 2001-ci il tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Rusiya Federasiyası Hökuməti arasında pensiya təminatı sahəsində vətəndaşların hüquqlarının zəmanətləri haqqında Sazişin qüvvəyə minmədiyinin nəzərə alınmaması

2. Vergi orqanlarının cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular:

2.1. artıq ödəmənin sonrakı öhdəliklər üzrə ödəmələrin hesabına aid edilməsində iddiaçının razılığının olub-olmadığının aydınlaşdırılmaması

2.2. borcun ümitsiz borc kimi silinə bilməsi üçün tələb etmə müddəti keçmiş vergi borcu olub-olmamasının müəyyən edilməməsi

2.3. faiz borcunun düzgün hesablanmaması

2.4. şərti rentabellik normasının tətbiqi üçün əsasların mövcudluğunun yoxlanılmaması

2.5. vergi məbləğinin düzgün hesablanmaması

2.6. vergi tutulan əməliyyatın vaxtının düzgün müəyyən edilməməsi

2.7. xərc sənədləri olmamasının nəzərə alınmaması

2.8. kameral qərarın əsaslandırmasının olmaması əsası ilə qərarın ləğvi

2.9. vergi məbləğinin 105% həcmində pul vəsaitinin bank hesablarında dondurulmasına dair sərəncamın icrasının dayandırılmasının yol verilməzliyi

3. DƏDRX və onun ərazi idarələrinin cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular üzrə:

3.1. iddiaçıya məxsus mənzilin ayrıca tikili olub-olmamasının dəqiq aydınlaşdırılmaması

3.2. şəhadətnamənin verilməsinə əsas olan qərarın tələb edilməməsi

3.3. torpağa mülkiyyət hüququnun mövcudluğunun araşdırılmaması

3.4. torpağın kateqoriyasının müəyyən edilməməsi

- torpağın kənd təsərrüfatı üçün yararlı olub-olmadığının yalnız kadastr məlumatlarına əsasən müəyyən edilə bilməsinin nəzərə alınmaması

- torpağın kateqoriyasının müəyyən edilməməsi

3.5. torpağın yerləşdiyi yerin müəyyən edilməsi üçün zəruri araşdırmanın aparılmaması

3.6. torpaq sahələrinin üst-üstə düşməsi məsələsinin araşdırılmaması/düzgün qiymət verilməməsi

- iddiaçıya ayrılmış bağ sahəsi ilə üzərində hüquqlarını qeydə almasını tələb etdiyi bağ sahəsinin eyni olması halı ilə bağlı lazımi araşdırmanın və hüquqi qiymətləndirmənin aparılmaması

- torpaqların üst-üstə düşməsi məsələsinin araşdırılmaması

4. Müdafiə Nazirliyinin cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular:

4.1. hərbi biletdəki məlumatların mötəbərliyinin araşdırılmaması və düzgün qiymətləndirilməməsi

- hərbi biletdəki məlumatların nizami hissə üzrə əmrlərlə təsdiq olunmamasının nəzərə alınmaması

4.2. hərbi xidmət şəraitinin araşdırılmaması

4.3. müharibə veteranı adının verilməsi üçün hərbi xidmətdən qanuni əsaslarla tərxis olub-olmamanın müəyyən edilməməsi/bu istiqamətdə ətraflı araşdırmanın aparılmaması

- hərbi xidmətdən qanuni əsaslarla tərxis edilməsi halının araşdırılmaması

- qanuni əsaslarla tərxis barədə məlumat olmadan müharibə veteranı vəsiqəsinin verilməsi

4.4. şəxsi heyətinin siyahısından azad edilmə ilə ehtiyata buraxılmanın fərqləndirilməməsi

- hərbi hissənin şəxsi heyətinin siyahısından azad edilmənin ehtiyata buraxılma kimi qəbul edilməsi

4.5. yaralanma şəraitinin müəyyən edilməməsi

- iddiaçının yaralanması şəraitinin öyrənilməməsi, yaralanmanın döyüş əməliyyatları zamanı baş verib-vermədiyinin dəqiqləşdirilməməsi

5. Təhsil Nazirliyinin cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular:

5.1. diplomun tanınmasından imtina səbəbi kimi göstərilən ixtisas dilini bilməmə ilə bağlı dəlillərin işdəki sübutlar əsasında qiymətləndirilməməsi

5.2. iddiaçının təhsil aldığı dövrdə qüvvədə olan qanunun tələblərinin nəzərə alınmaması

5.3. təhsil alınan dövrün qısa olmasına dair hüquqi mövqenin əsaslandırılmaması

- iddiaçının təhsil aldığı ölkədə qısa müddət olduğu qeyd edilse də, bu mövqə əsaslandırılmamış, qısa müddət dedikdə məhz hansı dövrün nəzərdə tutulduğu qeyd edilməmişdir

6. Digər inzibati orqanların cavabdeh qismində iştirak etdiyi işlər üzrə yol verilmiş pozuntular

6.1. Kompensasiya məbləğinin düzgün hesablanmaması/kompensasiyanın hesablanmasında rol oynayan iş üzrə əhəmiyyətli halların araşdırılmaması/müəyyən edilməməsi/düzgün qiymətləndirilməməsi

- kompensasiya məbləğinin düzgün hesablanmaması, ədalətli kompensasiya məbləğinin müəyyən edilməsi üçün ətraflı araşdırmanın aparılmaması

- kirayə haqqı məbləğinin düzgün hesablanmaması

- kompensasiya veriləcək sahənin ölçüsünün düzgün müəyyən edilməməsi, bununla bağlı lazımi araşdırmanın aparılmaması

- əmlakın bazar qiymətinin düzgün müəyyənləşdirilməməsi

- əmlakın bazar qiyməti ilə bağlı işdəki ekspert rəylərinin düzgün qiymətləndirilməməsi

6.2. Mülkiyyət hüququnun pozuntusuna düzgün hüquqi qiymət verilməməsi

- iddiaçıya məxsus qarajın yerinin dəyişdirilməsi nəticəsində həmin əmlakdan təyinatı üzrə istifadə imkanında məhrum edilməsinin nəzərə alınmaması

6.3. Torpağın yerləşdiyi yerin müəyyən edilməməsi üçün zəruri araşdırmanın aparılmaması

- iddiaçıya ayrılmış torpağın yerləşdiyi yerin müəyyən edilməməsi üçün zəruri araşdırmanın aparılmaması

6.4. Torpaq sahələrinin üst-üstə düşməsi məsələsinin araşdırılmaması

6.5. Məzuniyyətə buraxılma barədə əmrlərin olmamasına qiymət verilməməsi

- məzuniyyətə buraxılma barədə əmrlərin olmamasına qiymət verilməməsi

6.6. İddiaçının xüsusi rütbəli şəxs kimi qulluq illərinin düzgün hesablanmaması

6.7. Şəxsin hərbi qulluqçu deyil, xüsusi rütbəli şəxs olmasının müəyyən edilməməsi

6.8. Torpağın bələdiyyə mülkiyyətində olub-olmamasının araşdırılmaması

c) Maddi hüquq normalarının pozuntusu

Apelyasiya instansiya məhkəmələri tərəfindən işlərə baxılarkən aşağıdakı normativ aktların tələblərinin pozuntusuna yol verilmişdir:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
2. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi
3. Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi
4. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi
5. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi
6. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi
7. Torpaq Məcəlləsi
8. Mənzil Məcəlləsi
9. "Əmək pensiyaları haqqında" Qanun
10. "Dövlət qulluğu haqqında" Qanun
11. İcra haqqında Qanun
12. Təhsil haqqında Qanun
13. "Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında" Qanun
14. "Dövlət torpaq kadastrı haqqında" Qanun
15. "Dini etiqad azadlığı haqqında" Qanun
16. "Sosial müavinətlər haqqında" Qanun
17. "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Qanun
18. "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Qanun
19. "Mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında" Qanun
20. Qüvvədən düşmüş "Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında" Qanun
21. "Sosial sığorta haqqında" Qanun
22. "İnzibati icraat haqqında" Qanun
23. "Torpaq islahatı haqqında" Qanun
24. "Haqsız rəqabət haqqında" Qanun
25. "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" Qanun
26. "Əmtəə nişanı və coğrafi göstəricilər haqqında" Qanun
27. "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" Qanun
28. "Hərbi qulluqçuların pensiya təminatı haqqında" Qanun
29. "Veteranlar haqqında" qanun
30. "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" qanun
31. "Torpaq icarəsi haqqında" Qanun
32. Qüvvədən düşmüş "Əlilliyin və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında" Qanun
33. "Hərbi vəzifə hərbi xidmət haqqında" Qanun
34. Qüvvədən düşmüş "Hərbi xidmət haqqında" Qanun
35. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş, ölmüş və hərbi əməliyyatlarla əlaqədar xəbərsiz itkin düşdüyünə görə ölmüş elan edilmiş hərbi qulluqçuların və daxili işlər orqanları əməkdaşlarının ailə üzvlərinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 aprel 2018-ci il tarixli 01 sayılı Fərmanı
36. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 07 dekabr 2007-ci il tarixli, 506-IIIQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26.122007-ci il tarixli, 689 sayılı Fərmanı

37. "Dövlət qulluqçularına əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün dövlət məvacibinin hesablanması Qaydaları"nın və "Dövlət qulluqçularının əmək pensiyasının yenidən hesablanması Qaydaları"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 07.02.2005-ci il tarixli 194 nömrəli Fərmanı

38. Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı üzvlərinin istifadəsində olan fərdi yaradıcılıq emalatxanalarının onların mülkiyyətinə verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19.06.2003-cü il 1251 sayılı Fərmanı

39. "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qüvvəyə minənədək əldə edilmiş və yaranmış daşınmaz əmlak obyektləri üzərində hüquqların əldə edilməsini təsdiq edən sənədlərin Siyahısı"nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13.01.2015 439 sayılı Fərmanı

40. "Müharibə veteranlarına Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 aprel 2019-cu il 641 sayılı Fərmanı

41. "Dövlət qulluqçuları üçün bəzi təminatlar haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23.10.2003-cü il tarixli 948 sayılı Fərmanı

42. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 01.03.2001-ci il tarixli 52 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş " Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydində dəyişiklik, bərpa və ləğv qaydalarını müəyyən edən Əsas müddəalar"

43. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 15 yanvar tarixli, 10 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş "Şəhid adının əbədiləşdirilməsi və şəhid ailələrinə edilən güzəştlərin tətbiqi qaydaları"

44. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 27.04.1998-ci il tarixli 93 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Özəlləşdirilən dövlət müəssisə və obyektlərinin, habelə hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən inşa edilmiş müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi dövlət torpaq sahələrinin normativ qiyməti haqqında" Əsasnamə

45. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29.05.2008-ci il tarixli, 123 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş "Ədliyyə orqanları işçilərinin qulluq illərinin hesablanması və bununla əlaqədar onlara əlavə haqqın verilməsi" Qaydaları

46. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15 aprel 2019-cu il tarixli, 170-7 sayılı məxfi qərarı (Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinin tabeliyinə verilmiş Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Feldyegur Xidmətindən 2017-ci il 1 mart tarixədək ehtiyata buraxılmış və pensiya təyin edilmiş xüsusi rütbəli şəxslərin vəzifələri və vəzifə maaşları Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti əməkdaşlarının mövcud vəzifələrinə və vəzifə maaşlarına uyğunlaşdırılması barədə)

47. "Ehtiyata və ya istefaya buraxılmış vətəndaşların bəzi kateqoriyalarına müvəqqəti mənzil kirayəsi xərclərinin məbləğinin və ödənilməsi qaydasının müəyyən edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 174 nömrəli, 06.08.2012-ci il tarixli Qərarı

48. Zabit heyətinə mənsub şəxslərə, gizirlərə, miçmanlara, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularına, daxili işlər, ədliyyə, gömrük, miqrasiya, fəvqəladə hallar orqanlarının rəis və sırayı heyətinə mənsub şəxslərə və onların ailələrinə pensiya təyin edilib verilməsi üçün uzun müddət xidmət vaxtının hesablanması qaydası haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23.11.1992-ci il tarixli 631 sayılı qərarı

49. "Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 13-cü maddəsinin şərh edilməsinə dair" Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 17.09.2014-cü il tarixli qərarı

50. "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 22-ci maddəsinin ikinci hissəsində nəzərdə tutulmuş "müvafiq icra hakimiyyəti orqanının razılığı"

müddəsinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 13.06.2013-cü il tarixli qərarı

51. “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 23.4-cü maddəsinin “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.2-ci, “Sosial sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8 və 15-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 06.07.2020-ci il tarixli qərarı

52. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.1, 1.0.2, 1.0.5 və 20.14-cü maddələrinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 15.05.2020-ci il tarixli qərarı

53. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2011-ci il 641 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrinin forması və aparılması qaydası haqqında” Əsasnamə

54. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 24 avqust tarixli, 774 nömrəli fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət qulluqçularının mükafatlandırılmasının növləri və qaydaları haqqında” Əsasnamə

55. “Dövlət Vergi orqanlarında xidmət haqqında” Əsasnamə

56. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 2 sentyabr tarixli, 155 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyinin sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi sahəsində mübahisələrə baxan Apelyasiya şurası haqqında” Əsasnamə

57. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1995-ci il 22 sentyabr tarixli 216 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Müharibə veteranı, silahlı qüvvələr veteranı və əmək veteranı adlarının verilməsi qaydası və şərtləri haqqında Əsasnamə”

58. “Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında” Əsasnamə

59. “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamə

60. “Azərbaycan Respublikasında məcburi köçkünlərə “məcburi köçkün” statusu və onu təsdiq edən vəsiqənin verilməsinə dair Qaydalar”ı (dövlət qeydiyyatına 2013-cü ildə 15201305230001 nömrə ilə alınmışdır)

61. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli , 64 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi (nostrifikasiyası) Qaydaları”

62. Təhsil nazirinin 27.01.2017 tarixli 49 sayılı əmri ilə təsdiq edilmiş “Orta ixtisas təhsili müəssisələrində tələbələrin köçürülməsi, təhsilalma formasını dəyişməsi, xaric edilməsi, bərpa olunması və akademik məzuniyyət verilməsinə dair” Müvəqqəti Qaydalar

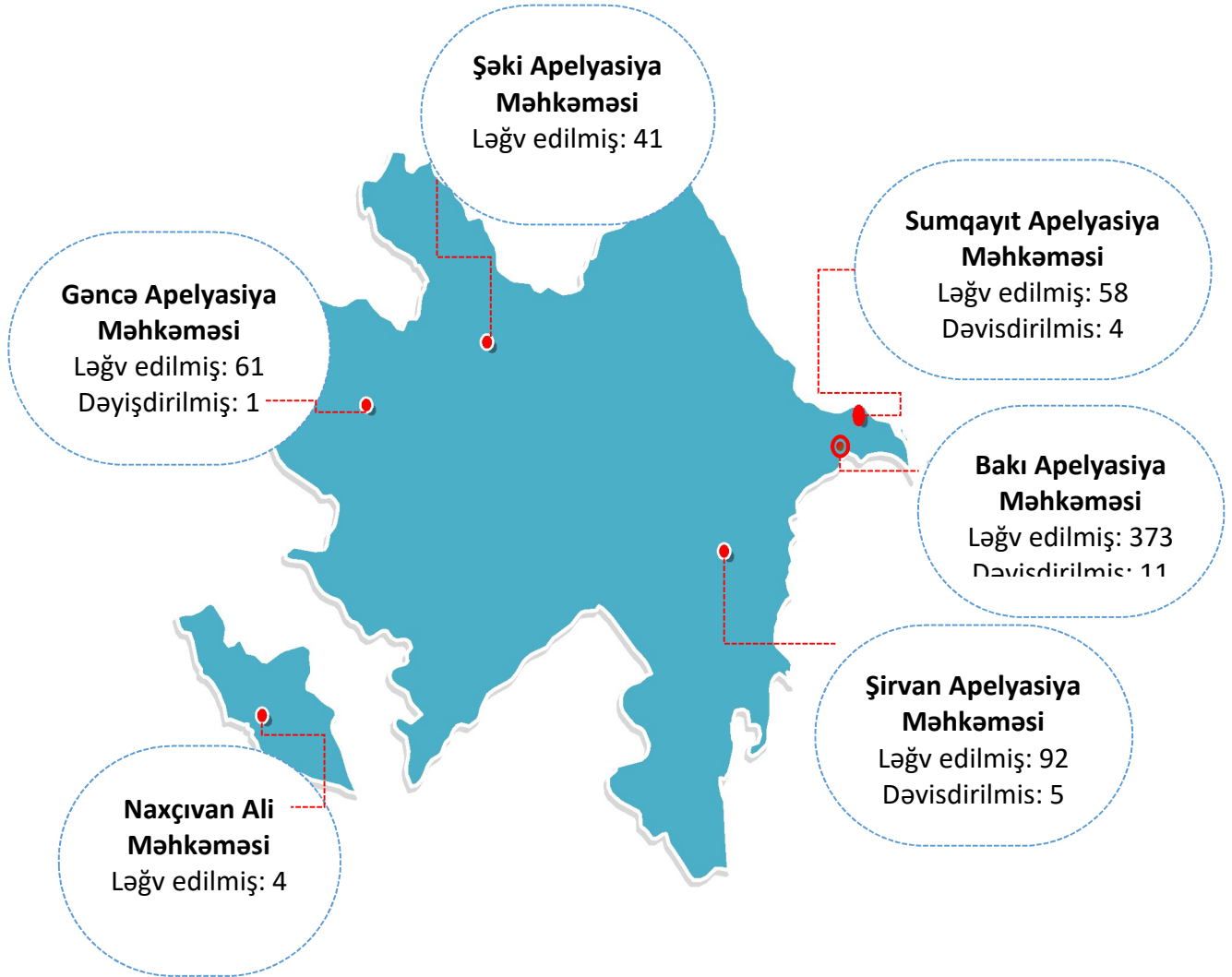
63. “Məcburi dövlət sosial sığorta haqqının toplanması qaydaları”

64. Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli, 885 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsi

65. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 23 aprel tarixli , 75 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramı”

66. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 06 avqust tarixli , 147 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Formal təhsilin təşkili”

LƏĞV EDİLMİŞ İŞLƏRİN AYRI-AYRI APELYASIYA MƏHKƏMƏLƏRİ ÜZRƏ TƏHLİLİNƏ DAİR HESABAT²

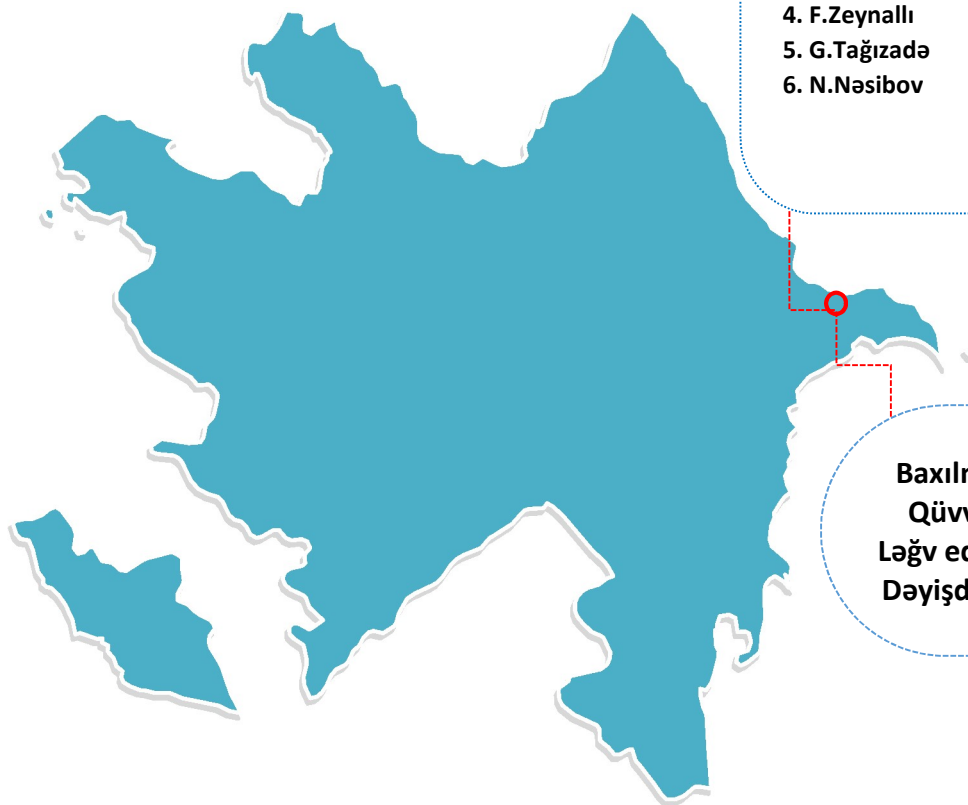

² 2-3 indeksi ilə baxılmış və ləğv edilmiş işlər, o cümlədən digər indekslər üzrə ləğv edilmiş və icraata xitam verilmiş işlər təhlil edilməmişdir. Bundan əlavə, 2-1(102)-1154/2020 sayılı iş üzrə apelyasiya məhkəməsinin aktı yalnız hüquqi varisliklə əlaqədar dəyişdirildiyindən hazırkı hesabatda əks olunmamışdır.

SUMQAYIT APELYASIYA MƏHKƏMƏSİ

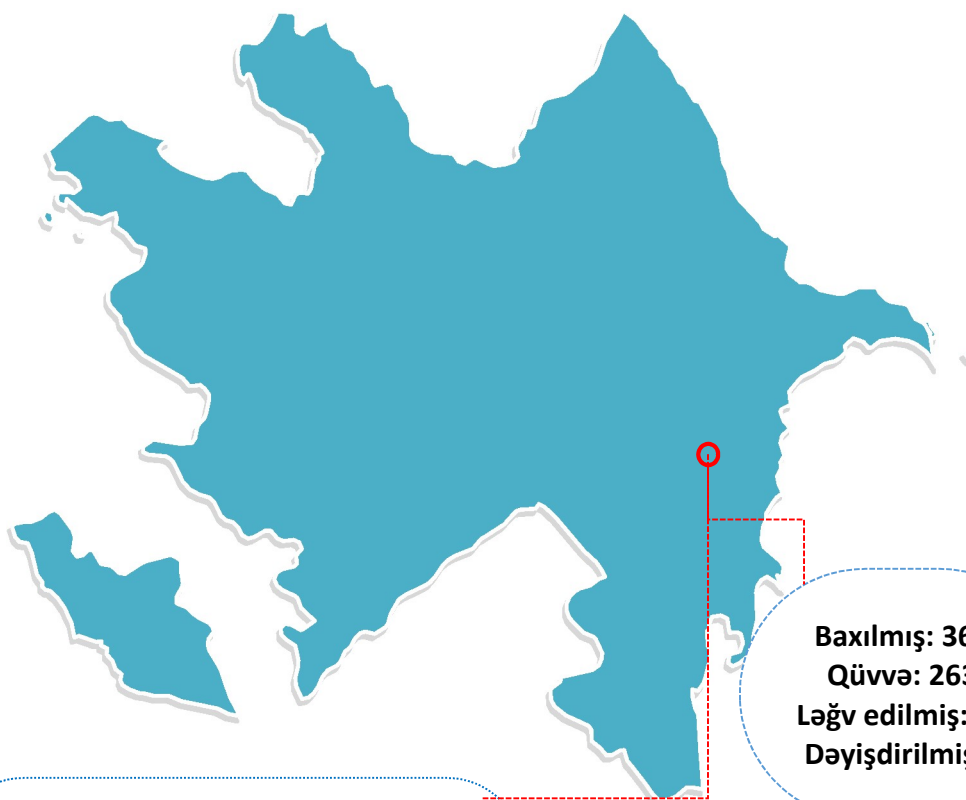
Hakimlər :

1. S.Bəktaşi
2. Z.Məmmədov
3. H.Babayeva
4. F.Zeynallı
5. G.Tağızadə
6. N.Nəсібov

Baxılmış: 230
Qüvvə: 167
Ləğv edilmiş: 58
Dəyişdirilmiş: 4

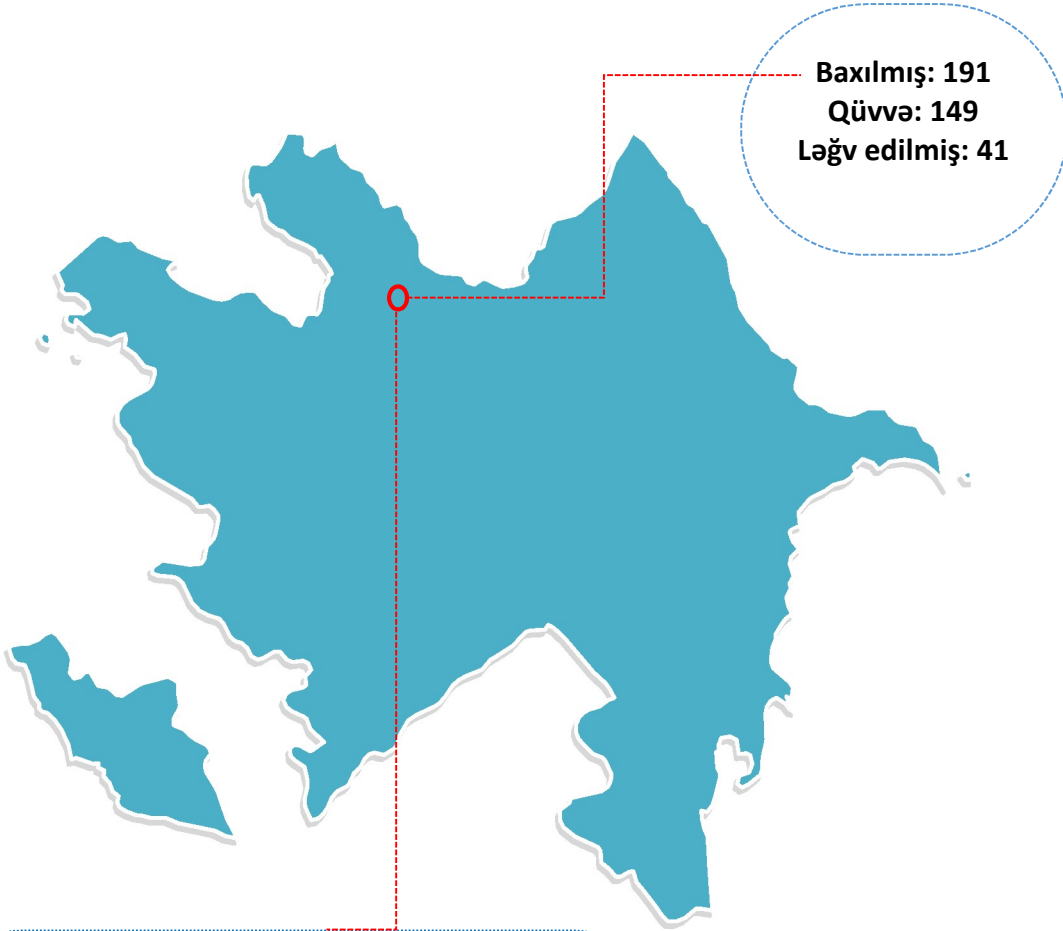
ŞİRVAN APELYASIYA MƏHKƏMƏSİ

Hakimlər :

1. İ.Əhmədov
2. Z.Babayev
3. Q.Kərimov
4. Z.Zeynalov
5. N.Mirzəyev
6. İ.Əsədov
7. M.Həsənov
8. T.Kərimov

ŞƏKİ APELYASIYA MƏHKƏMƏSİ

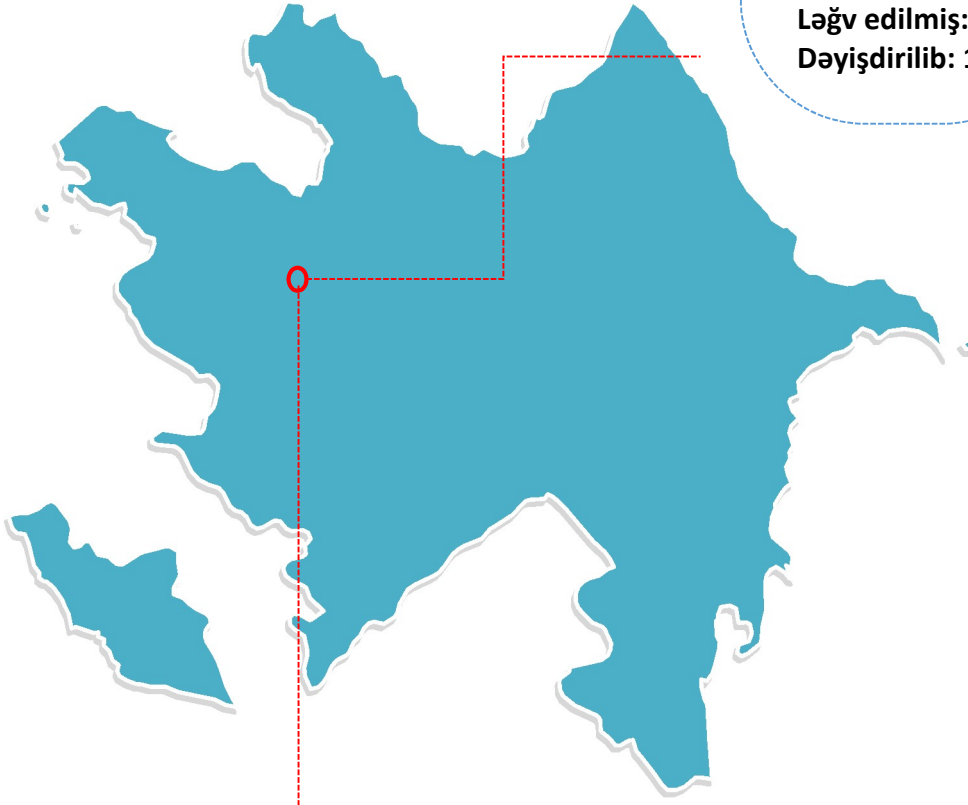

Hakimlər :

1. Mirbahəddin Hüseynov
2. R.Əliyev
3. Mübariz Hüseynov
4. R.Rəfiyev
5. V.Məlikov
6. G.Abbasov
7. İ.Şükürov

GƏNCƏ APELYASIYA MƏHKƏMƏSİ

Baxılmış: 261
Qüvvə: 199
Ləğv edilmiş: 61
Dəyişdirilib: 1

Hakimlər :

1. Ş.Rzaquliyev
2. İ.Şəfiyev
3. F.Mehtiyev
4. A.Bayramov
5. Ş.Əliyeva
6. R.Muradov
7. N.Quliyev
8. Ə.Məmmədov
9. Ə.Abdullayev
10. A.Hüseynzadə
11. R.Mamedov

NAXÇIVAN ALİ MƏHKƏMƏSİ

Hakimlər:
1. F.Abbasov
2. V.Kuimova
3. S.Qarayev

Baxılmış: 9
Qüvvə: 5
Ləğv edilmiş: 4

ƏLAVƏLƏR

Azərbaycan Respublikası adından

Azərbaycan Respublikası

Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası

QƏRARDAD

(N 02)

“Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 30 dekabr tarixli 474VQ №-li Qanununun tətbiqi ilə bağlı vergi ödəyicilərinin şəxsi hesab vərəqələrində əməliyyatların edilməsinə dair

Bakı şəhəri

13 avqust 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası
Məmmədov Xəqani Səyyad oğlunun sədrliyi ilə,
Rəsulbəyova Nigar İmran qızı,
Quliyev Zakir Müslim oğlu,
Nəbizadə Rahib Sahib oğlu,
Hüseynov İlqar Kamil oğlu,
Şəfiyev İspəndiyar Əsəd oğlundan ibarət tərkibdə,
Əlizadə Ləman İsbəndiyar qızının katibliyi ilə,

İddiaçı "Greenroom" MMC-nin cavabdeh Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinə qarşı düürüstləşmə adı ilə faiz məbləğinin silinməsinin qanunsuz hesab edilməsi və həmin məbləğin cəmiyyətin şəxsi hesab vərəqəsində artıq ödəmə kimi bərpa edilməsi tələbi barədə iş üzrə mübahisəli hüquqi məsələyə dair hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məsələsinə Ali Məhkəmənin binasında baxaraq aşağıdakı qərardadı qəbul etdi.

I. Mübahisəli hüquqi məsələnin qısa xülasəsi

1. 2017-ci il 01 yanvar tarixdən qüvvəyə minmiş "Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında" 30 dekabr 2016-cı il 474-VQ nömrəli Qanuna əsasən Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafının stimullaşdırılması, əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması və vergi yükünün optimallaşdırılması məqsədi ilə vergi ödəyicilərinin vergilərin Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş müddətdə ödənilməsinə görə hesablanmış faizlər üzrə 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə vergi orqanlarındakı şəxsi hesab vərəqələrində mövcud olan borclarının vergi orqanları tərəfindən silinməsi qərara alınmış və bu Qanuna əsasən faiz borclarının silinməsi həyata keçirilmişdir.

2. Sözügedən Qanuna əsasən, faiz borcları silinmiş vergi ödəyiciləri sırasında 01 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl barələrində hesablanmış vergiləri məhkəmədə mübahisələndirən vergi ödəyiciləri də olmuşdur.

3. Vergi orqanı bildirir ki, belə mübahisələr vergi ödəyicisinin xeyrinə yekunlaşdıqdan sonra qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarına uyğun olaraq daha əvvəl hesablanmış vergilər şəxsi hesab vərəqəsində azaldıldıqda, vergi orqanının istifadəsində olan proqram təminatı faizlərin artıq mövcud olmadığını nəzərə almadan avtomatik olaraq azaldılmış həmin vergi məbləğlərinə mütənasib faiz məbləğini də yenidən şəxsi hesab vərəqəsindən silmiş və bu zaman artıq həmin faizlərin 30 dekabr 2016-cı il 474-VQ nömrəli Qanuna əsasən silindiğini nəzərə almamış, nəticədə silinmiş faizlər təkrar silinmişdir. Bu texniki xəta vergi ödəyicisinin şəxsi hesab vərəqəsində əsassız olaraq ödənilməmiş borclarının azalması, yaxud artıq vergi ödəməsinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Ona görə də, vergi orqanı proqram təminatının yol verdiyi xətanın aradan qaldırılması məqsədi ilə düürüstləşmə əməliyyatı apararaq təkrar silinmiş faiz məbləğini şəxsi hesab vərəqəsinə bərpa etmiş, yaxud əsassız olaraq yaranmış artıq ödəməni azaltmışdır.

4. Kassasiya icraatı zamanı Ali Məhkəmənin məhkəmə tərkibləri arasında mübahisəli məsələyə münasibətdə fərqli hüquqi yanaşmaların mövcud olduğu müəyyən olunduğundan, hazırkı işə baxan məhkəmə tərkibi hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədrinə təqdimatla müraciət etmişdir.

5. Təqdimatın dəlillərinə görə, hazırkı işin halları ilə oxşarlıq təşkil edən mübahisələrlə bağlı əvvəllər bir neçə iş Ali Məhkəmənin icraatında olmuş, həmin işlərdə vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicilərinin şəxs hesab vərəqələrində edilmiş düzəlişlərin (o cümlədən, yol verilmiş texniki səhvlərlə bağlı dürüstləşmə adı altında edildiyi bildirilən düzəlişlərin) qanuniliyi və əsaslılığı yoxlanılarkən kassasiya instansiyası məhkəməsi vergi ödəyicisinin şəxsi hesab vərəqəsində belə düzəlişlərin edilməsi üçün vergi orqanı tərəfindən mütləq formada yazılı inzibati aktın (qərarın) qəbul edilməli olduğuna dair hüquqi mövqe ifadə etməmişdir. Lakin mübahisəli hüquqi məsələyə dair kassasiya instansiyası məhkəməsinin son qərarında şəxsi hesab vərəqəsində dürüstləşmə adı ilə vergi ödəyicisinin hesabına hər hansı məbləğdə borc bərpa edilərkən, bu barədə cavabdeh inzibati orqan tərəfindən mütləq yazılı formada inzibati akt (qərar) qəbul edilməli olduğuna dair hüquqi mövqe ortaya qoyulmuşdur. Göründüyü kimi, Ali Məhkəmənin məhkəmə tərkibləri arasında mübahisəli məsələyə münasibətdə fərqli hüquqi yanaşmaların olduğu müəyyən olunur. Odur ki, məhkəmə tərkibləri arasında fərqli yanaşmaların mövcud olduğu nəzərə alınaraq mübahisəli hüquqi məsələyə dair hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra - İPM) 98-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hüquqi mexanizmdən istifadə olunmasına qərar verilmişdir.

6. Ali Məhkəmə müzakirəyə çıxarılmış mübahisəli hüquqi məsələni ictimaiyyətin diqqətinə çatdıraraq maraqlı şəxsləri və təşkilatları yazılı formada əsaslandırılmış hüquqi rəylərini (*amicus curiae* rəyi) Ali Məhkəməyə təqdim etməklə müzakirələrdə iştiraka dəvət etmişdir. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti, Azərbaycan Respublikası Vəkillər Kollegiyası, hüquq sahəsində fəaliyyət göstərən təşkilatlar, ayrı-ayrı vəkillər və elmi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər bununla bağlı öz rəylərini məhkəməyə təqdim etmişlər.

Vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılmasının məqsədi və əhəmiyyəti

7. Vahid məhkəmə təcrübəsinin mövcudluğu məhkəmələrin hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmalarının sabitliyinin və ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən maddi və prosesual hüquq normalarının eyni cür tətbiq edilməsinin təminatı kimi çıxış edir. Qanunun eyni cür tətbiqi hüququn ümumiliyini, qanun qarşısında bərabərliyi və hüquqi müəyyənliyi təmin edir. Hüquqi dövlətdə bu prinsiplərin hakim olması şəxslərin ədalət mühakiməsinə və məhkəmələrə olan inamını artırır, onlara öz hərəkətlərinin hüquqi nəticələrini öncədən görmə imkanı verir. Bundan başqa, vahid məhkəmə təcrübəsinin mövcudluğu oxşar məhkəmə işlərinin həllinin proqnozlaşdırıla bilən olmasını təmin etməklə mübahisələrin məhkəmədən kənar həllinə kömək edir, bununla həm də, son nəticədə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılmasına töhfə verilmiş olur.

8. Məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməməsi hüquqi müəyyənlik prinsipinin pozulmasına gətirib çıxarır. Belə ki, hüquqi müəyyənlik prinsipi hüququn aliliyinin əsas xüsusiyyətlərindən biri kimi çıxış edir. Hər bir qanunun və ya onun hər hansı bir müddəasının hüquqi müəyyənlik prinsipinə cavab verməsi olduqca vacibdir. Bunun təmin edilməsi üçün həm hüquq normaları birmənalı və aydın olmalıdır, həm də xüsusilə məhkəmə təcrübəsində vahid qaydada tətbiq edilməlidir. Bu isə öz növbəsində hər kəsə onun hüquq və azadlıqlarının müdafiə olunacağına, hüquq tətbiq edən hərəkətlərinin isə proqnozlaşdırıla bilən olacağına əminlik verməlidir (*Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun N.Əbilovun şikayəti üzrə 13 iyun 2008-ci il tarixli; "Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 373.2 və 384.0.4-cü maddələrinin şərh edilməsinə dair" 3 iyun 2013-cü il*

tarixli; "Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun bəzi müddələrinin şərh olunmasına dair" 28 yanvar 2014-cü il tarixli qərarları).

9. Bununla yanaşı, nəinki müxtəlif məhkəmə instansiyaları arasında, hətta eyni məhkəmə instansiyası daxilində məhkəmə tərkibləri arasında məhkəmə təcrübəsində fikir ayrılıqlarının olması ehtimalı istənilən məhkəmə sisteminə xas haldır. Oxşar faktiki hallardan doğan eyni hüquqi məsələ ilə bağlı əsaslandırılmamış ziddiyyətli məhkəmə qərarlarının davamlı mövcudluğu Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 60-cı maddəsində və "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Konvensiyanın 6-cı maddəsində təsbit edilmiş ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun pozulmasına gətirib çıxarmaqla yanaşı, həm də qanunun aliliyinə əsaslanan dövlətin vacib komponentlərindən biri olan məhkəmə sisteminə inamın azalmasına səbəb ola biləcək hüquqi qeyri-müəyyənlik vəziyyəti yarada bilər.

10. Bununla belə, məhkəmə təcrübəsinin inkişafı özlüyündə ədalət mühakiməsinin lazımı qaydada həyata keçirilməsinə zidd deyildir. Belə ki, dinamik və təkmilləşdirici yanaşmanın olmaması istənilən islahatların və irəliləyişlərin qarşısını alır (*İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin Nejdət Şahin və Perihan Şahin Türkiyəyə qarşı işi üzrə qərarı [BP], § 58; Atanasovski Keçmiş Yuqoslaviya Respublikası Makedoniyaya qarşı işi üzrə qərarı, § 38*). Presedent hüququnda fikir ayrılıqları ilə bağlı məhkəmələrin təcrübəsində sistemliliyi və presedent hüququnun vahidliyini təmin etmək üçün mexanizmlərin yaradılması vacibdir (*Frimu və digərləri Rumıniyaya qarşı (qərardad), §§ 43-44*).

11. Məhkəmələrin hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmasının sabitliyini və normativ hüquqi aktların tətbiqi ilə bağlı hüquqi mövqeyinin proqnozlaşdırılan olmasını təmin etmək məqsədinə xidmət edən İPM-in 98-1-ci maddəsində təsbit edilmiş mexanizm Ali Məhkəmənin vahid məhkəmə təcrübəsini formalaşdırmaq vəzifəsini təmin edən üsullardan biri kimi qəbul edilməlidir.

12. Bununla bağlı olaraq həmçinin qeyd olunmalıdır ki, vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması hüququn lazımı formada inkişafının əsassız məhdudlaşdırılmasına, hakimin əsaslandırılmış fərqli qərar qəbul etmək imkanının aradan qaldırılmasına, eləcə də məhkəmənin müstəqilliyi prinsipinin pozulmasına yönəlməməlidir (*"Məhkəmələr tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının tətbiqində sistemli xarakter daşıyan nöqsanların müəyyən edildiyi sahədə məhkəmələrin fəaliyyətinin monitorinqinin aparılması" Qaydasının 1.7-ci bəndi*).

II. Məhkəmənin mövqeyi

inzibati icraatın hazırkı işə tətbiqi

13. Hazırkı halda vergi orqanı tərəfindən öz fəaliyyəti çərçivəsində aparılan dürüstləşmə əməliyyatının hansı qaydada həyata keçirilməsinin müəyyən edilməsi, başqa sözlə, dürüstləşmə əməliyyatının inzibati icraata tabe tutulmalı olub-olmaması məsələsinə aydınlıq gətirilməlidir. Bunun üçün isə ilk növbədə inzibati icraat institutunun xüsusiyyətləri təhlil edilməlidir.

14. İnzibati icraat dövlət-şəxs, şəxs-hakimiyyət münasibətləri probleminin səmərəli həlli yollarının axtarışında yaradılmış mühüm institutlardan biridir. Bu institutun məqsədi inzibati orqanlar üçün hüquqi başlanğıcların, rəhbər istiqamətlərin müəyyən edilməsi, bütün idarəçilik orqanları üçün ümumi olan qaydalar qəbul etməklə, hakimiyyət səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi sahəsində hüquqi yanaşmaların vahidliyini təmin etməkdən ibarətdir. İnzibati icraat institutu dövlət orqanlarının və ya hakimiyyət səlahiyyətlərini həyata keçirən şəxslərin idarəçilik fəaliyyəti ilə bağlı istifadə etdiyi üsul və qaydaların konstitusion prinsiplərə

əsaslanmasını, hüquqi dövlətin tələblərinə, ədalət və mütənasiblik meyarlarına cavab verməli olmasını, maraqlı şəxslərin mənafeələrinin nəzərə alınmasını tələb edir.

15. İnzibati orqanların idarəçilik fəaliyyətinin vahid icraat qaydalarının müəyyən edilməsi yolu ilə hakimiyyətdən sui-istifadənin, şəxslərin hüquq və azadlıqlarının pozulmasının qarşısının alınması mümkündür ki, əks hal, hakimiyyət səlahiyyətlərinin qanunla müəyyən edilmiş qaydadan kənar həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Belə olan halda, hər bir dövlət orqanı öz səlahiyyətlərini dəqiq və aydın şəkildə müəyyən olunmuş, bütün dövlət orqanları üçün eyni cür və vahid qaydalar əsasında həyata keçirməlidir ki, idarəçilik fəaliyyəti ilə bağlı icraat qaydalarının inzibati orqanların hər biri tərəfindən ayrı-ayrılıqda müəyyən olunması məqbul deyildir.

16. İnzibati icraat institutu konstitusiya prinsipləri əsasında nizama salınan icraat qaydalarının vahidliyini, şəffaflığını və sadəliyini müəyyən etməklə yanaşı, şəxsləri inzibati orqanların və onların vəzifəli şəxslərinin özbaşınalığından, süründürməçiliyindən qorumaq üçün lazımi təşkilati-hüquqi mexanizmlərin yaradılmasını özündə ehtiva edir. Bu çərçivədə şəxs dövlət orqanları tərəfindən idarəçilik fəaliyyəti ilə bağlı qəbul edilmiş qərarların və dövlət orqanlarının hərəkətlərinin (hərəkətsizliyinin) əsaslılığını və qanuniliyini öz hüquq və mənafeələri baxımından qiymətləndirmək, eləcə də onları inzibati və ya məhkəmə qaydasında mübahisələnmək hüququna malikdir. Bununla da, bir tərəfdən qanunsuz hərəkətlərə yol vermiş şəxslərin hüquqi məsuliyyətə cəlb olunmasına, digər tərəfdən isə şəxslərin qanuni mənafeələrinin təmin olunmasına nail olunur.

17. Bununla belə nəzərə alınmalıdır ki, inzibati icraatın həyata keçirilməsi üçün qaydaların hamısının qanunverici tərəfindən müəyyən edilməsi qeyri-mümkündür. İctimai münasibətlərin inkişafı və dəyişkənliyi nöqtəyi-nəzərindən, şəxs-dövlət münasibətləri müstəvisində baş verəcək bütün halların qabaqcadan öngörülmasının və tənzimlənməsinin mümkünsüz olması səbəbindən, ortaya çıxmış yeni bir vəziyyətdə və ya hüquqi böhran zamanı inzibati orqanların hərəkət qaydalarının müəyyən edilməsi həmin inzibati orqanların səlahiyyətindədir ki, bu zaman onların «hərəkət zolağını» hüquqi dövlətin ümumi prinsipləri müəyyən edir. Bu prinsiplər arasında qanunçuluq və onun əsas elementlərindən olan hüquqi müəyyənlik prinsipi xüsusi rol oynayır və onlar bütün icraat boyu birbaşa təmin edilməlidirlər.

18. Qanunçuluq prinsipi konstitusiya prinsip olmaqla bütün dövlət idarəçilik sistemi üçün məhdudiyyətsiz və şərtsiz qüvvədədir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 7-ci maddəsinin II hissəsinin birinci yarım cümləsinə görə, Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyəti daxili məsələlərdə yalnız hüquqla məhdudlaşır. Bu baxımdan, dövlət hakimiyyətinin bir qolu olan icra hakimiyyəti də öz fəaliyyətində hüquqa bağlıdır. Qanunçuluq prinsipinin davamı kimi Konstitusiyanın 68-ci maddəsinin I hissəsinə görə hər kəsin dövlət orqanlarının ona münasibətdə özbaşınalığı istisna edən vicdanlı davranışına hüququ vardır. "İnzibati icraat haqqında" Qanunun 11-ci maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, inzibati orqanlar qanunun tələblərinə riayət etməyə borcludurlar. İnzibati orqanlar yalnız qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada şəxsin hüquq və azadlıqlarına müdaxilə edə bilərlər.

19. Qanunçuluq prinsipi inzibati orqanların qəbul etdikləri qərarların, həyata keçirdikləri tədbirlərin (fəaliyyətin) qanunlara zidd (*"contra legem"*) olmamasını və qanunla nəzərdə tutulmayan (*"praeter legem"*) tədbirlərin həyata keçirilməməsini ehtiva etməklə yanaşı, inzibati fəaliyyətin qanun əsasında (*"secundum legem"*) həyata keçirilməsini də müəyyən edir. Beləliklə, inzibati orqanların fəaliyyəti ancaq o zaman qanuna uyğun olur ki, onların öz

fəaliyyətini həyata keçirərkən istifadə etdiyi səlahiyyətləri üçün qanuni əsaslar mövcud olsun.

20. Hüquqi müəyyənlik prinsipinə gəldikdə isə, konstitusiya hüququnun doktrinası hüquqi müəyyənlik prinsipini Konstitusiyanın Preambulasında öz əksini tapan hüququnun aliliyinin əsas elementlərindən biri kimi tanıyır. Hüquqi müəyyənlik prinsipi digər tələblərlə yanaşı, ən ümumi mənada mövcud hüquqi vəziyyətə aid aydınlığı və müəyyənliyi nəzərdə tutur. “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 10.2-ci maddəsinə görə hüququn və hüquqi dövlətin hamılıqla qəbul olunmuş prinsipləri inzibati orqanlar tərəfindən inzibati icraatın həyata keçirilməsi zamanı birbaşa tətbiq olunur.

21. Yuxarıda qeyd edilənlərə əsasən belə nəticəyə gəlmək olur ki, inzibati orqanların şəxslərlə münasibətləri inzibati icraat institutu ilə tənzimlənir və bu hüquqi tənzimləmədən kənarında hərəkət etmələrinə və tədbir görmələrinə yol verilmir. Bu baxımdan vergi orqanının apardığı dürüstləşmə əməliyyatı da belə tənzimlənməyə tabe tutulan inzibati fəaliyyətin tərkib hissəsidir. Ona görə də, həmin fəaliyyət qanunçuluq tələblərinə cavab verməlidir.

22. Azərbaycan Respublikasında inzibati icraat əsasən “İnzibati icraat haqqında” Qanunla tənzimlənir. Bununla belə, “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 3.3-cü maddəsində təsbit edilmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının xüsusi qanunları ilə bu Qanunda nəzərdə tutulmuş müddəaları tamamlayan müddəalar və ya inzibati icraatla bağlı xüsusi qaydalar (bu Qanunun 30.5-ci maddəsində müəyyən olunmuş hallar istisna olmaqla) müəyyən oluna bilər.

23. “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinə əsasən bu Qanun inzibati aktların qəbul edilməsi, icra olunması və ya ləğv edilməsi ilə bağlı inzibati orqanlar tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətin hüquqi əsaslarını, prinsiplərini və prosedur qaydalarını müəyyən edir. Bu Qanunun müddəaları inzibati orqanların fiziki və ya hüquqi şəxslərə münasibətdə faktiki xarakterli digər fəaliyyətinə (hərəkətlərinə) də şamil olunur. Göründüyü kimi, inzibati orqanlar tək-cə inzibati akt formasında deyil (1.1-ci maddə), həm də faktiki xarakterli fəaliyyətin həyata keçirilməsi formasında (1.2-ci maddə) da hərəkət edirlər.

inzibati aktlar

24. “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci maddəsinə əsasən inzibati akt inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədilə qəbul edilmiş və ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiridir. Bu normaya görə inzibati akt hakimiyyət tədbiri olmaqla aşağıdakı əlamətləri ilə səciyyələnir - inzibati orqan tərəfindən qəbul edilməli; ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələləri nizama salmalı; ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaratmalı; qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş formalardan birinə uyğun olmalıdır. Beləliklə, inzibati akt hüquqi nəticələr yaradır, yəni ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxsin (şəxslərin) hüquqi vəziyyətini dəyişdirir, onun üzərinə vəzifə və öhdəliklər qoyur və ya ona bu və ya digər hüququn həyata keçirilməsinə şərait yaradır, bununla da hüquq münasibətlərinin formalaşması, mövcud münasibətlərin dəyişdirilməsi və ya onlara xitam verilməsinin faktiki əsası kimi çıxış edir.

25. Kollegiya qeyd etməyi vacib hesab edir ki, “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci maddəsində inzibati akt hesab edilən hakimiyyət tədbirinin əlamətləri sadalanaraq onların dəqiq adı və siyahısı göstərilməmişdir. Bu qaydada bir tənzimləmə isə belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, adından asılı olmayaraq inzibati orqanın hər hansı bir sənədi sözügedən maddədə sadalanan əlamətləri özündə ehtiva etdiyi təqdirdə inzibati akt hesab

edilməlidir. Başqa sözlə, hər hansı bir sənəd inzibati akt kimi qiymətləndirilərkən onun forması ilə yanaşı məzmunu da nəzərə alınmalıdır.

26. İnzibati aktlar əsasən aşağıdakı üsürlərin vəhdətindən ibarət olur – səlahiyyət, forma, səbəb, məzmun və məqsəd. İnzibati aktın qanuni ola bilməsi üçün bu üsürlərin hər hansı bir birində hüquqa uyğunluqla bağlı problem olmamalıdır.

27. Səlahiyyət - inzibati orqanın inzibati aktı qəbul edə bilmə imkanına sahib olmasında ifadə olunur. Bu imkan inzibati orqanlara normativ hüquqi aktlarla verilən hakimiyyət səlahiyyətlərinin icrası qaydasında qərar qəbul edə bilmə haqqıdır. Bu aktları qanunvericiliyin səlahiyyət verdiyi orqan, instansiya və ya şəxslər qəbul etməlidir. Səlahiyyətsizlik halları isə əsasən bir neçə formada təzahür edə bilər – digər hakimiyyət qollarına (qanunvericilik və məhkəmə hakimiyyəti) məxsus olan səlahiyyətlərin mənimsənilməsi, digər inzibati orqana məxsus olan səlahiyyətlərin mənimsənilməsi və inzibati orqanın adından qərar qəbul etmək səlahiyyəti olmayan şəxsin inzibati akt qəbul etməsi.

28. Forma – inzibati akt qəbul etməyə yönəlmiş iradənin xarici (maddi) aləmə ünvanlanmış ifadə üsuludur. Bir qayda olaraq inzibati aktlar yazılı formada olmalı və müəyyən edilmiş üsul qaydalarına riayət etməklə qəbul edilməlidirlər. Bu tələb, inzibati aktlara münasibətdə forma sərbəstliyi prinsipinin olmamasından irəli gəlir. Bununla yanaşı, qanunvericilikdə birbaşa nəzərdə tutulmuş hallarda, habelə dövlət maraqlarına və ya ictimai maraqlara ziyan vura biləcək təhlükənin qarşısının alınması və ya aradan qaldırılması ilə əlaqədar təxirəsalınmaz hallarda inzibati akt şifahi və ya digər anlaşılan (başda düşülən) formada qəbul edilə bilər. Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda inzibati akt işıq, səs signalları və işarələri, təsvirlər formasında və yaxud digər formalarda qəbul edilə bilər (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 57.1, 57.3, 57.5-ci maddələri).

29. Səbəb – inzibati orqanı inzibati akt qəbul etməyə sövq edən və inzibati aktdan öncə mövcud olan maddi hadisə və ya hüquqi bir əsasdır. Hər hansı bir inzibati aktın qəbul edilməsi üçün əlverişli və yetərli bir səbəb olmalıdır. Xüsusi hüquqda şəxslər qanunla qadağan edilməmiş istənilən səbəblə əqdlər bağlamaqda sərbəstdirlər. Ona görə də, qanunda əqdin etibarsızlığının əsası kimi təsbit edilmiş konkret hallar istisna olmaqla, xüsusi hüquqda bağlanmış əqdin səbəbi bir qayda olaraq onun etibarlılığına təsir etmir. Ancaq inzibati hüquqda inzibati orqanın məqsədi ictimai mənafeni təmin etmək olduğundan, qəbul ediləcək inzibati aktların da bu məqsədə uyğun olaraq qanuni səbəbləri olmalıdır. İctimai mənafeni təmin etmək isə inzibati vəzifələrin lazımı şəkildə icrası və ictimai ehtiyacların ödənilməsində ifadə olunur. Beləliklə, səbəbsiz inzibati akt qəbul edilə bilməz. Digər tərəfdən, inzibati aktın əsasını təşkil edən səbəb həm “real mövcud” olmalı, həm də “hüquqa uyğun” olmalıdır. Nəhayət, inzibati aktların səbəb ünsürünün yoxlanılmasında nəzərə alınmalı olan prinsiplərdən biri də mütənasiblik tələblərinə riayət edilib-edilməməsidir. Buna görə, inzibati aktın doğuracağı nəticə ilə onun səbəbi arasında ağlabatan mütənasiblik təmin olunmalıdır.

30. Məzmun – inzibati orqanın inzibati akt qəbul edərkən nail olmaq istədiyi konkret nəticədir. Buna görə, inzibati aktın doğurduğu nəticə inzibati aktın məzmununu təşkil edir. İnzibati aktın səbəb və məzmun ünsürləri arasında çox sıx bir bağ vardır. İnzibati orqanı inzibati akt qəbul etməyə sövq edən hallar səbəb ünsürünü, inzibati aktın doğurduğu konkret hüquqi nəticə isə məzmun ünsürünü təşkil edirlər. Ona görə də, məzmun və səbəb arasında mütənasiblik tələblərinə cavab verən səbəbli-əlaqə münasibətləri olmalıdır. İnzibati aktın məzmunu, yəni gözlənilən nəticə həyata keçirilən bilən real xarakterli (mümkün) olmalı, eləcə də doğuracağı nəticələr hüquqla tanınan legitim bir nəticə olmalıdır. Buna görə, qanunda nəzərdə tutulan səbəbin mövcud olmasına baxmayaraq, qanunda nəzərdə tutulmuşdan başqa bir hüquqi nəticə yaradan inzibati akt qəbul edilmişsə, bu akt məzmun ünsürü baxımından qanunsuz hesab edilə bilər.

31. Məqsəd – inzibati aktın qəbul edilməsi ilə nail olmaq istənilən, aktdan gözlənilən yekun hədəfdir. İnzibati aktın qəbul edilməsi ilə nail olmaq istənilən nəticə (məqsəd) qanuni

(legitim) olmalıdır. Qanunda açıq şəkildə göstərib-göstərilməməsindən asılı olmayaraq bütün inzibati aktların qəbul edilməsində güdülməz əsas ümumi məqsəd ictimai mənafenin təmin edilməsidir. Bununla yanaşı, inzibati aktlar üçün bu ümumi və dəyişməz məqsədlə yanaşı, xüsusi və müəyyən məqsədlər də nəzərdə tutula bilər. Belə xüsusi məqsədlər kimi hər hansı qanundan və digər normativ-hüquqi aktdan irəli gələn vəzifələrin icrasını təmin etmək çıxış edə bilər. Odur ki, inzibati aktlar məqsəd ünsürü baxımından yoxlanılarkən onların ümumi və ya xüsusi məqsədə yönəlib-yönəlmədiyi məsələsi ətrafında da qiymətləndirmə aparılmalıdır. Qanunun bəzi inzibati aktlar üçün nəzərdə tutduğu xüsusi məqsədlərin (məsələn, sahibkarlığın inkişafını təmin etmək üçün və s.) aşıldığı hallarda inzibati akt məqsəd ünsürü baxımından qanunsuz olacaqdır. Xüsusi məqsədlərin ziddinə belə inzibati aktlar qəbul edərkən inzibati orqanlar səlahiyyətin təhrifinə yol vermiş olurlar. Səlahiyyət təhrifi həm də o zaman mövcud olur ki, nail olmaq istədiyi nəticədə haqlı olsa da, inzibati orqan konkret bir məqsəd üçün müəyyən edilmiş vasitəni (üsulu) başqa bir məqsədə nail olmaq üçün istifadə edir.

32. “İnzibati icraat haqqında” Qanunda həmçinin inzibati aktların mübahisələndirilməsi imkanları da müəyyən edilmişdir. Buna görə müxtəlif əsaslardan çıxış etməklə inzibati aktlar etibarsız sayıla (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 65-ci maddəsi) və ya ləğv edilə bilər (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 67 və 68-ci maddələri).

faktiki xarakterli hərəkətlər (real aktlar)

33. “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsinə əsasən, bu Qanunun müddəaları inzibati orqanların fiziki və ya hüquqi şəxslərə münasibətdə faktiki xarakterli digər fəaliyyətinə (hərəkətlərinə) də şamil olunur.

34. Həmin Qanuna əsasən inzibati orqanların publik hüquq sahəsindəki idarəetmə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi əsasən iki formada təzahür edir – inzibati akt qəbul edilməsi və faktiki xarakterli fəaliyyət (hərəkətlər).

35. Faktiki xarakterli hərəkətlərin inzibati aktlardan fərqləndirilməsi üçün ən effektiv üsul “istisna yolu”dur. Belə ki, inzibati orqanın publik hüquq sahəsindəki inzibati akta aid edilə bilməyən bütün digər fəaliyyəti faktiki xarakterli hərəkət kimi qəbul edilməlidir.

36. Faktiki xarakterli hərəkətlər özünü ya hər hansı bir inzibati aktın yaxud normativ-hüquqi aktın icrası kimi, ya da heç bir hüquqi akta əsaslanmadan, birbaşa törədilən hərəkətlər kimi göstərə bilər.

37. İnzibati aktda həlledici olan iradə ifadəsinin mövcudluğudur, çünki hüquqi aktlar mütləq iradə ifadəsini əks etdirirlər. Faktiki xarakterli hərəkətlərdə isə hərəkətin iradi və ya qeyri-iradi törədilməsindən asılı olmayaraq ona hüquqi dəyər verən hərəkətin özüdür.

38. Faktiki xarakterli hərəkətlərin aşağıdakı əlamətini fərqləndirmək mümkündür.

a) publik hüquq sahəsində həyata keçirilmə

39. Hüquqi qiymətləndirmə zamanı hərəkətin inzibati hüquqi mənada faktiki xarakterli hərəkət kimi qəbul edilməsi üçün inzibati orqanın həmin fəaliyyətinin məhz publik hüquq sahəsində həyata keçirilməsi vacibdir. Faktiki xarakterli hərəkət həmçinin mülki hüquq sahəsində də həyata keçirilə bilər, amma bu hərəkət “İnzibati icraat haqqında” Qanunun anlamında faktiki xarakterli hərəkətlərlə qarışdırılmamalıdır. Bu zaman, inzibati orqanın iştirak etdiyi hüquq münasibətinin inzibati və ya xüsusi hüquqi münasibət olduğunu müəyyənləşdirərkən inzibati orqanın həmin münasibətdə xüsusi hüququn subyekti (mülki dövryyənin iştirakçısı) kimi iştirak etdiyinin, yaxud hakimiyyət səlahiyyətlərinin subyekti kimi inzibati orqanın yalnız ona xas olan fəaliyyəti həyata keçirdiyinin müəyyən edilməsi vacibdir. Bu zaman ümumi (publik) hüquq sahəsinin ictimai idarəetmə ilə bağlı olması və hakimiyyət səlahiyyətlərinin tətbiq edilməsi ilə müşayiət olunduğu nəzərə alınmalıdır (“İnzibati və mülki

b) faktiki nəticə yaratma

40. İnzibati aktlar bir qayda olaraq hüquqi vəziyyətdə dəyişiklik etmək qabiliyyətinə malik olduqları halda, faktiki xarakterli hərəkətlər daha çox maddi nəticə əldə etməyə yönəlir. Başqa sözlə, inzibati orqan faktiki xarakterli hərəkətlərlə yeni faktiki vəziyyət yaratmağa və ya mövcud faktiki vəziyyəti dəyişdirməyə çalışır və bu hərəkətləri həyata keçirməkdə əsas məqsəd faktiki nəticə əldə etməkdir. Məhz bu cür faktiki hərəkətlərin (onların yaratdığı faktiki nəticələrin) fiziki və ya hüquqi şəxslərə münasibətdə təsirləri olur. Faktiki xarakterli hərəkətlər həmçinin hüquqi nəticələr doğururlar. Bəzən hüquqi nəticənin baş verməsi üçün hərəkətin edilib bitməsi və maddi nəticənin yaranması tələb olunur. Bəzən isə hərəkətsizlik də, yəni, xarici aləmdə maddi nəticənin olmaması da hüquqi nəticəyə səbəb ola bilər.

c) qanunauyğunluq

41. İnzibati aktlar kimi, faktiki xarakterli hərəkətlər də qanunun tələblərinə uyğun olmalıdır, əks hal, qanunçuluq prinsipinə zidd hərəkət kimi qiymətləndirilir. Faktiki xarakterli hərəkətlərin qanunsuz hesab edilməsi üçün müxtəlif səbəblər ola bilər, məsələn, inzibati orqanın hərəkəti həyata keçirmək üçün səlahiyyətinin olmaması, orqanın hərəkəti edərəkən səlahiyyətinin çərçivələrinə riayət etməməsi, hərəkətin qanunun məqsədlərinə zidd olması və s.

d) hüquqi müdafiə vasitələrinin mövcudluğu

42. Qanunvericilikdə inzibati akta qarşı olduğu kimi, faktiki xarakterli hərəkətlərə qarşı da hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə etmək imkanı nəzərdə tutulmuşdur. Formal-hüquqi baxımdan “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsində təsbit edilmiş hərəkətlər (fəaliyyət) üçün heç bir aşkar qayda nəzərdə tutulmasa da, hesab olunur ki, belə bir hərəkət inzibati akt olsa (hipotetik baxımdan) və qanunsuz olsa, onda, inzibati orqanın “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsinə əsasən müvafiq hərəkəti də qanunsuz sayılar. Müvafiq olaraq faktiki xarakterli hərəkətlərin yoxlanılması və qiymətləndirilməsi bəzi özəl xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla inzibati aktın yoxlanılması qaydasına uyğun aparılmalıdır.

Şəxsi hesab və rəqəsi

43. Vergi Məcəlləsində şəxsi hesab və rəqəsinin anlayışı verilməsə də, “şəxsi və rəqə” ifadəsinə Məcəllənin mətnində - 87.2-ci maddədə rast gəlinir. Bununla yanaşı, qeyd olunmalıdır ki, Vergi Məcəlləsinin 83.1-ci maddəsində həm də “vergi orqanının uçot sənədləri” ifadəsi işlənir. Qeyd olunan normanın mənasına görə vergi ödəyicisinin ödəməli olduğu vergi məbləği barədə vergi orqanının uçot sənədlərində qeydiyyat aparılmalıdır.

44. Kollegiya qeyd edir ki, bu qəbildən olan məlumatların vergi orqanı tərəfindən uçotunun aparılması vergi orqanının əsas vəzifələrinin icrasının lazımı qaydada təmin edilməsi zərurətindən irəli gəlir. Belə ki, vergilərin düzgün hesablanmasına, tam və vaxtında ödənilməsinə nəzarət etmək (maddə 24.0.1), o cümlədən hesablanmış və təyinatı üzrə daxil olmuş vergilərin uçotunu aparmaq və bu barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına məlumat vermək (maddə 24.0.4) Vergi Məcəlləsində vergi orqanının əsas vəzifələri sırasında göstərilmişdir. Belə olan halda, şəxsi hesab və rəqəsini vergi orqanının vergilər və digər məcburi ödənişlərin hesablaşma vəziyyətini əks etdirən uçot sənədlərinə aid etmək olar.

45. Bununla bağlı olaraq, həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, “Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında” 2016-cı il 30 dekabr tarixli, 474-VQ sayılı Azərbaycan Respublikasının Qanununda da şəxsi hesab vərəqəsi anlayışından istifadə olunmuş, vergi ödəyicilərinin vergi orqanlarındakı şəxsi hesab vərəqələrində 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan faizlər üzrə və tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyaları üzrə borclarının vergi orqanları tərəfindən silinməli olması qərara alınmışdır. Bu qaydada tənzimləmənin özü də bir daha təsdiq edir ki, şəxsi hesab vərəqəsi vergilər və digər məcburi ödənişlərin hesablaşma vəziyyətini əks etdirən uçot sənədi dəyərinə malikdir. Bu qaydada bir uçot sənədinin aparılması vergi idarəçiliyinin təşkili baxımından zəruri olmaqla yanaşı, həm də vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasındakı münasibətlərdə açıqlığı, şəffaflığı və hüquqi müəyyənliyi təmin etməyə xidmət edir.

“Dürüştəşmə” əməliyyatı ilə şəxsi hesab vərəqəsinə düzəlişlərin edilməsi

46. Vergi orqanının mövqeyinə görə “Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında” 30.12.2016-cı il tarixli 474-VQ nömrəli Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi zamanı proqram təminatının yol verdiyi xətanın aradan qaldırılması məqsədi ilə “dürüştəşmə” əməliyyatı aparılmaqla təkrar silinmiş faiz məbləği şəxsi hesab vərəqəsinə bərpa edilir, yaxud əsassız olaraq yaranmış artıq ödəmə azaldılır.

47. Bu halda, hazırkı vəziyyətdə “dürüştəşmə” əməliyyatının hansı təbiətə malik əməliyyat kimi qəbul edilməli olduğu aydınlaşdırılmalıdır. Bu zaman qiymət verilməli olan əsas məsələ ondan ibarətdir ki, dürüştəşmə əməliyyatı mahiyyəti etibarilə vergilərin hesablanması əməliyyatına bərabər əməliyyat hesab edilə bilərmi?

48. Vergi Məcəlləsində vergi orqanları tərəfindən vergilərin yalnız kameral və səyyar vergi yoxlamaları ilə hesablanması, həmçinin operativ nəzarət tədbirləri ilə maliyyə sanksiyalarının tətbiqi nəzərdə tutulmuşdur. Buna müvafiq olaraq Vergi Məcəlləsində kameral vergi yoxlaması, səyyar vergi yoxlaması və operativ vergi nəzarəti tədbirləri nəticəsində müvafiq qərar qəbul edilməsi müəyyən edilmişdir. Göstərilən hesablama qərarlarından (inzibati aktlardan) başqa hər hansı digər fərqli formada vergilərin hesablanması qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır.

49. Beləliklə, vergi öhdəliyi yaradan vergilərin hesablanması və ya yenidən hesablanması üçün inzibati aktların qəbul edilməsi tələb olunur. Belə inzibati aktlar vergi öhdəliyinin yaranmasının hüquqi əsasını təşkil edirlər və müvafiq olaraq şəxsi hesab vərəqəsində onlara uyğun hesablama əməliyyatları aparılır.

50. Faktiki xarakterli hərəkətlər hər hansı konkret inzibati aktın icrasını təmin etmək üçün edilə biləcəyi kimi, həm də normativ-hüquqi aktla inzibati orqanın üzərinə qoyulmuş vəzifələrin icrasını təmin etmək üçün də edilə bilər. Normativ-hüquqi aktdan irəli gələn faktiki xarakterli hərəkətlərə münasibətdə isə diqqət edilməli olan məqam ondan ibarətdir ki, bu halda, normativ-hüquqi aktın konkret vəzifə müəyyən edən müddəasının icrasının təmin edilməsi üçün əlavə olaraq inzibati aktın qəbul edilməsi tələb olunur, yoxsa yox? Bu suala cavabın müəyyənləşdirilməsi isə normativ-hüquqi aktın vəzifə müəyyən edən normasının təhlilindən asılıdır. Belə təhlildən asılı olaraq bəzən belə bir inzibati aktın qəbul edilməsi qaçılmaz ola bilər, bəzən isə normativ-hüquqi aktın konkret vəzifə müəyyən edən norması aydın olduğundan və icrasının təmin edilməsi üçün əlavə inzibati aktın qəbul edilməsi tələb olunmadığından normaya istinadla birbaşa faktiki xarakterli hərəkətlər həyata keçirilə bilər.

51. Kollegiya hesab edir ki, "Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 01 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında" 30 dekabr 2016-cı il tarixli, 474-VQ sayılı Azərbaycan Respublikası Qanununun normalarının təhlili belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, həmin Qanunun vergi orqanı üçün vəzifə müəyyən edən norması kifayət qədər aydın olmuş, icrasının həyata keçirilməsi üçün əlavə inzibati aktların qəbul edilməsinə lüzum olmamışdır. Vergi orqanı həmin Qanunla müəyyən edilmiş vəzifəni özünün apardığı vergi-uçot sənədlərindəki məlumatları nəzərə almaqla icra etmək imkanına malik olmuşdur. Beləliklə, vergi orqanları sözügedən Qanunu faktiki xarakterli hərəkətlər etməklə icra etməli olmuşlar.

52. Kollegiya həmçinin hesab edir ki, "Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında" 30.12.2016-cı il tarixli 474-VQ nömrəli Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi üçün aparılan "dürüstləşmə" əməliyyatı "hesablama" əməliyyatı kimi qəbul edilə bilməz. Belə ki, həmin əməliyyatın məqsədi vergi öhdəliyi müəyyən etmək yox, qanundan irəli gələn vəzifənin düzgün icrasını təmin etməkdir.

53. Məsələyə qiymət verilməsi üçün bu qaydada aparılmış "dürüstləşmə" əməliyyatının mahiyyəti təhlil olunmalıdır. Bu zaman müəyyən edilməli olan əsas məsələ ondan ibarətdir ki, bu əməliyyat həqiqətən yol verilmiş hansısa proqram təminatındakı xətdən irəli gələn səhvin düzəldilməsi üçün edilmişdir, yoxsa texniki xətanın düzəldilməsi adı altında faktiki olaraq vergilərin hesablanması aparılmışdır? Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi vergi ödəyicisi üçün yeni vergi öhdəliyi müəyyən edən, eləcə də mövcud vergi öhdəliyinin həcmi dəyişdirən əməliyyatlar bu bərdə qəbul edilmiş qərara (inzibati akta) əsaslanmalıdırlar. Müvafiq olaraq belə inzibati aktlar mövcud deyillərsə, həmin əməliyyatların aparılması qanunsuz sayılmalıdır. Çünki vergilərin hesablanması əməliyyatı bu halda, qanunvericiliyin ziddinə olaraq hüquqi əsasla söykənməyən əməliyyatlar olmuşlar.

54. Bunun əksinə olaraq, əgər "dürüstləşmə" adı altında həyata keçirilən şəxsi hesab vəərəqəsindəki əməliyyatlar verginin hesablanması (yeni vergi öhdəliyi müəyyən edən, eləcə də mövcud vergi öhdəliyinin həcmi dəyişdirən əməliyyatlar) əməliyyatı kimi qəbul edilə bilməzsə, bu halda, həmin əməliyyatların aparılması üçün ayrıca inzibati aktın qəbul edilməsi tələb olunmur. Belə halların mövcudluğundan o halda söz edilə bilər ki, həyata keçirilən əməliyyat hər hansı qanunun və ya inzibati aktın icrasını təmin etməyə yönəlmiş olsun. Bu halın xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, qanunun və ya inzibati aktın icrasının həyata keçirilməsi faktiki xarakterli hərəkətlərin edilməsini tələb edir. Həmin faktiki xarakterli hərəkətlər qanunun və ya inzibati aktın tələb etdiyi məzmununda həyata keçirilməyibse (məsələn, silinməli olan faizlərin məbləği düzgün silinməyibse və s.) inzibati orqan tərəfindən faktiki xarakterli hərəkətin düzgün həyata keçirilməməsi vəziyyəti yaranmış olur. Bu halda isə inzibati orqanın əsas vəzifəsi qanunu və ya inzibati aktı onun məzmununa uyğun həyata keçirmək olduğundan, o, bunun üçün düzgün icranı təmin etməyə yönəlmiş əlavə faktiki xarakterli hərəkətlər etməlidir. Belə faktiki xarakterli hərəkətləri etmək üçün isə inzibati aktın qəbul edilməsinə ehtiyac yoxdur. Çünki qanunun və ya inzibati aktın icrası ilə bağlı ilkin olaraq icranın təmin edilməsinə dair ayrıca inzibati aktın qəbul edilməsi tələb olunmadığından, düzgün icranı təmin etmək üçün əlavə inzibati aktın qəbulu da müvafiq olaraq tələb olunmamalıdır.

55. "Dürüstləşmə" əməliyyatının aparılmasının hüquqi əsasına gəldikdə, qeyd olunmalıdır ki, belə adda əməliyyat vergi qanunvericiliyində birbaşa tənzimlənməmişdir. Bununla belə, nəzərə alınmalıdır ki, vergi orqanlarının vergilərin və digər məcburi ödənişlərin

ödənilməsini təmin etməyə yönəlmiş hərəkətlərinin bitkin siyahısını qanunvericilikdə təsbit etmək obyektiv səbəblərə görə həmişə mümkün olmaya bilər. Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi ictimai münasibətlərin inkişafı və dəyişkənliyi nöqtəyi-nəzərindən, şəxs-dövlət münasibətləri müstəvisində baş verəcək bütün halların öncədən görülməsinin və tənzimlənməsinin mümkünsüz olması səbəbindən, yeni ortaya çıxmış bir vəziyyətdə inzibati orqanların hərəkət qaydalarının müəyyən edilməsi həmin inzibati orqanların səlahiyyətindədir ki, bu zaman onların «hərəkət zolağını» hüquqi dövlətin ümumi prinsipləri müəyyən edir. Bu mənada, vergi orqanı tərəfindən həyata keçirilən bu əməliyyata qiymət verilərkən onun qanunvericilikdə birbaşa təsbit edilib-edilməmiş olmasından daha çox, həmin əməliyyatın mahiyyəti və məqsədi nəzərə alınmalıdır. Kollegiya bu mövqeyinə uyğun olaraq hesab edir ki, vergi orqanının “dürüstləşmə” əməliyyatı adı altında vergi ödəyicisi üçün əlavə (yeni) vergi öhdəliyi yaratmadan, uçot sənədlərindəki dürüstlüyü təmin etmək məqsədi ilə, əslində həmin məqamədək yaranmış və faktiki mövcud olan (hər hansı hüquqi əsasla görə aradan qalxmayan, xitam verilməyən) vergi öhdəliyinə dair məlumatı şəxsi hesab vərəqəsində əks etdirməkdə ifadə edilən faktiki xarakterli hərəkəti verginin hesablanması (yeni, əlavə vergi öhdəliyinin yaranması) kimi qiymətləndirilməli deyil.

56. Qeyd edilənlərin hazırkı işin hallarına tətbiq edildikdə müəyyən edilir ki, “Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 01 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 30 dekabr 2016-cı il tarixli, 474-VQ sayılı Qanununa əsasən vergi orqanları hesablanmış faizlər üzrə vergi ödəyicilərinin şəxsi hesab vərəqələrində 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan borclarını silməli idilər. Bu Qanun vergi orqanları üçün həyata keçirilməli olan dəqiq və konkret vəzifələr müəyyən etmişdir. Həmin vəzifə özünün mahiyyətinə görə qanundan irəli gəlirdi və onun icrası üçün vergi orqanı tərəfindən ayrıca hər bir vergi ödəyicisinə münasibətdə inzibati akt qəbul olunması tələb olunmurdu. Qanundan irəli gələn bu vəzifənin icrasını vergi orqanları faktiki xarakterli hərəkətlər yerinə yetirməklə təmin etməli idilər. Odur ki, bu Qanunun icrası üçün faktiki xarakterli hərəkətlər edilməsi tələb olunduğundan vergi orqanları onun düzgün icrasının təmin edilməsi üçün inzibati akt qəbul etmədən şəxsi hesab vərəqələrində əməliyyatlar apara bilərlər. Bundan başqa, istinad olunan Qanunun tətbiqi vergi orqanları üçün hüquqi yox, faktiki nəticələr əldə etmək vəzifəsi müəyyən edir. Həm də buna görə, sözügedən Qanunun icrası vergi orqanından inzibati aktın qəbul edilməsini yox, faktiki xarakterli hərəkətlərin edilməsini tələb edir.

57. Vergi ödəyiciləri isə öz növbəsində, qanunun düzgün icra olunmadığını, yaxud həmin qanunun icrasına yönəlmiş digər əməliyyatların qanunsuz olduğunu məhkəmə qaydasında mübahisələndirmək imkanına malikdirlər.

58. Nəzərə alınsa ki, “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsinə əsasən, bu Qanunun müddəaları inzibati orqanların fiziki və ya hüquqi şəxslərə münasibətdə faktiki xarakterli digər fəaliyyətinə (hərəkətlərinə) də şamil olunur, deməli maraqlı şəxs inzibati orqan tərəfindən aparılmış düzəlişin ləğv edilməsini həmin orqandan tələb edə bilər. Onun tələbi təmin olunmadıqda isə, həmin inzibati orqana qarşı öhdəliyin icrası haqqında iddia qaldıra, cavabdehin üzərinə inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan müəyyən hərəkətlərin edilməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb edə bilər.

59. Hazırkı işdə, iddiaçı cavabdehin faktiki xarakterli hərəkətinin (fəaliyyətinin) onun hüquqlarına müdaxilə etdiyini və bunun üçün hüquqi əsas olmadığını bəyan edərək, həmin hərəkətin (fəaliyyətin) şəxsi hesab vərəqəsində ifadə olunan nəticəsinin ləğv edilməsini tələb

edir. Bu tələbin əsasları isə, hazırkı inzibati məhkəmə icraatı qaydasında, həm formal-hüquqi, həm də maddi-hüquqi baxımdan yoxlanılmalıdır.

Nəticə

60. Hər hansı normativ-hüquqi aktın və ya inzibati aktın tətbiqi ilə əlaqədar vergi ödəyicilərinin şəxsi hesab vərəqələrində vergi orqanı tərəfindən vergilərin hesablanması ilə əlaqəli olmayan əməliyyatların (o cümlədən, yol verilmiş texniki səhvlərlə bağlı düzətləşmə adı altında edildiyi bildirilən düzəlişlərin) edilməsi üçün yazılı inzibati aktın qəbul olunması tələb olunmur.

61. Hər hansı normativ-hüquqi aktın və ya inzibati aktın tətbiqi zamanı həmin aktların müddəaları bunu tələb etdikdə, eləcə də belə bir tələb olmadıqda həmin aktların tətbiqi ilə əlaqələndirilsə də, faktiki olaraq onların icrası ilə bağlı olmayan və mahiyyətə vergi ödəyicilərinin şəxsi hesab vərəqələrində vergi orqanı tərəfindən vergilərin hesablanmasına yönələn əməliyyatların həyata keçirilməsi üçün müvafiq yazılı inzibati aktın qəbul edilməsi tələb olunur.

62. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən və İPM-in 98-1-ci maddəsini rəhbər tutaraq Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası

QƏRARA ALDI:

1. "Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 30 dekabr tarixli 474VQ №-li Qanununun tətbiqi ilə bağlı vergi ödəyicilərinin şəxsi hesab vərəqələrində vergi orqanı tərəfindən vergilərin hesablanması ilə əlaqəli olmayan əməliyyatların (o cümlədən, yol verilmiş texniki səhvlərlə bağlı düzətləşmə adı altında edildiyi bildirilən düzəlişlərin) edilməsi üçün ayrıca yazılı inzibati aktın qəbul olunması tələb olunmur.

2. Qərardad dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

Sədrlik edən

Xəqani Məmmədov

Hakimlər

Nigar Rəsulbəyova

Zakir Quliyev

Rahib Nəbizadə

İlqar Hüseynov

İspəndiyar Şəfiyev

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası
Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası**

Q Ə R A R D A D

(№ 03/2020)

**«Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun
32.1-1-ci maddəsinin tətbiqinə dair**

Bakı şəhəri

08 oktyabr 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası

Məmmədov Xəqani Səyyad oğlunun sədrliyi ilə,
Rəsulbəyova Nigar İmran qızı,
Quliyev Zakir Müslüm oğlu,
Bədəlov Kəmaləddin Nurəddin oğlu,
Hüseynov İlqar Kamil oğlu,
Nəbizadə Rahib Sahib oğlu,
Şəfiyev İspəndiyar Əsəd oğlundan ibarət tərkibdə,
Qafarzadə Ləman İsbəndiyar qızının katibliyi ilə,

İddiaçı Hacıyev Rövşən Əli oğlunun cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Xüsusi Şərtlərlə Təyinat İdarəsinə qarşı “pensiyanın yenidən hesablanması” tələbinə dair iş üzrə mübahisəli hüquqi məsələyə dair hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məsələsinə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərardadı qəbul etdi.

I. Mübahisəli hüquqi məsələnin məzmunu

1. İddiaçı Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin 31.06.1992-ci il tarixli 1578 sayılı əmri ilə xidmətə qəbul olunmuş, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin 12.02.2004-cü il tarixli 349 sayılı əmri ilə daxili işlər orqanları sıralarından xaric olunmuşdur.

2. İddiaçının müraciətləri nəticəsində Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən xidmət illəri yenidən hesablanmış və onun barəsində pensiya təyin olunması məqsədilə müvafiq məlumat vəərəqəsi tərtib olunmuşdur.

3. Bundan sonra iddiaçı barəsində tərtib olunmuş məlumat vəərəqəsinə əsasən cavabdeh tərəfindən 20 il 1 ay 2 gün xidmət illərinə görə 01.05.2018-ci il tarixdən yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmiş və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinə istinad edilməklə ona əvvəlki 3 il daxil edilməklə ödənilməmiş pensiya hesablanmışdır.

4. İddiaçı bildirir ki, ona DİO sıralarından xaric olunduğu müddət olan 12 fevral 2004-cü il tarixdən 01 may 2018-ci ilədək, yəni, əmək pensiyası təyin edildiyi gündə 14 il 3 ay pensiya hesablanmalı olduğu halda, cəmi əvvəlki 3 il üçün pensiya hesablanmışdır. Bununla da, ödənilməli olan 11 il 3 aylıq pensiya ödənilməmiş, nəticədə isə konstitusion hüququ olan sosial təminat hüququ pozulmuşdur.

5. Kassasiya icraatı zamanı mübahisəli hüquqi məsələyə dair kassasiya instansiyası məhkəməsinin əvvəlki qərarlarında müəyyən etdiyi hüquqi mövqedən fərqli yanaşma tətbiq edilməli müəyyən olduğundan hazırkı işə baxan məhkəmə tərkibi hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədrinə təqdimatla müraciət etmişdir.

6. Təqdimatın dəlillərinə görə, hazırkı işin halları ilə oxşarlıq təşkil edən mübahisələrlə bağlı əvvəllər Ali Məhkəmənin icraatında olmuş işlərdə Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasının hüquqi mövqeyi ondan ibarət olmuşdur ki, 01.07.2017-ci il tarixədək pensiya hüququ yaranmış şəxslərin barəsində «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsi (əmək pensiyaları onu almaq hüququ yarandığı gündən, lakin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla və müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu üç il üçün ödənilməklə, bu maddədə müəyyən edilmiş müddətlərə təyin edilir) tətbiq edilməməlidir. Hazırkı işə baxan məhkəmə tərkibi isə hesab etmişdir ki, bu işdə mübahisəli hüquqi məsələyə dair kassasiya instansiyası məhkəməsinin əvvəlki qərarlarında müəyyən etdiyi hüquqi mövqedən fərqli yanaşma tətbiq edilməli, Ali Məhkəmə mübahisəli məsələyə münasibətdə özünün yanaşmasını və hüquqi mövqeyini dəyişməlidir. Belə ki, sosial və iqtisadi məsələlərin tənzimlənməsində dövlətin daha geniş mülahizə

sərbəstliyinə malik olduğu qəbul edilməli, 01.07.2017-ci il tarixdən qüvvəyə minən qanunvericilikdəki əlavə və dəyişikliklərin məqsədi nəzərə alınmalı, pensiya sistemində gətirilən yeniliklərin əmək pensiyası alan şəxsləri ümumən əlverişsiz vəziyyətlə qoyub-qoymadığı, yəni dövlət büdcəsinin sabitliyinin və uzun müddətli maliyyə dayanıqlılığının qorunmasından ibarət ictimai maraqla şəxsin mülkiyyət hüququ arasındakı ədalətli balansın təmin edilib-edilmədiyi təhlil olunmalıdır.

7. Odur ki, mübahisəli hüquqi məsələyə dair hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra - İPM) 98-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hüquqi mexanizmdən istifadə olunmasına qərar verilmişdir.

8. Ali Məhkəmə müzakirəyə çıxarılmış mübahisəli hüquqi məsələni ictimaiyyətin diqqətinə çatdıraraq maraqlı şəxsləri və təşkilatları yazılı formada əsaslandırılmış hüquqi rəylərini (*amicus curiae* rəyi) Ali Məhkəməyə təqdim etməklə müzakirələrdə iştiraka dəvət etmiş, bununla bağlı rəylər məhkəməyə təqdim olunmuşdur.

II. Sosial təminat hüququ, onun milli qanunvericilikdə və beynəlxalq hüquqda tənzimlənməsi, Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sistemində həyata keçirilən islahatlar

a) sosial təminat hüququ insan hüquqlarından biri kimi

9. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsinin I hissəsinə əsasən insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir.

10. Konstitusiyanın 16-cı maddəsinin I hissəsinə görə Azərbaycan dövləti xalqın və hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsi qayğısına qalır.

11. Konstitusiyanın 38-ci maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, hər kəsin sosial təminat hüququ vardır. Hər kəs qanunla müəyyən edilmiş yaş həddinə çatdıqda, xəstəliyinə, əlilliyinə, ailə başçısını itirdiyinə, əmək qabiliyyətini itirdiyinə, işsizliyə görə və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallarda sosial təminat hüququna malikdir (maddənin I və III hissələri).

12. «İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə»nin 22-ci maddəsində qeyd olunur ki, hər bir insanın cəmiyyətin bir üzvü kimi, sosial təminat, milli səylər və beynəlxalq əməkdaşlıq əsasında, hər bir ölkənin strukturuna və ehtiyatlarına müvafiq olaraq, ləyaqətinin qorunması, şəxsiyyətinin azad inkişafı üçün zəruri olan iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlarını həyata keçirmək hüququ var.

13. «İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında» Beynəlxalq Paktın 9-cu maddəsində, hər bir insanın, ictimai sığorta da daxil olmaqla, sosial təminat hüququ təsbit olunmuşdur. Həmin sənədin 4-cü maddəsinə əsasən bu Paktda iştirak edən dövlətlər etiraf edirlər ki, həmin hüquqlardan istifadə olunmasını bu Pakta müvafiq olaraq təmin edən bu və ya digər dövlət həmin hüquqlara yalnız qanunla müəyyən edilən və bu hüquqların təbiətinə uyğun olduğu qədər, həm də demokratik cəmiyyətdə ümumi rifaha yardım göstərmək məqsədilə məhdudiyətlər qoya bilər.

14. Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və beynəlxalq-hüquqi aktlar sosial təminat hüququnu əsas insan və vətəndaş hüquqlarından biri kimi təsbit edir. Sosial təminat hüququ qanunla müəyyən edilmiş hallarda və hədlərdə pensiya almaq hüququnu da ehtiva edir. Pensiya hüququ sosial təminatın tərkib hissəsi və onun qanunla müəyyən olunmuş ən mühüm formasıdır.

b) milli qanunvericiliyə retrospektiv baxış

15. Pensiya təminatı sisteminin formalaşdırılması və fəaliyyəti dövlətin həyata keçirdiyi sosial müdafiə siyasətinin – sosial dövlətin ən mühüm və əsas istiqamətlərindən biridir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə bərpa etdiyi ilk illərdə ölkə iqtisadiyyatının zəif inkişafı, maliyyə vəsaitlərinin çatışmazlığı səbəbindən pensiya təminatı sistemində çətinliklər yaranmış, sovet dönməindən qalmış sosial sığortaya əsaslanmayan pensiya təminatı sisteminin bazar iqtisadiyyatı ilə ciddi uyğunsuzluğu ölkə üçün əsas problem olmuşdur.

16. Ölkə həyatının bütün sahələrində olduğu kimi sosial təminat sferasında da köklü islahatlar həyata keçirilmiş, pensiya təminatı üzrə aparılan islahatlar nəticəsində sosial sığorta, fərdi uçot və pensiya təminatı sahəsindəki funksiyaların bir-birini tamamladığı vahid dövlət pensiya təminatı sistemi formalaşdırılmışdır. Bununla yanaşı, uzunmüddətli dövr üçün pensiyaçıların etibarlı sosial müdafiəsinə nail olmaq məqsədi ilə pensiya təminatı sisteminin maliyyə dayanıqlılığının möhkəmləndirilməsinə və sığorta prinsiplərinin daha da dərinləşdirilməsinə hədəflənən islahatların davam etdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

17. Hazırkı qərardadla həll edilməli olan mübahisəli hüquqi məsələyə dair yanaşmanın formalaşdırılması baxımından əhəmiyyətli olacağı nəzərə alınmaqla, pensiyaların əvvəlki dövrlər üzrə təyin edilməsi və keçmiş dövr üçün alınmamış pensiyaların ödənilməsi müddətlərinə dair qüvvədən düşmüş və hazırda qüvvədə olan qanunvericiliyin normalarına tarixi rakursdan diqqət yetirilməsi faydalı olacaqdır.

“SSRİ-də vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” 1990-cı il 15 may tarixli Qanun

18. Qanun SSRİ Konstitusiyasına uyğun olaraq bütün əmək qabiliyyətli olmayan vətəndaşların əmək və sosial pensiyalar verilməsi vasitəsilə maddi təminatına, pensiyaçıların sosial müdafiəsinə, o cümlədən yaşayış dəyəri və iqtisadiyyatın effektivliyi artıqca mütəmadi olaraq pensiyaların məbləğlərinə yenidən baxılmasına təminat vermişdir.

19. Həmin Qanunun 111-ci maddəsi keçmiş müddət üçün pensiyaların ödənilməsi məsələsini tənzimləmişdir. Həmin normaya görə hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış pensiya məbləği pensiya alınması üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödənilir. Pensiyanı təyin edən və ya ödəyən orqanın təqsiri üzündən vaxtında alınmamış pensiyanın məbləği heç bir müddət məhdudiyəti qoyulmadan bütün keçmiş dövr üçün ödənilir.

“Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” 1992-ci il 23 sentyabr tarixli Qanun

20. SSRİ-nin süqutu ilə dövlət müstəqilliyini bərpa edən ölkəmizdə vətəndaşların əmək pensiyası hüquqlarının yaranmasının əsaslarını, bu hüquqların həyata keçirilməsi qaydalarını və əmək pensiyası təminatı sistemini müəyyən edən əsas qanunvericilik aktı 1992-ci il 23 sentyabr tarixli “Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” Qanun olmuşdur. Həmin Qanun vətəndaşlar qocaldıqda, əmək qabiliyyətini tamamilə və ya qismən itirdikdə, habelə ailə başçısını itirdikdə onların Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında təsbit olunmuş maddi təminat hüququna zəmanət verməklə, vahid dövlət pensiya sistemini müəyyən etməyi qarşısına məqsəd qoymuşdu. Sözügedən Qanunun müddəalarında dövlət pensiyasının növləri, iş stajının hesablanma qaydaları, pensiyaların təyin edilməsi, pensiyaların hesablanması və yenidən hesablanması, o cümlədən ödənilməsinə dair müddəalar öz əksini tapmışdır.

21. “Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” Qanunun 98-100-cü maddələrinin müddəalarına görə pensiyalar şəxsin müraciət etdiyi gündən təyin edilirdi. Bununla belə, qanunda pensiyanın şəxsin müraciət etdiyi gündən əvvəlki dövrdən təyin edilməsinə

imkan verən istisna hallar da nəzərdə tutulmuşdu. Həmin hallar isə aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

- yaşa və əlilliyə görə pensiyalar, pensiya yaşının çatdığı və ya əlilliyin müəyyən olduğu gündən ən gec 3 ay müddətində pensiya üçün müraciət edildikdə pensiya yaşının çatdığı gündən və ya müvafiq surətdə həkim-əmək ekspert komissiyası tərəfindən əlilliyin müəyyən olduğu gündən;

- müddətli xidmət hərbi qulluqçularına əlilliyə görə pensiyalar onların qospitaldan çıxdıqları gündən, lakin hərbi xidmətdən buraxıldıqları gündən tez olmayaraq bu şərtlə təyin edilir ki, qospitaldan çıxdıqları gündən ən gec 3 ay keçənədək həkim-əmək ekspert komissiyası tərəfindən onların əlilliyi müəyyən edilsin və onlar pensiya almaq üçün müraciət etsinlər;

- ailə başçısı itirildikdə pensiyalar pensiya almaq hüququnun yarandığı gündən tez olmamaq şərti ilə pensiya üçün müraciətdən əvvəlki 12 aydan çox olmayan müddət üçün təyin edilir.

22. Təyin olunmuş pensiyaların yenidən hesablanması müddətləri ilə bağlı məsələlər isə belə tənzimlənmişdir:

- pensiyanın artırılması hüququ yarandıqda, ərizə bütün lazımi sənədlərlə birlikdə ayın 15-dək verilmişdirsə - müraciət edilən ayın 1-dən, ayın 15-dən gec təqdim edilmişdirsə - növbəti ayın 1-dən;

- pensiyanın azaldılmasına səbəb olduqda - bu səbəbin baş verdiyi aydan sonrakı ayın 1-dən;

- bir pensiyadan başqa pensiyaya keçirilmə lazımi əlavə sənədlər təqdim edilməklə müvafiq ərizənin verildiyi gündən.

23. Sözügedən Qanunda keçmiş müddət üçün pensiyaların ödənilməsi məsələsi ayrıca normada təsbit edilmişdi. Belə ki, Qanunun 106-cı maddəsindəki tənzimləməyə əsasən hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış pensiya məbləği bunun üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödənilirdi. Pensiyanı təyin edən və ya ödəyən orqanın təqsiri üzündən vaxtında alınmamış pensiyanın məbləği heç bir müddət məhdudluğu qoyulmadan bütün dövr üçün ödənilirdi.

24. Qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin 22 may 2001-ci il tarixli qərarı ilə «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 106-cı maddəsinin birinci hissəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25 və 38-ci maddələrinə uyğun olmadığına görə qüvvədən düşmüş hesab edilmiş, həmçinin bu qərarın qüvvəyə mindiyi gündən sonra yaranan hüquq münasibətlərinə şamil olunacağı qərara alınmışdır.

25. Konstitusiyası Məhkəməsi həmin qərarla özünün hüquqi mövqeyini belə ifadə etmişdir: "...Hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış pensiya məbləğinin bunun üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödənilməsinə nəzərdə tutulan «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Qanunun 106-cı maddəsinin birinci hissəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 38-ci maddəsinin III hissəsində təsbit olunan vətəndaşların sosial təminat hüququnu məhdudlaşdırır.

...Hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış pensiya məbləği bunun üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödənilməsinin nəzərdə tutulması pensiyaçının himayəsində olan şəxslərin də hüquqlarını məhdudlaşdırmaqla, onları yaşamaq üçün vacib olan pensiya təminatından məhrum edir, bütün digər kateqoriyalı pensiyaçıların himayəsində olan şəxslərlə qeyri-bərabər vəziyyətə salır. Bu da Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsində təsbit edilmiş bərabərlik hüququnun pozulmasına səbəb olur."

26. Beləliklə, «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununda təsbit edilmiş hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış

pensiya məbləğinin bunun üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödənilməsinə nəzərdə tutan müddə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin 22 may 2001-ci il tarixli qərarından sonra hüquqi qüvvəsinə itirmişdir.

27. "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi barədə" 06 mart 2007-ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Qanun qüvvədən düşmüşdür.

"Hərbi qulluqçuların pensiya təminatı haqqında" 1992-ci il 23 aprel tarixli Qanun

28. Bu Qanun Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının zabit heyəti, gizirləri, miçmanları və müddətindən artıq xidmət hərbi qulluqçuları, habelə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının sırası və rəis heyəti, onların ailələri üçün Azərbaycan Respublikasının ərazisində vahid dövlət pensiyaları sisteminin müəyyən edilməsi ilə bağlı münasibətləri tənzimləmişdir.

29. Həmin Qanunun 45-ci maddəsinə əsasən, bu Qanuna uyğun olaraq pensiyalar hərbi qulluqçulara - xidmətdən buraxıldığı gündən, lakin onlara sonuncu dəfə təminat xərcliyinin ödəndiyi gündən tez olmayaraq, həmin hərbi qulluqçuların ailələrinə və onların sırasından olan pensiyaçıların ailələrinə isə - ailə başçısının vəfat etdiyi gündən, lakin ona sonuncu dəfə təminat xərcliyinin və ya pensiyanın ödəndiyi gündən tez olmayaraq təyin edilir, onlara daha gec müddətlərdə pensiya təyin edildiyi aşağıdakı hallar istisna olunur:

- xidmətdən buraxıldıqdan sonra 3 ay ərzində, yaxud xidmətdən buraxıldıqdan sonra bədbəxt hadisə və ya xəstəlik nəticəsində əlil olmuş həmin hərbi qulluqçulara - əlilliyin müəyyən edildiyi gündən;

- həmin hərbi qulluqçuların və onların sırasından olan pensiyaçıların ailə başçısını itirməyə görə pensiya hüququ əldə etmiş ailə üzvlərinə - pensiya almaq hüququnun yarandığı gündən, yaşayış üçün vəsait mənbəyini itirdiklərinə görə pensiya almaq hüququ əldə etmiş valideynlərə və ər-arvada - pensiya almaq üçün müraciət edildiyi gündən.

Vaxtında müraciət edilmədikdə keçmiş müddət üçün pensiya həmin pensiyanı almaq hüququnun yarandığı gündən, lakin pensiya üçün müraciət edildiyi gündən ən çoxu 12 ay əvvəl təyin edilir.

30. Həmin Qanunun 46-cı maddəsinə əsasən, hərbi qulluqçulara və onların ailələrinə təyin edilmiş pensiyaların məbləğinin dəyişməsinə səbəb olan vəziyyət yarandıqda belə vəziyyətin yarandığı aydan sonrakı ayın 1-dən bu pensiyalar yenidən hesablanır, həm də pensiyaçı pensiyasının artırılması hüququnu əldə edibse, keçmiş müddət üçün pensiya fərqi ən çoxu 12 ay üçün ödənməlidir.

31. Həmin Qanunun 49-cu maddəsində keçmiş müddət üçün pensiyaların ödənməsi məsələsi tənzimlənmişdi. Həmin normaya əsasən, hərbi qulluqçulara və onların ailə üzvlərinə hesablanmış və onlar tərəfindən vaxtında tələb edilməmiş pensiya məbləğləri pensiyanı almaqdan ötrü müraciət edildiyi gündən əvvəlki 3 ildən çox olmayan müddət üçün ödənilir. Pensiya təyin edən orqanların təqsiri üzündən pensiyaçının vaxtında almadığı pensiya məbləğləri keçmiş müddət üçün heç bir məhdudiyət qoyulmadan ödənilir.

32. "Hərbi qulluqçuların pensiya təminatı haqqında" Qanun "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2006-cı il 28 noyabr tarixli 184-IIIQD nömrəli Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi və bəzi

qanunvericilik aktlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi haqqında” 462-IIIQD sayılı, 2007-ci il 19 oktyabr tarixli Qanunla qüvvədən düşmüş hesab edilmişdir.

“Dövlət qulluqçularının pensiya təminatı haqqında” 2004-cü il 01 iyun tarixli Qanun

33. Bu Qanun dövlət qulluqçularının pensiya təminatının əsaslarını və qaydasını tənzimləməyə yönəlmişdir.

34. Həmin Qanunun 8.2-ci maddəsinə əsasən pensiya almaq hüququ olan şəxs müddət məhdudiyəti olmadan istənilən vaxt pensyanın təyin edilməsi üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına müraciət edə bilər.

35. Həmin Qanunun 9-cu maddəsinə görə pensiya müraciət olunan gündən ömürlük təyin edilir. Pensiya bu Qanunla nəzərdə tutulmuş və onun ödənişinin dayandırılmasına səbəb olan halların yarandığı gündə ödənilir.

36. Sözügedən Qanunda keçmiş müddət üçün pensiyaların ödənilməsi məsələsi ayrıca normada təsbit edilməmişdi. Lakin Qanunun 1-ci maddəsində qeyd olunmuşdur ki, dövlət qulluqçularının pensiya təminatı haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, "Dövlət qulluğu haqqında", "Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarından, prokurorluq, ədliyyə, milli təhlükəsizlik, sərhəd xidməti, daxili işlər, gömrük, vergi, xarici işlər, feldyeger rəhbəri orqanlarında və Azərbaycan Respublikasının Milli Bankında dövlət qulluğunda çalışan şəxslərin dövlət qulluğu keçməsi haqqında müvafiq qanunlardan, bu Qanundan və digər normativ hüquqi aktlardan ibarətdir.

37. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin 22 may 2001-ci il tarixli qərarı ilə «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun keçmiş müddət üçün pensiyaların ödənilməsi məsələsini tənzimləyən 106-cı maddəsinin birinci hissəsinin qüvvədən düşmüş hesab edildiyi nəzərə alındığında, belə qənaətə gəlmək olar ki, hesablanmış, lakin pensiyaçı tərəfindən vaxtında alınmamış pensiya məbləğinin bunun üçün müraciət edilən vaxtdan əvvəlki dövrün ən çoxu 3 ili üçün ödəniləcəyinə dair norma dövlət qulluqçularının pensiya təminatı sahəsində qüvvədə olmamışdır.

38. “Dövlət qulluqçularının pensiya təminatı haqqında” Qanun “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2006-cı il 28 noyabr tarixli, 184-IIIQD nömrəli Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi haqqında” 462-IIIQD sayılı 2007-ci il 19 oktyabr tarixli Qanunla qüvvədən düşmüş hesab edilmişdir.

“Əmək pensiyaları haqqında” 2006-cı il 07 fevral tarixli Qanun

39. 2006-cı il 01 yanvar tarixdən qüvvəyə minən və hazırda da qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Qanun Azərbaycan Respublikasında vətəndaşların əmək pensiyası hüquqlarının yaranmasının əsaslarını, bu hüquqların həyata keçirilməsi qaydalarını və əmək pensiyası təminatı sistemini müəyyən edən vahid normativ-hüquqi akt kimi çıxış edir.

40. Həmin Qanunun 31.1-ci maddəsinin ilkin redaksiyasına əsasən əmək pensiyası hüququ olan şəxslər əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən heç bir müddət məhdudiyəti olmadan istənilən vaxt əmək pensiyasının təyin olunması üçün müraciət edə bilərlər. Həmin maddəyə 2017-ci il 10 mart tarixli 543-VQD nömrəli Azərbaycan

Respublikasının Qanunu ilə (01.07.2017-ci il tarixdən qüvvəyə minmişdir) edilmiş dəyişikliyə əsasən maddədən “heç bir müddət məhdudluğu olmadan” sözləri çıxarılmışdır.

41. Həmin Qanunun 32.1-ci maddəsinin ilkin redaksiyasına əsasən yaşa görə əmək pensiyası, buna hüququ olan şəxsin müraciəti əsasında əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən ömürlük təyin edilir.

42. 2007-ci il 6 noyabr tarixli 474-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə 32.1-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir - yaşa görə əmək pensiyası, buna hüququ olan şəxsin müraciəti əsasında əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən, lakin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla ömürlük təyin edilir.

43. Həmin maddəyə 2017-ci il 10 mart tarixli 543-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə (01.07.2017-ci il tarixdən qüvvəyə minmişdir) edilmiş dəyişikliyə əsasən maddədən “əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən, lakin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla” sözləri çıxarılmışdır.

44. 2017-ci il 10 mart tarixli 543-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə (01.07.2017-ci il tarixdən qüvvəyə minmişdir) Qanuna yeni məzmununda 32.1-1-ci maddə əlavə edilmiş, 2018-ci il 30 noyabr tarixli 1362-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə isə 32.1-1-ci maddəyə yeni məzmununda ikinci cümlə əlavə edilmişdir.

45. Qanunun 32.1-1-ci maddəsinin hazırda qüvvədə olan redaksiyasına əsasən əmək pensiyaları onu almaq hüququ yarandığı gündən, lakin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla və müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu üç il üçün ödənilməklə, bu maddədə müəyyən edilmiş müddətlərə təyin edilir. Bu Qanuna uyğun olaraq ötən dövr üçün hesablanan pensiyanın ümumi məbləği ötən dövrdəki ayların sayına bölünərək aylıq pensiyanın üzərinə əlavə edilməklə ödənilir.

“2014-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sisteminin islahatı” Konsepsiyası

46. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 4 noyabr tarixli 827 nömrəli Sərəncamı ilə “2014-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sisteminin islahatı” Konsepsiyası təsdiq edilmişdir.

47. Həmin Konsepsiya ilə pensiya təminatı sistemi dövlətin həyata keçirdiyi sosial müdafiə siyasətinin ən mühüm və əsas istiqamətlərindən biri kimi qəbul olunmuş, ölkəmizdə həyata keçirilən islahatlar qeyd edilməklə bu sahədə beynəlxalq təcrübə və Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sisteminin mövcud vəziyyəti ətraflı təhlil olunmuşdur.

48. Konsepsiyada pensiya təminatı sistemində həllini gözləyən bir sıra problemlər aşağıdakı qaydada sadalanmışdır: pensiya təminatı sistemində hazırkı şərtlər daxilində uzunmüddətli dövr üzrə maliyyə dayanıqlılığının olmaması (3.4.1-ci bənd); əmək pensiyasının baza hissəsinin növbəti mərhələdə tətbiqinin islahat tələblərinə uyğun olmaması (3.4.2-ci bənd); sosial sığorta haqqı normativinin strukturunun təkmilləşdirilməsinin zəruriliyi (3.4.3-cü bənd); pensiya təminatı sisteminin yığım potensialını zəiflədən faktorlar (3.4.4-cü bənd) və pensiya təminatı sisteminin bir sıra göstəricilərinin tənzimlənməsində mövcud olan problemlər (3.4.5-ci bənd).

49. Pensiya təminatı sistemindəki islahatların əsas məqsədləri Konsepsiyada aşağıdakı kimi sadalanmışdır: pensiya təminatı sisteminin cari, ortamüddətli və uzunmüddətli dövr üzrə maliyyə dayanıqlılığına nail olunması (4.2.1-ci bənd) və pensiya təminatının vətəndaşların sosial müdafiəsini və layiqli həyat səviyyəsini təmin etməsi (4.2.2-ci bənd).

50. Pensiya təminatı sisteminin islahatının əsas vəzifələri aşağıdakılardan ibarət müəyyənləşdirilmişdir: pensiya təminatı sisteminin fəaliyyətində sığorta prinsiplərinin gücləndirilməsi və qazanılan pensiya hüquqları ilə toplanılan sığorta vəsaitləri arasında balanslaşdırma mexanizmlərinin formalaşdırılması (4.3.1-ci bənd); pensiya təminatı sistemində təyin olunan pensiya məbləğinin ödənilən sığorta haqqına mütənasibliyinin təmin edilməsi (4.3.2-ci bənd); pensiya təminatı sisteminin uzunmüddətli inkişafı üçün aktuar təhlillərə əsaslanan mexanizmlərin formalaşdırılması (4.3.3); sığorta prinsiplərinə uyğun olmayan ödəmələrin tənzimlənməsi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən bir sıra öhdəliklərin dövlət öhdəliyi kimi fərqləndirilməsi (4.3.4-cü bənd); əmək pensiyalarının könüllü yığım komponentinin real praktikada tətbiqi və qeyri-dövlət pensiya institutlarının formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi (4.3.5).

51. Konsepsiyanın həyata keçirilməsinin əsas istiqamətləri isə belə müəyyən olunmuşdur: pensiya təminatı sisteminin uzunmüddətli dövr üzrə maliyyə dayanıqlılığına nail olunması (5.1-ci bənd); əmək pensiyasının baza hissəsinin restrukturizasiyası (5.2-ci bənd); sığorta haqqı normativinin strukturunun təkmilləşdirilməsi (5.3-cü bənd); pensiya sisteminin ödəmə potensialının gücləndirilməsi (5.4-cü bənd); sığorta prinsiplərinə uyğun olmayan, yəni güzəştli və xüsusi şərtlərlə, habelə erkən pensiyaya çıxma hallarında pensiya məbləği ilə ödənilən sığorta haqqı arasında mütənasibliyin təmin edilməsi (5.5-ci bənd); pensiya təminatı sisteminin uzunmüddətli inkişafı üçün aktuar təhlillərə əsaslanan mexanizmlərin formalaşdırılması (5.6-cı bənd) və əmək pensiyalarının könüllü yığım komponentinin fəallaşdırılması və qeyri-dövlət pensiya institutlarının inkişaf etdirilməsi (5.7-ci bənd).

52. Nəhayət, Konspepsiya nəzərdə tutulan tədbirlərin icrasının pensiya təminatı sistemində aşağıdakı nəticələrə nail olmağa imkan verəcəyi göstərilmişdir: təyin olunan pensiya məbləği ilə ödənilən sığorta haqqının məbləği uyğunluq təşkil edəcəkdir (6.1.1-ci bənd); pensiya təminatı sisteminin yığım potensialı güclənəcəkdir (6.1.2-ci bənd); pensiya təminatı sistemi ilə bağlı qanunvericilikdə sığortaya dair prinsiplər təkmilləşdiriləcəkdir (6.1.3-cü bənd); sosial sığorta haqqı normativinin strukturu təkmilləşdiriləcəkdir (6.1.4-cü bənd); məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsindən yayınanların sayı azalacaqdır (6.1.5-ci bənd); pensiya təminatı sisteminin uzunmüddətli inkişafı üçün aktuar təhlillərə əsaslanan mexanizmlər formalaşdırılacaqdır (6.1.6-cı bənd) və pensiya təminatı sisteminin uzunmüddətli dövr üzrə maliyyə dayanıqlılığına nail olunacaqdır (6.1.7-ci bənd).

“Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş 2017-ci il 01 iyul tarixdən qüvvədə olan əlavə və dəyişikliklər

53. Yuxarıda qeyd olunan Konsepsiya ilə müəyyənləşdirilmiş hədəflərə nail olmaq və pensiya təminatı sisteminin səmərəliliyini təmin etmək üçün “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna 2017-ci il 01 iyul tarixdən qüvvəyə minən köklü əlavə və dəyişikliklər edilmişdir.

54. Bu əlavə və dəyişikliklərin hazırkı qərardadla bağlı baxılan məsələyə aid hissəsinə münasibətdə qeyd edilməlidir ki, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 01.07.2017-ci il tarixə qədər qüvvədə olan müddələrinin təhlilindən aydın olur ki, keçmiş dövr üçün alınmamış pensiya məbləğinin ödənilməsində müddət məhdudiyəti tətbiq edilmədiyi halda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla), 01.07.2017-ci il tarixdən sonra keçmiş dövr üçün alınmamış pensiya məbləğinin ödənilməsi müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu 3 (üç) illə məhdudlaşdırılmışdır.

55. Bu əlavə və dəyişikliklərin parlamentdə müzakirəsi zamanı qanun layihəsini təqdim edən hökuməti təmsil edən nümayəndə onu aşağıdakı qaydada əsaslandırmışdır (Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin 2017-ci il 10 mart tarixli iclasının stenoqramı, <https://meclis.gov.az/?/az/stenoqram/434>):

“Pensiya sisteminin təkmilləşdirilməsi daim davam edən bir proses olmaqla hər zaman qarşısına 4 əsas vəzifə qoymuşdur. Birinci, sistemin əhatə etdiyi əhali qruplarının etibarlı sosial müdafiəsinin təmin olunması, ikinci, sistemin uzunmüddətli maliyyə dayanıqlığının təmin edilməsi, növbəti, sistemdə pensiya təminatı zamanı ədalətlik prinsipinin gözlənilməsi və sistemin gəlir xərcləri arasında davamlı tarazlığa nail olunması. Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsində qarşıya çıxan problemlər də, bilirsiniz, zaman-zaman dəyişir. Qlobal iqtisadi böhranın davam etməsi, demoqrafik yaşlanma prosesi, bunların pensiya sistemi üçün yaratdığı fəsadlar, yəni gəlirlərin düşməsi, demoqrafik yükün azalması və sair. Qeyd etdiyim bu cəhətlər Azərbaycanın da pensiya sistemində islahatların aparılmasını zəruri edirdi. Bunu nəzərə alaraq 2012-ci ilin 29 noyabrında Azərbaycan Prezidenti Pensiya təminatı sisteminin islahatı konsepsiyası layihəsinin hazırlanması haqqında sərəncam verdi və 2014-cü il noyabrın 4-də bu konsepsiyayı təsdiq etdi. Həmin konsepsiya üzrə pensiya sistemində sosial sığorta ilə əlaqəli olmayan öhdəliklər aradan qaldırılmalı, pensiya hüquqları yalnız adekvat sığorta təminatı əsasında formalaşmalı, sistemin maliyyə yükü buna uyğun optimallaşdırılmalı idi. Məhz bu əsas tezislər nəzərə alınmaqla təqribən iki ilə yaxın müddət ərzində müxtəlif dövlət orqanları və sosial tərəfdaşlarla birlikdə mövcud qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna müvafiq dəyişikliklərin hazırlanması üzərində iş aparıldı. Həmin dəyişiklikləri özündə ehtiva edən qanun layihəsində 98 maddə yer alır ki, bunlar üzrə dəyişiklikləri texniki baxımdan aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar. 3 maddə qanuna yeni müddələrin əlavə edilməsini nəzərdə tutur. 75 maddə mövcud maddələrə əlavə və dəyişikliklərin edilməsini, 20 maddə isə mövcud qanunvericilikdə bəzi müddələrin ləğvini nəzərdə tutur.

...Beynəlxalq təcrübədə pensiya sistemlərinin uzun müddətli maliyyə dayanıqlığını təmin edən inkişaf perspektivlərinin düzgün müəyyənəşdirilməsi baxımından demoqrafik bloka aid göstəricilər, bilirsiniz ki, mühüm rol oynayır. Hazırda əksər ölkələrdə sosial-iqtisadi sistemin bütün həlqələrinin demoqrafik yaşlanma ənənəsinə uyğunlaşdırılması məqsədi ilə kompleks tədbirlər, o cümlədən pensiya sisteminin sığorta təminatının gücləndirilməsi məqsədi ilə pensiya yaşının artırılması tədbirləri görülür.

...Hazırda ölkəmizdə bir pensiyaçıya 2,56 nəfər sığorta olunan və yaxud hər 100 nəfər sığorta olunana 39 pensiyaçı düşür. Lakin sığorta olunanların yalnız 1,5 milyon nəfəri muzzla işləyənlərdir və onlar üzrə ödənilən sığorta haqlarının məbləği 2016-cı ildə fonda daxil olmuş bütün sığorta haqları məbləğinin 97,2 faizini təşkil etmişdir. Bu əsasda pensiya sisteminin real demoqrafik yükü 100 pensiyaçıya 115 muzzla işləyən və ya hər 100 muzzla işləyəne 87 pensiyaçı səviyyəsindədir. Digər tərəfdən, ölkəmizdəki dayanıqlı inkişaf səhiyyənin əsaslı tərəqqisi olan ömür uzunluğu göstəricilərinə də öz müsbət təsirini göstərmişdir. 1990–2015-ci illərdə bütün əhali üzrə doğulandan ömür uzunluğu 71,1 ildən 75,2 ilə, o cümlədən kişilər üzrə 67 ildən 72,7 ilə, qadınlar üzrə 74,8 ildən 77,6 ilə qədər artırılmışdır. Pensiya sisteminin fəaliyyətinin adekvat qiymətləndirilməsi və proqnozlaşdırılmasında pensiyanın maliyyə yükünə bilavasitə təsir edən pensiyaçıların pensiya sistemində olma müddətini xarakterizə edən demoqrafik parametrləri nəzərə almaq vacibdir. Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun məlumat bazasında olan göstəricilərə əsasən 2016-cı ildə Azərbaycanda yaşa görə pensiyaçıları arasında pensiyada olma müddəti orta hesabla qadınlar üçün 18,5 il, kişilər üçün isə 14,4 il olmuşdur. Yəni, kişilər pensiyaya çıxdıqdan sonra təxminən 14,4 il yaşamışlar, qadınlar isə pensiya yaşını əldə etdikdən sonra 18,5 il pensiya almaqda davam etmişlər. Güzəştli şərtlərlə erkən yaşda pensiyaya çıxanlar üzrə isə bu müddət daha yuxarıdır.

...Göründüyü kimi, Azərbaycanda pensiyaçıların orta hesabla faktiki pensiyada olma müddəti 2006-cı ildə qəbul olunmuş göstəricini qadınlar üzrə təxminən 6,5 il, kişilər üzrə isə 2,4 il üstələyir. Bu, hazırda pensiyanın daha uzun müddət ərzində ödənilməsinə və sistemin real maliyyə yükünün xeyli miqdarda yuxarı olmasına dəlalət edir.

...Təbii ki, pensiya sisteminin qeyd edilən demografik ənənələrə uyğunlaşdırılması vacibdir. Bu əsasda dəyişikliklərə uyğun olaraq pensiya yaşının hər il 6 ay artırılaraq kişilər üzrə 4 il ərzində mövcud 63 yaşdan 65 yaşa, qadınlar üzrə isə 10 il ərzində mövcud 60 yaşdan 65 yaşa çatdırılması nəzərdə tutulur. Pensiyada olma müddəti demografik yaşlanma ənənəsi səbəbindən daim artmaqda davam etsə də, bu islahat tədbiri pensiya yaşının yalnız 2016-cı ilədək pensiyada olma müddətinin uyğunlaşdırılmasını nəzərdə tutur.

...Reallaşdırılmamış hüquqlar üzrə ödəmələrin məhdudlaşdırılmasını nəzərdə tutan müddəalar da layihədə nəzərə alınmışdır. Dəyişikliklərə əsasən reallaşdırılmamış pensiya hüququ ilə bağlı gec edilən müraciət zamanı əvvəlki dövrlərin əhatə edilməsi ilə bağlı məhdudiyət tətbiq olunur və pensiyaların müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çox 3 il üçün ödənilməsi nəzərdə tutulur. Məlum olduğu kimi, analoji müddəalar bizim "Sosial müavinətlər haqqında" Qanunda, eyni zamanda, Vergi Məcəlləsində də nəzərdə tutulmuşdur. Digər qanunvericilik aktları da mövcuddur. Habelə pensiyaların baza hissəsinin ləğvi və pensiya məbləğinin yalnız fərdi şəxsi hesablardakı vəsaitin 144-ə bölünməsi yolu ilə hesablanması, pensiyaya gec çıxdıqda 144-ün gecikdirilmiş ayların sayı qədər azaldılması insanların öz fərdi hesablarına toplanmış vəsaitdən tam istifadə etməsinə imkan yaradır. Bu islahat tədbirinin əsas məqsədi sığorta olunanların pensiya təyinatı üçün gec müraciət etmə hallarını azaltmaq, habelə pensiya sisteminin konkret maliyyə üçün büdcədə nəzərdə tutulmamış əlavə xərc öhdəliklərinin qarşısını almaqdır".

Ölkə üzrə pensiyaçıların və müavinət alanların sayının və onlara ödənilən aylıq pensiyanın və müavinətin orta məbləğinin illər üzrə dinamikasına dair Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları

56. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən təqdim edilmiş 2020-ci il 15 sentyabr tarixli 09/2-7 sayılı arayışda 2007-2020-ci illər üzrə ölkədə təyin olunmuş pensiya və müavinətlərə dair rəsmi statistik məlumatlar qeyd olunmuşdur.

57. Həmin statistik məlumatlara əsasən 2007-ci ildə ölkə üzrə pensiyaçıların sayı 1 226 772 nəfər, aylıq pensiyanın orta məbləği isə 41,1 manat, 2017-ci ilin I yarımili üzrə ölkə üzrə pensiyaçıların sayı 1 328 433 nəfər, aylıq pensiyanın orta məbləği isə 202,2 manat olmuşdur. 2020-ci ilin I yarımili üzrə isə ölkə üzrə pensiyaçıların sayı 1 257 397 nəfər, aylıq pensiyanın orta məbləği isə 297,9 manat olmuşdur.

58. Göründüyü kimi, 2007-ci ildən 2017-ci ilin iyul ayına kimi ölkə üzrə pensiyaçıların sayı 8,3%, aylıq pensiyanın orta məbləği isə təqribən 5 dəfə artmışdır. 2017-ci ilin iyul ayından 2020-ci ilin iyul ayına kimi isə ölkə üzrə pensiyaçıların sayı 5,3% azalmış, aylıq pensiyanın orta məbləği isə təqribi 47,3% artmışdır.

59. 2007-ci ildə ölkə üzrə müavinət alanların sayı 259.712 nəfər, aylıq müavinətin orta məbləği isə 17,44 manat, 2017-ci ilin I yarımili üzrə ölkə üzrə müavinət alanların sayı 378.038 nəfər, aylıq müavinətin orta məbləği isə 56,44 manat olmuşdur. 2020-ci ilin I yarımili üzrə isə ölkə üzrə müavinət alanların sayı 423.037 nəfər, aylıq müavinətin orta məbləği isə 118,76 manat olmuşdur.

60. Göründüyü kimi, 2007-ci ildən 2017-ci ilin iyul ayına kimi ölkə üzrə müavinət alanların sayı 45,6%, aylıq müavinətin orta məbləği isə təqribi 3 dəfədən çox artmışdır.

2017-ci ilin iyul ayından 2020-ci ilin iyul ayına kimi isə ölkə üzrə müavinət alanların sayı 11,9%, aylıq müavinətin orta məbləği isə 2 dəfədən çox artmışdır.

c) Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin hüquqi mövqeləri

61. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.1 və 8.3-cü maddələrinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 01 dekabr 2010-cu il tarixli Qərar:

“... Xüsusilə qeyd olunmalıdır ki, qanunverici pensiyaların növlərinin, onların hesablanması, pensiyaların təyin və əldə edilməsinin, həmçinin bəzi kateqoriya vətəndaşlara güzəştli şərtlərlə pensiyanın təyin edilməsinin ümumi əsaslarının və qaydalarının tənzimlənməsində müstəqildir (sərbəstdir). Lakin bütün hallarda belə tənzimləmə bərabərlik hüququna, o cümlədən Konstitusiyada normativ hüquqi aktların hüquqa və haqq-ədalətə (bərabər mənafeələrə bərabər münasibətə) əsaslanmalı və Konstitusiyaya zidd olmaması tələblərinə uyğun həyata keçirilməlidir. Bu mənada qanunvericinin hər hansı hüquq münasibətlərinin, o cümlədən sosial təminat hüquq münasibətlərinin tənzimlənməsində hüquqi müəyyənlik prinsipinə əməl etməsi tələb olunur. Eyni zamanda, pensiya təminatına dair hüquqi tənzimləmə mühüm konstitusiyaya prinsipləri əsasında qurulmalı, sosial yönümlü bazar iqtisadiyyatında əməyin və digər ictimai faydalı fəaliyyətin sosial dəyəri kimi rolunun və əhəmiyyətinin nəzərə alınması ilə həyata keçirilməlidir”.

62. “Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair” 2014-cü il 28 yanvar tarixli qərar:

“Hüquq normalarının zamana görə qüvvəsinin təsnifatı, ilk növbədə, hüquq normasının ictimai münasibətlərə təsirinin hüquqi qüvvəsinin əhəmiyyətini görməyə, digər tərəfdən isə əvvəlki və yeni normalar arasında zamana görə yarana biləcək ziddiyyətləri aşkar etməyə imkan yaradır.

Əksər normativ hüquqi aktların “lex retro non agit” prinsipinə əsasən geriyə qüvvəsi olmur. Həmin aktlar yalnız hüquqi qüvvəyə mindikdən sonra yaranan münasibətlərə tətbiq edilir. Normativ-hüquqi aktın hüquqi qüvvəsinin geriyə şamil olunmaması hüquq sistemində qayda və hüquqi təhlükəsizlik zəmanətini yaradır. Belə məhdudiyyət, ilk növbədə, qanunvericiliyin və təcrübədə normaları tətbiq edən orqanların fərdin subyektiv hüquqlarına haqsız müdaxiləsindən qoruyur.

Qanunvericilikdə hüquqi müəyyənlik, yəni yeni hüquq normasının gözlənilməsi (əvvəlcədən gözlənilən, hüquq sisteminin dəyərləri və məntiqinə zidd olmayan) prinsipi hüquqi dövlətin əsas əlamətlərindən biridir. Hüquq normasının qüvvəsinin geriyə şamil olunmaması isə hüquqi müəyyənlik prinsipinin bir komponentidir. İnsan hüquqlarının, o cümlədən sosial hüquqların həyata keçirilməsinin əsasını təşkil edən ədalət və hüquqi müəyyənlik prinsipləri qanunvericilik siyasətinin əvvəlcədən gözlənilən olmasını tələb edir. Hüquqi müəyyənlik prinsipi müvafiq hüquq münasibətlərinin iştirakçılarında öz davranışlarının nəticələrini ağlabatan hədudlarda qabaqcadan bilməsi və özlərinin rəsmi tanınmış hüquqi statusunun, əldə edilmiş hüquqlarının dəyişilməməzliyində əminlik yaratmaqla, dövlətin hüquq siyasətinə etibarını artırır.

Hüquq normasının hüquqi qüvvəsinin geriyə şamil edilməsinə məhdudiyyətin qoyulması hüquqi məsuliyyət institutu ilə bağlıdır. Hüquqi məsuliyyət hüquq münasibətlərinin subyektləri üçün neqativ təsirlə nəticələnir. Ona görə hüquq münasibətlərinin iştirakçıları qanunvericilik səviyyəsində neqativ nəticələnən münasibətlərin formal hüquqi tərkibini aydın təsəvvür etməlidirlər.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, konstitusiya hüququ baxımından hüquq sistemində hüquq normasının qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi istisna olunmur.

Hüquq normasının qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi əvvəl mövcud olan münasibətlərə aid edilir və bir qədər təftişedici xarakter daşıyır. Bu təsir nəticəsində yeni normativ-hüquqi aktla artıq tənzimlənmiş münasibətlər və ya faktlar yenidən nəzərdən keçirilir.

Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin VII hissəsində iki növ normativ hüquqi aktların qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi nəzərdə tutulmuşdur:

fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran;
hüquq məsuliyyətini aradan qaldıran və ya yüngülləşdirən.

...Beləliklə, hüquqi vəziyyətin strukturunu bir-biri ilə dialektik əlaqədə olan şəxsiyyətin hüquqları, azadlıqları, hüquqi vəzifələri və məsuliyyəti təşkil edir.

Hüquq nəzəriyyəsində "fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran hallar" dedikdə, hüquq və azadlıqlara qoyulmuş məhdudiyyətlərin götürülməsi, şəxsin əvvəllər üzərinə qoyulmuş vəzifələrdən azad edilməsi, əvvəllər verilməmiş hüquqların verilməsi və s. başa düşülür.

... "Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında" Qanunun müvafiq maddələrində birdəfəlik sığorta məbləğinin artırılması hərbi qulluqçuların qanunverciliklə müəyyən edilmiş hüquq və azadlıqlarının mahiyyətinə və həcminə təsir etmir, həmin hüquq və azadlıqlar olduğu kimi qalır. Bu baxımdan, birdəfəlik sığorta məbləğinin artırılması hərbi qulluqçuların Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin VII hissəsində təsbit olunmuş "hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran" hal kimi qəbul oluna bilməz".

63. "Hərbi qulluqçuların pensiya təminatı haqqında" və "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunlarının bəzi müddələrinin zamana görə tətbiq edilməsi baxımından şərh edilməsinə dair 2014-cü il tarixli 27 mart qərar:

"...Bununla belə, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, şəxsin pensiya hüququnun əldə edilməsi ilə bağlı yeni hüquqi tənzimlənmənin qüvvəyə minməsinə qədər qüvvədə olan qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq qaydada əldə edilmiş pensiya hüququ saxlanılmalıdır.

...Beləliklə, vətəndaşın pensiya təminatı sahəsində hüquqları onun qanunvericilik qaydasında tanınan əmək və ya digər ictimai faydalı fəaliyyətindən irəli gəldiyindən, dövlət bu hüququ artıq əldə etmiş vətəndaşa münasibətdə müəyyən vəzifələr daşıyır.

Bu baxımdan, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edir ki, 2004-cü il 1 sentyabr tarixli Qanun qüvvəyə mindiyi günədək (yəni 2004-cü il 13 sentyabr tarixinədək) xidmət illərinə görə güzəştli şərtlərlə ömürlük pensiya hüququ əldə etmiş hərbi qulluqçulara pensiyanın təyin edilməsi həmin hüququn əldə edildiyi zaman qüvvədə olan "Hərbi qulluqçuların pensiya təminatı haqqında" Qanunda müəyyən edilmiş tələblərə müvafiq həyata keçirilməlidir.

Məsələnin başqa qaydada tənzimlənməsi dövlətin hüquqi münasibətlərin müəyyən bir sahəsində əvvəllər mövcud olmuş qanunvericilik tənzimlənməsindən irəli gələn publik-hüquq öhdəliklərindən imtina etməsi kimi qiymətləndirilə bilər.

...Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu bir daha qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, insan hüquqlarının, o cümlədən sosial hüquqların həyata keçirilməsinin əsasını təşkil edən ədalət və hüquqi müəyyənlik prinsipləri qanunvericilik siyasətinin əvvəlcədən gözlənilən olmasını tələb edir. Hüquqi müəyyənlik prinsipi müvafiq hüquq münasibətlərinin iştirakçılarında öz davranışlarının nəticələrini ağılabatan hədudlarda qabaqcadan bilməsi və özlərinin rəsmi tanınmış hüquqi statusunun, əldə edilmiş hüquqlarının dəyişilməməzliyində əminlik yaratmaqla, dövlətin hüquq siyasətinə etibarını artırır".

64. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37.3.4-cü maddəsinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 2014-cü il 14 noyabr tarixli qərar:

“...Bununla belə, sosial təminat hüququnun Konstitusiya ilə təmin olunması qanunvericinin mülahizə sərbəstliyinə müəyyən məhdudiyətlər qoyur.

Birincisi, qanunverici bu hüququn səmərəli realizəsinin təmin olunmasından imtina edə bilməz. Bu səbəbdən də həmin hüququn tənzimlənməsi zamanı qanunda nəinki bilavasitə Konstitusiyanın 38-ci maddəsində göstərilən sosial təminat növlərini müəyyənləşdirmək, həmçinin proporsional sosial təminat meyarlarına cavab verən, pensiya və müavinətlərin ödənilməsi üçün vacib olan vəsaitlərin akkumulyasiyasına imkan verən, o cümlədən müvafiq ödəmələri həyata keçirən sabit, gözlənilən, səmərəli və ədalətli sosial müdafiə sistemini müəyyən etmək öhdəliyi qanunvericinin üzərinə düşür.

İkincisi, sosial hüquqların təmin edilməsi dövlətin maddi imkanlarından asılı olsa da, Konstitusiyanın 38-ci maddəsinin IV hissəsinin məzmununa əsasən dövlət bu hüquqları minimum səviyyədə təmin etməlidir.

Bilavasitə Konstitusiyanın 38-ci maddəsindən irəli gələn, göstərilən pozitiv öhdəliklərdən başqa, qanunverici özünün konstitusion səlahiyyətləri çərçivəsində sosial təminatın konkret növünün məzmununu qanunlarda konkretləşdirmişdirsə, onun müdafiəsi də konstitusion əhəmiyyət qazanır. Şəxs tərəfindən sosial təminatın bu və ya digər növünün alınmasının qanunla müəyyən edilmiş şərtlərinə riayət edildikdə, dövlət onların realizəsinə təminat verməlidir”.

65. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.1, 1.0.2, 1.0.5 və 20.14-cü maddələrinin şərh edilməsinə dair” 2020-ci il 15 may tarixli qərar:

“...Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37.3.4-cü maddəsinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 2014-cü il 14 noyabr tarixli Qərarında qeyd edilmişdir ki, mübahisələndirilən bu və ya digər normanın Konstitusiyanın 25-ci maddəsinin I hissəsinə uyğun olub-olmaması məsələsinə qiymət vermək üçün hansı şəxslərin bərabər və ya müəyyən meyarlara görə oxşar vəziyyətdə olmalarını, mübahisələndirilən normanın bu cür şəxslərə aid bərabər və ya fərqli rəftarı nəzərdə tutub-tutmadığını və belə rəftar üçün obyektiv və ağılabatan əsasın mövcudluğunu aydınlaşdırmaq vacibdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu daha sonra göstərmişdir ki, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (bundan sonra – Avropa Məhkəməsi) Böyük Palatasının Stummerin Avstriyaya qarşı iş üzrə 2011-ci il 7 iyul tarixli Qərarında aşağıdakılar qeyd olunmuşdur:

Ayrı-seçkilik obyektiv və ağılabatan əsaslandırma olmadan eyni vəziyyətdə olan şəxslərə fərqli rəftar deməkdir. “Obyektiv və ağılabatan əsaslandırma olmadan” o deməkdir ki, sözügedən rəftarda fərqlilik “legitim məqsəd” daşımır və ya “istifadə olunan vasitələr və güdülən məqsəd arasında ağılabatan mütənasiblik əlaqəsi” yoxdur (§87).

Avropa Məhkəməsi həm də onu göstərmişdir ki, iqtisadi və sosial strategiyaların ümumi tədbirlərinə gəldikdə, adətən Üzv Dövlətə mülahizə sərbəstliyi verilir. Dövlət hakimiyyəti orqanları cəmiyyət və onun ehtiyacları barədə bilavasitə biliyə malik olduqlarından, onlar sosial və ya iqtisadi sahədə ictimai maraqların qiymətləndirilməsində beynəlxalq hakimə nisbətən daha çox imkanlara malikdirlər və Məhkəmə “açıq-aydın ağılabatan əsaslandırma olmayan” hallardan başqa, adətən qanunverici orqanın siyasi seçiminə hörmət edir (Karson

və digərləri Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə Böyük Palatanın 2010-cu il 16 mart tarixli Qərarı, §61).

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu bir daha qeyd edir ki, Konstitusiyanın 25-ci maddəsinin tələbləri və bu maddəyə dair Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun hüquqi mövqeləri məhkəmələr tərəfindən işlərə baxılarkən dönmədən yerinə yetirilməlidir”.

d) İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququ

66. “Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyası müddəalarının və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 2006-cı il 30 mart tarixli, 5 nömrəli Qərarının 2 və 3-cü bəndlərində təsbit edilmişdir ki, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının pozulması ilə bağlı məhkəmələr milli qanunvericilik ilə yanaşı Konvensiya müddəalarını da rəhbər tutmalı və bu zaman İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin təcrübəsinə istinad etməlidirlər. «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyası normaları hüququn digər normalarından təcrid olunmuş şəkildə deyil, beynəlxalq hüququn müvafiq normaları nəzərə alınmaqla təfsir və tətbiq edilməlidir. Beynəlxalq müqavilələrin, o cümlədən «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyası normalarının təfsiri zamanı onun konteksti ilə yanaşı müqavilənin sonrakı tətbiqi təcrübəsinə istinad edilməlidir.

67. Konvensiyaya əlavə 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinə müvafiq olaraq hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir. Heç kəs, cəmiyyətin maraqları naminə və qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz. Bu müddəalar dövlətin, ümumi maraqlara müvafiq olaraq, mülkiyyətdən istifadəyə nəzarəti həyata keçirmək üçün yaxud vergilərin və ya digər rüsum və ya cərimələrin ödənilməsinə təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi qanunları yerinə yetirmək hüququnu məhdudlaşdırmır.

68. 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi aşağıdakı ümumi prinsiplərdən ibarətdir: (1) mülkiyyətdən dinc istifadə prinsipi; (2) sahiblikdən məhrumetməni əhatə edən və müəyyən şərtlərə tabe edən prinsipi; və (3) dövlətlərin ümumi maraqları təmin etmək məqsədilə zəruri hesab etdikləri qanunları qəbul etməklə mülkiyyətin istifadəsinə nəzarət etmək prinsipi (Jahn və digərləri Almaniyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 78).

69. 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin əhatə dairəsinə daxil olan mülkiyyətdən dinc istifadəyə hər hansı bir müdaxilə üç əsas şərtə cavab verməlidir: (1) müdaxilə və əlaqəli məhdudlaşdırıcı şərtlər üçün hüquqi zəmin olmalıdır, (2) müdaxilə ictimai maraqlara xidmət etməlidir, və (3) sonda, şəxsin mülkiyyət hüququ və ümumilikdə cəmiyyətin maraqları arasında ədalətli balans (mütənasiblik prinsipinə) cavab verməlidir (Broniovski Polşaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, §§ 147-151; Hutten-Czapska Polşaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, §§ 163-168; Vistiņš və Perepjolkins Latviyaya qarşı Böyük Palatanın qərarı, §§ 69-71, 79, 81).

70. Konvensiya üzrə razılığa gələn dövlətlər ümumi dövlət siyasətini müəyyən edən sosial və iqtisadi məsələlərdə geniş mülahizə sərbəstliyinə malikdirlər (*da Silva Karvalyo Riko Portuqaliyaya qarşı işi üzrə qərardad*, § 37; Valkov və digərləri Bolqarıstana qarşı işi üzrə qərar, § 91). Buna səbəb dövlətin öz daxili sosial-iqtisadi vəziyyətini və ehtiyaclarını daha effektiv və səmərəli müəyyən edə bilməsi və bu məqsədlə müvafiq tədbirlərin və proqramların

həyata keçirilməsidir. Açıq-aşkar əsassız və ya ağlabatan obyektiv əsaslar olmadıqda Konvensiya razılığa gələn dövlətlərin daxili siyasətlərini müəyyən etmək hüququnu şübhə altına almır. Şəxsin mülkiyyət hüququ və ümumilikdə cəmiyyətin maraqları arasında ədalətli balansın və mütənasibliyin olub-olmadığı, xüsusilə də aidiyyəti şəxsin qeyri-mütənasib və həddindən artıq yükə məruz qalmadığı müəyyən edilməlidir (Hutten-Czapska Polşaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 167; Kufaki və Adedi Yunanıstana qarşı işi üzrə qərardad, § 42).

71. 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin müddəaları sosial və əmək pensiyası təminatı sistemində də tətbiq edilir (Andrejeva Latviyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 77). 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi Konvensiya üzrə razılığa gələn dövlətlər üçün sosial təminat sisteminin hər hansı bir xüsusi formasını və ya belə sistem üzrə veriləcək əmək pensiyası növünü və ya miqdarını təmin etmək üçün heç bir pozitiv öhdəlik yaratmır (Suxanov və İlçenko Ukraynaya qarşı işi üzrə qərar, § 31; Stek və digərləri Birləşmiş Krallığa qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 53). Lakin, razılığa gələn dövlətlər bu və ya digər sosial təminat sistemini təmin edərsə və onun daxili qanunvericiliyində həyata keçirilməsini müəyyən edərsə, bu hüququn qanun tərəfindən tanınması Konvensiyaya əlavə 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin əhatə dairəsinə düşən mülkiyyət marağı yarada bilər (Xoniakina Gürcüstana qarşı işi üzrə qərar, § 69). Beləliklə, qeyd etmək lazımdır ki, Konvensiyaya əlavə 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi müəyyən miqdarda əmək pensiyası verilməsi hüququnu təmin etmir, lakin, verilmiş əmək pensiyası məbləğinin azaldılması və ya ləğv edilməsi mülkiyyətdən dinc istifadəyə müdaxilə kimi qiymətləndirilə bilər (Rasmussen Polşaya qarşı işi üzrə qərar, § 71). Əgər əmək pensiyası məbləğinin azaldılması və ya ləğvi şəxsin fərdi hallarının dəyişməsi nəticəsinə görə deyil, qanunda dəyişikliklərin edilməsi və ya onun icrası nəticəsində baş vermişsə, bu Konvensiyaya əlavə 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində təsbit edilmiş hüquqlara müdaxilə kimi təsnif edilə bilər (Kjartan Asmundsson İslandiya qarşı işi üzrə qərar, § 44).

72. Konvensiya üzrə razılığa gələn dövlətlər əmək pensiyası təminat sistemini məqsəduyğun hesab etdikləri qaydada, o cümlədən bu sahədə mövcud qanunvericiliyə dəyişikliklər etmək və qüvvədə olan qanunvericilikdən irəli gələn əmək pensiyası hüququnu yeni retrospektiv (geriyə qüvvəsi) müddəalar vasitəsi ilə tənzimləmək hüquqları var (Xoniakina Gürcüstana qarşı işi üzrə qərar, §§ 74-75; Arras və digərləri İtaliyaya qarşı işi üzrə qərar, § 42). Dövlət büdcəsinin sabitliyinin və uzunmüddətli dayanıqlığının təmin edilməsi, o cümlədən dövlət xərclərinin optimallaşdırılması ictimai maraq tələbinə xidmət edən hesab olunur (Xoniakina Gürcüstana qarşı işi üzrə qərar, § 76). Qanunun retrospektiv tətbiqi (geriyə qüvvəsi) və əmək pensiyası hüququnun yaranma əsaslarının və şərtlərinin düzəlişi və ya yenidən tənzimlənməsi nəticəsində yeni əmək pensiyası qanunvericiliyinin aidiyyəti şəxslərə mənfi təsir göstərməsi Konvensiya müddəalarının pozuntusunun aşkar edilməsi üçün özü-özlüyündə kifayət deyil.

73. Əmək pensiyası ilə bağlı görülən tədbirlərin mütənasibliyi qiymətləndirilərkən şəxsin əmək pensiyası təminatı sistemindən əmək pensiyası almaq hüququnun mahiyyətinin pozulub-pozulmadığı nəzərdən keçirilir (Vieczorek Polşaya qarşı işi üzrə qərar, § 57). Bu hüquqi qiymətləndirmə hər işin konkret hallarından asılı olaraq dəyişir, lakin yaşayış səviyyəsinin son dərəcədə pisləşməsilə nəticələnən əmək pensiyasının tamamilə məhrum edilməsi və ya ləğv edilməsi əsas etibarilə mülkiyyət hüququnun pozulmasına, ağlabatan məhdudiyətlərin tətbiq edilməsi isə pozulmamasına gətirib çıxarır (Kjartan Asmundsson İslandiya qarşı işi üzrə qərar, §§ 43-44).

74. Müəyyən hallarda əmək pensiyası almaq hüququnun məhdudlaşdırılması mümkün hesab olunur. Təklif olunan tədbirlərin mütənasibliyi müəyyənləşdirilərkən aşağıdakı amillər

nəzərə alınır: məhdudlaşdırmanın (azalmanın) məqsədi; əmək pensiyası təminat sistemində təsirini minimuma endirmək üçün görülən tədbirlər; şəxsin yaşa görə davamlı əmək pensiyası almaq hüququ; ümumi pensiya rejimi üzrə əmək pensiyası alan şəxslərlə müqayisədə əlverişsiz vəziyyətdə olub-olmaması; təklif olunan tədbirlərin geriyyə qüvvəyə minib-minməməsi; və əmək pensiyası alan şəxsin iş stajının nəzərə alınıb-alınmaması (Yavaş və digərləri Türkiyəyə qarşı işi üzrə qərar, §§ 47-50).

III. Məhkəmənin mövqeyi

75. Qanunvericiliyin yuxarıda göstərilən müddəalarından (bax: 39-45-ci bəndlər) görüldüyü kimi 2017-ci il 10 mart tarixli 543-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə gətirilmiş yenilik ondan ibarət olmuşdur ki, 01.07.2017-ci il tarixə qədər qüvvədə olan müddəalara görə keçmiş dövr üçün alınmamış pensiya məbləğinin ödənilməsində müddət məhdudiyyəti tətbiq edilmədiyi halda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla), 01.07.2017-ci il tarixdən sonra keçmiş dövr üçün alınmamış pensiya məbləğinin ödənilməsi müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu 3 (üç) ilə məhdudlaşdırılmışdır.

76. Beləliklə, müəyyən olunur ki, sözügedən qanun normasının qəbul edilməsi ilə əmək pensiyaçılarının hüquqi vəziyyətlərinə təsir edən yeni məzmununda normativ tənzimləmələr həyata keçirilmişdir. Bu yeni normanın əmək pensiyası hüquqları 2017-ci il 01 iyul tarixdən sonra yaranan şəxslərə münasibətdə tətbiq ediləcəyi ilə bağlı şübhə yoxdur. Lakin, həmin tarixədək hüquqlarının yaranmasına baxmayaraq pensiyanın təyin edilməsi və ya yenidən hesablanması üçün qanunvericilikdə dəyişiklik edilənədək müraciət etməmiş, başqa sözlə, hüquqlarını reallaşdırmamış şəxslərin hüquqlarının həyata keçirilməsinə münasibətdə bu normanın tətbiq edilməsinin mümkünlüyü məsələsinə aydınlıq gətirilməlidir. Bunun üçün isə ilk növbədə dövlətin sosial təminat hüququ sahəsində qanunvericilik tənzimləmələri həyata keçirərkən nəzərə almalı olduğu prinsiplərə diqqət yetirilməlidir.

77. Sosial hüquqların təmin edilməsində və həyata keçirilməsində bir sıra özünəməxsus səciyyəvi xüsusiyyətlər mövcuddur və bu hal, onların özəl hüquqi təbiətini Konstitusiyada təsbit olunmuş digər şəxsi, iqtisadi, siyasi və mədəni hüquqlardan fərqləndirir. Sosial təminat hüququnun xüsusi hüquqi təbiəti isə ilk növbədə ondan irəli gəlir ki, Konstitusiyada eyni qaydada qorunmasına və müdafiəsinə təminat verilməsinə baxmayaraq, digər hüquqlardan fərqli olaraq sosial hüquqların səmərəli həyata keçirilməsi dövlətin bu hüquqları təmin edə biləcək maliyyə imkanları ilə əlaqəli və bəzən hətta ondan asılıdır. Qeyd olunan xüsusiyyət, həmçinin beynəlxalq aktlarda da öz əksini tapmışdır. Belə ki, "İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Paktın 2-ci maddəsinin mənasına görə həmin hüquqların dövlətlərin mövcud imkanlarının maksimal həddi çərçivəsində təmin edilməsi öhdəliyi müəyyən edilmişdir.

78. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının yuxarıda sadalanan müddəaları (bax: 9-11-ci bəndlər) sosial dövlət prinsipinə uyğun olaraq dövlətin üzərinə müəyyən pozitiv öhdəliklər qoyur. Hər nə qədər sosial hüquqların təmin edilməsi dövlətin maddi imkanlarından birbaşa asılı olsa da, dövlətin ən azı minimum səviyyədə bu hüquqları təmin etmək vəzifəsi də var. Bundan başqa, dövlət büdcə sabitliyinin və uzun müddətli maliyyə dayanıqlılığının qorunması maraqlarından çıxış etməklə özünün bu pozitiv öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində müəyyən mülahizə səlahiyyətinə malik olmaqla yanaşı, həm də həmin səlahiyyətlərini hüquqi dövlətin hamılıqda qəbul edilmiş prinsiplərinə uyğun həyata keçirmək öhdəliyi daşıyır.

79. Sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsindəki mülahizə sərbəstliyi ilk növbədə pensiyaların növlərinin, onların hesablanmasının, pensiyaların təyin və əldə edilməsinin, həmçinin bəzi kateqoriya vətəndaşlara güzəştli şərtlərlə pensiyanın təyin edilməsinin ümumi əsaslarının və qaydalarının tənzimlənməsində, habelə bu sahədə ehtiyac yarandıqca mövcud qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklərin edilməsində qanunvericinin malik olduğu geniş imkanları nəzərdə tutur.

80. Lakin sosial təminat hüququnun məhz Konstitusiyada təsbit olunmuş bir hüquq olması qanunvericinin mülahizə sərbəstliyinin də müəyyən məhdudiyətlərə tabe olduğunu təsdiq edir. Əvvəla, belə tənzimləmənin məqsədi şübhəsiz ki, səmərəli və ədalətli sosial təminat sisteminin yaradılmasına yönəlməlidir. Ona görə də, tənzimləmələr Konstitusiyada təsbit olunmuş bərabərlik hüququna, eləcə də normativ hüquqi aktların hüquqa və haqq-ədalətə (bərabər mənafeələrə bərabər münasibətə) əsaslanmalı olduğuna dair tələblərə uyğun həyata keçirilməlidir.

81. Pensiya təminatı sahəsində ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasına təminat verən hüquq bərabərliyi prinsipi eyni kateqoriyaya aid olan şəxslərin pensiya hüququnun ağlabatan və qanuni əsaslar olmadan fərqləndirilməməsinə xidmət edir. Əks halda, sosial təminat sahəsində qanunverici tərəfindən müəyyən olunmuş güzəştlərin eyni hüquqi vəziyyətdə olan şəxslərə fərqli qaydada tətbiq edilməsi sosial ədalətin və tarazlığın pozulmasına səbəb ola bilər. Fərqləndirmə yalnız o zaman yol verilən hesab edilə bilər ki, onlar obyektiv hallara əsaslanсын, legitim məqsədlərə xidmət etsin və istifadə olunan vasitələr və güdülən məqsəd arasında ağlabatan mütənasiblik əlaqəsi olsun. Mütənasiblik prinsipinə görə isə fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqi statusuna hər hansı müdaxiləni nəzərdə tutan tədbirlər güdülən qanuni məqsədə mütənasib olmalı, həmin məqsədə çatmaq üçün öz məzmunu, yeri, vaxtı və əhatə etdiyi şəxslərin dairəsi baxımından zəruri və yararlı olmalıdır.

82. Digər tərəfdən, sosial təminat hüququ sahəsindən həyata keçirilən tənzimləmələr ədalət və hüquqi müəyyənlik prinsiplərinin tələblərinə də cavab verməlidirlər. Bu prinsiplər hər şeydən əvvəl hüquqi vəziyyətə dair aydınlığı, hüquqi tənzimləmələrin haqq-ədalətə əsaslanmalı olduğunu və qanunvericilik nizamnamələrinin gözlənilən olmasını tələb edir. Hüquqi müəyyənlik prinsipi müvafiq hüquq münasibətlərinin iştirakçılarında öz davranışlarının nəticələrini ağlabatan hədudlarda qabaqcadan görə bilmələri və özlərinin rəsmi tanınmış hüquqi statusunun, əldə edilmiş hüquqlarının dəyişilməzliyində əminlik yaratmaqla, insanların dövlətin hüquq siyasətinə etibarını artırır.

83. Sosial təminat sahəsindəki münasibətlərin dinamikliyi və cəmiyyətin inkişafından irəli gələn tez-tez dəyişən ehtiyaclar bu sahədə qanunvericiliyin normalarının dəyişkən olmasına səbəb ola bilər. Belə dəyişkənliyin şəxsin hüquqlarını pozmamalarını təmin etmək üçün əksər milli və beynəlxalq məhkəmələrin hüquq tətbiq etmə təcrübəsində "qazanılmış hüquq" yanaşması tətbiq edilir.

84. Qazanılmış hüquq – yarandığı an hüquqa uyğun olan, şəxsin xeyrinə yeni hüquqi status yaratmaqla və ya dəyişməklə faktiki və hüquqi nəticələr doğuran, eləcə də fərdin özü üçün qətiləşmiş tələb etmə hüququ yaradan, lakin daha sonra qanunvericiliyin dəyişməsinə baxmayaraq hüquq nizamının qorunmalı olduğu haqqdır. Hər hansı bir konkret halda qazanılmış hüququn varlığından söz edə bilmək üçün şəxsə aid artıq yaranmış (tamamlanmış) və hüquqi müdafiə altına alınmış bir vəziyyət mövcud olmalıdır. Qazanılmış hüququn mövcud olması üçün sözügedən hüquq müəyyən bir müddət üçün verilməməlidir. Çünki, həmin müddət ərzində istifadə edilmədikdə müddətin bitməsindən sonra hüquqla bağlı müdafiə təminatı da ortadan qalxmış olur.

85. Konvensiyaya əlavə 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi özündə qazanılmış daşınan və daşınmaz əmlakı, maddi və qeyri-maddi əmlakı birləşdirən mülkiyyət hüququnu qoruyur (İatridis Yunanıstana qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 54; Beyələr İtaliyaya qarşı işi

üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 100). Bu maddə, həmçinin şəxsin mülkiyyət hüququnun əldə edilməsinə dair “qanuni gözləntisi”ni də müdafiə edir (Pressos Kompania Naviera S.A. və digərləri Belçikaya qarşı işi üzrə qərarı, § 31). Şəxsin ən azından mövcud (və ya qazanılmış) mülkiyyətinin və ya əmlakının, o cümlədən iddialarının reallaşacağına dair “qanuni gözləntisi” olduğunu iddia edə bildikdə, “qanuni gözləntilər” həmçinin mülkiyyət hüququnun yaranmasına səbəb ola bilər (Lixtenşteynin Prinsi Hans-Adam II Almaniyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 83). Sözügedən “gözlənti” mülkiyyətə dair qanunvericilik aktına və ya normalarına əsaslandıqda “qanuni” hesab olunur (Kopecký Slovakiyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, §§ 45-52). Mülkiyyət maraqlarına aid “gözlənti” “qanuni” hesab olunması üçün sadəcə ümidə yox, daha konkret bir xarakter daşılmalı və hüquq normasına və ya məhkəmə qərarı kimi digər hüquqi akta əsaslanmalıdır (Kopecký Slovakiyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, §§ 49-50; Sentro Avropa 7 S.R.L. və di Stefano İtaliyaya qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 173; Béláné Naqi Macarıstana qarşı işi üzrə Böyük Palatanın qərarı, § 75).

86. Qazanılmış hüquqlara münasibətdə yanaşmanı formalaşdıran əsasən belə bir ideyadır ki, *əvvəlki qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qazanılmış hüquq sonradan həyata keçirilmiş qanunvericilik tənzimləmələri ilə tamamilə ortadan qaldırıla və ya hüququn mahiyyətini əhəmiyyətsiz edəcək həddə qədər məhdudlaşdırıla bilməz. Bu, qanunvericinin sosial təminat sahəsindəki tənzimləmə müstəqilliyinin mütləq olmayıb, “qanuni gözlənti” və “hüquqi müəyyənlik” prinsipləri ilə məhdudlaşdığından irəli gəlir. Qeyd edilən prinsiplərin ümumi mənasına görə qəbul edilmiş yeni tənzimləmələr əvvəllər yaranmış hüquq münasibətlərinin davamlılığına və sabitliyinə xələl gətirməmək üçün yalnız gələcəkdə, yəni qüvvəyə mindikdən sonra yaranmış hüquq münasibətlərinə tətbiq oluna bilər və yeni müddəalar qüvvəyə mindiyi vaxtdan əvvəl şəxslərin artıq əldə edilmiş hüquqlarını əvəzsiz ləğv edə bilməz.*

87. Qazanılmış hüquqların müdafiəsi hüquqi dövlətin ən vacib ünsürlərindən biri olmaqla hüquqi təhlükəsizliyi və ədaləti təmin edən prinsipdir. Hüquqi təhlükəsizlik prinsipi qanunvericilikdə tez-tez dəyişiklik etməklə hüquqi müəyyənliyi pozmağın qarşısını almağa yönəlir. Buna görə, hüquq normalarının qüvvəsinin geriyyə şamil edilməsi qazanılmış hüquqlara toxunmamaları tələb edir, beləliklə də, şəxslərin əsas hüquq və azadlıqlarının təminat altına alınmasına nail olunur.

88. Hüquq normalarının qüvvəsinin geriyyə şamil edilməməsi normaların zaman baxımından tətbiqi ilə bağlı əsas ümumi prinsiplərdən biridir. Bu prinsip ümumən normanın qüvvəyə mindiyi tarixdən əvvəlki münasibətlərə tətbiqini qadağan etməklə, yeni tənzimləmənin ancaq qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra yaranmış hadisələrə tətbiqini mümkündür edir. Prinsip özündə hazırda baxılan məsələyə münasibətdə iki məqsədə xidmət edir – həm şəxslər, həm də inzibati orqanlar üçün proqnozlaşdırıla bilən bir vəziyyət və idarəçilik qaydası yaratmaq; bir hüquqi vasitə kimi şəxslərin konkret subyektiv hüquqlarının həyata keçirilməsini təmin etmək.

89. Qeyd edilənləri nəzərə almaqla kollegiya hesab edir ki, hazırkı qərardadla həll edilməli olan məsələyə münasibətdə ilk növbədə 2017-ci il 01 iyul tarixdən etibarən qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda edilmiş dəyişikliyin mahiyyəti təhlil olunmalı, daha sonra həmin dəyişikliyin şəxslərin qazanılmış hüquqlarına müdaxilə təşkil edib-etmədiyinə, eləcə də yeni tənzimləmənin geriyyə şamil edilməsinin yolverilənliyinə qiymət verilməlidir.

90. Dəyişikliyin mahiyyəti ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, yeni tənzimləmə əmək pensiyalarının onu almaq hüququnun yarandığı gündən (Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla) təyin ediləcəyi ilə bağlı mövcud qaydaya toxunmamışdır. Buna görə, pensiyalar yenə də hüququn yarandığı an qüvvədə olan qanunvericilik əsas götürülməklə təyin edilməlidir. Dəyişiklik onunla bağlı olmuşdur ki, artıq əvvəlki qaydadan fərqli olaraq

keçmiş dövr üçün təyin edilmiş pensiyalar müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu üç il üçün ödənilə bilər.

91. Kollegiya dəyişikliyin mahiyyətini təhlil edərək belə qənaətə gəlir ki, keçmiş dövr üçün alınmamış pensiyaların ödənilməsinin müəyyən edilmiş yeni qaydası şəxsə münasibətdə əvvəlki qaydadan əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənən nəticələr (mülkiyyət hüququ təşkil edən alınacaq məbləğlərin həcmnin azalması ilə bağlı) doğurur. Əmək pensiyası ilə bağlı alınacaq məbləğin bu qaydada azaldılması şəxsin fərdi hallarının dəyişməsi nəticəsinə görə deyil, qanunda dəyişikliklərin edilməsi nəticəsində baş verəndən, bu hal, həmin şəxslərin mülkiyyət hüquqlarına müdaxilə təşkil edir. Buna görə də, sözügedən yeni normanın qanunun qüvvəyə minməsindən əvvəl hüquq əldə etmiş şəxslərə münasibətdə də tətbiq edilməsi həmin şəxslərin qazanılmış hüquqlarına müdaxilə təşkil edəcək və müvafiq olaraq yeni tənzimləmənin geriyə şamil edilməsinə səbəb olacaqdır. Beləliklə, aydınlaşdırılmalı olan məsələ ondan ibarətdir ki, inzibati hüquq münasibətlərini tənzimləyən normativ-hüquqi aktların qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi yol veriləndirmi, yaxud hansı hallarda və şərtlərdə yol verilən hesab oluna bilər?

92. Kollegiya qeyd edir ki, sosial təminat hüququ sahəsində normativ-hüquqi aktların geriyə şamil edilməsinin yol verilməzliyinə cinayət və inzibati xətalara bağlı hüquq sahəsində olduğu kimi mütləq bir qayda olaraq deyil, daha çox bir prinsip kimi yanaşılmalıdır. Ona görə də, geriyə şamil edilmənin yarada biləcəyi problemləri həll etmək üçün əksər hallarda bir çox ümumi hüquq prinsiplərinin birgə dəyərləndirilməsi tələb olunur. Bu mənada, hüquqi təhlükəsizlik, qazanılmış hüquqlar və mütənasiblik prinsipləri onların mahiyyətinə xələl gətirəcək dərəcədə pozulmadıqda, eləcə də ictimai maraqlarla fərdin hüquqları arasındakı ağılabatan tarazılığa riayət edildikdə sosial təminat hüququ sahəsində normaların geriyə şamil edilməsi yol verilən hesab edilə bilər.

93. Normativ-hüquqi aktların qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi ilə bağlı məsələ özünün tənzimlənməsini Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 149-cu maddəsinin VII hissəsində tapmışdır. Buna görə, fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran, hüquqi məsuliyyəti aradan qaldıran və ya yüngülləşdirən normativ hüquqi aktların qüvvəsi geriyə şamil edilir. Başqa normativ hüquqi aktların qüvvəsi geriyə şamil edilmir.

94. "Normativ-hüquqi aktlar haqqında" Konstitusiya Qanununun 87-ci maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, normativ hüquqi aktın geriyə qüvvəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 149-cu maddəsinin VII hissəsi ilə tənzimlənir. Fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdıran, hüquqi məsuliyyətini aradan qaldıran və ya yüngülləşdirən normativ hüquqi aktın qüvvəsi həmin normativ hüquqi aktda və ya onun qüvvəyə minməsi haqqında aktda birbaşa göstərilib-göstərilməməsindən asılı olmayaraq onun qüvvəyə minməsindən əvvəl əmələ gələn münasibətlərə şamil edilir. Tərədilməsi anında məsuliyyətə səbəb olmayan və ya daha yüngül məsuliyyətə səbəb olan əməllərə görə fiziki və hüquqi şəxslərin məsuliyyətinin yaranmasını və ya ağırlaşdırılmasını nəzərdə tutan normativ hüquqi aktın qüvvəsinin geriyə şamil edilməsinə yol verilmir.

95. Bununla bağlı qeyd olunmalıdır ki, Azərbaycan Respublikasının sahəvi normativ hüquqi aktlarından yalnız Mülki, Cinayət və İnzibati Xətalara Məcəllələrində normativ hüquqi aktların qüvvəsinin geriyə şamil edilməsini tənzimləyən normalar vardır. Nə "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunda, nə də "İnzibati icraat haqqında" Qanunda bu məzmununda tənzimləmə yoxdur. Bununla belə, "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun 2.1-ci maddəsi təsbit edir ki, əmək pensiyaları haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən, bu Qanundan və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktlarından ibarətdir.

96. Kollegiya yuxarıda qeyd edilənləri, xüsusən də Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnda Konvensiya üzrə razılığa gələn dövlətlərin əmək pensiyası təminat sistemini məqsəduyğun hesab etdikləri qaydada, o cümlədən bu sahədə mövcud qanunvericiliyə dəyişikliklər etmək və qüvvədə olan qanunvericilikdən irəli gələn əmək pensiyası hüququnu yeni retrospektiv (geriyə qüvvəsi) müddəalar vasitəsi ilə tənzimləmək hüquqlarının olduğunun qəbul edildiyini nəzərə almaqla hesab edir ki, müəyyən hədlərə və şərtlərə ciddi riayət etməklə sosial təminat hüququ sahəsində yeni tənzimləmələrin geriyə şamil edilməsi yol verilən hesab edilə bilər.

97. Bununla bağlı olaraq kollegiya həmçinin «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 106-cı maddəsinin birinci hissəsinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğuna dair» Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin 22 may 2001-ci il tarixli qərarındakı hüquqi mövqe ilə bağlı məsələyə münasibət bildirilməsini də zəruri hesab edir (bax: 24-26-cı bəndlər). İlk növbədə qeyd edilməlidir ki, həmin qərar və oradakı hüquqi mövqe qüvvədən düşmüş «Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında» Qanunun norması ilə bağlı olmuşdur. Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi həmin qanuna münasibətdə və təqribən 20 il bundan öncə mövcud olmuş şərtlər çərçivəsində ifadə olunmuşdu. Həmin qərardan sonra ölkəmizin inkişafı və həyata keçirilmiş köklü islahatlara uyğun olaraq ictimai münasibətlər və pensiya sistemi çoxsaylı dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Belə ki, ötən dövr ərzində çoxsaylı yeni hallar və çağırışlar ortaya çıxmış, müvafiq olaraq onlara münasibətdə də yeni hüquqi yanaşmalar yaranmışdır. Təsadüfi deyildir ki, həmin qərardan sonra Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi özünün sosial təminat hüququ ilə bağlı müxtəlif məsələlərə münasibət bildirdiyi bir çox qərarlarında qanunvericinin bu sahədə geniş mülahizə səlahiyyətinə malik olduğunu qəbul etmiş, lakin həm də bu mülahizə sərbəstliyinin müəyyən məhdudiyətlərə tabe olduğunu qeyd etmişdir. Konstitusiya Məhkəməsinin zaman içərisində bu sahədə formalaşdırdığı hüquqi mövqələrinə görə tənzimləmələr Konstitusiyada təsbit olunmuş bərabərlik hüququna, normativ hüquqi aktların hüquqa və haqq-ədalətə (bərabər mənafeələrə bərabər münasibətə) əsaslanmalı olduğuna dair tələblərə uyğun olmalı, ədalətlik, hüquqi müəyyənlik və mütənəsiblik prinsiplərinin tələblərinə cavab verməli, eləcə də eyni kateqoriyaya aid olan şəxslərin hüququnun ağlabatan və qanuni əsaslar olmadan fərqləndirilməməsinə təminat verməklə ayrı-seçkiliyə rəvac verməyəcək qaydada həyata keçirilməlidir. Bununla yanaşı, Konstitusiya Məhkəməsi sosial təminat hüququ sahəsində normativ-hüquqi aktların qüvvəsinin geriyə şamil edilməsinin ümumiyyətlə yolverilməz olduğu ilə bağlı qəti hüquqi mövqe də ifadə etməmişdir (bax 61-65-ci bəndlər).

98. Beləliklə, kollegiya hesab edir ki, ümumən qəbul edilməlidir ki, sosial təminat hüquq sahəsində geniş mülahizə sərbəstliyinə malik olduğu səlahiyyətlərdən çıxış etməklə dövlət mövcud qanunvericiliyi yeni retrospektiv (geriyə qüvvəsi) müddəalar vasitəsi ilə tənzimləmək hüququna malikdir. Əmək pensiyası hüququnun yaranma əsaslarının və şərtlərinin düzəlişi və ya yenidən tənzimlənməsi ilə müşayiət olunan belə retrospektiv tətbiq yalnız aidiyyəti şəxslərə hər hansı qaydada mənfəət təsir göstərdiyi üçün özü-özlüyündə qazanılmış hüquqların pozuntusu kimi qəbul edilə bilməz. Pozuntu yalnız o zaman olacaqdır ki, retrospektiv tətbiqin yol verilən hədləri və şərtləri aşılış, onlara riayət edilməmiş olsun.

99. Həmin hədlərə və şərtlərə riayət olunub-olunmadığının müəyyənləşdirilməsi üçün isə sosial təminat hüququ sahəsində hər bir retrospektiv tətbiq halında aşağıdakı məsələlər üzrə kompleks araşdırmanın və qiymətləndirmənin aparılması tələb olunur:

- yeni normativ tənzimləmələr hansı məqsədlər üçün edilmişdir və onların həyata keçirilməsi ilə hansı nəticələrə nail olmaq hədəflənilir;
- yeni tənzimləmələrin edildiyi vaxt və şəraitlə bağlı nəzərə alınmalı olan xüsusi hallar varmı;
- yeni tənzimləmələrin əmək pensiyası təminat sistemində təsirini minimuma endirmək üçün hansısa tədbirlər, keçid müddəaları nəzərdə tutulmuş və həyata keçirilmişdirmi;

- yeni tənzimləmələrlə gətirilən tədbirlərin geriyyə şamil edilməsi əmək pensiyası alan şəxsləri və ya onların müəyyən qrupunu mütənasibliklə bağlı tələblər nəzərə alınmaqla qiymətləndirmə apardıqda onları əlverişsiz vəziyyətə məruz qoyurmu;

- yeni tənzimləmələrin təsirini minimuma endirmək üçün əmək pensiyaçıları onlardan gözlənilən məsuliyyətli davranışı nümayiş etdirmişlərimi?

100. Yeni normativ tənzimləmələrin məqsədi və hədəfləri ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, 2017-ci il iyulun 1-dən qüvvəyə minən "Əmək pensiyaları haqqında" Qanuna edilmiş çoxsaylı əlavə və dəyişikliklər ölkəmizdə pensiya təminatı sistemində həyata keçirilmiş köklü islahatların mühüm mərhələsi və vacib tərkib hissəsi olmuşdur. Ölkəmizdə pensiya təminatı sistemində həllini gözləyən bir sıra problemlər mövcud olmuş (bax 48-ci bənd), buna uyğun pensiya təminatı sisteminin islahatının vəzifələrinin müəyyənləşdirilməsi (bax 50-ci bənd) və seçilmiş əsas istiqamətlər (bax 51-ci bənd) üzrə və hədəflənən nəticələrə nail olmaq üçün (bax 52-ci bənd) islahatların həyata keçirilməsini təmin etmək qaçılmaz zərurət olmuşdur.

101. Təsadüfi deyildir ki, qanun layihəsinin parlamentdəki müzakirə zamanı da xüsusilə qeyd edilmişdir ki, global iqtisadi böhranın davam etməsi, demoqrafik yaşlanma prosesi, bunların pensiya sistemi üçün yaratdığı fəsadlar, gəlirlərin düşməsi, pensiyaçıların pensiyada olma müddətinin artması, demoqrafik yükün azalması və sair amillər Azərbaycanın da pensiya sistemində islahatların aparılmasını zəruri etmişdir (bax 55-ci bənd).

Reallaşdırılmamış hüquqlar üzrə ödəmələrin məhdudlaşdırılmasını nəzərdə tutan müddəaların qanuna daxil edilməsinin məqsədi ilə bağlı olaraq isə belə əsaslandırma təqdim olunmuşdur ki, bu islahat tədbirinin əsas məqsədi sığorta olunanların pensiya təminatı üçün gec müraciət etmə hallarını azaltmaq, habelə pensiya sisteminin konkret maliyyə üçün büdcədə nəzərdə tutulmamış əlavə xərc öhdəliklərinin qarşısını almaqdır (bax 55-ci bənd).

102. Beləliklə, pensiya təminatı sistemindəki islahatların əsas məqsədlərindən birinin pensiya təminatı sisteminin cari, ortamüddətli və uzunmüddətli dövr üzrə maliyyə dayanıqlılığına nail olunması və xərclərin proqnozlaşdırıla bilən olmasını təmin etmək təşkil etmişdir. Bu məqsədlərə nail olmanı təmin etmək üçün seçilmiş vasitələrdən biri də keçmiş dövr üçün ödənilməmiş pensiya məbləğlərinin ödənilməsinə üç illik müddət məhdudiyyətinin gətirilməsi olmuşdur. Yuxarıda şərh olunan hallar nəzərə alındığında kollegiya hesab edir ki, keçmiş dövr üçün alınmamış pensiyalara tətbiq edilən üç illik müddət məhdudiyyəti ilə bağlı yeni tənzimləmələr ictimai maraqları təmin etməyə yönəlmiş legitim məqsədlərə xidmət etmişdir.

103. Yeni tənzimləmənin legitim məqsədlərə xidmət etdiyi, həmçinin onunla bağlıdır ki, söhbət pensiya təminatı sahəsindən getdiyi üçün bu sistemin tərkibində olmaqla ödəniş alan şəxslərin sayı olduqca çoxdur və onlara ödənilən vəsaitlər büdcə xərclərində xüsusi çəkiyə malikdir. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarından da göründüyü kimi pensiyaçıların və müavinət alanların sayı ilə yanaşı, onlara ödənilən vəsaitlərin həcmi də ilbəil əhəmiyyətli dərəcədə artır (bax – 56-60-cı bəndlər). Bu hal həmin sahədə səmərəli idarəçiliyin qurulmasını və proqnozlaşdırıla bilən vəziyyətin yaradılmasını tələb edir. Bunun üçün isə keçmiş dövr üçün ödənilməmiş pensiya məbləğlərinin hansısa bir müddətlə məhdudlaşdırılması legitim məqsədlərə xidmət edən ağılabatan və əsaslandırılmış tədbirlərdən biri kimi çıxış edir və sözsüz ki, pensiya sistemində maliyyə vəsaitlərinə müəyyən qədər qənaət edilməsi ilə nəticələnecekdir.

104. Qiymətləndirilməli olan növbəti məsələ ondan ibarətdir ki, yeni tənzimləmələr əmək pensiyaçılarının hüquqlarına hansı dərəcədə təsir etmişdir və bu təsiri minimuma endirmək üçün hansısa tədbirlər, keçid müddəaları nəzərdə tutulmuş və həyata keçirilmişdir? İlk növbədə qeyd edilməlidir ki, sözügedən tənzimləmələr şəxsləri əmək pensiyalarından ümumiyyətlə məhrum etməmiş, yalnız keçmiş dövrlə bağlı alacaqları məbləğləri üç illə məhdudlaşdırmışdır. Bundan başqa, pensiyaçıları keçmiş dövrlə bağlı alacaqlarından da bütövlükdə məhrum edilməmişlər, əvvəlki üç ili almaq hüquqları saxlanılmışdır. Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, yeni tənzimləmələri gətirən qanunun özündə

birbaşa keçid normaları nəzərdə tutulmasa da, qanunda onun qəbul edildiyi tarixdən daha sonrakı tarixdə qüvvəyə minəcəyi ilə bağlı xüsusi norma olmuşdur. Beləliklə, qanunun müzakirəsi, qəbul edilməsi, dərc edilməsi və qüvvəyə mindiyi tarixlər nəzərə alındığında faktiki olaraq yeni qaydalar dərhal həyata keçirilməmiş, müəyyən keçid dövrü gözləndikdən sonra tətbiq edilməyə başlanılmışdır.

105. Belə ki, yeni tənzimləmələri nəzərdə tutan qanun 2017-ci il 10 mart tarixdə qəbul edilmiş, 2017-ci il may ayının 03-də mətbuatda dərc edilmiş, 2017-ci il 01 iyul tarixdən etibarən isə qüvvəyə minmişdir. Bu qaydada faktiki keçid dövrü nəzərdə tutan yeni tənzimləmələr hüququ əvvəlki normalar əsasında yaranmış şəxslərin hüquqlarının həyata keçirilməsini təmin etmək üçün real vaxt və imkanlar nəzərdə tutmuşdur. Bu kateqoriya şəxslər qanunun qüvvəyə mindiyi günədək müraciət etməklə özlərinin hüquqlarının əvvəlki normaların müəyyən etdiyi qaydada həyata keçirilməsinə nail ola bilərdilər. Məhz buna görə də, kollegiya hesab edir ki, yeni tənzimləmələrin əmək pensiyaçılarının hüquqlarına təsirini minimuma endirmək üçün faktiki imkan və işlək mexanizmlər mövcud olmuşdur.

106. Kollegiya, həmçinin hesab edir ki, yeni tənzimləmələrlə gətirilən tədbirlərin geriyyə şamil edilməsi əmək pensiyaçılarını əlverişsiz vəziyyətdə də qoymur. Çünki onlar hər şeydən əvvəl əmək pensiyaçısı olmaq statuslarını saxlayırlar, əmək pensiyasının tamamilə məhrum edilməsi və ya ləğv edilməsi halından söz edilə bilməz. Bundan başqa, pensiyaçılar keçmiş dövrlə bağlı alacaqlarından da bütövlükdə məhrum edilmirlər, əvvəlki üç ili almaq hüquqları qalır. Dolayısıyla, bu kateqoriya şəxslərin itirdikləri məbləğ onların alacaqları vəsaitlərin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına və müvafiq olaraq yaşayış səviyyəsinin son dərəcədə pisləşməsinə də gətirib çıxarmır.

107. Kollegiya qeyd edir ki, müdaxilənin mütənasibliyinin qiymətləndirilməsi baxımından konkret vəziyyətdə şəxslərdən gözlənilən məsuliyyətli davranışın edilib-edilmədiyinə də diqqət yetirilməlidir. Bu baxımdan, şəxslərin hüquqlarının yarandığı uzun müddət ərzində və hətta yeni qanunun qüvvəyə mindiyi günədək olan keçid dövrü ərzində hüquqlarının reallaşdırılması üçün konkret müraciət etməmələri onların həmin pensiya vəsaitlərinə real ehtiyaclarının olmadığını təsdiq edən hal kimi qiymətləndirilə bilər.

108. Beləliklə, qeyd edilənlərin məcmusuna qiymət verməklə kollegiya hesab edir ki, yeni tənzimləmələrin geriyyə şamil edilməsi nəticəsində pensiyaçıların mülkiyyət hüquqlarına müdaxilə aidiyyəti şəxsləri qeyri-mütənasib və həddindən artıq ağır yükə məruz qoymamaqla, ümumilikdə cəmiyyətin maraqları ilə fərdi hüquqlar arasındakı ədalətli balansını təmin edir.

109. Nəhayət kollegiya onu da qeyd edir ki, keçmiş dövr üçün alınmamış pensiyaların konkret müddətlə (3 illə) məhdudlaşdırılması hüquqi müəyyənlik və sabitliyin təmin edilməsi baxımından da ümumən hüquqda qəbul edilmiş yanaşmaya uyğun hesab olunmalıdır. Belə ki, müddətlər (qanunvericinin dairəsini konkret müəyyən etdiyi iddia müddətlərinin şamil edilməyi münasibətlər istisna olmaqla) hüquq münasibətləri iştirakçıların intizamlandırmaqla, onlardan qeyri-müəyyən istənilən dövr ərzində deyil, konkret müddətlər daxilində hüquqlarını həyata keçirmək üçün real hərəkətlər etmələrini tələb edir. Bu mənada, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarında da istər inzibati orqanlara, istərsə də vətəndaşlara münasibətdə konkret hərəkətlərin müəyyən edilmiş müddətlər daxilində edilməsini tələb edən normalar mövcuddur (məs; Vergi Məcəlləsinin 85-ci maddəsi, "Sosial müavinətlər haqqında" Qanunun 9.1-ci maddəsi və s.). Odur ki, kollegiya hesab edir ki, yeni tənzimləmə həm də hüquqi müəyyənliyi və sabitliyi təmin etməyə dair əsaslı legitim məqsədə də xidmət edir.

110. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən və İPM-in 98-1-ci maddəsini rəhbər tutaraq Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası

QƏRARA ALDI:

3. «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinin 1-ci cümləsində nəzərdə tutulan “müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu üç il üçün ödənilməklə” müddəası pensiya hüququ 2017-ci il 01 iyul tarixədək yaranmış, lakin əmək pensiyasının təyin edilməsi və ya yenidən hesablanması üçün inzibati orqana həmin tarixdən sonra müraciət etmiş şəxslərə münasibətdə də tətbiq edilməlidir.

4. Qərardad Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin rəsmi internet sahifəsində və Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin Bülletenində dərc edilsin.

Sədrlik edən

Hakimlər

Xəqani Məmmədov

Nigar Rəsulbəyova

Zakir Quliyev

İlqar Hüseynov

Rahib Nəbizadə

Kəmaləddin Bədəlov

İspəndiyar Şəfiyev

KASSASIYA ŞİKAYƏTİ

A. Kassasiya şikayəti verən şəxs

1. Adı (fiziki və ya hüquqi şəxsin): _____
2. Soyadı (fiziki şəxsin): _____
3. Ata adı (fiziki şəxsin): _____
4. VÖEN (hüquqi şəxsin və ya fərdi sahibkar statusuna malik fiziki şəxsin): _____
5. Ünvan (fiziki şəxsin qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, hüquqi şəxsin rəsmi ünvanı, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istəniliyi digər ünvan) _____
6. Elektron poçt ünvanı: _____
7. Fax: _____
8. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
9. İşdəki prosessual statusu (iddiaçı, cavabdeh və ya üçüncü şəxs) _____

B. Kassasiya şikayəti verən şəxsin vəkili

1. Adı: _____
2. Soyadı: _____
3. Ata adı: _____
4. Ünvan (qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istəniliyi digər ünvan) _____
5. Elektron poçt ünvanı: _____
6. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
7. Fax: _____
8. Fəaliyyət forması:
 - 8.1. Fərdi qaydada fəaliyyət göstərir _____
 - 8.2. Vəkil bürosuna qeydiyyatdadır _____

C. Kassasiya şikayəti verən şəxsin qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi

1. Adı: _____
2. Soyadı: _____
3. Ata adı: _____
4. Ünvan (qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istənilədiyi digər ünvan) _____
5. Elektron poçt ünvanı: _____
6. Fax: _____
7. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
8. Etibarnamə (və ya səlahiyyəti təsdiq edən digər sənəd):
 - 8.1 № _____
 - 8.2. Kim tərəfindən verilmişdir: _____
 - 8.3. Verilmə tarixi: _____
 - 8.4. Qüvvədə olma müddəti: _____

D. Barəsində şikayət verilən məhkəmə qərarı və ya qərardadı haqqında məlumat

1. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin adı _____
2. İşə baxmış məhkəmə tərkibi _____
3. Məhkəmə aktının tarixi və nömrəsi _____
4. Şikayət verilən məhkəmə aktının rəsmi təqdim edilmə (alınma) tarixi: _____
5. Məhkəmə mübahisəsinin predmeti və iddia tələbləri _____
6. Məhkəmə mübahisəsinin digər tərəfləri _____
7. İşə şifahi məhkəmə baxışı qaydasında baxılmasına münasibət _____

C. PROSESSUAL HÜQUQ NORMALARININ DÜZGÜN TƏTBİQ EDİLMƏMƏSİNƏ DAİR DƏLİLLƏR:

Bu hissədə şikayət edilən məhkəmə aktı çıxarılkən düzgün tətbiq edilmədiyi iddia olunan hər bir prosesual hüquq norması sıralanmaqla göstərilməli və hər birinin qarşısında düzgün tətbiq edilməmənin nədən ibarət olduğuna dair mövqeni aydın şəkildə ifadə edən müvafiq izah verilməlidir.

Məsələn:

Sıra	Norma	İzah
1.	İPM-in 35.1-ci maddəsi	<p>Hesab edirik ki, apellyasiya məhkəməsinin iddiaçının subyektiv hüququn sahibi olmadığı ilə bağlı qənaəti əsassız olmuşdur. Belə ki, Gəncə şəhər Kəpəz rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 09 oktyabr 2015-ci il tarixli, 1234 sayılı sərəncamı hüquq müəyyənedici sənəd kimi qəbul edilməlidir. Çünki həmin sərəncam səlahiyyətli orqan tərəfindən verilmişdir və orada torpaq sahəsində iddiaçıya fərdi yaşayış evinin yerləşdirilməsinə (layihələndirilməsinə) icazə verilmişdir. Ona görə də, iddiaçı ona ayrılmış sahənin daha sonra başqa şəxslərə ayrılmasına dair sərəncamları mübahisələndirməyə dair subyektiv hüququn sahibidir.</p> <p>Bu halda, iddiaçını subyektiv hüququn sahibi kimi qəbul edə bilmək üçün iddianın əsaslılığına dair ilkin sübutların təqdim edilməsi yetərlidir. İddiaçı tərəfindən təqdim edilmiş sərəncamlar, eləcə də ayrılmış torpaq sahələrinin naturada yerləşmə vəziyyətini əks etdirən sənədlər (i.v 45 və 48) hüququn pozulmasının əsaslandırılması baxımından mümkünlüyün yoxlanılması mərhələsində yetərli sübutlar olmuşlar.</p> <p>İş materiallarından müəyyən olunur ki, Gəncə şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Aparatı tərəfindən verilmiş 03\855 sayılı, 26 dekabr 2018-ci il tarixli məktuba Gəncə şəhər Kəpəz rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 09 oktyabr 2015-ci il tarixli, 1234 sayılı sərəncamı ilə iddiaçıya ayrılmış torpaq sahəsinin təsviri əlavə edilmişdir. Bu isə iddiaçıya ayrılmış torpaq sahəsinin koordinatlarının və naturada yerləşmə yerinin müəyyən olunmadığına dair apellyasiya məhkəməsinin mövqeyinin düzgün olmadığına dəlalət edir.</p> <p>Beləliklə, iş materiallarında iddiaçıya və üçüncü şəxsə ayrılmış sahələrin eyni sahələr olub-olmadığını, eləcə də üst-üstə düşüb-düşmədiklərini müəyyənləşdirməyə imkan verən ilkin sənədlər mövcuddur.</p>
2.		

D. MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNİN POZULMASINA DAİR DƏLİLLƏR:

Belə dəlillər məhkəmə təcrübəsini müəyyən edən aşağıdakı aktlardakı hüquqi mövqenin nəzərə alınmaması ilə bağlı ola bilər: 1) Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun qərarlarında; 2) Ali Məhkəmə Plenumunun məhkəmə təcrübəsinə dair məsələlər üzrə verdiyi izahlarda; 3) İPM-in 98-1-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydada AM-in İnzibati Kollegiyası tərəfindən qəbul edilmiş qərarlarda; 4) baxılan konkret işlər üzrə Ali Məhkəmənin məhkəmə kollegiyalarının və Ali Məhkəmənin Plenumunun qərarlarında.

Bu hissədə nəzərə alınmadığı iddia olunan hər bir məhkəmə aktı sıralanmaqla göstərməli və hər birinin qarşısında məhkəmə aktı çıxarılmış nəzərə alınmayan hüquqi mövqenin (sözügedən məhkəmə aktlarında təsbit olunmuş hüquqi mövqedən fərqli yanaşmanın tətbiq edilməsi) nədən ibarət olduğuna dair münasibəti aydın şəkildə ifadə edən müvafiq izah verilməlidir.

Məsələn;

Sıra	Məhkəmə aktı	İzah
1.	AM Plenumunun 15 aprel 2015-ci il tarixli 05 sayılı qərarı	<p>İnzibati iddialar üzrə iddianın mühüm mümkün şərtlərindən biri qaldırılmış iddiaya münasibətdə iddiaçının hüquqi marağının müəyyən olunmasıdır. “İnzibati məhkəmə icraatında iddianın mümkünlüyünə dair” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 5 sayılı, 10 aprel 2015-ci il tarixli Qərarının 6.1, 6.2 və 7-ci bəndlərində bununla bağlı olaraq göstərilmişdir ki, iddianın mümkünlüyü baxımından hüququn pozulub-pozulmadığının müəyyən olunmasının qiymətləndirilməsi zamanı iddiaçının hüquqi marağı, başqa sözlə konkret halda hüquqi müdafiəyə ehtiyacının olub-olmadığı da nəzərə alınmalıdır. Bu zaman iddiaçının arzuladığı məqsədə çatmaq üçün düzgün hüquqi müdafiə vasitələrindən, o cümlədən əlverişli iddia növündən istifadə edib-etmədiyi yoxlanılmalıdır. İddiaçının hüquqi marağı yalnız o halda mövcud olacaqdır ki, onun çatmaq istədiyi məqsədə qaldırılmış iddianın uğurlu olması ilə nail olmaq mümkün olsun. İddiaçı öz məqsədinə digər hüquqi müdafiə vasitələrindən, eləcə də başqa predmetli iddia qaldırmaqla, həmçinin başqa cavabdehə qarşı iddia irəli sürməklə daha tez, daha münasib və daha sadə yolla nail ola bilərsə, yardım etmək vəzifəsinə əməl etmək şərti ilə məhkəmələr iddianın mümkünlüyü məsələsinə baxa bilərlər.</p> <p>Nəzərə almaq lazımdır ki, iddiaçının mübahisələndirdiyi çıxarış inzibati akt deyildir. Ona görə də, mübahisələndirmə haqqında iddia növündən istifadə edilməklə onun ləğvinə dair inzibati iddia qaldırıla bilməzdi. İşin hallarından həmçinin müəyyən olunur ki, sözügedən çıxarış cavabdeh tərəfindən konkret hüquq müəyyənədiçi sənədlərə istinadla verilmişdir. Belə olan halda, sözügedən hüquq müəyyənədiçi sənədlər mübahisələndirilmədən çıxarışın ləğvi məsələsinə də baxıla bilməzdi. Bu mənada, iddiaçının hazırkı iddiaya hüquqi marağı müəyyən edilmir.</p> <p>Beləliklə, apelyasiya məhkəməsi çıxarışın ləğvinə dair qərar qəbul etməkdə haqlı olmamışdır, həmin qərar ləğv edilməklə iddianın mümkün sayılmamasına dair yeni qərar çıxarılmalıdır.</p>

<p>2.</p>	<p>AR Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 28 mart 2017- ci il tarixli qərarı</p>	<p>“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 28 mart 2017-ci il tarixli qərarı ilə müəyyən edilmişdir ki: “1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinin VI hissəsi baxımından “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanunun 15-ci maddəsində nəzərdə tutulan hüquqların dövlət qeydiyyatına alınmasından imtina hallarının bu Qərarın təsviri-əsaslandırıcı hissəsində əks olunan hüquqi mövqeyə uyğun təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə edilsin.</p> <p>2. Məsələ qanunvericilik qaydasında həll edilənədək torpaq sahəsi üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatına alınması üçün təqdim edilən sənədlərdə torpağın kateqoriyası (məqsədli təyinatı) müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş kateqoriyaya uyğun gəlmədikdə, həmin torpaq üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatından imtina edilə bilər.</p> <p>Apellyasiya məhkəməsi mübahisəni həll edərkən ilk növbədə bu barədə mötəbər sübuta istinadla torpaq sahəsinin hansı kateqoriyaya aid olduğunu dəqiq müəyyən etməli, bundan sonra Torpaq Məcəlləsinin normalarından irəli gələn torpağın kateqoriyası ilə bağlı tələbləri nəzərə almalı və həmin torpaq sahəsi üzərində iddiaçının mülkiyyət hüquqlarının qeydiyyata alınması məsələsini Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 28 mart 2017-ci il tarixli qərarına uyğun olaraq həll etməli idi. Lakin məhkəmə bu qaydada araşdırma aparmadan iddianı təmin etmişdir. Ona görə də, həmin qərar ləğv edilməklə sözügedən qaydada araşdırmanın aparılmasının təmin edilməsi iş təkrar apelyasiya baxışına göndərilməlidir.</p>
<p>3.</p>	<p>AM-nin İnzibati Kollegiyasının «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinin tətbiqinə dair 08.10.2020-ci il tarixli qərarı</p>	<p>AM-in İK-nın 08 oktyabr 2020-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinin 1-ci cümləsində nəzərdə tutulan “müraciət edilən tarixdən əvvəlki ən çoxu üç il üçün ödənilməklə” müddəası pensiya hüququ 2017-ci il 01 iyul tarixədək yaranmış, lakin əmək pensiyasının təyin edilməsi və ya yenidən hesablanması üçün inzibati orqana həmin tarixdən sonra müraciət etmiş şəxslərə münasibətdə də tətbiq edilməlidir.</p> <p>Məhkəmə alınmamış keçmiş dövr üçün pensiyanın ödənilməsi ilə bağlı məsələni düzgün həll etməmişdir. İşin materiallarından müəyyən edildiyi kimi iddiaçı pensiyasının yenidən hesablanması ilə bağlı 2018-ci ilin 12 sentyabr tarixdə inzibati orqana müraciət etmiş, inzibati orqan isə onun müraciətini təmin etməklə əvvəlki üç il üçün ödəməni həyata keçirmişdir. Lakin iddiaçı yenidən hesablamının hüququnun yarandığı 2015-ci il tarixdən həyata keçirilməsini tələb etmiş, apelyasiya məhkəməsi isə bu tələbi haqlı hesab edərək təmin etmişdir. Məhkəmə bu zaman AM-in İK-nın 08 oktyabr 2020-ci il tarixli qərarını nəzərə almamışdır. Həmin qərarada görə yenidən hesablama ilə bağlı inzibati orqana edilmiş müraciət 01.07.2017-ci ildən sonraya</p>

		təsadüf etdiyi üçün iddia rədd edilməli idi. Ona görə də, apelyasiya məhkəməsinin qərarı ləğv edilərək iddianın rədd edilməsinə dair yeni qərar çıxarılmalıdır.
4	AR Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının XXX AR Müdafiə Nazirliyinə qarşı iş üzrə 2020-ci il 06 iyun tarixli 1-2(103)-423/20 nömrəli qərarı	<p>Müharibə veteranı adı və vəsiqəsinin verilməsi üçün zəruri şərtlərdən biri şəxsin döyüş əməliyyatları aparan hərbi hissə və ya orqanların tərkibində hərbi xidmət keçməsi və bunun qanunda sadalanmış müvafiq sənədlərdə əks edilməsidir. Bununla bağlı, döyüş əməliyyatları aparan hərbi hissənin tərkibində xidmət keçməni təsdiq edən sənəd kimi yalnız hərbi bilete və oradakı qeydlərə istinad edilə bilməz. Belə ki, qanunvericiliyin yuxarıda göstərilmiş müddəalarından görüldüyü kimi yalnız hərbi biletdəki qeydlər özü-özlüyündə yetərli deyildir, onunla yanaşı, həm də hərbi xidmət keçməni sübut edən hərbi hissələrin nizami hissə üzrə əmrləri və ya arxiv arayışları da təqdim olunmalıdır.</p> <p>İstinad olunan məhkəmə qərarındakı hüquqi yanaşmadan görüldüyü kimi, eləcə də bununla bağlı artıq oxşar işlər üzrə formalaşmış məhkəmə təcrübəsi ondan ibarətdir ki, müharibə veteranı adı döyüş əməliyyatları aparan hərbi hissə və ya orqanların tərkibində hərbi xidmət keçmiş şəxslərə verilir. Bu mənada, iddiaçının qanunla müəyyən edilmiş qaydada tərxis olunmaması onun "döyüş əməliyyatları aparan hərbi hissə və ya orqanların tərkibində hərbi xidmət keçmiş şəxs" statusunu əldə etməməsinə səbəb olur. Başqa sözlə, şəxsin hərbi hissəyə daxil olması kifayət etmir, hərbi xidmətdən qanuni əsaslarla ehtiyata buraxılması (tərxis olunması) da baş verməlidir. Hazırki iş üzrə müəyyən edilmiş hallardan isə görünür ki, apelyasiya məhkəməsi iddianı təmin etməsinə baxmayaraq iddiaçının həqiqətən ehtiyata qanuni əsaslarla buraxılması ilə bağlı məsələni sonadək aydınlaşdırmamışdır. Ona görə də, həmin qərar ləğv edilməli lazımi araşdırmanın və qiymətləndirmənin aparılması üçün iş təkrar apelyasiya baxışına göndərilməlidir.</p>

(Layihə)

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
İnzibati Kollegiyasına**

**Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının
2021-ci il 21 yanvar tarixli 2-1(103)-21/2021 nömrəli
qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətinə qarşı**

ETİRAZ

A. Kassasiya şikayətinə qarşı etiraz verən şəxs

1. Adı (fiziki və ya hüquqi şəxsin): _____
2. Soyadı (fiziki şəxsin): _____
3. Ata adı (fiziki şəxsin): _____
4. VÖEN (hüquqi şəxsin və ya fərdi sahibkar statusuna malik fiziki şəxsin): _____
5. Ünvan (fiziki şəxsin qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, hüquqi şəxsin rəsmi ünvanı, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan) _____
6. Elektron poçt ünvanı: _____
7. Fax: _____
8. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
9. İşdəki prosessual statusu (iddiaçı, cavabdeh və ya üçüncü şəxs) _____
10. Kassasiya şikayətinin rəsmi təqdim edilmə (alınma) tarixi: _____

B. Kassasiya şikayətinə qarşı etiraz verən şəxsin vəkili

9. Adı: _____
10. Soyadı: _____
11. Ata adı: _____
12. Ünvan (qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan) _____
13. Elektron poçt ünvanı: _____
14. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
15. Fax: _____
16. Fəaliyyət forması: _____

- 8.3. Fərdi qaydada fəaliyyət göstərir _____
8.4. Vəkil bürosuna qeydiyyatdadır _____

C. Kassasiya şikayətinə qarşı etiraz verən şəxsin qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi

9. Adı: _____
10. Soyadı: _____
11. Ata adı: _____
12. Ünvan (qeydiyyatda olduğu rəsmi ünvan və əgər orada yaşamırsa faktiki yaşadığı ünvan, eləcə də məhkəmə ilə yazışmaların aparılmasının istəndiyi digər ünvan) _____
13. Elektron poçt ünvanı: _____
14. Fax: _____
15. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____
16. Etibarnamə (və ya səlahiyyəti təsdiq edən digər sənəd):
8.2 № _____
8.4. Kim tərəfindən verilmişdir: _____
8.5. Verilmə tarixi: _____
8.4. Qüvvədə olma müddəti: _____

